

سرناسه:	صادق زاده وایقان، علی، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخچه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی به روایت اسناد و مدارک (۱۴۰۵ - ۱۳۷۹)/ تألیف علی صادق زاده وایقان؛ ویراستار توران منصوری.
مشخصات نشر:	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری:	۲۶۲ ص.: جدول، عکس؛ ۱۴/۵ × ۲۱ س.م.
شابک:	۴,۳۰۰,۰۰۰ ریال: ۱-۷۵۶-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۲۲۷] - ۲۳۷.
یادداشت:	نمایه.
موضوع:	نسخه های خطی -- ایران -- کنگره ها
موضوع:	Manuscripts -- Iran -- Congresses
	کتابشناسان -- ایران -- کنگره ها
	Bibliographers -- Iran -- Congresses
	کنفرانس ها و کنگره ها -- ایران
	Congresses and conventions -- Iran
شناسه افزوده:	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
شناسه افزوده:	National Library and Archives of I.R. IRAN
رده بندی کنگره:	۵/۹/Z/۱۰۶ الف
رده بندی دیویی:	۹۱/۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی:	۱۰۶۳۸۳۰۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیپا

تاریخچه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی
به روایت اسناد و مدارک
(۱۳۷۹-۱۴۰۵)

تاریخچه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی به روایت اسناد و مدارک

(۱۳۷۹-۱۴۰۵)

تألیف

علی صادق زاده وایقان

تاریخچه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

به روایت اسناد و مدارک (۱۴۰۵-۱۳۷۹)

تألیف: علی صادق زاده وایقان

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

ویراستار

صفحه آرا

طراح الگوی جلد

ناشر

شماره کتاب

شابک

نوبت چاپ

شمارگان

چاپ

کارشناس چاپ

صحافی

قیمت

نشانی

کتابخانه ملی دفتر فروش

سامانه انتشارات

پست الکترونیک انتشارات

فروشگاه مجازی

توران منصوری

نسیبه بهزادیان نژاد

حسن کریم زاده (کارگاه گرافیک هیچ)

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱۶۹۷. سرگذشتنامه ها، ۶۸

۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۷۵۶-۱

اول، ۱۴۰۵

۱۰۰ نسخه

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مهدی ادیبی

یوتاب

۴۳۰۰۰۰۰ ریال

تهران، بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)، بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی

۸۱۶۲۳۲۷۷

<http://publish.nlai.ir>

publication@nlai.ir

<http://bookshop.nlai.ir>

فهرست مطالب

سخن ناشر	۹
پیشگفتار	۱۱
فصل اول: کلیات	۱۵
مقدمه	۱۶
اهمیت و ضرورت مسئله	۱۹
اهداف و انگیزه	۲۲
از سمینار مقدماتی تا حامیان نسخ خطی	۲۳
جایزه سید عبدالله انوار	۲۵
پیشکسوتان و شخصیت‌های ویژه آیین	۲۶
ارج نامه‌ها: حدیث عشق	۲۹
ویژه‌نامه‌ها	۳۱
کتابشناسی متون	۳۴
دوره برگزاری	۳۶
فراخوان آثار	۳۷
دست‌اندرکاران و داوران	۳۸
آثار داوری شده: تعداد و قالب	۴۰
محورها و منتخبان: برگزیدگان و شایستگان تقدیر	۴۱
روز جهانی نسخه‌های خطی	۴۷
سایر جشنواره‌های نسخ خطی در ایران و جهان	۴۹
فصل دوم: آیین‌های برگزارشده	۵۱
سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱۳۷۹: تهران)	۵۲
نخستین (۱۳۷۹: تهران): تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی	۶۴
دومین (۱۳۸۰: تهران): عبدالحسین حائری	۶۸

۸۰.....	سومین (۱۳۸۱: تهران): محمدتقی دانش‌پژوه
۸۹.....	چهارمین (۱۳۸۲: تهران): احمد منزوی
۹۸.....	پنجمین (۱۳۸۳: تهران): اصغر مهدوی
۱۰۷.....	ششمین (۱۳۸۴: تهران): سیداحمد حسینی اشکوری (آصف‌آگاه)
۱۱۷.....	هفتمین (۱۳۸۵: تهران): سیدعبدالله انوار
۱۲۷.....	هشتمین (۱۳۸۶: تهران): سیدجلال‌الدین محدث ارموی
۱۳۶.....	نهمین (۱۳۸۸: تهران): شیخ آقا بزرگ تهرانی
۱۴۲..	دهمین (۱۳۸۹: تهران): سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی و سیدمحمود مرعشی نجفی
۱۴۳.....	یازدهمین (۱۳۹۰: مشهد): کاظم مدیرشانه‌چی، عبدالله نورانی، مهدی ولایی و محمود یزدی
۱۵۳.....	مطلق (فاضل)
۱۶۸...	دوازدهمین (۱۳۹۱: شیراز): رضا استادی، سیدمحمدباقر حجتی و ضیاء‌الدین حدائق
۱۸۰.....	سیزدهمین (۱۳۹۲: تهران): سیدمحمد دبیرسیاقی و سیدعبدالعزیز طباطبایی
۱۹۰.....	چهاردهمین (۱۳۹۳: تهران): عزیرالله عطاردی
۲۰۰.....	پانزدهمین (۱۳۹۵: تهران): نجیب مایل هروی
۲۰۸.....	شانزدهمین (۱۳۹۶: تهران): سیدمحمد مشکوة
۲۱۶.....	هفدهمین (۱۴۰۵: تهران): علی صدرايي نیا
۲۲۴.....	فهرست منابع
۲۳۵.....	نمایه‌ها
۲۳۵.....	اختصارات نمایه‌ها
۲۳۶.....	دست‌اندرکاران: رئیس، دبیر، اعضای کمیته‌ها و
۲۳۷.....	داوران
۲۳۹.....	همکاری‌کنندگان و حامیان
۲۴۰.....	سخنرانان و پیام‌دهندگان
۲۴۲.....	محورها: براساس منتخبین
۲۴۳.....	برگزیدگان و شایستگان تقدیر: اشخاص
۲۵۰.....	برگزیدگان و شایستگان تقدیر: نهادها، سازمان‌ها و
۲۵۲.....	گزیده تصاویر

سخن ناشر

انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران چاپ و نشر آثار علمی و تخصصی خاصی را برعهده دارد که عمده‌تاً مورد نیاز و استفاده کتابخانه‌ها و آرشیوها و مراکز اسنادی و نیز مراکز آموزشی و پژوهشی است.

خط مشی انتشاراتی سازمان در این زمینه، ارائه الگوی نشر کتابخانه‌ای و آرشیوی از طریق چاپ و انتشار منابع علمی - پژوهشی و عرضه مطلوب آثار حرفه‌ای و تخصصی در حوزه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی (کتابداری و اطلاع‌رسانی) و مطالعات و پژوهش‌های آرشیوی و اسنادی مانند منابع مرجع، سرعنوان‌های موضوعی، رده‌ها، استانداردها، اصطلاحنامه‌ها، مستندها، دستنامه‌ها، فهرست‌ها و فهرستگان‌ها، ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی، تاریخ شفاهی و همچنین احیا و چاپ منابع نفیس و نادر از جمله اسناد تاریخی، نسخه‌های خطی، نشریات قدیمی و آثار بین‌رشته‌ای مرتبط و وابسته به این حوزه‌ها در انواع قالب‌ها و محمل‌های چاپی و الکترونیکی است.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران امیدوار است با یاری پروردگار و همراهی اصحاب قلم و اندیشه، در جهت پاسداشت و اشاعه دستاوردهای علمی و فرهنگی ایران‌زمین، با توش و توان روزافزونی گام بردارد.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی

پیشگفتار

برگزاری «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» در مسیر رشد و بالندگی با دو وقفه قابل تأمل مواجه گشت. اولی بعد از برگزاری هشتمین دوره در سال ۱۳۸۶ بود، که «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» به عنوان بنیانگذار و متولی آن، با تغییر مدیریت، در سال ۱۳۸۷ برگزار نکرد و با یک سال وقفه، نهمین دوره آن در سال ۱۳۸۸ توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برگزار شد. این جشنواره توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران تا سال ۱۳۹۳ سالانه و بعد از آن دو سالانه برگزار گردید و تا شانزدهمین دوره در سال ۱۳۹۷ ادامه داشت. سال ۱۳۹۹ به علت شیوع کرونا برگزار نشد، اما با فروکش کردن کرونا و مهار آن، در سال‌های بعد نیز خبری از برگزاری آن منتشر نشد که دومین وقفه قابل تأمل بود. نگارنده قضاوت در مورد دلیل این وقفه را به عهده متخصصان و پیشکسوتان واگذار می‌کند.

بعد از شش سال وقفه (۱۳۹۸-۱۴۰۳). که اگر دو سالانه برگزار می‌شد، سه دوره (۱۳۹۹، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۳) بر تعداد دوره‌های آن افزوده می‌شد. در سال ۱۴۰۴ با تغییراتی که در سطوح مختلف مدیریتی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، با روی کار آمدن دولت چهاردهم صورت گرفت، در ۲۰ فروردین ۱۴۰۴ خبری با عنوان «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، پس از وقفه چند ساله احیا می‌شود» در رسانه‌ها منتشر شد که نویدبخش برگزاری هفدهمین دوره آن با شعار «میراث دیروز، اندیشه امروز» به صورت مشترک توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» در دی ماه سال ۱۴۰۴ بود؛ که به علت جنگ به تعویق افتاد.

دست اندرکاران در حال برنامه ریزی و فعالیت بودند که جنگ دوازده روزه تجاوزکارانه اسرائیل (۲۳ خرداد - ۳ تیر ۱۴۰۴) حال و هوای کشور را دگرگون ساخت؛ اما هر چه بود به پیروزی ایران عزیز انجامید. همزمان با دیگر شهرها، در تهران نیز روز شنبه، ۷ تیر ماه ۱۴۰۴، پیکر ۶۰ شهید سرافراز (فرماندهان، دانشمندان، زنان، کودکان و ...) تشییع شد که قطعاً مستندات حماسه و حضور مردم ایران در این مراسم، یکی از اسناد با ارزشی هست که در آینده در جشنواره‌ها، کنگره‌ها، همایش‌ها و ... خواهد درخشید.

بعد از ۱۵ روز وقفه، در روز یکشنبه، ۸ تیر ۱۴۰۴، دبیرخانه جشنواره به تداوم فعالیت‌ها پرداخت که یکی از آنها روزآمدی تاریخچه و سایت جشنواره بود. در این راستا آقای دکتر هومن یوسفدهی، مدیرکل محترم کتاب‌های خطی و نادر، پیشنهاد دادند تا نگارنده، کارنامه هفده دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در طول بیست و شش سال اخیر (۱۳۷۹-۱۴۰۴) را تدوین نماید. با توجه به اینکه در مدت کوتاه آشنایی و تعامل انگشت‌شمار با آقای دکتر هومن یوسفدهی، ایشان را مدیرکل ادب و تواضع یافته بودم، علی‌رغم مشغله و آثار در دست تدوین متعدد، بدون درنگ و بدون چون و چرا و هیچ شرطی پیشنهاد تلفنی ایشان پذیرفته شد؛ همچنین بسیار بزرگواری و محبت فرمودند و ابلاغ کتبی نیز حضوراً تقدیم نمودند که بر غنای گنجینه اسناد شخصی‌ام افزوده است. لازم به یادآوری است که نگارنده از سال ۱۳۸۸ به عنوان مسئول دبیرخانه، عضو کمیته‌های علمی و اجرایی و یا به عنوان داور، در فراز و فرود این جشنواره قرار گرفته بودم، در سال ۱۳۹۰ با همکاری سرکار خانم دکتر اعظم نجفقلی نژاد ورجوی، گزارش ده دوره آن را تدوین نمودم که تحت عنوان «تجلیل از حامیان نسخ خطی در ایران (۱۳۷۹-۱۳۸۹)» به اتمام سرور ارجمندم سیدصادق حسینی اشکوری در قالب کتاب منتشر شد. این کتاب در دوره یازدهم (مشهد: ۱۳۹۰) در بسته فرهنگی توزیع شد و محتوای آن، به‌ویژه اطلاعات بخش جنبی جشنواره، و همچنین نمایه محورها (موضوع‌ها)، چالش‌های این همایش را نشان می‌داد؛ لذا پیشنهاد آقای دکتر هومن یوسفدهی، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر حائز اهمیت بود. حدود سه دهه تلاش برای برگزاری این آیین، مدیون همت بزرگمردانی است که قدر و منزلت نسخه‌های خطی را به خوبی درک کرده و با گوشت و استخوان خویش ممزوج نموده‌اند. امید است این اوراق با معرفی اجمالی شخصیت‌های آیین، برگزیدگان، فعالیت‌ها و ارائه نمایه‌های متعدد به عنوان یک بانک اطلاعاتی مورد استفاده علاقمندان قرار گیرد. البته غیر از جشنواره فوق، حضور فعال و تأثیرگذار آثار منتشره در حوزه نسخه‌های خطی در سایر جشنواره‌های فرهنگی مانند کتاب سال، جشنواره فارابی و ... مشهود است که

جمع‌آوری اطلاعات آنها نیز می‌تواند بسیار مفید باشد.

در مورد این اثر لازم است یادآوری گردد، علاوه بر اسناد و مدارک کتابخانه شخصی که پشتوانه اصلی برای تدوین این اثر بود، نگارنده تلاش نمود تا برای مستندسازی مطالب و گزارش‌ها، اسناد و مدارک تمام دوره‌های برگزار شده را مطالعه و منعکس نماید، اما متأسفانه سرنوشت اسناد و مدارک هشت دوره اول که توسط کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برگزار شده، علی‌رغم پیگیری‌های مکرر مشخص نشد. اسناد و مدارک دوره‌های ۹ الی ۱۶ نیز که توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برگزار شده و بالغ بر ۱۷ زونکن است، کامل و منسجم نیست؛ البته هر پژوهشگر منصفی که به فهرست منابع و مآخذ کتاب حاضر نگاه کند به تلاش نگارنده پی می‌برد.

فصل اول به کلیات اختصاص دارد. در فصل دوم تا جایی که مقدور بود اطلاعات به صورت ساختار یافته ارائه شده است؛ البته نبود اطلاعات و مستندات کافی به ویژه برای هشت دوره اول که دلیل آن بیان شد، مانع از تکمیل برخی مؤلفه‌ها شده است.

این اثر به صورت ساختار یافته و مستند برای استفاده سازمان‌ها، نهادها و دست‌اندرکاران آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی و جشنواره‌های مشابه، و همچنین صاحب‌نظران، پژوهشگران و متخصصان حوزه نسخه‌های خطی تدوین و در شمارگان محدود چاپ شده است. در پایان از کلیه بزرگوارانی که در تدوین و انتشار این اثر ما را یاری کردند، به ویژه از آقای دکتر هومن یوسفدهی مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر، خانم زهرا طاهری رئیس گروه اطلاع‌رسانی کتاب‌های خطی و نادر و همکارش خانم دکتر لیلا طمیمی، آقای دکتر علیرضا بدرلو مدیرکل دفتر شناسایی و فراهم‌آوری منابع دیجیتال، خانم شادی چابکی رئیس گروه تولید محتوای دیجیتال و کارشناسان ارجمند این گروه، آقایان و خانم‌ها (به ترتیب الفبا): مسعود اسکوئی، نرگس بختیاری، زهرا خامی، حیدر سلطانی‌پور، راضیه فرشید، محمد قادری، فریبا کشاورز، مونا کورانلو، محمد محمدی، مهدی مصطفایی و یونس نیک‌پور که با دلسوزی و دقت تمام اسناد و مدارک مورد نیاز را اسکن کردند، کتابداران سختکوش اداره کل اطلاع‌رسانی، به ویژه آقایان سعید معصومی و حمیدرضا کوش‌منش در بخش نشریات ادواری که کتابداری و اطلاع‌رسانی را به سخاوت آمیختند، آقای حسین امیرزاده عکاس سازمان، آقایان دکتر حبیب‌الله عظیمی و دکتر رضا خانی‌پور و خانم‌ها دکتر زینب بابی و دکتر اعظم نجفقلی‌نژاد و رجوی از اعضای هیئت علمی سازمان که نیازهای اطلاعاتی نگارنده را مرتفع کردند، خانم دکتر محبوبه قربانی مدیرکل پژوهش و آموزش و معاونش آقای دکتر مصطفی نوری، دکتر امین محمدی رئیس اداره انتشارات، خانم توران منصوری ویراستار و

خانم نسبه بهزادیان نژاد صفحه‌آرای سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران و سرکار خانم صفورا آذرشب که در آماده‌سازی و چاپ کتاب کوشیدند؛ آقایان دکتر بهروز ایمانی، دکتر احسان‌الله شکراللهی، محمدجواد قنبری، مجید سائلی ده‌کردی، علی قلعه‌خندابی، و سرکار خانم ندا شهماری از مدیران کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ آقای میرزا محمد کاظمینی، مدیر بنیاد فرهنگی ریحانه‌الرسول (یزد)، آقای دکتر اکبر ایرانی مدیر عامل موسسه پژوهشی میراث مکتوب و همکارانش خانم‌ها نگین افشار اصیل و فرزانه میرزایی؛ حجت‌الاسلام سیدصادق آصف‌آگاه (حسینی اشکوری) مدیر مجمع ذخایر اسلامی؛ استادان محترم آقایان حجت‌الاسلام دکتر سیدمحمدعلی احمدی ابهری، سیدمحمدرضا فاضل‌هاشمی، دکتر سیدسعید میرمحمدصادق، حجت‌الاسلام ابوالفضل حافظیان بابلی، محمدحسین ساکت، نادر مطلبی کاشانی، دکتر حسین متقی، دکتر فریدون آزاده تفرشی، محمد زارعی رئیس کتابخانه عمومی محمدیه (قزوین)، میرهاشم محدث و فرزندش سرکار خانم نسیم محدث، که با ارسال اسناد و مدارک و یا با پاسخ‌گویی به سؤالات حقیر بر غنای کتاب افزودند، و نیز کلیه بزرگوارانی که بی‌نام و نشان کمک کردند و یا بنده فراموش کردم مکتوب کنم و عذرخواهم، سپاسگزاری می‌نمایم. امید است صاحب‌نظران معزز نواقص این دفتر را متذکر شوند تا در آینده ضمن روزآمدی و ویرایش، اثری دقیق‌تر و جامع‌تر تقدیم گردد. از کلیه مطالعه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان این اثر برای شادی روح مادر عزیزم شادروان اُم‌کلثوم خوشبختی وایقان (۱۳۲۳-۱۳۹۱) و پدر گرامی‌ام شادروان مُحرم صادق‌زاده (۱۳۱۶-۱۳۹۹) و عاقبت به‌خیری، سلامتی و موفقیت علمی فرزندان صبورم «فاطمه» و «نرگس» التماس دعا دارم.

علی صادق‌زاده وایقان

۴ بهمن ۱۴۰۴ = ۴ شعبان ۱۴۴۷

مصادف با سالروز ولادت باسعادت سیدالشهداء (ع) و روز پاسدار

فصل اول

کلیات

مقدمه

فرهنگ و تمدن اسلام و ایران ریشه دار و اصیل بوده، بنیاد و اساس خود را مدیون اندیشه‌ها، افکار، هنرها و دستاوردهای اندیشمندان و دانشمندانی است که تاریخ و پیشینه طلایی و فرهنگ غنی مملو از اندیشه، خرد و دانش بشری نشان دهنده این واقعیت انکارناپذیر است. بزرگانی چون فارابی، ابن سینا، زکریای رازی، خواجه نصیرالدین طوسی و ابوریحان بیرونی نمونه‌های بارزی از آن جمله‌اند. البته این جنبش فکری و ذوقی پدیدآمده، در ادوار گوناگون تاریخ ایران با فراز و نشیب‌های فراوانی همراه بوده است. تألیف، ترجمه، استنساخ و کتابت ده‌ها هزار نسخه خطی فارسی و عربی در تمدن اسلامی به قدری زیاد است که هیچ فرهنگی یارای هم‌وردی با آن را ندارد (برگرفته از: ایرانی، ۱۳۸۸، ص ۲).

بی‌شک گنجینه‌های ارزشمند میراث مکتوب، مبین فرهنگ، تمدن و ارزش‌های علمی و فکری هر جامعه‌ای است و در این میان نسخه‌های خطی بجای مانده از علمای پیشین مسلمان، گنج‌هایی هستند که دوران درخشان شکوفایی علم و فرهنگ و اندیشه در سرزمین‌های اسلامی را به نمایش گذارده‌اند. این گنجینه‌های مکتوب، درجات عالی کمال و بالندگی اندیشمندان مسلمان را در مسایل گوناگون علمی و در زمانی که جهل و خرافات بر جهان خاکی سایه افکنده بود، به اثبات می‌رسانند.

شاید به جرأت بتوان گفت که دستاوردها و پیشرفت‌های علمی امروز در غرب، حاصل مشقت‌ها و تلاش‌های علما و دانش‌پژوهان مسلمان است که با ورود دست‌نوشته‌های ارزشمند ایشان به غرب، غریبان را در شکوفایی علم و دانش مساعدت کرد (گزارش چهارمین آئین بزرگداشت ...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۲)

بنابراین نسخه‌های خطی سند هویت ملی و یکی از مهم‌ترین نشانه‌های قدمت و اصالت کشورهاست. اگر میزان تأثیرگذاری ملت‌های جهان در تاریخ علم به‌طور دقیق و علمی بررسی شود، هیچ منبعی همانند نسخه‌های خطی نمی‌تواند چراغ راه باشد. ملت ایران از تاریخ و تمدن بسیار غنی و با سابقه‌ای برخوردار بوده و همواره در طول تاریخ منشأ اثر بوده است؛ در واقع بسیاری از دستاوردهای علمی امروز جهان، مدیون تلاش‌های دانشمندان ایرانی است که با الهام از تربیت اسلامی، فرهنگ ساز و تمدن ساز بوده‌اند. حجم نسخه‌های خطی و یافته‌های دانشمندان ایرانی که به همت عالمان و در گذر زمان نسل به نسل حفظ شده و اکنون قابل دسترسی است، خود شاهدهی بر این مدعاست (مطلبی، ۱۳۸۹، ب، ص ۲).
دو نگرش عمده بر دنیای نسخه‌های خطی حاکم است. در نگاه سنتی، نسخه‌های خطی در اختیار تعداد محدودی از علما، اندیشمندان و برخی از کتابخانه‌ها و

استفاده کنندگان آنها قرار می گیرند و یا به عنوان آثار قیمتی و اصطلاحاً عتیقه در کُنج موزه ها به نمایش گذاشته می شوند. در نگرش دوم و جدید، ارزش این آثار به استفاده از آنها توسط تاریخ نگاران و دانشمندان وابسته است تا منشاء تولیدات علمی جدیدی شوند و پژوهشگران برای نوشتن تاریخ علم و استفاده از یافته های گذشتگان به عنوان چراغ راهی برای آینده از آنها بهره ببرند (مطلبی، ۱۳۸۹ الف، ص ۲). بنابراین، نسخه های خطی، منابع اطلاعاتی بسیار مهمی برای پژوهش درباره علوم انسانی، به ویژه تاریخ، ادبیات، تعلیم و تربیت، علوم دینی، فلسفه، نجوم و دیگر حوزه های دانش محسوب می شوند؛ و اگر درست و دقیق بررسی شوند می توان رابطه بسیار معنی داری بین میزان نسخه های خطی ملت ها و سابقه تمدنی، علمی و اقتدار آنها و نیز میزان تأثیرگذاری آنها در شکل گیری تمدن نوین پیدا کرد (مطلبی، ۱۳۸۹ ب، ص ۲).

حداد عادل معتقد است: «نسخه های خطی از اسباب پیوندها با تاریخ، فرهنگ و گذشته است و هیچ عنصری گویاتر از کتاب و میراث مکتوب نیست تا به ما خودآگاهی تاریخی بخشد و هویت مان را به ما ارزانی دارد» (در: جعفری، ۱۳۸۳، ص ۱۴۰).

در این راستا، اهمیت آگاهی از میراث علمی دانشمندان سده های گذشته، شماری از دانایان زمانه و فرزندگان دوران را بر آن می دارد تا دست از تمامی لذایذ مادی دنیا بشویند و پس از کسب دانش در زمینه های مختلف، راهی را برگزیند که پیمودن آن نیازمند ژرف اندیشی، همتی والا و انگیزه ای الهی است؛ چه آنکه رهپویان این راه، از همان آغاز در می یابند که مقام گنجوری و پاسداری از میراث گرانقدر پیشینیان تنها با رنجوری و تحمل دشواری های جانکاه فراچنگ خواهد آمد، و جاودانگی در این مقام تنها شایسته دانشی مردان پاکبازی است که برای رسیدن به سرمنزل مقصود گام های خود را با آگاهی، اخلاص و جامع نگری برداشته باشند و در سراسر این راه دشوار، گنج دانش خویش و گنجینه دانشیان پیش از خویش را بی منت و ادعا در اختیار مشتاقان قرار دهند (حسینی اشکوری؛ احمدی ابهری، ۱۳۸۶، ص ۵).

معرفی بزرگان و اندیشمندانی که سپهر فرهنگ و ادب ایران اسلامی به نور وجود آن ها نورانی بوده و در خلق، آفرینش، حفظ، انتشار و معرفی فرهنگ مکتوب نقشی چشمگیر دارند، به نسل جوان، از تلاش های سترگ بوده و نقش مؤثری در رشد، بالندگی فرهنگ و تمدن پرافتخار ایران و اسلام دارد. به حق بعضی از این دانشمندان و بزرگان، شجره طیبه ای کاشته اند، که ریشه ای استوار در اعماق وجودی فرهنگ مکتوب کشورمان داشته، و شاخ و برگ آن بر آسمان ها و عرشیان سایه افکن است. بی تردید آسمان نیلگون اندیشه، همواره

با ستاره وجودی اندیشمندان و فرهیختگان این مرز و بوم پر تاللو و فروزان است (برگرفته از: شجاعی صائین، ۱۳۸۹، ص ۷). این دانشمندان برجسته، سراسر عمر خود را در راه معرفی زوایای تاریک و ناپیدای تلاش‌های علمی عالمان شیعه سپری کرده و با آثاری که از خود بر جای نهاده‌اند، بنای پر عظمت فرهنگ و اندیشه پیروان اهل بیت (ع) را در برابر دیدگان جهانیان قرار داده و ناآگاهان و یاهوگویان را از تکرار سخنان جاهلانه نادم کرده‌اند. البته خانواده دانشمندان دانش پروری که با حفظ و ارائه آثاری جاودان و ارجمند در این راه پرافتخار گام نهاده‌اند نیز سزاوار تکریم و قدردانی‌اند (احمدی ابهری، ۱۳۸۲، ب، ص ۲).

از طرفی هویت فرهنگی هر قوم یا ملتی، برخاسته از تاریخ آن است و بدون شک، اندیشمندان، دانشمندان، پژوهشگران، هنرمندان و شاعران، مشعل‌داران این مسیر فرهنگی و آفرینندگان هویت فرهنگی هستند و بزرگداشت آنان، در حقیقت، بزرگداشت علم و فرهنگ است. زیرا که اینها با تلاش خود راه علم را برای نسل‌های آینده هموار می‌کنند و امانات فرهنگی را به نسل‌های بعدی می‌سپارند تا هر یک با بارورتر کردن آن، به نوبه خود آن بار امانت را به نسلی دیگر واگذارند. در این حرکت سازنده تاریخی است که آن فرهنگ و تمدن، همچون نسیمی روح‌بخش، جوامع دیگر را در می‌نوردد و با فرهنگ و تمدن آن درمی‌آمیزد و بارورتر می‌شود (اشعری، ۱۳۸۹، ص ۷-۸).

از گام‌های نخستین و ضروری و بدیهی برای ترویج و گسترش این روحیه، ضروری است از دسترنج و تلاش تمام کسانی که با خلق آثار ارزشمند، شکوه، اقتدار و عظمت دانش و هنر ایران اسلامی را به رخ جهانیان می‌کشند، قدردانی کرد، هرچند معتقد هستیم جوابگوی ذره‌ای از مشقات نبوده و همه دست‌اندرکاران را شامل نمی‌شود.

این حرکت [معرفی بزرگان و اندیشمندان] به موازات سایر کشورها، از اوایل قرن ۱۴ ش. در ایران شروع شد. اما پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، به‌ویژه بعد از پایان جنگ تحمیلی، با بها دادن مضاعف به اندیشه و اندیشمندان، سرعتی چشمگیر داشته و در حال تبدیل شدن به درختی تناور و استوار است که در راستای تکرار آن پیشینه درخشان قرار گرفته و طلیعه آن در پیشرفت‌های شگرف حوزه‌های مختلف علمی به چشم می‌خورد.

در این راستا، بررسی و ارزیابی دقیق و علمی آثار منتشر شده از سوی اساتید و خبرگان هر فن برای یافتن آثار برجسته و شایسته تقدیر، تلاش وقفه‌ناپذیری است که همه‌ساله از سوی دبیرخانه جشنواره‌ها انجام می‌گیرد (گزارش بیست و نهمین ...، ۱۳۹۰، ص ۵). هرچند نگارنده معتقد هست جوابگوی ذره‌ای از مشقات نبوده و همه دست‌اندرکاران و فعالان این حوزه را شامل نمی‌شود؛ به‌ویژه افرادی که چراغ خاموش و یا پشت‌پرده پشتیبانی و فعالیت

می‌کنند و شناسایی آنها شاید امکان‌پذیر نیست.

یکی از جشنواره‌هایی که در دو دهه اخیر به سهم خود توانسته است در تجلّی میراث مکتوب و تلاش بزرگان این حوزه مؤثر و مفید باشد، جشنواره «آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» است. این جشنواره شناسایی، معرفی و تجلیل از دانشمندان و پیشکسوتان برجسته و آثار فاخر در حوزه میراث مکتوب کشور را در دستور کار دارد.

نگارنده با توجه به: (۱) بررسی و تدوین گزارش دقیق و مستند ده دوره آن، که تحت عنوان «تجلیل از حامیان نسخ خطی در ایران (۱۳۷۹-۱۳۸۹)» چاپ و منتشر شده؛ (۲) مسئولیت و تجربه ناچیز در شش دوره: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴ و ۱۵؛ و (۳) تدوین دایره‌المعارف جشنواره‌ها و جوایز کتاب در ایران و جهان [در دست تدوین] و (۴) تدوین و انتشار مقاله‌ای با عنوان «آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: چالش‌ها و پیشنهاداتی برای رفع آن‌ها»، در آستانه برگزاری هفدهمین دوره آن، تاریخچه و گزارش اجمالی از شانزده دوره برگزار شده و کارنامه فعالیت هفدهمین دوره در حال برگزاری آن را ارائه داده است.

اهمیت و ضرورت مسئله

داشتن نسخه‌های خطی فراوان در هر کشور، نشانگر جایگاه علم و دانش در گذشته آن کشور و تمدن کهن، غنی و تأثیرگذار آن است. طبق پژوهش انجام گرفته در لندن،^۱ ایران جزو پنج کشوری در جهان است که نه تنها مملو از آثار خطی بسیار ارزشمند و با کیفیت است، بلکه نسخه‌های خطی فارسی فراوانی در مناطقی مانند شبه قاره، کشورهای خاورمیانه و حتی کشورهای غربی به یادگار دارد که هر برگ از آنها، سندی از عظمت و جایگاه ایران اسلامی در سطح بین‌المللی و تاریخ علم جهانی است (مطلبی، ۱۳۹۱، ص ۲). بررسی پیشینه کتابخانه‌های غنی ایران در قرون مختلف از جمله صفویه و قاجاریه نشان می‌دهد در ایران نسخه‌های خطی حائز اهمیت بوده و دانشمندان و پادشاهان نیز نسبت به تألیف، استنساخ و نگهداری آنها اهتمام جدی داشتند؛ اما کوتاهی‌ها و بی‌توجهی‌ها وجود داشته و همواره با افت و خیزهایی متعددی همراه بوده و گاهی کوتاهی‌ها و بی‌توجهی‌ها، خروج سرمایه‌های ملی به سایر کشورها را رقم زده است. استاد انوار (۱۳۸۶، ص ۹۳) از عدم توجه وزارت فرهنگ دوره پهلوی گلایه کرده و می‌نویسد:

۱. آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: چالش‌ها و پیشنهاداتی برای رفع آن‌ها/ علی صادق‌زاده وایقان. نقد کتاب میراث، س ۳، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۹ و ۱۰)، بهار و تابستان ۱۳۹۵، ص ۲۶۷-۲۷۶.
۲. گنجینه‌های دستنویس‌های اسلامی در جهان، به سرویراستاری جفری رابِر

«در آن روزها به کتاب و به خصوص نسخ خطی توجهی نمی‌شد و نمی‌دانم چه نظر و دیدی صاحبان اهل حل و عقد را بر آن داشته بود تا نسخ خطی را نوشتارهایی پندارند که زندگی خود را به سر آورده و به صورت مرداری درآمده که حفظ و نگهداری آنها حفظ و حراست از لاشهٔ مردار است. خوب به یاد دارم وقتی که مدیرکل فرهیخته و دانشور ادارهٔ نگارش وزارت فرهنگ و هنر آن روز آقای دکتر امین ریاحی که کتابخانهٔ ملی را زیر مجموعه داشت، در جلسه‌ای که با حضور بالاترین مقام آن وزارتخانه سخن از کتاب خطی رانده بود، معاون اول و بسیار قدرتمند وزارتخانه گفته بود که هرگونه توجهی به نسخ خطی توجه به مرداری است که به جای دفن و در زیر خاک کردن آن لاشه را به سرپا نگاشتن و به آرایش آن پرداختن است و هر کمک به آن خسروانی است که از آیین‌بندی برای لاشهٔ مرده حاصل می‌شود و به جای هر کمک، اولی آن است ما آنها را در صندوق‌هایی گذاریم و به رف و طاقچه‌های مساجد تحویل دهیم. این گفتهٔ آن معاون، مبین دید و رفتاری بود که با این نسخ بی‌زبان ولی پرگفت‌وگوی گذشته می‌شد که آن روزها خاک خور قفسه‌های کتابخانه‌ها بودند. آنچه آن مدیرکل کتابخوان و کتاب‌دوست آن وزارتخانه گفته بود، این بود: «اجازه بدهید درب این اطاق را ببندیم تا این سخن به بیرون نکشد که چون اگر به بیرون کشد و به گوش عالمیان رسد، بی‌شک سخرهٔ خاص و عام فرهنگ دوستان عالم می‌شویم». ولی این گفت‌وشنود تغییری در روش این کتبه‌بینی اهل حل و عقد نداشت و حکم مردار همچنان بر پیشانی نسخ خطی خط داشت.»

اگر این حوزه تا چند دهه پیش، با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و چندان مورد توجه نهادهای فرهنگی دولتی قرار نگرفته است، در دو سه دههٔ اخیر علی‌رغم مشکلات متعدد تحمیلی بر کشور، به‌ویژه اقتصادی، با پشتیبانی عالمان، دانشمندان و متولیان کتابخانه‌های بزرگ، توجه ویژه به این آثار از قبیل حفظ و نگه‌داری، سازماندهی و اشاعهٔ آن مشهود است. نباید فراموش کرد که ریشهٔ تلاش‌های فعلی ثمرهٔ تلاش‌های عالمان و دانشمندانی هست که با کمترین چشم‌داشتی عمر گوهریار خویش را وقف جمع‌آوری، نگه‌داری، سازماندهی و در مواقعی نیز دسترس‌پذیر کردن این آثار کرده‌اند و اگر تلاش‌های این بزرگواران نبود اکنون مجموعه‌های نفیس و بسیار ارزشمندی در کتابخانه‌های مختلف کشور وجود نداشت و به‌احتمال زیاد برای مشاهدهٔ این آثار - همانند آثار باارزش متعددی که در سایر کشورها وجود دارد - باید به بازدید از موزه‌های کشورهای غربی و مشاهدهٔ این آثار از پشت ویتترین شیشه‌ای بسنده می‌کردیم (مطلبی، ۱۳۸۹ ب، ص ۲).

احمدی ابهری (۱۳۸۰، ص ۱) معتقد است کتابخانه‌های ایران به دلیل جایگاه فرهنگی و تاریخی و برخورداری از منابع با ارزش، به‌ویژه نسخه‌های خطی، همواره محل مراجعه پژوهشگران و محققان داخلی و خارجی بوده‌اند. پس بزرگداشت و تجلیل سالیانه از حامیان و خادمان نسخ خطی، که میراث پربرار و ارزشمند پیشینیان است و نقش مسلمانان در رشد و توسعه فرهنگ و تمدن جهانی را برجسته کرده است، ضرورت دارد (دبیرخانه آیین...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵)؛ لذا قدردانی و تجلیل از تلاش‌های ارزنده و تأثیرگذار دانش‌پژوهان متفکر و اندیشمند صاحب عقیده‌ای که در کمال شکیبایی و تحمل رنج‌های گران با تلاش بسیار، سالیان دراز عمر پرپرکت خود را وقف شناسایی و شناساندن، احیا، نشر، حفاظت و مرمت، تحقیق و تصحیح میراث مکتوب و گران‌بهای موجود در کتابخانه‌های شخصی و عمومی کرده و می‌کنند، که حامیان این آثار بی‌بدیل محسوب می‌شوند، افتخاری است که، نهادها و کتابخانه‌های فعال و مهم کشور در حوزه نسخه‌های خطی، بر ذمه خود دانسته و با ابتکار برگزاری آیین‌ها، همایش‌ها، جشنواره‌ها و بزرگداشت‌ها از این فرزندگان دانشمند و متواضع و متخصصان بی‌ادعا و صبور، تجلیل کرده و با انتشار آثاری در قالب ویژه‌نامه و یادنامه، برای قدرشناسی از این بزرگواران تلاش نموده تا شیوه زندگی و روش علمی ایشان چراغ راهی برای ایجاد انگیزه در محققان جوان باشد (کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۱، ص ۵۹-۶۰؛ با اضافات و تغییرات).

در این راستا، «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» گروهی از اندیشمندان و پژوهشگران را مورد توجه قرار می‌دهد که طی سالیان دراز بدون کمترین چشم داشتی عمر با ارزش خویش را صرف گردآوری، حفاظت، نگه‌داری، سازماندهی، اطلاع‌رسانی و احیاء و انتشار میراث مکتوب دانشمندان پیشین می‌نمایند.

این آیین/ جشنواره نقش مهمی در زمینه همگانی کردن فرهنگ گسترده مربوط به نسخه‌های خطی دارد. به اعتقاد احمدی ابهری (۱۳۸۲ الف، ص ۳۹) که در تأسیس و مدیریت هشت دوره اول این آیین/ جشنواره نقش کلیدی داشته است: «باید مردم بدانند که نسخه‌های خطی تنها یک شیء قدیمی و موزه‌ای نیستند، بلکه یک منبع اطلاعاتی علمی هستند، بنابراین اگر در خانه‌ای از این منابع وجود دارد و استفاده‌ای نمی‌شود، آنها را برای اهدا، امانت و یا فروش به یک کتابخانه مجهز تحویل بدهند و کتابخانه‌ها هم احساس وظیفه کنند که باید این منابع را به عنوان منابع علمی در اختیار محققان قرار دهند. محققان هم بدانند که در داخل این منابع، اطلاعات علمی قابل استفاده است و به آنها مراجعه کنند». حال که به همت نهادها و مدیران فرهیخته آنها و کتابخانه‌های مهم و بزرگ کشور

اقداماتی صورت گرفته و چراغ‌هایی روشن شده و جشنواره‌هایی برگزار می‌گردد، تداوم آن نیز ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

اهداف و انگیزه

عرصه نسخه‌های خطی قبل از انقلاب اسلامی بسیار مظلوم و متروک است، به شکلی که در بین مسئولانی که عهده‌دار بخش‌های فرهنگی جامعه بودند، کمترین توجهی به آن نمی‌شد، زیرا گرایشی که در مسائل فرهنگی قبل از انقلاب وجود داشت، توجه به تمدن‌های پر زرق و برق آن روز بود و همه مات و متحیر پیشرفت‌های تجملاتی آن دوره بودند و تهاجم فرهنگی غربی‌ها در اذهان همه ملت، به‌ویژه در میان تحصیلکرده‌ها و مسئولان دولتی تأثیر فوق‌العاده‌ای داشت، به‌نحوی که نسبت به داشته‌های خود احساس حقارت می‌کردند و تمام چشم و امیدشان به کعبه تمدن غرب وصل شده بود. طبعاً در این وضعیت، نگاه به نسخه‌های خطی، نگاه به آثار خاک گرفته دوره‌های قبل بود، به این شکل که این نسخه‌ها را آثار قابل اعتنایی نمی‌دیدند و هرکس به این مسائل می‌پرداخت، تعبیرشان این بود که چرا نبش قبر می‌کنند؟ و با توجه به اینکه شناخت خوبی هم نداشتند، نمی‌دانستند این آثار از دوران متجدد امت اسلامی است.

بنابراین رفته رفته این ضرورت پرنرنگ شد که نباید این افراد مانند دوران‌های گذشته در زوایایی بدون اینکه قدرشان شناخته شود، مظلومانه و در سکوت کار کنند.

از طرفی دیگر، در طول سال‌های توجهی به این گونه افراد، اندک اندک، اخلاق و روحیات محققان نسخ خطی به گونه‌ای شده بود که ترجیح می‌دادند کمتر به شاگردپروری و ارتباط و تبادل نظر با هم فکر کنند، این مسائل موجب شد که به این بیندیشیم که باید در زمینه نسخ خطی و حمایت از محققان و فهرست‌نگاران نسخ خطی تحولی ایجاد شود (احمدی ابهری، ۱۳۹۳، ص ۱۱).

نکوداشت نام و یاد فرزنانگان کشور، به‌عنوان گرامی‌داشت جایگاه ممتاز علم، ادب و اندیشه، فرصت مغتنمی است تا از این رهگذر، فرهنگ غنی اسلامی و عشق به دانش و فرزاندگی به نسل پویا و آینده‌ساز جوان انتقال یابد. هر هوشمندی بر این باور است که حرکت‌ها و جریان‌های فرهنگی را بدون ریشه‌یابی، بررسی و بازشناسی عواملی که در شکل‌گیری و رشد و نمو آن به‌نحوی دخیل بوده‌اند نمی‌توان شناخت و لازمه چنین شناختی، کسب آشنایی و آگاهی کافی نسبت به رجال و شخصیت‌هایی است که بر روند رشد و تطور علمی و فرهنگی کشور به گونه‌ای تأثیر گذاشته و به‌تناسب نیازهای زمانی و مکانی،

مجموعه‌های غنی و سودمندی آفریده‌اند (سپهری، ۱۳۸۱، ص ۱). در این راستا محمدرضا حکیمی معتقد است: «بر همگان ضرورت دارد محقق و یا متفکری را که برای هدایت انسان‌ها و رسانیدن آنان به اوج درجهٔ انسانیت و نشر تعالیم حیات بخش اسلام آثاری خلق نموده است، با تمام وسائل ممکن تأیید و تشویق نمایند و یاد او را همواره در اذهان زنده نگه‌دارند» (نقل شده در: اکبرپور، ۱۳۷۷، ص ۸). اطلاع از احوال این گونه عالمان و چگونگی کار و اخلاص آنان و کوشش‌های بیکرانی که در راه خدمت‌های مقدس و بزرگ کرده‌اند می‌تواند عامل تربیت‌کننده و سازنده باشد. جوانان، دانشجویان و طلبه‌ها می‌توانند به این بزرگ‌مردان اقتدا کنند، احوال آنان را بخوانند و سرمشق خویش قرار دهند و خود را همان‌گونه تربیت کنند (اکبرپور، ۱۳۷۷، ص ۸).

به‌طور کلی برپایی آیین‌ها، همایش‌ها، جشنواره‌ها و بزرگداشت‌هایی از نوع «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» می‌تواند به تحقق چند هدف کمک کند:

۱. قدردانی جامعه از خدمات و زحمات دانشمندان و متخصصان یک رشته که این خود یک هدف ارزشمند است.

۲. مطرح شدن یک حرکت علمی و تخصصی در جامعه که موجب توجه به آن رشته یا حوزه تخصصی می‌شود و ممکن است قوت و ضعف توجه جامعه به آن رشته مطرح گردد و موجبات تصمیم‌گیری مطلوب را فراهم آورد.

۳. مطرح شدن بزرگان یک رشته تخصصی، سبب سوق جوانان و استعدادهای عالی براساس ذوق آنان به آن رشته می‌شود (حبیبی، ۱۳۸۱، ص ۱۳۷).

همچنین هدف از این بزرگداشت، ضمن تجلیل و تقدیر از تمامی خادمان و حامیان و دست‌اندرکاران نسخ خطی، بسترسازی برای بوجود آمدن رویکردی جدی به این مهم است (اوجبی، ۱۳۸۰، ص ۴۴-۴۵)؛ و در نهایت به‌طور خلاصه، غلامی جلیسه (۱۳۹۳، ص ۱) معتقد است: «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» در حقیقت بهانه‌ای است برای تقدیر از فعالیت‌های بزرگانی که، «عشق» فصل مشترک آنان است».

از سمینار مقدماتی تا حامیان نسخ خطی

در راستای اهداف و انگیزهٔ بیان شده، «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» به علت داشتن مجموعه/ گنجینه‌ای بسیار ارزشمند، نفیس و منحصر به فرد نسخه‌های خطی و حضور استاد عبدالحسین حائری، کتابشناس و فهرست‌نگار مشهور، جریان‌ساز و صاحب‌سبک، و تیم مدیریتی آگاه و دلسوز، توانایی و ضرورت قدردانی از این گونه افراد را

از سال ۱۳۷۸ احساس و نشان می داد.

یکی از موفقیت های «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» در سال ۱۳۷۹ برگزاری دو همایش بزرگ فرهنگی مرتبط با نسخه های خطی بود: نخست، سمینار مقدماتی نسخه های خطی، که در روزهای اول و دوم خرداد در محل ساختمان مجلس شورای ملی و در سطح ملی برگزار گردید و دیگری بزرگداشت حامیان نسخه های خطی که در آخرین روز از هفته کتاب در محل کتابخانه و در سطح کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی تحت عنوان: «تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی» به عنوان [اولین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی] برگزار شد. برگزاری موفق این دو حرکت فرهنگی و دستاوردها و بازتاب های مثبت آن ها، این مرکز را در جهت استمرار و گسترش این حرکت ها تشویق کرد و با برنامه ریزی و زمان بندی لازم، زمینه برگزاری بزرگداشت حامیان نسخه های خطی را در سال ۱۳۸۰ در سطح ملی فراهم نمود (شکراللهی، ۱۳۸۰ الف، ص ۹۲) و به پیشنهاد ریاست وقت کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، مبنی بر تجلیل سالیانه از حامیان نسخه های خطی، دبیرخانه دائمی «آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» تشکیل شد.

هشتمین آیین در سال ۱۳۸۶ توسط کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برگزار شد، اما در سال ۱۳۸۷ علی رغم فعال بودن دبیرخانه، به دلیل تغییر مدیریت در کتابخانه مجلس برگزار نشد و چشم های انتظار محققین و علاقمندان برای برگزاری نهمین آیین به جایی نرسید و این مراسم تعطیل شد. از آنجایی که مدیر سابق کتابخانه مجلس^۱، که بنیانگذار این آیین بود^۲، به عنوان مشاور و رئیس مرکز ایران شناسی و اسلام شناسی در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران مشغول بود، تداوم این آیین را توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران به - مشاور فرهنگی رئیس جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران^۳ - پیشنهاد داد و ادامه آن از سال ۱۳۸۸ در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران از

۱. حضرت حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمدعلی احمدی ابهری.

۲. نگارنده در تاریخ ۱۳۸۹/۸/۱۸ به دفتر حاج آقا سیدمحمدعلی احمدی ابهری مراجعه نموده و انگیزه ایشان را از راه اندازی و برگزاری آیین جويا شدم، در جواب فرمودند: در یکی از روزها از کتابخانه مجلس به منزل می رفتم که پشت چراغ قرمز چهارراه حسن آباد توی ماشین ام نشسته بودم. یادم آمد که قبل از انقلاب وقتی از نسخه های خطی صحبت می کردم روشنفکران زمان شاه می گفتند علم جدید را فرا بگیرید و از روشنفکران غربی الگو بگیرید، چرا چسبیدید به کتاب های زیرزمینی که از توی شان، میکروب، کپک و ... در می آید. مدیران دولتی فرهنگی به نسخه های خطی به ویژه نسخه پژوهان و مصححان اعتنا نمی کردند. حالا که انقلاب شده، هیچ کس تقدیر و تشکر نمی کند و وضع معیشتی شان خیلی نامناسب است. گفتم اگر خدا بخواهد کتابخانه مجلس را به عنوان مرکز سمینار نسخه های خطی می کنیم. در کتابخانه مطرح کردیم خیلی خوشحال شدند و استقبال کردند.

۳. جناب آقای علی اکبر اشعری

سرگرفته شد. یادآوری این نکته ضروری می باشد که آقای علی اکبر اشعری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (۱۳۸۴-۱۳۸۹) و دکتر حبیب الله عظیمی، معاون کتابخانه ملی ایران (۱۳۸۴-۱۳۹۰)، اهتمام جدی به فراهم آوری نسخه های خطی داشتند و در طول مدیریت آنها در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، راهی را که کتابخانه ملی ایران از سال ۱۳۱۶ الی ۱۳۸۴ در طول شصت سال پیموده بود، مجدداً در عرض شش سال پیمود و تعداد نسخه های خطی دو برابر شد، یعنی از ۱۷ هزار به ۳۴ هزار رسید. لذا این تفکر و حرکت، انگیزه و بستر لازم برای ادامه برگزاری آیین بزرگداشت حامیان را نیز فراهم کرد. در اولین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، که با عنوان «تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی» در سال ۱۳۷۹ برگزار گردید، پیشکسوت و شخصیت شاخصی مطرح و تجلیل نشد؛ اما در دوره های بعدی به ترتیب در: دومین (۱۳۸۰) از استاد عبدالحسین حائری؛ سومین (۱۳۸۱) از محمد تقی دانش پژوه؛ چهارمین (۱۳۸۲) از احمد منزوی؛ پنجمین (۱۳۸۳) از علی اصغر مهدوی؛ ششمین (۱۳۸۴) از سید احمد حسینی اشکوری (آصف آگاه)؛ هفتمین (۱۳۸۵) از سید عبدالله انوار؛ هشتمین (۱۳۸۶) از سید جلال الدین محدث ارموی؛ نهمین (۱۳۸۸) از شیخ آقا بزرگ طهرانی؛ دهمین (۱۳۸۹) از سید شهاب الدین مرعشی نجفی (ره) و فرزند برومند ایشان سید محمود مرعشی نجفی؛ یازدهم (۱۳۹۰ در مشهد) از فهرست نگاران برجسته و پیشکسوت خط خراسان: میرزا مهدی ولایی، شیخ عبدالله نورانی، کاظم مدیر شانه چی و محمود فاضل یزدی مطلق؛ دوازدهمین (۱۳۹۱ در شیراز) از شیخ رضا استادی، سید محمد باقر حجّتی و ابن یوسف حدائق شیرازی؛ سیزدهمین (۱۳۹۲) از سید عبدالعزیز طباطبایی و سید محمد دبیرسیاقی؛ چهاردهمین (۱۳۹۳) از عزیر الله عطاردی؛ پانزدهمین (۱۳۹۵) از استاد نجیب مایل هروی؛ شانزدهمین (۱۳۹۷) از سید محمد مشکوة؛ و در هفدهمین (۱۴۰۴) از علی صدراپی خویی به عنوان چهره های شاخص و «شخصیت ویژه» در احیای نسخ خطی، تجلیل ویژه به عمل آمده است.

جایزه سید عبدالله انوار

آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی از دوره پانزدهم، علاوه بر اینکه از یک سالانه به دو سالانه تغییر کرد و آیین نامه آن بازبینی شد؛ هدایای برگزیدگان از دوره پانزدهم با عنوان «جایزه سید عبدالله انوار»، اهدا می شود. به موجب آیین نامه اصلاحی، هدف از اهدای جایزه سید عبدالله انوار، شناسایی و معرفی کتاب های برتر در حوزه نسخ خطی، کمک به اعتلای سطح دانش و فرهنگ مکتوب جامعه اسلامی، حفظ استقلال و هویت فرهنگی و

حمایت از دستیابی به تاریخ علم و تشویق پدیدآورندگان کتاب است. در آیین نامه اصلاحی آمده: به پاس زحمات شصت ساله استاد سید عبدالله انوار و پیشگامی ایشان در تدوین کاربرگه فهرست نویسی و انتشار فهرس نسخ خطی به صورت استاندارد و تألیف ده مجلد از فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران، جوایز جشنواره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی به نام این اسناد فرزانه به برگزیدگان اعطا می شود.

پیشکسوتان و شخصیت های ویژه آیین

از دوره دوم آیین، علاوه بر ارزیابی و داوری آثار فراخوان شده، و همچنین پرونده های ارسالی مربوط به ناشران، نشریات ادواری، مرمت گران و ... که به عنوان بخش جنبی آیین مورد ارزیابی قرار می گرفت؛ یک یا چند نفر از چهره های شاخص و تأثیرگذار و جریان ساز در فهرست نگاری یا احیاء و تصحیح نسخه های خطی مورد تجلیل قرار گرفته است. فراوانی و سن شخصیت ها در زمان بزرگداشت و تحصیلات آنها به تفکیک آکادمی (آموزشگاهی و دانشگاهی) و حوزوی در جدول ۱ گزارش شده است:

جدول ۱. سن شخصیت های ویژه آیین در زمان بزرگداشت و تحصیلات آنها

دوره	بزرگداشت	تولد	وفات	سال برگزاری	در سن	تحصیلات
۱	تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی	-	-	۱۳۷۹	-	-
۲	عبدالحسین حائری	۱۳۰۶	۱۳۹۶	۱۳۸۰	۷۵	حوزوی
۳	محمدتقی دانش پژوه	۱۲۹۰	۱۲۷۵	۱۳۸۱	فوت	حوزوی، دانشگاهی
۴	احمد منزوی	۱۳۰۲	۱۳۹۴	۱۳۸۲	۸۰	آموزشگاهی، دانشگاهی
۵	علی اصغر مهدوی	۱۲۹۳	۱۳۸۳	۱۳۸۳	۹۰	آموزشگاهی، دانشگاهی
۶	سیداحمد حسینی اشکوری (اصفا آگاه)	۱۳۱۰	-	۱۳۸۴	۷۴	حوزوی
۷	سید عبدالله انوار	۱۳۰۳	۱۴۰۱	۱۳۸۵	۸۲	حوزوی، دانشگاهی
۸	میرجلال الدین محدث ارموی	۱۲۸۱	۱۳۵۸	۱۳۸۶	فوت	حوزوی، دانشگاهی
۹	آقا بزرگ طهرانی	۱۲۵۵	۱۳۴۸	۱۳۸۸	فوت	حوزوی

۱۰	سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی	۱۲۷۶	۱۳۶۹	۱۳۸۹	فوت	حوزوی
	سید محمود مرعشی نجفی	۱۳۲۰	-	۱۳۸۹	۶۹	حوزوی، دانشگاهی
۱۱	کاظم مدیرشانه چی	۱۳۰۴	۱۳۸۲	۱۳۹۰	فوت	حوزوی
	عبدالله نورانی	۱۳۱۰	۱۳۹۰	۱۳۹۰	فوت	حوزوی
	مهدی ولایی	۱۲۸۱	۱۳۸۱	۱۳۹۰	فوت	حوزوی
	محمود یزدی مطلق (فاضل)	۱۳۱۲	۱۳۸۹	۱۳۹۰	فوت	حوزوی، دانشگاهی
۱۲	رضا استادی	۱۳۱۶	-	۱۳۹۱	۷۵	آموزشگاهی، حوزوی
	سید محمد باقر حجتی	۱۳۱۱	۱۴۰۴	۱۳۹۱	۸۰	حوزوی، دانشگاهی
۱۲	سید ضیاءالدین حدائق	۱۳۸۲	۱۳۶۶	۱۳۹۱	فوت	حوزوی، دانشگاهی
۱۳	سید محمد دبیرسیاقی	۱۲۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۲	۹۴	آموزشگاهی، دانشگاهی
	سید عبدالعزیز طباطبایی	۱۳۰۸	۱۳۷۴	۱۳۹۲	فوت	حوزوی
۱۴	عزیزالله عطاردی	۱۳۰۷	۱۳۹۳	۱۳۹۳	فوت	حوزوی
۱۵	نجیب مایل هروی	۱۳۲۹	-	۱۳۹۵	۶۶	دانشگاهی
۱۶	سید محمد مشکوة	۱۲۸۰	۱۳۵۹	۱۳۹۷	فوت	حوزوی، دانشگاهی
۱۷	علی صدراپی خویی	۱۲۴۳	-	۱۴۰۴	۶۱	آموزشگاهی، حوزوی
جمع	۲۳ نفر					

داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد:

[۱] در دوره‌های دوم تا نهم و همچنین دوره‌های چهاردهم تا هفدهم (یازده دوره): ۱ نفر، دوره دهم و سیزدهم: ۲ نفر، دوره یازدهم: ۴ نفر، و دوره دوازدهم: ۳ نفر؛ و در مجموع ۲۳ شخصیت ویژه در ۱۷ دوره طبق جدول شماره ۱ تجلیل و تکریم شده‌اند.

[۲] از ۲۳ پیشکسوت برجسته و شخصیت ویژه تجلیل شده در ۱۷ دوره، ۱۹ نفر دارای تحصیلات حوزوی هستند: ۹ نفر فقط تحصیلات حوزوی دارند و ۹ نفر دیگر علاوه بر تحصیلات حوزوی، تحصیلات آموزشگاهی (۲ نفر) و یا دانشگاهی (۸ نفر) نیز دارند. ۱۴ نفر از ۱۹ نفر با تحصیلات حوزوی همیشه ملبس بوده‌اند، ۳ یا ۴ نفر نیز مدتی ملبس بوده‌اند و تنها سید عبدالله انوار هیچ موقع ملبس نبوده است. در ضمن از چهار نفری که تحصیلات

حوزوی ندارند احمد منزوی در بیت روحانیت و فقاہت (شیخ آقا بزرگ تهرانی) بزرگ شده و به طور غیرمستقیم از برکات حوزه بهره مند شده است.

می توان نتیجه گرفت: حوزه های علمیه علاوه بر اینکه به عنوان مراکز نشر معارف اسلامی همواره از جایگاه ارزشمندی برخوردار هستند، فارغ التحصیلان آن نقش بسزایی در شناسایی و شناساندن میراث مکتوب و در نتیجه فرهنگ و تمدن غنی ایرانی اسلامی دارند؛ از این رو شناخت نخبگان حوزوی و معرفی آنان به جامعه تأثیر بسزایی در زندگی فردی و اجتماعی مردم دارد که باید مورد توجه قرار گیرد.

در واقع حوزه های علمیه علاوه بر اینکه نهادها و مراکزی برای تربیت و پرورش علما و مبلغان علوم اسلامی هستند، نخبگان و دانشمندانی نیز تربیت می کنند که ذوفنون هستند و یا اگر حداقل در زمینه منبر و مسجد توفیق و شهرت و جایگاهی ندارند در فرهنگ سازی و جریان سازی علم و دانش با کارنامه درخشان خویش، مؤثر و ماندگار هستند. علما و بزرگانی که در سده های متمادی برای حفظ، احیا و اطلاع رسانی میراث انبیا و دانشمندان جهان اسلام و ایران مجبور به قناعت در معاش و سخاوت در فرسودگی جان و نور چشم هستند.

علما و بزرگانی که در عظمت خود، به کوه می مانند؛ وقتی انسان قلّه بلند را از دور می بیند، در برابر رفعت و جلال و جمال آن خضوع می کند؛ اما هر چه بیشتر پیش می رود، خضوع او بیشتر می شود، تا آنجا که پای قله می رسد. در این حال، دیگر از شناسایی رازهای نهفته در آن باز می ماند و در افسون آن شناور می شود. در مورد بزرگان علم و دین و ادب، همین حالت به انسان دست می دهد. تا روزی که آثار آنها را، از دور خوانده، نوعی فروتنی در برابرشان دارد، که هرچه آشنایی پیش تر می شود، فروتنی بیشتر می شود (طالعی، ۱۳۸۶، ص ۱۵). به اعتقاد نگارنده تمام ۲۳ نفر پژوهشگر برجسته و جریان سازی که در این ۱۷ دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی انتخاب و تکریم شده اند مصداق همین نگرش و بینش استاد طالعی هستند.

[۳] همچنین داده های جدول ۱ نشان می دهد ۱۲ نفر از ۲۳ نفر پیشکسوت و شخصیت ویژه آیین ها، بعد از فوتشان تجلیل و تکریم شده اند. البته اصغر مهدی حدود ۶ ماه قبل، عزیزالله عطاردی حدود ۵ ماه قبل از مراسم و شیخ عبدالله نورانی نیز سه هفته قبل از مراسم بزرگداشت و تکریم فوت نموده اند.

[۴] در دوره اخیر سن شخصیت های ویژه انتخاب شده نسبت به گذشته جوانتر شده و امید است این روند ادامه داشته باشد.

ارج نامه‌ها: حدیث عشق

در هر دوره دربارهٔ احوال و آثار پیشکسوت/ شخصیت یا پیشکسوت‌ها/ شخصیت‌های ویژهٔ آیین، ارجنامه‌ای تدوین و هم‌زمان با مراسم اختتامیه منتشر و رونمایی شده است. به استثنای دو دوره (۱۱ و ۱۶) که با تأخیر و بعد از مراسم اختتامیه چاپ و منتشر شده است. دوره ۱۱ که اختصاص به فهرست نگاران و نسخه‌پژوهان خطهٔ خراسان تعلق داشت با یکی دو ماه تأخیر در همان سال ۱۳۹۰ منتشر شد، اما ارج‌نامهٔ سید محمد مشکوة با حدود ۵ سال تأخیر در سال ۱۴۰۲ منتشر و رونمایی گردید.

در هفت دوره از آیین (۲ الی ۸) که از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۸ توسط کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برگزار شده است، در مجموع هشت جلد ارجنامه منتشر شده است. هفت جلد اول آن در دوره‌های دوم الی هفتم با عنوان «حدیث عشق» منتشر شد؛ ولی حدیث عشق در آیین هشتم در سال ۱۳۸۶ به «هدیه بهارستان» تغییر نام داد:

- حدیث عشق ۱: شامل نکته‌ها، گفت‌وگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری. به‌کوشش سهل علی مددی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰، ۳۲۹ ص.^۱

- حدیث عشق ۲: دانش‌پژوه در قلمرو جستارهای نسخه‌های خطی. به‌کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، [۴۲۲ ص].

- حدیث عشق ۳: دانش‌پژوه، نامه‌ها و گفتگوها. به‌کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، [۲۵۸ ص].

- حدیث عشق ۴: اسناد، عکس‌ها و نمایهٔ دو جلد اول (حدیث عشق ۲ و ۳) [تا کنون چاپ نشده است]

- حدیث عشق ۵: احمد منزوی: زندگی‌نامهٔ خودنوشت، گزیدهٔ مقالات و نامه‌ها/ به‌کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، ۳۶۶ ص.

- حدیث عشق ۶: دکتر اصغر مهدوی: از او و با او/ به‌کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۸۳، [۶۷۶]، [۳۲] ص.

۱. به‌اهتمام محمود نظری در «کتاب ماه کلیات، دی ۱۳۸۰، ص ۳۴-۳۵» معرفی شده است.

- حدیث عشق ۷: استاد [سیداحمد] حسینی اشکوری: عرض حال، جستارها و گفتارها/ به‌کوشش سیدصادق حسینی اشکوری. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴، ۴۹۵ ص.
- حدیث عشق ۸: استاد سیدعبدالله انوار، در جستجوی گمنامی/ به‌کوشش فریبا افکاری. تهران: کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۵، ۴۵۲، [۴۵] ص.
- هدیه بهارستان به زنده‌یاد استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی، احیاگر میراث مکتوب شیعی/ به‌کوشش عبدالحسین طالعی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: خانه کتاب، ۱۳۸۶. ۷۶۹ ص.

- از دوره نهم الی دوره هفدهم که از سال ۱۳۸۹ الی ۱۴۰۵ توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برگزار شده، عناوین ارجنامه‌ها و ساختار آنها متنوع و به شرح زیر است:
- یادنامه شیخ آقا بزرگ تهرانی: مجموعه گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعه. به‌کوشش، ویرایش و مقدمه عبدالحسین طالعی. تهران: خانه کتاب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۸. ۲۲۴ ص.
- ارجنامه مرعشیان [بزرگداشت حضرت آیت‌العظمی سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدمحمود مرعشی نجفی]/ گردآورنده محمد اسفندیاری و حسین رفیعی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۸۹/۷۰۷ ص.
- ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر اول) حجت‌الاسلام والمسلمین استاد کاظم مدیرشانه‌چی/ محسن مدیرشانه‌چی. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، ۱۸۰ ص.
- ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر دوم) حجت‌الاسلام والمسلمین استاد عبدالله نورانی/ علی صادق‌زاده وایقان. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، [۲۲۰] ص.
- ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر سوم و چهارم) محمود فاضل یزدی مطلق و میرزا مهدی ولایی/ سیدمحمد رضا فاضل هاشمی. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی

- ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، ۱۲۸ ص.
- ارجنامه آیت الله حاج شیخ رضا استادی: ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ تألیف و گردآوری علی صادق‌زاده وایقان، اعظم نجفقلی نژاد ورجوی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۲۸۷ ص.
 - ارجنامه دکتر سیدمحمدباقر حجتی: ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ تألیف و گردآوری علی صادق‌زاده وایقان، اعظم نجفقلی نژاد ورجوی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۲۳۵ ص.
 - ارجنامه آیت الله ضیاءالدین حدائق شیرازی (ابن یوسف): ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ تألیف و گردآوری محمد برکت. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۱۷۴ ص.
 - ارجنامه دکتر سیدمحمد دبیرسیاقی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ سیدفرشید سادات شریفی، با همکاری سیده سمیرا متین‌نژاد و شهلا رستمی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲. ۲۴۸ ص.
 - ارجنامه علامه محقق، سیدعبدالعزیز طباطبائی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ گردآورنده عبدالحسین طالعی و محسن صادقی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲. ۲۷۹ ص.
 - یادنامه استاد عزیزالله عطاردی/ به‌کوشش سیدمحمدحسین حکیم. تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۳. ۴۳۲ ص.
 - فرزند هرات: ارج‌نامه استاد نجیب مایل هروی/ به‌کوشش علی اوجبی. تهران: خانه کتاب؛ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران، ۷۶۰ ص.
 - پرتو مشکوة/ به‌کوشش غلامرضا امیرخانی، سیدصادق سجادی. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۲، ۸۱۵ ص.
 - نامه صدررا/ به‌کوشش مجید غلامی جلیسه. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۴. ۷۳۲ ص.

ویژه‌نامه‌ها

علاوه بر حدیث عشق و ارجنامه‌ها، نشریه‌های «پیام بهارستان»، «کتاب ماه کلیات»، «کتاب هفته»، «دانشورز» و «نقد میراث» در بعضی سال‌ها (قبل، همزمان و یا بعد از برگزاری آیین/ همایش) ویژه‌نامه‌ای را به همین مناسبت منتشر کرده‌اند.

۱. پیام بهارستان

- پیام بهارستان: ویژه‌نامه بزرگداشت حامیان نسخ خطی، با تجلیل و گرامیداشت استاد عبدالحسین حائری. س ۱، ش ۷، آبان ۱۳۸۰، ۱۳۲ ص.
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، آبان ۱۳۸۱، همراه با تجلیل از استاد فقید محمدتقی دانش‌پژوه. س ۲، ش ۱۷، آبان ۱۳۸۱، ۱۷۰ ص.
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۲، با تجلیل از استاد احمد منزوی فهرست‌نگار برجسته نسخ خطی. س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ۱۷۶ ص.
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۳، با تجلیل از استاد زنده یاد دکتر اصغر مهدوی نسخه‌شناس برجسته و دوست دار اسناد کهن. س ۴، ش ۴۲، آذر ۱۳۸۳، ۱۴۲ ص.
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۴، با تجلیل از فهرست‌نگار برجسته معاصر حجت الاسلام و المسلمین استاد سیداحمد حسینی اشکوری. س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ۱۲۰ ص.
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، با تجلیل از استاد سیدعبدالله انوار مصحح و فهرست‌نگار برجسته نسخ خطی. س ۶، ش ۶۵، آذر ۱۳۸۵، ۲۶ ص.
- پیام بهارستان: [ویژه‌نامه] هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، با تجلیل از مصحح برجسته میراث مکتوب شیعی زنده‌یاد استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی. س ۷، ش ۷۸، آذر ۱۳۸۶، ۱۱۲ ص.

۲. کتاب ماه کلیات

- کتاب ماه کلیات: استاد عبدالحسین حائری. س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی ۱۳۸۰، ۷۱۰ ص.
- کتاب ماه کلیات: [محمدتقی دانش‌پژوه]. س ۵، ش ۵ (پیاپی ۵۳)، اردیبهشت ۱۳۸۱، ۷۸ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخ خطی. س ۶، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۶۹ و ۷۰)، شهریور و مهر ۱۳۸۲، ۲۴۰ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخ خطی، نقد و تصحیح متون. س ۸، ش ۸ و ۹ (پیاپی ۹۰ و ۹۱)، مرداد و شهریور ۱۳۸۴، ۱۷۶ ص.
- کتاب ماه کلیات: [ویژه‌نامه نسخ خطی]. س ۸، ش ۱۲ (پیاپی ۹۶)، آذر ۱۳۸۴، ۱۷۰ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه بزرگداشت استاد سیدعبدالله انوار فهرست‌نگار و مصحح برجسته نسخ خطی. س ۹، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۱۰۱ و ۱۰۲)، اردیبهشت و خرداد ۱۳۸۵، ۱۲۵ ص.

• کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه حامیان نسخ خطی: بزرگداشت مصحح برجسته میراث مکتوب شیعی زنده یاد استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی. س ۱۰، ش ۱۱ (پیاپی ۱۱۹)، آبان ۱۳۸۶، ۱۱۰ ص.

• کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (۱): به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخه‌های خطی. س ۱۳، ش ۱۱ (پیاپی ۱۵۵)، آبان ۱۳۸۹، ۱۳۶ ص.

• کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (۲): به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخه‌های خطی. س ۱۳، ش ۱۲ (پیاپی ۱۵۶)، آذر ۱۳۸۹، ۱۳۶ ص.

• کتاب ماه کلیات: پرونده ویژه حامیان نسخ خطی. س ۱۵، ش ۱۱ (پیاپی ۱۷۹)، آبان ۱۳۹۱، ۱۰۴ ص.

۳. هفته کتاب

• کتاب هفته: ویژه‌نامه [دوازدهمین دوره] هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران، ش ۶ ویژه‌نامه، ش ۲۰۹ (پیاپی ۵۹۶)، پنج‌شنبه ۵ آذر ۱۳۸۳، ۱۶ ص.

• کتاب هفته: ویژه‌نامه [چهاردهمین دوره] هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران، ش ۳ ویژه‌نامه، شنبه ۲۷ آبان ۱۳۸۵، ۱۶ ص.

۴. دانشورز

• دانشورز: ماهنامه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. س ۱۲، ش ۱۱ (پیاپی ۸۴)، دی ۱۳۹۰، ۳۲ صفحه.

۵. نقد میراث

• فصلنامه نقد میراث: ویژه‌نامه چهاردهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۸ دی ۱۳۹۳، ۱۶ ص.

۶. نسخه‌پژوهی

«نسخه‌پژوهی» عنوان مجموعه‌ای از مقالات در حوزه نسخه‌های خطی است که پدیدآور آن (ابوالفضل حافظیان بابلی) تلاش نموده است همزمان با آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی منتشر و اطلاع‌رسانی نماید. از این گاهنامه تاکنون سه شماره به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی منتشر شده است.^۱ به گزارش شکراللهی (۱۳۸۴، ص ۸۶) شماره‌های اول و

۱. [۱] نسخه‌پژوهی: دفتر اول/ به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی. قم: مؤسسه اطلاع‌رسانی مرجع، خانه پژوهش قم، ۱۳۸۳. ۷۱۹ و ۵ ص؛ [۲] نسخه‌پژوهی: دفتر دوم/ به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴. ۶۴۴ و ۱۲ ص؛ [۳] نسخه‌پژوهی: دفتر سوم/ به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۵. ۷۳۹ و ۱۲ ص.

دوم در هفته کتاب سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ همزمان با هفته کتاب و آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی منتشر شده و مورد توجه اهل تحقیق میراث مکتوب قرار گرفته است. لازم به ذکر است در شناسنامه و صفحه حقوقی این اثر هیچ‌گونه نام و نشانی از آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی وجود ندارد، اما ناشر جلدهای دوم و سوم «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» یعنی متولی آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی بوده و قطعاً در گرم کردن تنور اطلاع‌رسانی حامیان و عرصه نسخه‌های خطی مؤثر بوده است.

کتابشناسی متون

۱. کارنامه پژوهشگران حوزه نسخ خطی و متن‌پژوهی

یکی از منابعی که در قالب مقاله، اغلب همزمان با آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، در کتاب ماه کلیات و یا گزارش میراث منتشر می‌شد، «کارنامه پژوهشگران حوزه نسخ خطی و متن‌پژوهی» بود. این کارنامه سلسله منشوراتی در قالب مقاله است که به‌اهتمام سیدسعید میرمحمدصادق از سال ۱۳۸۰ منتشر شده است. میرمحمدصادق (۱۳۹۰، ص ۹۶؛ ۱۳۹۲، ص ۹۰) بیان می‌کند: «از سال ۱۳۸۰ که به‌عنوان سردبیر مجله آینه میراث مشغول به کار شدم، برای پرهیز از دوباره‌کاری‌ها در حوزه تصحیح متون و نیز اطلاع‌رسانی جامع و به‌موقع به علاقه‌مندان این حوزه، شروع به نگارش این کارنامه کردم. البته قبلاً نیز در مجلات در این باره اطلاع‌رسانی می‌شد، اما نه به تفکیک کتاب‌ها و موضوع. پس از آنکه به دبیری دوره چهارم آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی انتخاب شدم، پس از وقفه‌ای دو ساله، این کار تاکنون ادامه پیدا کرده است».

این کتابشناسی از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ منتشر شده و اغلب ابزاری برای دست‌اندرکاران و دبیرخانه آیین بود که خود ایشان نیز در دوره‌های متعددی به‌عنوان دبیر اجرایی فعالیت می‌کردند و اگر تا شروع فعالیت دبیرخانه آیین بزرگداشت، در بعضی دوره‌ها منتشر نمی‌شد، نسخه مسوده آن در اختیار دبیرخانه قرار می‌گرفت. اطلاعات کتابشناختی تعدادی از کارنامه‌های منتشر شده به شرح زیر است.

- کارنامه فهرست‌نگاران، نسخه‌پژوهان و مصححان (آثار منتشره از مهر ماه ۱۳۸۶ تا اسفند ماه ۱۳۸۸). کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (۱)، به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخه‌های خطی، س ۱۳، ش ۱۱ (پیاپی ۱۵۵)، آبان ۱۳۸۹، ص ۱۲۰-۱۳۳.
- کارنامه فهرست‌نگاران، نسخه‌پژوهان و مصححان (آثار منتشره از مهر ماه ۱۳۸۶ تا اسفند ماه ۱۳۸۸). گزارش میراث، دوره ۲، س ۳، ش ۳۳، خرداد و تیر ۱۳۸۸، ص ۸۲-۸۹.

- کارنامه متن پژوهان و فهرست نگاران ۱۳۸۹. کتاب ماه کلیات، س ۱۴، ش ۱۲ (پیاپی ۱۶۸)، آذر ۱۳۹۰، ص ۹۶-۱۰۳.
- کارنامه مصححان، نسخه پژوهان و متن شناسان ۱۳۹۰. کتاب ماه کلیات، س ۱۵، ش ۱۱ (پیاپی ۱۷۹)، آبان ۱۳۹۱، ص ۵۷-۶۷.
- کارنامه پژوهشگران حوزه نسخ خطی و متن پژوهی (۱۳۹۱): بخش اول. کتاب ماه کلیات، س ۱۶، ش ۱۱ (پیاپی ۱۹۱)، آبان ۱۳۹۲، ص ۹۰-۹۶.
- کارنامه پژوهشگران حوزه نسخ خطی و متن پژوهی (۱۳۹۱): بخش دوم. کتاب ماه کلیات، س ۱۶، ش ۱۲ (پیاپی ۱۹۲)، آذر ۱۳۹۲، ص ۹۵-۹۹.

۲. کتابشناسی رسائل

این کتابشناسی نیز در قالب مقاله به اهتمام سیدسعید میرمحمدصادق در سال ۱۳۹۳ منتشر شده است. میرمحمدصادق (۱۳۹۳، ص ۸۴) بیان می‌کند: «پس از چند سال تهیه کتابشناسی متون منتشره - که از سال ۱۳۸۳ در مجله کتاب ماه کلیات با عنوان کارنامه مصححان و متن پژوهان به چاپ می‌رسید - با پیشنهاد برخی دوستان کتاب شناس و موافقت سردبیر محترم، قرار شد تا درباره رسائلی که در نشریات و مجموعه آثار و یا جشن نامه‌ها به چاپ می‌رسند نیز اطلاع‌رسانی و کار کتابشناسی انجام شود. رسائل عموماً به دلیل حجم کم، یا در مجموعه رسائل یک نویسنده مجموعه‌سازی و منتشر می‌شوند، مثل مجموعه رسائل ملاصدرا و یا به لحاظ موضوعی، همچون رسائل مشروطیت با نویسندگان مختلف تدوین و چاپ می‌شوند و یا ممکن است به صورت موردی هم تک اثر از یک نویسنده و یا تک اثر درباره موضوعی خاص با حجم کمتر از یک کتاب چاپ شود که در مورد اخیر عمدتاً در نشریات، فصلنامه‌ها، و جشن نامه‌ها به چاپ می‌رسند؛ اما رسائل چون به لحاظ ارزش اهمیت جزو منابع دست اول محققان علوم انسانی است و هم به صورت اثر مستقل به چاپ نمی‌رسند، صلاح دیده شد تا اطلاع‌رسانی مناسبی نیز در این باره انجام شود». اطلاعات کتابشناختی یک عنوان منتشر شده به شرح زیر است.

- کتابشناسی رسائل منتشره ۱۳۹۱ (۱). کتاب ماه کلیات، س ۱۷، ش ۶ (پیاپی ۱۹۸)، خرداد ۱۳۹۳، ص ۸۴-۹۹.

۳. کتابشناسی متون چاپ شده در ایران

در مقدمه این اثر آمده است: «با حجم روزافزون چاپ متون کهن، مشکلاتی نیز فراروی پژوهشگران این عرصه قرار گرفت، که از آن جمله می‌توان به نداشتن اطلاعات کافی از متون منتشر شده توسط پژوهشگران و نیز مراکز پژوهشی و بنگاه‌های نشر اشاره کرد که این نبود

اطلاعات، افزون بر دوباره کاری و کارهای تکراری در بازار نشر، باعث اتلاف سرمایه‌های مالی و انسانی در انجام پژوهش‌های موازی شده و می‌شود» (طیار مراغی، میرمحمدصادق، ۱۳۹۸، ج ۱، ص ۵۰).

محمود طیار مراغی، فهرست‌نگار و پژوهشگر فرهیخته، اطلاعات کتابشناسی متون چاپ شده در ایران را از سال ۱۲۳۳ ق. تا ۱۳۸۰ ش. تدوین کرده است و همان‌طور که گزارش شد تداوم این کار ارزشمند کتابشناسی را سیدسعید میرمحمدصادق نیز تحت عنوان «کارنامه پژوهشگران حوزه نسخ خطی و متن پژوهی» از سال ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۰ ش. ادامه داده که با تجمیع و ویرایش «کتابشناسی متون چاپ شده در ایران» به عنوان منبعی مرجع و منسجم، در دو جلد به شرح زیر جامه نشر پوشید:

- **کتابشناسی متون چاپ شده در ایران:** از سال ۱۲۳۳ قمری تا ۱۳۹۰ شمسی (جلد اول: کتاب‌های فارسی) / به‌کوشش محمود طیارمراغی، سیدسعید میرمحمدصادق. تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۸. ۸۰۸ ص.
- **کتابشناسی متون چاپ شده در ایران:** از سال ۱۲۳۳ قمری تا ۱۳۹۰ شمسی (جلد دوم: کتابهای عربی، ترکی و مجموعه‌ها) / به‌کوشش محمود طیارمراغی، سیدسعید میرمحمدصادق. تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۸. ۵۵۵ ص.

فواید این کتابشناسی عبارتند از: (۱) جلوگیری از دوباره کاری، (۲) جلوگیری از هدر رفت وقت و سرمایه مالی و انسانی پژوهشگران، مراکز پژوهشی و بنگاه‌های نشر، (۳) فراهم نمودن زمینه برای پژوهش درباره تاریخچه تصحیح و متن پژوهی، (۴) فراهم کردن زمینه پژوهش در باب تاریخچه سیر تصحیح برخی آثار مهم و متون همگانی و پربسامد در ایران، (۵) فراهم کردن زمینه برای پژوهش‌های کاربردی و برنامه‌ریزی در حوزه‌های چند دانشی و فرهنگی (طیار مراغی، میرمحمدصادق، ۱۳۹۸، ج ۱، ص پانزده- شانزده).

امید است جلد سوم این اثر که مربوط به متون چاپ شده در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ اختصاص دارد و پدیدآورندگان در مقدمه (ص پانزده) نوید آن را داده‌اند، با روزآمدسازی تا سال ۱۴۰۵، به زودی منتشر شود.

دوره برگزاری

آیین بزرگداشت حامیان در چهارده دوره اول آن (۱۳۷۹-۱۳۹۳) به صورت سالانه برگزار شده است. البته در سال ۱۳۸۷ برگزار نشد. در مراسم اختتامیه دوره چهاردهم اعلام شد که بعد از

این دوسالانه برگزار خواهد شد، لذا دوره‌های ۱۵ و ۱۶ دوسالانه برگزار گردید، اما دوره ۱۷ به دلیل شیوع کرونا در سال ۱۳۹۹ برگزار نشد. بعد از مهار و فروکش کردن کرونا، به دلیل عدم تمایل مدیران وقت سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران به فراموشی سپرده شد، تا اینکه در اوایل سال ۱۴۰۴ با اهتمام مدیریت جدید سازمان، چراغ این آیین با مشارکت بنیانگذار آن، یعنی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، دوباره روشن گردید.

فراخوان آثار

دبیرخانه هر سال با دادن فراخوان به رسانه‌ها از مؤسسات، مراکز فرهنگی، کتابخانه‌ها، مصححان، ناشران و کلیه کسانی که در حوزه نسخه‌های خطی و در محورهای مشخص شده آثاری را تولید و عرضه کرده یا به فعالیت مشغول بودند درخواست می‌کند آثار و کارنامه افراد پیشنهادی خود را به دبیرخانه ارسال نمایند. محورهای آیین در سال‌های مختلف با تغییرات اندکی همراه بوده، اما در اکثر فراخوان‌های ۱۶ دوره (۲ الی ۱۷) محورهای زیر اطلاع‌رسانی شده است:

۱. فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی
۲. تصحیح و تحقیق نسخه‌های خطی
۳. تحقیق در عرصه‌های نسخه‌شناسی، نسخه‌پردازی، شیوه تصحیح و ترجمه نسخه‌های خطی
۴. مقالات نقد و معرفی متون و نسخه‌شناسی
۵. پایان‌نامه‌های دانشجویی در زمینه تصحیح متون و نسخه‌شناسی
۶. مجلات تخصصی در حوزه نسخه‌های خطی
۷. ناشران فعال در زمینه نسخه‌های خطی
۸. تولیدات رادیویی و تلویزیونی
۹. حفاظت و نگهداری، صحافی، مرمت و آسیب‌شناسی نسخه‌های خطی
۱۰. اهدای نسخ‌های خطی (دبیرخانه آیین...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵).
۱۱. پیشکسوتان
۱۲. فعالیت‌های ویژه

فراخوان آثار بسته به تحولات دنیای اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات در بسترهای مختلف منتشر و اطلاع‌رسانی شده است؛ در سال‌های اولیه به صورت کاغذی (پوستر)، نشریات ادواری چاپی (مجله‌ها و روزنامه‌ها)، انعکاس خبری در رسانه‌های گروهی مانند

رادیو، تلویزیون و همچنین ارسال پیامک صورت گرفته است. در سال‌های بعد با توسعه و گسترش بسترهای فن‌آوری اطلاعاتی و ارتباطاتی، شبکه‌های خبری فرهنگی و علمی و اجتماعی آنلاین در اطلاع‌رسانی، پیشتاز و نقش مؤثری داشته‌اند و لذا فراخوان و اطلاع‌رسانی کاملاً در بستر فناوری و غیرکاغذی صورت می‌گیرد. علاوه بر این، دست‌اندرکاران آئین (دبیر اجرایی، دبیر علمی و مسئول دبیرخانه) با ارسال نامه (کاغذی یا الکترونیکی) و ارتباط تلفنی نسبت به اطلاع‌رسانی و گردآوری آثار اقدام می‌کنند.

دست‌اندرکاران و داوران

هشت دوره از آیین (۱۳۷۹-۱۳۸۶) توسط «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی»، هشت دوره (۱۳۸۸-۱۳۹۷) توسط «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» و دوره هفدهم در سال ۱۴۰۴ به‌طور مشترک توسط این دو نهاد برگزار شده است. مسئولیت/ریاست اصلی جشنواره برعهده ریاست این دو نهاد است، اما دبیران علمی و اجرایی توسط رئیس این دو نهاد و داوران نیز توسط دبیران علمی و اجرایی انتخاب می‌شوند. در جدول ۲ اطلاعات دبیران علمی و اجرایی و فراوانی داوران و آثار ارائه شده است.

جدول ۲. اطلاعات دبیران علمی و اجرایی و فراوانی داوران و آثار

دوره	سال	دبیر علمی	دبیر اجرایی	داوران			آثار
				از سازمان	غیر سازمان	جمع	
۱	۱۳۷۹	علی اوجبی	محمد رضا مباشری	-	-	-	-
۲	۱۳۸۰	علی اوجبی	محمد رضا مباشری	-	-	-	۳۵۲
۳	۱۳۸۱	نجفقلی حبیبی	محمد رضا مباشری	-	-	-	۴۴۵
۴	۱۳۸۲	نجفقلی حبیبی	سید سعید میرمحمد صادق	-	-	-	۲۷۸
۵	۱۳۸۳	علی اشرف صادقی	سید سعید میرمحمد صادق	-	-	۴۹	۵۱۱
۶	۱۳۸۴	علی اشرف صادقی	سید سعید میرمحمد صادق	-	-	۵۵	۴۴۰
۷	۱۳۸۵	علی اشرف صادقی	سید سعید میرمحمد صادق	-	-	۷۰	۴۸۵
۸	۱۳۸۶	علی اشرف صادقی	سید سعید میرمحمد صادق	-	-	-	۴۲۵
۹	۱۳۸۸	مهدی محقق	سید سعید میرمحمد صادق	-	۲۰	۲۰	۲۲۷
۱۰	۱۳۸۹	حبیب‌الله عظیمی	فتح‌الله کشاورز میرزامحمدی	۵	۲۶	۳۱	۳۶۳
۱۱	۱۳۹۰	حبیب‌الله عظیمی	فتح‌الله کشاورز میرزامحمدی	۶	۲۹	۳۵	۱۰۸۱

۱۲	۱۳۹۱	حبیب‌الله عظیمی	علی اکبر صفی پور	۷	۱۳	۲۰	۴۷۲
۱۳	۱۳۹۲	علی اکبر صفی پور	سید محمد حسین واقف زاده	۲۹	۱۹	۴۸	۳۷۳
۱۴	۱۳۹۳	نجفقلی حبیبی	احسان‌الله شکراللهی	۲۱	۲۳	۴۴	۶۵۱
۱۵	۱۳۹۵	نجفقلی حبیبی	احسان‌الله شکراللهی	۲	۲۳	۲۵	۲۵۹
۱۶	۱۳۹۷	سید صادق سجادی	حمیدرضا افسری	-	۱۹	۱۹	۴۵۳
۱۷	۱۴۰۴	علی بهرامیان	هومن یوسفدهی	-	-	۲۳	۳۰۰۰

(توضیح: در مؤلفه‌هایی که عددی درج نشده، به دلیل عدم ارائه گزارش یا اطلاعات است.)

داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد:

[۱] در هفده دوره برگزاری آیین، در ۶ دوره، دبیر علمی از پژوهشگران شاغل در نهاد/متولی برگزارکننده آیین بود: (علی اوجبی، حبیب‌الله عظیمی و علی اکبر صفی پور)؛ در بقیه دوره‌ها دبیر علمی مدعو بوده که نجفقلی حبیبی و علی اشرف صادقی با چهار دوره بیشترین سهم را دارند. [۲] در اکثر دوره‌ها تعداد داوران، متناسب با تعداد آثار بوده است؛ به استثنای دوره‌های ۱۱ و ۱۲ که تعداد داوران متناسب نبوده و کمتر است.

[۳] در دو دوره‌ای که هم دبیر علمی و هم دبیر اجرایی (۹ و ۱۶) خارج از سازمان متولی/برگزارکننده بوده‌اند، به دلیل عدم شناخت از ظرفیت‌های سازمانی (متولی همایش)، از پژوهشگران و اعضای هیئت علمی سازمان برای داوری استفاده نشده است.

دبیرخانه نقش مؤثری در اطلاع‌رسانی و هماهنگی امور و جلسات کمیته‌های علمی و اجرایی دارد و از طرفی باید تعامل اطلاعاتی با پژوهشگران و نهادها برای دریافت آثار داشته باشد؛ لذا مسئول دبیرخانه نقش مهم در فرایند امور جشنواره دارد و اگر فرد مطلع و متخصصی باشد و در حوزه نسخه‌های خطی صاحب کارنامه باشد، در سکان‌داری دبیرخانه و نظم امور تأثیرگذار خواهد بود. مسئول دبیرخانه تمامی دوره‌ها به صورت دقیق مشخص نیست، اما دوره‌هایی که مستند است در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. مسئولان دبیرخانه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

دوره	سال	نام مسئول دبیرخانه	شغل / سمت سازمانی
۴	۱۳۸۲	سید سعید میرمحمد صادق	پژوهشگر متون
۵	۱۳۸۳	سید سعید میرمحمد صادق	پژوهشگر متون ^۱

۱. آقای میرمحمد صادق در تماس تلفنی روز یکشنبه ۵ بهمن ۱۴۰۴ فرمودند: در سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ که دبیر اجرایی

۹	۱۳۸۸	علی صادق زاده وایقان	رئیس گروه فراهم آوری کتاب های خطی و نادر
۱۰	۱۳۸۹	علی صادق زاده وایقان	رئیس گروه فراهم آوری کتاب های خطی و نادر
۱۱	۱۳۹۰	علی صادق زاده وایقان	رئیس گروه فراهم آوری کتاب های خطی و نادر
۱۲	۱۳۹۱	حمیده سلطانعلی دستجردی	کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی
۱۳	۱۳۹۲	حمیده سلطانعلی دستجردی	کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی
		زهره حداد ^۱	رئیس گروه اطلاع رسانی کتاب های خطی و نادر
۱۴	۱۳۹۳	ترگس احمدی مقدم	مسئول دفتر اداره کل کتاب های خطی و نادر
۱۵	۱۳۹۵	علی صادق زاده وایقان	رئیس گروه اطلاع رسانی کتاب های خطی و نادر
۱۶	۱۳۹۷	زینب پاپی	رئیس گروه اطلاع رسانی کتاب های خطی و نادر
۱۷	۱۴۰۴	زهره طاهری ^۲	رئیس گروه اطلاع رسانی کتاب های خطی و نادر

داده های جدول ۳ نشان می دهد در یازده دوره از هفده دوره، آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، دبیرخانه رسمی داشته و افرادی برای مسئولیت آن معرفی شده است.

آثار داوری شده: تعداد و قالب

دوره اول با عنوان «تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی» ضمن اینکه در سطح داخلی «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» برگزار شده، گزارشی از تعداد آثار آن نیز منتشر نشده است. در جدول ۴ فراوانی انواع آثار از نظر ساختار و قالب کلی (کتاب، مقاله، پایان نامه و ...) ارائه شده است:

جدول ۴. فراوانی آثار ارسال شده برای بخش اصلی بر اساس گزارش های دبیرخانه

نوع اثر/ دوره	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
کتاب: فهرست	۵	۱۹	۲۳	۲۰	۳۲	۱۹	۱۸	۳۸	۳۲		۲۹		۹	۲۱	۴۰
کتاب: تصحیح متون	۱۱۷	۱۰۰	۵۰	۵۰	۷۵	۱۰۶	۷۲	۱۳۴	۱۱۹	۱۹۳	۱۰۸	۱۰۹	۲۹۱	۲۱۲	۲۶۸

بودند کارهای دبیرخانه را نیز خودشان انجام می دادند.

۱. مسئولیت دبیرخانه تا اواسط شهریور (۱۸ یا ۱۹) به عهده خانم حمیده سلطانعلی دستجردی بوده و بعد از آن تاریخ به دلیل انتقال ایشان به اداره کل دیجیتال، به عهده خانم زهره حداد بوده است.

۲. با ابلاغ عضو کمیته اجرایی، مسئولیت دبیرخانه کمیته اجرایی را به عهده دارند. مسئولیت کمیته علمی از «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» و به عهده آقای دکتر بهروز ایمانی و با ابلاغ عضو کمیته علمی است.

-	۲۶	-	-	-	-	-	-	۲	-	-	۳	-	-	۵	کتاب: متون و سایر
۱۴۵		-	-	-	-	۱۲	-	۲	۵	-	-	-	-	-	چاپ عکسی
-	-	۲۳	۱۶	۲۵	۲۹	۱۰	۷	۸	-	۲	-	۵	۶	۳۶	پایان نامه
-	-	۳۲۸	۲۴۸	۳۱۰	۹۵۸	۱۰۵	۴۰	۲۷۳	۳۷۴	۲۳۱	۳۹۳	۲۰۰	۱۵۰	۱۱۵	مقاله
-	-	-	-	-	-	۸۵	-	-	۵۸	۹۴	-	-	-	-	رسائل
-	-	-	-	-	-	-	-	۸۴	-	-	-	-	-	-	رسائل و اسناد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷	۶	-	-	-	-	مجموعه
۴۵۳	۲۵۹	۶۵۱	۳۷۳	۴۷۲	۱۰۸۱	۳۶۳	۲۱۹	۴۵۹	۵۶۹	۴۴۰	۴۶۶	۲۷۸	۲۷۵	۳۷۸	جمع (تعداد اثر)
-	-	-	-	-	-	-	۲۲۷	۴۲۵	۴۸۵	-	۵۱۱	-	۴۴۵	۳۵۲	جمع (تعداد اثر) ^۱
در دوره ۷ که تعداد آثار ۵۶۹ اثر گزارش شده، ۴۲۵ جلد است، چون مجموعه مقالات و رسائل به تفکیک محاسبه شده است.															توضیح

داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد:

[۱] در تمامی دوره‌ها برای گردآوری آثار اقدامات یکسانی صورت نگرفته و بعضی از آثار در برخی از دوره‌ها جزو فراخوان نبوده است، و یا اگر اصل اقدامات یکسان و مشابه بوده، گزارش و تفکیک آثار یکدست و مشابه گزارش نشده است. البته لازم به توضیح است در مورد «کتاب: متون و سایر» و «چاپ عکسی» ممکن است آثاری منتشر و یا ارسال نشده است؛ اما پایان نامه و مقاله در برخی دوره‌ها یا فراخوان نشده و یا اگر فراخوان شده گزارش و داوری نشده است. [۲] به نظر می‌رسد در بعضی دوره‌ها دبیرخانه فعالیت چشمگیری داشته و در شناسایی آثار تلاش بیشتری انجام داده است. مثلاً در دوره ۱۱ مقالات متعدد علمی پژوهشی، علمی ترویجی، علمی تخصصی و ... رصد شده و منتخبین نیز بر این اساس انتخاب شده‌اند.

محورها و منتخبان: برگزیدگان و شایستگان تقدیر

محورهای آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، یکی از دغدغه‌های اصلی دست‌اندرکاران، به‌ویژه دبیران علمی و اجرایی بوده است. در جدول ۵ فراوانی آثار، محورها و منتخبین (برگزیده و شایسته تقدیر) ارائه شده است:

۱. با توجه به اینکه در برخی منابع به دلیل اعمال سلیقه در عنوان و جلد و ...، آمار متفاوتی گزارش شده، لذا هر دو آمار (فراوانی) نیز گزارش شده است.

جدول ۵. تعداد آثار، محورها و منتخبان: برگزیدگان و شایستگان تقدیر

دوره	سال	تعداد آثار	محورها	برگزیده	شایسته تقدیر	جمع
۱	۱۳۷۹	-	۱۰	۲۹	-	۲۹
۲	۱۳۸۰	۳۷۸	۱۴	۱۱	۲۵	۳۶
۳	۱۳۸۱	۲۷۵	۱۰	۱۹	۲۵	۴۴
۴	۱۳۸۲	۲۷۸	۶	۸	۳	۱۱
۵	۱۳۸۳	۴۶۶	۱۳	۹	۲۱	۳۰
۶	۱۳۸۴	۴۴۰	۱۳	۸	۳۱	۳۹
۷	۱۳۸۵	۵۶۹	۱۳	۱۱	۱۹	۳۰
۸	۱۳۸۶	۴۵۹	۱۲	۱۱	۱۶	۲۷
۹	۱۳۸۸	۲۱۹	۳	۸	۵	۱۳
۱۰	۱۳۸۹	۳۶۳	۷	۱۰	۱۸	۲۸
۱۱	۱۳۹۰	۱۰۸۱	۶	۱۶	۱۵	۳۱
۱۲	۱۳۹۱	۴۷۲	۱۳	۱۲	۲۵	۳۷
۱۳	۱۳۹۲	۳۷۳	۱۷	۲۰	۱۹	۳۹
۱۴	۱۳۹۳	۶۵۱	۱۷	۳۱	۲۷	۵۸
۱۵	۱۳۹۵	۲۵۹	۱۰	۷	۷	۱۴
۱۶	۱۳۹۷	۴۵۳	۷	۱۴	-	۱۴
جمع	۲۸ سال	۶۷۳۶	۱۷۱	۲۲۴	۲۵۶	۴۸۰

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد:

- [۱] فراوانی محورها از ۶ الی ۱۷ متغیر بوده و به‌طور میانگین حدود ۱۱ محور (۱۰/۶۸) است.
- [۲] در هر دوره به‌طور میانگین (بدون احتساب دوره اول) تعداد ۴۴۹ اثر داوری شده است.
- [۳] در هر دوره به‌طور میانگین ۳۰ اثر انتخاب (برگزیده یا شایسته تقدیر) شده است.
- [۴] کمتر از یک درصد (۷/۱۲٪) درصد) آثار دریافتی و ارزیابی شده منتخب (برگزیده و شایسته تقدیر) شده‌اند.

[۵] در بین آثار منتخب، ۴۶/۷ درصد برگزیده و ۵۳/۳ درصد شایسته تقدیر شده‌اند.

[۶] فراوانی منتخبین با فراوانی آثار رابطه معناداری ندارد، مثلاً بیشترین آثار در دوره ۱۱ داوری شده ولی بیشترین منتخب مربوط به دوره ۱۴ است.

ساختار و پایه اصلی آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی بر پایه بخش اصلی و آثار چاپ شده استوار است. در جدول ۶ فراوانی محورهای موضوعی بخش اصلی براساس آثار منتخب ارائه شده است:

جدول ۶. فراوانی محورهای موضوعی بخش اصلی بر اساس آثار منتخب

ردیف	عنوان محور/ موضوع	دوره‌ها	جمع
۱	فهرست نویسی ^۱	۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱	۱۶
۲	تصحیح متون	۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱	۱۶
۳	مقاله	۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲	۱۲
۴	گزارش، گفت‌وگو و یادداشت	۱۴	۱
۵	پایان‌نامه	۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۸، ۷، ۵، ۴، ۳، ۲	۱۱
۶	تألیف: نسخه‌شناسی	۱۴، ۱۲، ۱۱، ۲، ۱	۵
۷	تألیف: مرمت و حفاظت	۱۲	۱
۸	ترجمه آثار	۱۴	۱
۹	چاپ عکسی (فاکسیمیله)	۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰	۷
۱۰	کتاب چاپ هنری	۱۴	۱
۱۱	اسناد	۱۵، ۶، ۵	۳
۱۲	رسائل	۱۰، ۷، ۶، ۵	۴
۱۳	مجموعه رسائل	۲	۱
۱۴	مجموعه‌ها	۸	۱
۱۵	مجموعه مقالات و رسائل	۱۴	۱
۱۶	اربع‌نامه‌ها	۱۳	۱

داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد:

[۱] فهرست‌ها و تصحیح متون پایه و محور اصلی این جشنواره بوده است. مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها به ترتیب در اولویت بعدی قرار دارند.

۱. در دوره ۱۳ «فهرست‌نویسی و کتابشناسی» شده، در دوره ۱۴ فهرست‌نویسی به «داخلی و خارجی» تقسیم شده، در دوره ۱۶ اسناد هم «فهرست‌نویسی نسخ خطی و اسناد» شده است.

[۲] تفکیک منابع در محورهای انتخاب شده با منابع گزارش شده در جدول ۴ متفاوت است. انتظار می‌رود گزارش محورهای منابع دریافتی، داوری شده و منتخب با یکدیگر همخوان و ارتباط تنگاتنگی داشته باشد.

[۳] برخی محورهای انتخاب شده در فراخوان آثار خیلی از دوره‌ها وجود ندارد و حتی در فراخوان دوره مربوطه نیز گزارش نشده است.

[۴] در هیچ دوره‌ای به استثنای دوره ۱۳، ارجنامه‌ها جزو محورها و آثار انتخاب شده نبوده است؛ البته تقدیر از پدیدآورندگان ارجنامه‌ها امری پسندیده است و باید به شیوه و از کانال دیگری صورت بگیرد.

[۵] همان‌طور که در ردیف‌های ۱۲ الی ۱۵ گزارش شده، رسائل و مجموعه‌ها از عنوان جامع و یکدستی برخوردار نبوده است.

تصحیح متون از نظر موضوعی به اندازه تنوع دانش بشری گسترده و متنوع است. در جدول ۷ تصحیح متون‌های منتخب در قالب کتاب براساس فراوانی ارائه شده در جدول ۵، به تفکیک موضوع گزارش شده است:

جدول ۷. تصحیح متون‌های منتخب در قالب کتاب به تفکیک موضوع

ردیف	موضوع	دوره‌ها	جمع	کلی
۱	ادبیات	۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۳، ۲	۱۰	۱۵
۲	ادبیات عرب	۷	۱	
۳	ادبیات فارسی	۸، ۷، ۶، ۵	۴	
۴	تاریخ	۱۵، ۱۳، ۱۲، ۹، ۸، ۷، ۵	۷	۱۵
۵	تاریخ علم	۸، ۷	۲	
۶	تاریخ و اسناد	۱۱، ۱۰، ۶	۳	
۷	تاریخ و جغرافیا	۱۶، ۳، ۲	۳	
۹	دین	۱۵، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸	۶	۱۱
۱۴	علوم دینی	۱۶	۱	
۱۰	رجال، حدیث و کلام	۶	۱	
۱۶	علوم قرآنی و ادبیات عرب	۶	۱	

۱۱	۱	۳	علوم قرآنی و روایی	۱۷
	۱	۳	فقه و اصول	۱۹
۷	۲	۱۲، ۱۰	علوم	۱۳
	۵	۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۱، ۳	علوم و فنون	۱۸
۱۱	۱	۹	حکمت	۸
	۱	۲	عرفان	۱۱
۱۰	۱	۳	عرفان و تصوف	۱۲
	۱	۱۶	علوم عقلی (فلسفه، کلام و منطق)	۱۵
	۲	۱۵، ۲	فلسفه	۲۰
	۶	۱۳، ۱۱، ۱۰، ۸، ۷، ۵	فلسفه و حکمت	۲۱
۳	۱	۶	فلسفه و عرفان	۲۲
	۲	۳، ۲	فلسفه و کلام	۲۳
۱	۱	۳	اثر ویژه	۲۴
۱	۱	۴	مشخص نشده	۲۵

داده‌های جدول ۷ نشان می‌دهد:

[۱] از نظر فراوانی ادبیات (۱۵) تاریخ و جغرافیا و اسناد (۱۵) و علوم عقلی: فلسفه، حکمت، عرفان، کلام، تصوف (۱۵) بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند و دین با زیرشاخه‌هایش (۱۱) در مرتبه بعدی قرار دارد.

[۲] زیرشاخه‌ها یا تفکیک موضوعی «تصحیح متون» که مهم‌ترین محور و هدف این جشنواره تلقی می‌شود، بسیار متفاوت و متغیر بوده است. این مسئله در مورد علوم عقلی (فلسفه، حکمت، عرفان، کلام، تصوف) نیز بسیار مشهود است.

[۳] با توجه به اینکه متولی جشنواره، متولی سازماندهی منابع اطلاعات در سطح ملی و حتی در مورد گسترش‌های مربوط به ایران و اسلام در سطح بین‌المللی است، شایسته است تفکیک موضوعی آثار حوزه تصحیح متون براساس استانداردهای سازماندهی (کنگره یا دیویی) صورت بگیرد تا پشتوانه علمی داشته باشد و مانع اعمال سلیقه گردد.

بخش جنبی جشنواره، زیربنای بخش اصلی است. نباید این دیدگاه فکر بگیرد که بخش جنبی جشنواره مهم نیست و با این دیدگاه در برخی از دوره‌ها مانند دوره ۹ و ۱۱ بخش جنبی را حذف کرده‌اند. نسخه‌های خطی تا به دست فهرست‌نگار و مصحح و پژوهشگر برسد،

مستلزم فراهم آوری، کارشناسی، ضد عفونی، حفاظت، مرمت و اطلاع رسانی است، که مدیون انسان های دلسوز و متخصص است و لذا زحمات این قشر نیز باید دیده شود. در جدول ۸ فراوانی محورها/ موضوع های بخش جنبی/ تشویقی براساس منتخبین ارائه شده است:

جدول ۸. فراوانی محورها/ موضوع های بخش جنبی/ تشویقی براساس منتخبین

ردیف	عنوان محور/ موضوع	دوره ها	جمع	کلی
۱	اهدائندگان ^۱	۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱	۱۲	۱۲
۲	نشریات	۱۳، ۱۲، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۲، ۱	۹	۹
۳	ناشران	۱۵، ۱۳، ۱۲، ۱۰، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۲	۱۰	۱۰
۴	مرمت/ مرمت گران	۱۵، ۱۳، ۱۲، ۸، ۷، ۶، ۵، ۲	۸	۱۴
۵	حفاظت و نگهداری	۴، ۲	۲	
۶	مرمت، آسیب شناسی و صحافی	۱۶، ۱۴	۲	
۷	مرمت و حفاظت و نگهداری	۳، ۱	۲	
۸	پیشکسوتان	۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۰، ۹	۵	۵
۹	کتابداری	۱۶، ۱۵، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۲	۸	۸
۱۰	اطلاع رسانی	۷، ۶، ۵، ۱	۴	۵
۱۱	اطلاع رسانی و فناوری	۱۳	۱	
۱۲	اطلاع رسانی: نرم افزار	۳	۱	۲
۱۳	وب سایت	۱۴	۱	
۱۴	مؤسسات و نهادهای فعال	۱۴، ۱۳	۲	۲
۱۵	کارشناس و مقوم	۱۳، ۱	۲	۲
۱۶	آثار تلویزیونی	۸، ۷، ۶، ۵	۴	۴
۱۷	آثار رادیویی	۸، ۷	۲	۲
۱۸	[اعضا/ فعال] حافظه جهانی	۱۳، ۱۲	۲	۲
۱۹	فعال بین المللی	۱۳، ۱۲	۲	۲
۲۰	مجموعه داران	۱۴	۱	۱
۲۱	فراهم آوری	۱۵	۱	۱

۱. در دوره ۱۶ «اهدائندگان نسخه و اسناد خطی» آمده است.

۲۲	حامی	۲	۱	۲
۲۳	حامیان نشر متون	۱۴	۱	۲
۲۴	استقبال‌کننده	۲	۱	۱
۲۵	تقدیرهای ویژه	۱۴، ۱۲، ۶	۳	۳
۲۶	مخترع	۱۳	۱	۱
۲۷	شورای عالی پژوهش	۱	۱	۲
۲۸	شوراهای علمی	۱	۱	۲

داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد:

[۱] از نظر فراوانی، حفاظت و نگه‌داری و مرمت و ... (۱۴ دوره)، اهداکنندگان (۱۲ دوره) و ناشران (۱۰ دوره) به ترتیب در اولویت قرار دارند.

[۲] محور «حفاظت و نگه‌داری و مرمت و ...»، «اطلاع‌رسانی» و ... با عناوین متفاوت و متغیر در دوره‌ها بیان شده است.

[۲] محورهای زیادی ظهور و بروز کرده است که حاکی از اعمال سلیقه در بخش جنبی این جشنواره است. البته نگاه وسیع ارزشمند است، ولی باید تداوم و پشتوانه داشته باشد.

روز جهانی نسخه‌های خطی

کاغذ، اگر چه در گسترش نگارش و سپس تولید کتاب نقش مهمی داشت، آسیب‌پذیری آن در برابر آتش و آب و آفت‌های طبیعی و بشری، همواره نگرانی‌هایی در پی داشته است و از انبوه آثار نوشته شده بر روی کاغذ، بسیاری، در آتش‌های طبیعی و برافروخته شده به دست بشر، به‌ویژه در جنگ‌ها، از میان رفته‌اند و فقدان آنها موجب پیدایی نقاط تاریک در تاریخ فرهنگی شده است.

البته امروزه با دسترسی به فناوری دیجیتال، می‌توان تصویر محتوای آثار مکتوب را به خوبی حفظ کرد و به آیندگان منتقل ساخت؛ ولی اهمیت این آثار تنها در محتوای آنها نیست و مواد تولید آنها، از جمله کاغذ، جوهر و جلد نیز خود اهمیت فرهنگی خاصی دارند و بخشی از فرهنگ پدیدآوردگان اثر به‌شمار می‌روند؛ از این‌رو حفظ اصل این آثار و تلاش برای احیای آنها ضروری می‌نماید.

همچنان که اشاره شد، گذشته از بلایای طبیعی، موارد متعددی از آتش‌افروزی‌های بشری را نیز از عوامل مهم نابودی آثار فرهنگی و از جمله کتاب‌گزارش کرده‌اند؛ گاه حتی

هدف مستقیم و اولیه آتش افروزان از میان بردن دستاوردهای فرهنگی و مهمتر از همه، کتاب بوده است. مروری بر شماری از این رویدادها برای روشن تر شدن انگیزه‌ها و علل سیاسی و اجتماعی عاملان آنها خالی از فایده نیست.

ظاهراً پیشینه قصه کتاب‌سوزی در غرب به قرون وسطی بر می‌گردد؛ اما در شرق که سنت کتابت و کتاب‌سازی و کتاب‌آرایی قدمت بیشتر دارد، پیشینه کتاب‌سوزی هم به همان نسبت قدیم‌تر است.

اما سوزاندن آثار مکتوب تنها یک روی سکه جریانی است که صاحبان فرهنگی را از میراث خود محروم می‌سازد؛ روی دیگر این سکه جریان انتقال آثار مکتوب است که گاه در کنار جریان کتاب‌سوزی گزارش شده‌اند و در نتیجه آن، بسیاری از آثار ارزشمند از سرزمین اصلی خود خارج شده و در مجموعه‌های سرزمین فاتحان نظامی جای گرفته‌اند. در این جریان، صرفاً کتاب‌ها از دست نرفته‌اند، بلکه از یک سو ارتباط دانشمندان با سنت علمی فرهنگ خود گسسته شده و از سوی دیگر زمینه برای سوء استفاده صاحبان جدید آثار فراهم آمده است.

اما آنچه که امروزه دستداران فرهنگ بشری را نگران و مضطرب ساخته، این موضوع است که افرادی در لباس انسان، که به هیچ اصل و ریشه‌ای اعتقاد ندارند، دستاوردهای تاریخی بشر را مظاهر شرک و کفر می‌دانند. جامعه جهانی باید با این خطر جدی مقابله کند. غارت، تحریق و نابودی هزاران نسخه خطی در آشوب‌ها و جنگ‌های یکی دو دهه اخیر در کشورهای افغانستان، عراق، سوریه و فلسطین اشغالی نمونه بسیار بارز و گسترده است. به نظر می‌رسد که یکی از مهمترین انگیزه‌های غارتگران آثار، به‌ویژه آثار خطی، جنبه مذهبی آنها بوده است. در واقع، غارتگران چون خود را پیرو فرقه ناجیه و برحق می‌دانسته‌اند، همواره بر آن بوده‌اند تا با محو آثار دینی، علمی، تاریخی و هنری، دشمن را تحقیر و نظر خویش را تحمیل کنند. آنان به زعم خود می‌خواسته‌اند آثار کفر و شرک و ضلالت را نابود کنند تا در فقدان آنها، تفکرات باطل و متحجرانه ایشان درست و برحق جلوه نماید.

با این همه، مجامع فرهنگی جهانی اقدام قابل توجهی برای پیشگیری از این امور غیرانسانی انجام نداده‌اند. چندی پیش دبیرکل یونسکو، آن هم در اقدامی دیرنگام، درباره یکی از این اقدامات وحشیانه با مجموعه‌های خطی در کتابخانه‌ها، تنها به دادن هشدار بسنده کرد! باری، خطر رواج اندیشه‌های متحجرانه در بعضی از کشورهای اسلامی، زنگ خطر را به صدا در آورده و وقت آن رسیده است که سازمان‌های جهانی و در رأس آنها سازمان

علمی فرهنگی یونسکو، اقدامات بسیار جدی تری برای آگاه سازی و محافظت از موارث بشری صورت دهد. یکی از کارهای مفید و تأثیرگذار که لازم است هرچه زودتر به تصویب برسد، این است که روز مشخصی را به نام «روز جهانی میراث مکتوب ملت ها» نامگذاری کنند و از دولت ها بخواهند تا برای نگه داری، محافظت و مرمت، بازسازی و احیای آثار ارزشمند کهن فرهنگی خود اقدامات جدی تری انجام دهند و مردم را از داشته های علمی و دستاوردهای نیاکان خود مطلع سازند.

با چنین اقدامی، بی شک، مسئولیت پذیری مردم و دولت ها نسبت به میراث خود و آثار فرهنگی ملموس و مکتوبات به جای مانده از قرون گذشته دوچندان می شود و زمینه ای خواهد شد برای کوتاه کردن دست چپاولگران؛ و طبیعتاً با این همفکری جهانی، وظیفه متولیان امر در داخل کشور سنگین تر می شود (ایرانی، ۱۳۹۳، ص ۳-۴).

سایر جشنواره های نسخ خطی در ایران و جهان

۱. جایزه مؤسسه الفرقان

در خارج از ایران هم قطعاً آثار و پژوهش های مرتبط با نسخه های خطی در جشنواره ها و جایزه های علمی و فرهنگی به ویژه جوایز کتاب مورد توجه قرار می گیرد، که احصاء جزئیات نیازمند پژوهش مفصل و دقیق است. اما جایزه ای تقریباً مشابه «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» به ویژه و اخص در زمینه نسخه های خطی برگزار می شود «جایزه مؤسسه الفرقان برای تصحیح نسخ خطی» نام دارد. مؤسسه الفرقان للتراث الاسلامی در چارچوب اهداف خویش و مشارکت در ارتقای تصحیح و انتشار نسخه های خطی و نیز استقبال و تشویق دانشمندان، مبتکران و اندیشمندان جوان و بنابر تصویب شورای علمی مؤسسه، جایزه دوسالانه ای را با عنوان «جائزة الفرقان لتحقيق التراث المخطوط» مقرر کرده است که به فعالان در زمینه احیای نسخ خطی اعطا می کند. اعطای اولین جایزه در سال ۲۰۰۹م برگزار شده که اختصاص به علوم قرآنی دارد. موضوع جایزه، تصحیح نسخه خطی در زمینه علوم قرآن کریم بود که تفسیر، احکام، قرائت، اسباب نزول، ناسخ و منسوخ، بلاغت قرآنی و سایر علوم مربوط به قرآن را در بر می گرفت (جایزه مؤسسه الفرقان ...؛ ۱۳۸۴، ص ۶۳)

۲. جشنواره حامیان اسناد و نسخ خطی فجر (نخستین: ۱۳۸۹؛ تهران)

این جشنواره توسط موزه تاریخ شهر کرج (باستان شناسی، مردم شناسی، گنجینه اسناد و نسخ

خطی)^۱ با مشارکت کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی و پژوهشکده و مرکز مطالعات و تحقیقات کرج‌شناسی برگزار شده است. هدف این جشنواره به عنوان نخستین کار مشترک برای حفظ و نگه‌داری نسخ خطی و ایجاد انگیزه برای بخش خصوصی برای فعالیت بیشتر در این حوزه بوده است (صادق‌زاده و ایقان، نجفقلی‌نژاد و رجوی، ۱۳۹۰، ص ۸۸-۹۰).

۳. جشنواره کتاب‌های نفیس و نسخ خطی ایران (نخستین: ۱۳۸۹: تهران)

ایده برگزاری نخستین دوره جشنواره [و نمایشگاه] کتاب‌های نفیس و نسخ خطی ایران در اسفند ماه ۱۳۸۸ در هیئت مدیره مؤسسه فرهنگی هنری فرانکر پارس (فرانکر سبز سابق) تأیید و متعاقب آن در بهار ۱۳۸۹ دبیرخانه دائمی جشنواره مذکور با اخذ مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در محل مؤسسه دایر گردید.

ترغیب ناشران به انتشار آثار نفیس و دستنویس و توجه بیشتر به نسخه‌های خطی و در مجموع تولید و چاپ کتاب‌های نفیس در حوزه‌های مختلف دینی، هنری و ایران‌شناسی، ارتقای کیفی جریان تولید کتاب نفیس در صنعت نشر ایران و ارائه راهکارهای این امر، بسترسازی جهت معرفی میراث مکتوب ایران از طریق چاپ حداکثر عناوین نسخ خطی نفیس، کمک به ارتقای علمی محتوای کتب نفیس ایرانی، ترویج فرهنگ استفاده از کتب نفیس و ارتقای دانش عمومی در خصوص نگه‌داری و حفظ نسخه‌های خطی از اهداف برپایی این جشنواره اعلام شده است^۲.

۴. جشنواره علمی پژوهشی علامه مرعشی (ره): جایزه شهاب (نخستین: ۱۳۸۹: قم)

کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی (ره) به پیشنهاد عده‌ای از پژوهشگران «جشنواره علمی پژوهشی علامه مرعشی (ره)» که تجلی نام و یاد بزرگ مرجع فرهنگیان شیعه مرحوم آیت‌الله العظمی سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره)، به عنوان الگوی نمونه برای دانشگاهیان و دانشمندان اعصار مختلف است، پایه‌ریزی کرده و هدف از این جشنواره طبق آیین‌نامه «جایزه شهاب» انتخاب برترین آثار و پژوهشگران برجسته در حوزه‌های ۱. تصحیح متون دینی، ۲. کتابشناسی، فهرست‌نگاری و کتابداری، ۳. انساب و رجال و تراجم و ۴. تقدیر از واقفان و اهداکنندگان کتاب و مؤسسان کتابخانه‌های عمومی عنوان شده است. (صادق‌زاده و ایقان، نجفقلی‌نژاد و رجوی، ۱۳۹۰، ص ۹۱-۱۰۰).

۱. این موزه غیردولتی بوده و متعلق به عباس فتحیان است.

۲. قرآن، نهج‌البلاغه و سایر کتب مذهبی نفیس، «دیوان‌های شعر نفیس»، «کتب ایران‌شناسی نفیس»، «کتب نفیس هنری در رشته‌های مختلف» و «کتب نفیس چاپ شده از روی نسخ خطی» موضوعات محوری این جشنواره است.

فصل دوم

آیین‌های برگزارشده

﴿ سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱۳۷۹: تهران) ﴾

۱. مقدمه

درباره اهمیت و ارزش نسخ خطی باقیمانده از قرون پیشین سخن بسیار گفته شده است. حقیقت این است که این میراث گرانقدر علاوه بر اینکه زیربنای علم و دانش شرق را تشکیل می‌دهد، به صورت کلی علائم و نشانه‌هایی از دوران پرچم‌داری شرق و به ویژه کشورها و ملت‌های اسلامی در روزگاران پیشین در زمینه فرهنگ و اندیشه است. این منابع ارزشمند سدّ محکمی در مقابل سیل بنیان‌کن تهاجم فرهنگ‌های وارداتی و زیربنای قابل اعتمادی برای ایده‌گفتگوی تمدن‌هاست. چه تعداد نسخه خطی وجود دارد و چه عناوینی در کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی وجود دارد، فهرست دقیق و کاملی از این آثار گرانبها وجود ندارد؛ ابزاری برای جلوگیری از قاچاق و خروج بی‌رویه آنها از کشور وجود ندارد، فهرست‌های منتشرشده یک‌دست، استاندارد و کامل نیستند، نسخه‌ها با شیوه‌ها و سلیقه‌های متفاوتی تصحیح می‌شوند، برای حفاظت و نگهداری مجموعه‌های کوچک و شخصی برنامه حمایتی و پشتیبانی وجود ندارد، نسخه دیجیتال و نسخه پشتیبان از اکثر مجموعه‌های شخصی وجود ندارد و این نگرانی وجود دارد که با وقوع حوادث ناگوار طبیعی یا اجتماعی یا سیاسی، اصل این نسخ از دست برود و هیچ نوع تصویر یا رونوشت یا اثری از آنها باقی نماند. در زمینه اطلاع‌رسانی و بهره‌برداری پژوهشگران نیز رویه واحد و روشنی وجود ندارد. در برخی مراکز و کتابخانه‌ها، نسخه‌های خطی به راحتی در اختیار محققان قرار می‌گیرد و در برخی دیگر دست‌یابی به آنها مستلزم صبر و حوصله و پیگیری و به ندرت گذشتن از هفت‌خوان رستم است و چه بسا پژوهشگر ناامید و منصرف می‌شود. ایجاد بانک/ پایگاه اطلاعاتی کامل، جامع و روزآمد از نسخه‌های خطی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

مسائل یاد شده و مشکلات دیگر اقتضا می‌کند گنجینه‌داران نسخه‌های خطی آستین همت بالا بزنند و در راه حل این مشکلات گامی بردارند. بدیهی است هر حرکتی در این زمینه باید با همراهی و همگامی تمامی یا حداقل اکثریت مراکز و دستگاه‌های مرتبط انجام گیرد تا منجر به رویه‌ای واحد در کشور گردد.

از این رو کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی با احساس مسئولیت در این زمینه، اقدام به برگزاری سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی نموده و در این راه از همراهی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، کتابخانه و موزه ملی ملک، کتابخانه آیت‌الله سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره) و دیگر مراکز بهره برده است (ابهری، ۱۳۸۱، ص ۶-۷؛ با اضافات).

۲. اهداف

سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی برای اولین بار در ایران به منظور احیا و آشناسازی همگان با میراث نفیس و گران‌سنگ اسلامی از سوی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برگزار شد. هدف کلی از برگزاری این سمینار، اطلاع‌رسانی چالش‌ها و تبیین اهمیت آنها، آینده‌نگری و بررسی شیوه بهره‌وری بهینه از فن‌آوری پیشرفته در جهت احیای نسخه‌های خطی بوده است (برگزاری سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی، ۱۳۷۹، ص ۱۲؛ با اضافات). اهداف اصلی این سمینار در چهار محور زیر شکل گرفته بود:

۱. شناخت و بررسی نسخه‌های خطی
۲. آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری
۳. شناسایی گنجینه‌های نسخه‌های خطی در ایران
۴. حفظ، نگهداری و ترمیم نسخه‌های خطی (نوروزیان، ۱۳۷۹، ص ۱۱۳)

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس سمینار: دکتر حسن حبیبی، معاون اول رئیس‌جمهور و عضو هیئت‌امنای کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر سمینار: نادر مطلبی‌کاشانی، سردبیر نامه بهارستان
- همکاری‌کنندگان: ۱. کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۲. کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ۳. کتابخانه و موزه ملی ملک وابسته به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی.

- حامیان: ۱. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۲. سازمان میراث فرهنگی کشور، ۳. صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، ۴. کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره)، ۵. مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، ۶. کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۷. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (صدقی، ۱۳۷۹، ص ۳۵)

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه سمینار از اوایل سال ۱۳۷۸ کار خود را با اهداف تعیین شده آغاز کرد. به طور کلی فعالیت های دبیرخانه سمینار را می توان در سه زمینه مختلف تقسیم کرد: ۱. تشکیل گروه های تخصصی، ۲. انتشار کتاب، ۳. برپایی نمایشگاه (صدقی، ۱۳۷۹، ص ۳۴). بر این اساس ضمن تدوین موضوعات، فعالیت های خود را در چهار گروه تخصصی ۱. آموزش، ۲. حفاظت و مرمت، ۳. اسناد، ۴. کتابداری و اطلاع رسانی شروع کرد و در راستای اهداف سمینار از محورهای ذیل برای ارسال آثار، فراخوان داد:

نسخه شناسی، نسخه نویسی، سند و سندشناسی، کتاب شناسی، فهرست نگاری، کتابداری، نسخه های خطی اسلامی و کتاب پردازی، ابزارهای نگارش، حفاظت و مرمت نسخه های خطی، اطلاع رسانی، نقد، تصحیح و انتشار.

دبیرخانه از زمان شروع فعالیت تا برگزاری سمینار با تعدادی از صاحب نظران و متخصصان و استادان، شامل: دکتر اسدالله آزاد، دکتر فریدون آزاده، حجت الاسلام سیدمحمدعلی احمدی ابهری، دکتر پرویز اذکابی، منصوره تدین پور، هما افراسیابی، حجت الاسلام علی اکبر الهی خراسانی، سیدجمال ترابی طباطبایی، دکتر سیداحمد تویسرکانی، دکتر مرتضی تیموری، استاد سیداحمد حسینی اشکوری، دکتر محمد خزائی، استاد رحمن دلفراقی، دکتر رشدی راشد، استاد علی راهجیری، دکتر کاظم مدیر شانه چی، مهناز شایسته فر، استاد حاج خلیل صیادی، حسن عاطفی، مرحوم آیت الله حاج شیخ مجتبی عراقی، استاد نجیب مایل هروی، دکتر سید محمود مرعشی، حمید ملکیان، سلیم نیساری، مهدی ولایی و لئون میناسیان مصاحبه هایی انجام داد (شکراللهی، ۱۳۸۰ ج، ص ۷۰؛ شکراللهی، ۱۳۸۱). مصاحبه ها در مجموعه ای تحت عنوان «یادمان سمینار مقدماتی نسخه های خطی» به کوشش احسان الله شکراللهی در سال ۱۳۸۱ از سوی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی منتشر شده است.

در پی فراخوان مقاله، علاوه بر سفارش مقاله برای ارائه، حدود یکصد مقاله به دبیرخانه واصل شد و از آن تعداد، ۲۸ مقاله به دلیل سطح علمی یا بی ارتباطی با موضوع

مردود و ۹ مقاله جهت ارائه انتخاب و سایر مقالات جهت بررسی‌های بیشتر و نهایتاً درج در مجموع مقالات سمینار آماده‌سازی شد. در دو روز برگزاری جمعاً ۴۹ سخنرانی و مقاله ارائه گردید که ۱۰ سخنرانی به صورت عمومی و ۳۹ سخنرانی دیگر به صورت تخصصی در هفت گروه: (۱) حفاظت و مرمت، (۲) اسناد، (۳) تصحیح متون، (۴) کتابداری و اطلاع‌رسانی (با گرایش به نسخه‌های خطی)، (۵) آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی، (۶) نسخه‌آرایی، (۷) نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی انجام شد (مطلبی کاشانی، ۱۳۸۱، ص ۱۱). استقبال از این سمینار بسیار دلگرم‌کننده و نتایج به دست آمده امیدوارکننده بود، و برگزارکنندگان به اهداف خود دست یافته بودند. یکی از ارزشمندترین دستاوردهای این همایش علمی- فرهنگی، آشنایی و گفتگوی صمیمانه استادان، متخصصان و صاحب‌نظران حوزه نسخ خطی و دیدار افرادی بود که سالها تنها نام هم را شنیده بودند اما میان ایشان دیداری دست نداده بود. همچنین معرفی چهره‌های جدیدی که تا آن زمان برای بسیاری ناشناخته بودند، از بهره‌های ارزنده این سمینار بود (شکراللهی، ۱۳۸۱، ب، ص ۵). در این سمینار تعداد معتابهی از صاحب‌نظران، سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران مسائل نسخ خطی با ارائه مقاله و شرکت در میزگردهای تخصصی و تبادل نظر علمی، زمینه توسعه کیفی و کمی فعالیت‌های این حوزه را فراهم کردند (حبیبی، ۱۳۷۹).

۵. میزگردها، منشورات و نمایشگاه

در همین مدت بنا به ضرورت موضوع، دو میزگرد در خصوص آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری و یک میزگرد در زمینه حفاظت و مرمت نسخه‌های خطی با حضور استادان و کارشناسان فن برگزار گردید. همچنین [هفت] عنوان کتاب تخصصی نیز برای نشر پیش‌بینی شده بود (مطلبی کاشانی، ۱۳۸۱، ص ۱۱) که چهار عنوان تاکنون منتشر نشده،^۱ ولی دو عنوان همزمان با سمینار و یک عنوان در سال‌های بعد به شرح زیر و یادمان سمینار نیز در سال ۱۳۸۱ منتشر شده است:

- فرایندهای غیرشیمیایی برای آفت‌زدایی از مجموعه‌های کتابخانه، یوهانا ولهایزر،

۱. [۱] عمده کتاب وعده ذوی الالباب: فيه صفه الخط و الاقلام و العداد و اللیق و البحر و الاصباغ و آله التجلیه، اثر معزین بادیس صنهاجی؛ مترجم دکترصادق خورشیا؛ [۲] هنر کتاب‌آرایی در آسیای میانه، در سده‌های هشتم تا دهم هجری قمری، فراهم آمده سازمان علمی- فرهنگی یونسکو، مترجم حسن هاشمی میناباد؛ [۳] تصحیح روزنامه غیاث‌الدین محمد نقاش (هرمند سبک‌آفرین نگارگری در دوره تیموری)، تصحیح و تحقیق توسط اردشیر مجرد تاکستانی؛ [۴] کتاب‌شناسی متون چاپ شده در ایران (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۸) تهیه و تدوین دبیرخانه سمینار (نوروزیان، ۱۳۷۹، ص ۱۱۳-۱۲۲).

ترجمه مهرداد نیکنام. تهران: دبیرخانه سمینار [مقدماتی] نسخه‌های خطی؛ وابسته به کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۹. ۱۳۸ ص.

• مقدمه‌ای بر اصول و قواعد فهرست‌نگاری در کتب خطی، تألیف محمد وفادار مرادی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: دبیرخانه سمینار [مقدماتی] نسخه‌های خطی، ۱۳۷۹. ۲۳۶، [۱۲] ص. نمونه.

• تاریخ نسخه‌پردازی و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطی، اثر نجیب مایل هروی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰. ۶۷۲ ص. مصور، نمونه.

• یادمان سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (تهران: ۱۳۷۹): گزیده سخنرانی‌ها و گفتگوها/ به اهتمام احسان‌الله شکراللهی طالقانی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۱. ۱۶۴ ص.^۱

در حاشیه برگزاری سمینار، نمایشگاهی در پنج گروه: ۱. حفاظت و مرمت، ۲. نسخه‌های خطی، ۳. اسناد، ۴. صحافی سنتی و جلدهای قدیمی، ۵. نسخه‌های خطی و فن‌آوری نوین، برپا گردید که مراکز و مؤسسه‌های زیر در بخش‌هایی از آن شرکت کردند:

- کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی،
- کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی،
- گنجینه/ [کتابخانه] ملی ایران (کهن‌ترین اسناد فارسی ایران)،
- موزه رضا عباسی،
- کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار)،
- کلیسای وانک اصفهان (قدیمی‌ترین حروف چوبی و فلزی چاپ در ایران)،
- مؤسسه صحافی عتیقی،
- شرکت پارس آذرخش،
- شرکت پویا پرنده،
- شرکت تأمین اطلاعات رایانه‌ای،
- مجموعه‌های شخصی آثار هنری مهندس محمدحسین اسلام‌پناه (کرمان)، حمید لطفی، سلیمانی و میرزا خانی.

۱. این اثر توسط «روشنا پویا» با عنوان «یادمان کدام سمینار؟»، در: «کتاب ماه کلیات»، س ۶، ش ۲ (پیاپی ۶۲)، بهمن، ص ۶۸ - ۷۱ نقد و معرفی شده است.

۶. برنامه‌های سمینار و سخنرانان

برنامه‌های سمینار با حضور صاحب‌نظران و متخصصان در روزهای یکشنبه و دوشنبه، اول و دوم خرداد ۱۳۷۹ در ساختمان قدیم مجلس شورای ملی در سه بخش: (۱) افتتاحیه، (۲) میزگردهای تخصصی، (۳) اختتامیه برگزار گردید.

۱-۶. افتتاحیه

برنامه افتتاحیه سمینار در روز یکشنبه، اول خرداد ماه ۱۳۷۹، در ساعت ۹/۳۰ با تلاوت قرآن مجید آغاز شد. در ابتدای مراسم سمینار، دبیر، رئیس و میزبان به شرح زیر سخنرانی کردند:

- نادر مطلبی کاشانی: دبیر علمی سمینار
- حسن حبیبی: رئیس سمینار با موضوع: ضرورت تأسیس مرکز مطالعات و تحقیقات نسخه‌های خطی
- سید محمدعلی احمدی ابهری: رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

در ادامه مراسم افتتاحیه، نگاه کلی چهار تن از کارشناسان این فن نسبت به فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی و مطالعات نسخه‌شناسی و کتابشناسی به ترتیب ذیل ایراد گردید:

- عبدالحسین حائری: فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی^۱
- احمد منزوی: طرح فهرستگان کتاب‌های فارسی در جهان^۲
- ایرج افشار: فعالیت‌های مربوط به نسخه‌های خطی در خارج از کشور^۳
- نصرالله پورجوادی: از نسخه‌شناسی تا متن‌شناسی (شکراللهی، ۱۳۸۰، ص ۷۰؛ شکراللهی، ۱۳۸۱ ب؛ نوروزیان، ۱۳۷۹، ص ۱۱۳-۱۱۴).

۲-۶. میزگردهای تخصصی

در میزگردهای تخصصی این سمینار، ۳۹ مقاله و سخنرانی تخصصی در ۶ گروه/محور تخصصی ارائه گردید (صدقی، ۱۳۷۹، ص ۳۷). موضوع مباحث و سخنرانان به شرح زیر است:

۱. این سخنرانی با عنوان «فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی به روایت استاد عبدالحسین حائری» در «پیام بهارستان، س ۱، ش ۱، بهمن ۱۳۷۹، ص ۸۶» چاپ و منتشر شده است؛ ضمناً در گزارش نوروزیان (۱۳۷۹، ص ۱۱۴) عنوان سخنرانی عبدالحسین حائری «نسخه‌های خطی گامی برای شناخت و تدوین تاریخ علم اسلامی» گزارش شده است.

۲. در گزارش نوروزیان (۱۳۷۹، ص ۱۱۴) عنوان سخنرانی احمد منزوی «فهرستگان جهانی دست‌نویس‌های فارسی» گزارش شده است.

۳. استاد ایرج افشار به جای دکتر هادی شریفی، مسئول فنی مؤسسه فرقان در لندن، سخنرانی کرد که به علت بیماری و عزیمت به خارج کشور برای درمان، نتوانسته بود حضور داشته باشد. در گزارش نوروزیان (۱۳۷۹، ص ۱۱۴) عنوان سخنرانی افشار «فعالیت‌های مربوط به نسخه‌های خطی در جهان» گزارش شده است.

۱. گروه حفاظت و مرمت (دبیر جلسه: حمید ملکیان)^۱

- نگه‌داری و مرمت جلد‌های قدیمی / مهدی عتیقی
 - تهدیدات بیولوژیکی کتاب، کتابدار و مخازن نسخه‌های خطی / مهدی قهری
 - کاربرد فن‌آوری در حفاظت اسناد و نسخه‌های خطی / حسن خلیلی زنوز
- [*] در نوبت دوم این نشست (از ساعت ۱۶/۱۰ الی ۱۷/۳۰)^۲ میزگردی با حضور هفت نفر از افراد متخصص و کارشناس در سه زمینه فن‌شناسی، آسیب‌شناسی و تجربیات مرمتی برگزار گردید. این افراد عبارت بودند از: مهدی عتیقی، محمد قهری، الیاس صفاران، احمد مقبل، حمید ملکیان، مهرداد نیکنام و [حسن سنابادی؟].

۲. گروه اسناد (دبیر جلسه: عمادالدین شیخ‌الحکامی)^۳

- مجموعه اسناد خاندان حاج امین‌الضرب / اصغر مهدوی
 - معرفی کهن‌ترین اسناد فارسی ایران: اسناد بقعه صفی‌الدین اردبیلی / زهره روح‌فر
 - جعل سند در بستر تاریخ / محسن جعفری‌مذهب
 - مقدمه‌ای بر سازماندهی فرمان‌ها و رقم‌های دوره قاجاریه / رضا فراستی
 - پیشنهادی برای فهرست‌برداری از اسناد کهن / عمادالدین شیخ‌الحکامی
 - شیوه نگارش و تدوین منشآت / سوسن اصیلی
۳. گروه تصحیح متون (دبیر جلسه: محمود نظری)

- از نسخه‌شناسی تا متن‌شناسی / نصرالله پورجوادی
 - بازسازی متون مفقوده / رسول جعفریان
 - چند نکته درباره شیوه تصحیح متون / علی‌اشرف صادقی
 - تأملات نظری کارآمد در تصحیح متون ادبی / جويا جهانبخش
 - اهمیت متون خطی موسیقی و ضرورت تصحیح متون علمی-موسیقایی آنها / آریورستمی
۴. کتابداری و اطلاع‌رسانی (دبیر جلسه: فریبرز خسروی)

- طبقه‌بندی علوم در قدیم و مقایسه آن با طبقه‌بندی معروف در دو قرن اخیر / مرتضی تیموری

۱. سخنرانی‌های این گروه با عنوان «گزارشی از سخنرانی گروه حفاظت و مرمت در اولین سیمینار نسخه‌های خطی»، در: «کتاب

ماه کلیات، س ۴، ش ۷ (پیاپی ۴۳)، تیر ۱۳۷۹، ص ۴۶-۴۷ چاپ شده است.

۲. نوبت اول که مربوط به سخنرانی‌ها بود از ساعت ۱۴/۳۰ الی ۱۵/۳۰ برگزار شده بود.

۳. سخنرانی‌های این گروه با عنوان «گزارشی از سخنرانی گروه اسناد در سیمینار مقدماتی نسخه‌های خطی»، در «کتاب ماه کلیات، س ۳، ش ۷ (پیاپی ۳۱)، تیر ۱۳۷۹، ص ۱۲-۱۴» چاپ شده است.

- وقف‌نامه‌ها و تأثیر آن در اداره کتابخانه‌ها در گذشته / الیاس صفاران
 - خدمات دهی کتابخانه‌ها به پژوهشگران نسخه‌های خطی / رضا خانی‌پور
 - درآمدی بر مشکلات فهرست‌نویسی، اطلاع‌رسانی و شیوه‌های حفاظت نسخه‌های خطی در سیستم‌های رایانه‌ای / محمدحسن هجرتی
 - اطلاع‌رسانی و اشاعه اطلاعات نسخه‌های خطی / کاووس رمضانزاده
 - طرح تهیه میکروفیلم و اسکن از نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس گامی در جهت ایجاد پایگاه مرکزی میکروفیلم در ایران / فریدون آزاده
۵. آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی (دبیر جلسه: فریبا افکاری)^۱
- [*] دو میزگرد با حضور شش نفر از کارشناسان مسائل آموزشی و فهرست‌نویسی در زمینه آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری در دونوبت از ساعت ۹/۴۰ الی ۱۱ و ۱۱/۲۰ الی ۱۲/۴۰ برگزار شد. این افراد عبارت بودند از: عبدالحسین حائری، ایرج افشار، عباس حری، کامران فانی، اسدالله آزاد و نوش آفرین انصاری.
۶. نسخه‌آرایی (دبیر جلسه: سیدکمال میرخلف)

گروه اول:

- نوشتارخانه بایسنغری مرکز نسخه‌آرایی در قرن نهم / نجیب مایل هروی
- کتاب‌آرایی و کتاب‌پردازی در موزه ربع رشیدی / غلامرضا پرنده
- معراج‌نامه، شاهکار کتابخانه تیموری / مهناز شایسته‌فر
- طبقه‌بندی آثار یاقوت مستعصمی و امضاها و وی / ایرج نعیمایی عالی
- صفی‌الدین ارموی خوش‌نویس بزرگ قرن هفتم / محسن محمدی
- قرآن منحصر به فرد بایری و راز و رمز خط اختراعی آن / فضل‌الله فاضل نیشابوری

گروه دوم:

- تذهیب و مکاتیب آن / اردشیر مجرد تاکستانی
- نسخه خطی صورالکواکب صوفی و تأثیر آن بر نقوش نجومی هنر سلجوقی / محمد خزائی
- قرآن محمد شفیع ارسنجانی و ویژگی‌های ممتاز هنری آن / حسین رزاقی
- فرم‌های نوین در صحافی سنتی / محمدحسین اسلام‌پناه
- ورق در فهرست‌آب‌نویسی / محسن ناجی نصرآبادی
- مقواگری در تاریخ تجلید تمدن اسلامی / مصطفی رستمی

۷. نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی (دبیر جلسه: حبیب‌الله عظیمی)

- قطع در نسخه‌های خطی / ایرج افشار
- بررسی و تحلیل علل و انواع ناهنجاری‌ها در فرایند نسخه‌نویسی کاتبان / فریدون اعوانی
- انجامه در نسخه‌های خطی / حسن هاشمی میناباد
- رساله حنین بن اسحاق یا کهن‌ترین فهرست در جهان اسلام / مهدی محقق
- وحدت رویه در فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی و کاربرد رایانه در این حوزه / حبیب‌الله عظیمی

- بررسی آماری و مستند نسخه‌های خطی فهرست شده و فهرست نشده در جهان، / احمدرضا رحیمی ریشه

۶-۳. اختتامیه

الف. سخنرانی: در مراسم اختتامیه در بعدازظهر روز دوشنبه، پنج نفر^۱ از رؤسای مراکزی که عهده‌دار حفظ و نگه‌داری میراث فرهنگی در ایران هستند درباره «وظیفه ملی در برابر میراث مکتوب» به ترتیب زیر سخنرانی پرداختند:

- مهدی محقق: رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
 - حسن شهرستانی: رئیس سازمان اسناد ملی ایران
 - علی‌اکبر عنایتی: رئیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران
 - عزت‌الله دهقان: رئیس موزه و کتابخانه ملی ملک
 - سیدکاظم موسوی بجنوردی: رئیس کتابخانه ملی ایران
- ب. بیانیه.** در ادامه مراسم اختتامیه، بیانیه پایانی به شرح زیر قرائت گردید:

نسخه‌های خطی میراث ملی و متعلق به همگان محسوب می‌شوند و لازم است با روش‌های علمی و با شیوه‌های قانونمند نسبت به حفظ، جمع‌آوری، معرفی، احیا و اشاعه آنها همت کنیم. در این راستا به تفکیک گروه‌های تخصصی به موارد زیر تأکید می‌گردد:

[۱] گروه حفاظت و مرمت

- الف. تشکیل دبیرخانه حفاظت و مرمت.
- ب. تشکیل گروه یا انجمن حفاظت گران با مرمت گران.
- ج. طرح منشور واحد جهت اجرای برنامه‌های حفاظت و مرمت با هماهنگی کتابخانه‌ها

۱. مهندس محمد بهشتی، رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور نیز سخنرانی داشتند که به دلیل مشغله کاری نتوانستند در مراسم شرکت نمایند.

و مراکز اسناد و مؤسسات و مراکز ذی ربط.

د. انتشار تحقیقات و مطالعات انجام شده در زمینه حفاظت و مرمت کتب خطی، اسناد و دیگر مواد کتابخانه‌ای.

[۲] گروه اسناد

تشکیل انجمن سندپردازان به منظور پرداختن به شاخه‌های علمی مربوط به سندشناسی، کنکاش و تلاش در جهت رسیدن به اهداف ذیل:

الف. تبیین ویژگی‌های محتوایی و ساختاری سند در دوره‌های مختلف تاریخی به منظور ایجاد راهی برای نقد و شناسایی سند و تفکیک اسناد اصلی از غیر اصلی.

ب. سعی در یکسان‌سازی روش‌های فهرست‌برداری از اسناد.

ج. ایجاد مرکزی برای گردآوری نسخه‌های اصلی یا عکسی اسناد کهن اسلامی، ایرانی پیش از صفویه از سراسر جهان.

د. دستیابی به اصولی برای ثبت اسناد تاریخی.

[۳] گروه تصحیح متون

تشکیل گروه و انجمن مصححان و محققان نسخ خطی به منظور دست یافتن به اهداف ذیل:

الف. ضابطه‌مند کردن شیوه‌های تصحیح نسخه‌های خطی جهت ارائه بهتر و پرثمرتر میراث مکتوب.

ب. تشکیل کلاس‌ها و گروه‌های آموزشی در جهت ارتقای سطح تصحیح متون.

ج. حمایت مادی و معنوی از حقوق مصححان نسخه‌های خطی به منظور تشویق بیشتر ایشان به احیای موارث.

د. تشویق و سرمایه‌گذاری در احیای نسخه‌های خطی.

ه. تشکیل بانک اطلاعاتی در زمینه نسخه‌های موجود در ایران و جهان.

و. تلاش در جهت گسترش تبادل اطلاعات بین کتابخانه‌ها و مراکز تحقیقاتی فرهنگی داخلی و خارجی.

ز. تشکیل مرکزی به نام بانک میکروفیلم نسخه‌های خطی در ایران.

ر. بزرگداشت مصححان، نسخه‌شناسان، فهرست‌نگاران و کلیه کسانی که در حوزه

احیای تصحیح متون فعالیت دارند.

[۴] گروه آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی

الف. ایجاد دوره‌های آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری.

ب. گنجاندن واحدهایی در زمینه آشنایی با نسخ خطی در رشته کتابداری دانشگاه‌ها

به منظور آشنا کردن کتابداران جدید با سنت و میراث گذشتگان.
ج. اجرای طرح آموزش مراجعان و علاقه‌مندان به نسخه‌های خطی در کتابخانه‌هایی که دارای مجموعه نسخ خطی هستند.

۵] گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی

الف. تهیه طرح مدون خدمات اطلاع‌رسانی به بخش نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های دارای این گنجینه.

ب. فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی با استفاده از تکنولوژی مدرن و به صورت یک‌دست با بهره‌مندی از تجربیات ارزشمند فهرست‌نگاری سنتی و در نظر گرفتن تمامی جنبه‌های ارزشمند گذشتگان و معاصران.

ج. مصاحبه کتابداران با محققان و مراجعان بخش نسخه‌های خطی و آموزش آنان برای استفاده صحیح در رأس نیازهای ایشان از طریق ارجاع، رایه فهرست‌های میکروفیلم و در صورت نیاز اصل نسخه‌های خطی.

د. تهیه متون طرح مدون آموزشی برای حفظ بزرگان نسخه‌های خطی.

ه. ترجمه آثار مشابه خارجی و در نهایت اجرای سمینارها و جلسات مشابه در جهت رشد و پیشرفت تلاش‌های این حوزه و بررسی و تجزیه و تحلیل تلاش‌های انجام شده.

ج. اهدای تقدیرنامه و جوایز. پایان‌بخش اختتامیه اهدای هدایا و لوح‌های تقدیر به رسم یادبود به دست استاد عبدالحسین حائری، حجت‌الاسلام سیدمحمدعلی احمدی ابهری و سیدمحمدکاظم موسوی بجنوردی به پدیدآوردگان مقالات، کتاب‌ها و سخنرانان بود (سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی به ...، ۱۳۷۹، ص ۲۸-۳۱).

۷. نظرسنجی

در پایان هر یک از جلسات و بازدیدهای سمینار، فرم ارزیابی میان شرکت‌کنندگان توزیع گردید که نظرات آنان در هر مورد به شرح ذیل است:

ردیف	مؤلفه	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف
۱	محل برگزاری سمینار	۶۳٪	۳۵٪	۱٪	۱٪
۲	موضوعات سمینار	۳۹٪	۵۷٪	۴٪	-
۳	نمایشگاه سمینار	۳۶٪	۴۱٪	۱۹٪	۴٪

۴	سمینار آتی نسخه‌های خطی	۷۴ %	۲۰ %	۱ %	۵ %
۵	نحوه پذیرایی سمینار	۴۰ %	۴۸ %	۶ %	۶ %
۶	کیفیت سخنرانی دبیر سمینار	۲۸ %	۵۵ %	۹ %	۸ %
۷	سخنرانی رئیس سمینار	۴۷ %	۴۳ %	۶ %	۴ %
۸	سخنرانی ریاست کتابخانه	۴۱ %	۵۰ %	۸ %	۱ %
۹	سخنرانان افتتاحیه، استادان: عبدالحسین حائری، احمد منزوی، ایرج افشار	۵۲ %	۳۹ %	۱۱ %	۳ %
۱۰	سخنرانی گروه حفاظت و مرمت، آقایان: رسول وطن دوست، مهدی عتیقی، محمد قمری و حسن خلیلی	۲۲ %	۳۴ %	۳۳ %	۱۱ %
۱۱	سخنرانی گروه اسناد، آقایان: اصغر مهدوی، محسن جعفری مذهب، رضا فراستی و عمادالدین شیخ‌الحکمایی و خانم‌ها: زهره روح‌فر و سوسن اصلبی	۴۵ %	۴۵ %	۱۰ %	-
۱۲	سخنرانی گروه تصحیح متون، آقایان: نصرالله پورجوادی، رسول جعفریان، علی اشرف صادقی، جويا جهانبخش و اربورستمي	۳۲ %	۵۷ %	۱۱ %	-
۱۳	سخنرانی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، آقایان: مرتضی تیموری، الیاس صفاران، رضا خانی‌پور، محمد حسن هجری، کاووس رمضان‌زاده و فریدون آزاده	۳۴ %	۵۳ %	۱۰ %	۳ %
۱۴	میزگرد آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی	۴۱ %	۵۳ %	۶ %	-
۱۵	سخنرانی گروه نسخه‌آرایی، آقایان: نجیب مایل‌هروی، غلام‌رضا پرنده، ایرج نعیمایی‌عالی، محسن محمدی، فضل‌... فاضل‌نیشابوری و خانم مهناز شایسته‌فر	۲۲ %	۷۲ %	۶ %	-
۱۶	سخنرانی گروه نسخه‌آرایی، آقایان: اردشیر مجرد تاکستانی، محمد خزایی، حسین رزاقی، محمد حسین اسلام‌پناه، محسن ناجی‌نصرآبادی و مصطفی رستمی	۳۱ %	۳۸ %	۳۱ %	-
۱۷	سخنرانی گروه نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی، آقایان: ایرج افشار، فریدون آعوانی، حسن هاشمی، مهدی محقق، حبیب‌الله عظیمی و رضا رحیمی‌ریسه	۳۹ %	۵۰ %	۱۱ %	-
۱۸	سخنرانی اختتامیه سمینار، آقایان: مهدی محقق و حسن شهرستانی	۶۹ %	۲۹ %	۱ %	۱ %

(منبع: شکراللهی، ۱۳۸۱، ب، ص ۱۶۰-۱۶۱)

نخستین (۱۳۷۹: تهران)

تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی

۱. مقدمه

علما و دانشمندان مشعل‌هایی هستند که راه را برای دیگران روشن می‌سازند، و انسان‌ها را از سقوط در پرتگاه هلاکت نجات می‌بخشند. آنان شمع‌های فروزانی هستند که می‌سوزند و اطراف خود را روشن می‌سازند، و به جامعه حرارت و گرمی می‌بخشند. اندیشمندان درختان برومند و پربراری هستند که نسل‌ها را با اندیشه‌های شیرین و حیات‌بخش خود تغذیه نموده و در پرورش آنان می‌کوشند (سبحانی، ۱۳۹۰، ص ۲۱). آثار و افکار و نظریات و یافته‌های علما و دانشمندان تا اختراع و ترویج صنعت چاپ، در قالب نسخه‌های خطی ثبت و ضبط می‌شد. لذا نسخه‌های خطی، میراث فرهنگی، علمی، هنری و معنوی هر ملتی است و هویت فرهنگی هر ملتی در لایه‌لای برگ‌های آن نهفته و نمادهای بسیار مهم غنای فرهنگی هستند؛ همچنین بیانگر صرف عمر و تلاش مردم یک کشور در گردآوری و پاسداشت دستاوردهای فکری و مفاهیم ارزشی دانشمندان، ادبا، علما و نوابغ آن سرزمین نیز محسوب می‌شوند که از ابعاد فرهنگی، علمی، ادبی، هنری و معنوی برای تمامی کشورها اهمیت دارد. فراوانی‌شان نیز از نشانه‌های قدرت فرهنگی، رشد علمی و غنای تمدنی هر مملکت و منطقه‌ای به حساب می‌آید. این منابع قطعاً یکی از معیارها و شاخص‌های تمدن و بلوغ فکری آن منطقه محسوب می‌شود.

بنابراین علاوه بر حفظ فیزیک نسخه‌های خطی در شرایط استاندارد و مطلوب، انتقال محتوای آنها در قالب‌های دیگر و روزآمد برای استفاده پژوهشگران، هنرمندان، ادبا، اطبا و... مستلزم همت مجموعه و گروهی از دلسوزان و شیفتگان نسخه‌های خطی شامل: وارثان، جمع‌آوری‌کنندگان، مجموعه‌داران، مقومان، حافظان، مرمت‌کاران، اهداکنندگان، واقفان،

فهرست نگاران، اطلاع‌رسانان، مصححان، ناشران و ... است که نقش مهمی در شناسایی و شناساندن نسخه‌های خطی و رساندن محتوای علمی، تاریخی، هنری، ادبی و فرهنگی دارند که حائز اهمیت و واجد تکریم و تجلیل است.

در این راستا، در سال ۱۳۷۹ و در ایام مبارک هفته کتاب، به ابتکار و همت کتابخانه مجلس شورای اسلامی، برای نخستین بار در ایران، مراسمی تحت عنوان تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخ خطی (اولین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی) در ایران برگزار گردید. این مراسم در سطح کتابخانه مجلس شورای اسلامی برگزار شد و مقرر گردید سال آینده با همکاری کتابخانه‌ها و مراکز تحقیقاتی، در سطح کشور برگزار گردد (احمدی ابهری، ۱۳۸۰ الف، ص ۱).

۲. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- اعضای هیئت علمی: سید محمدعلی احمدی ابهری، محمدابراهیم شمس، معاون پژوهشی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی و علی اوجبی مدیر مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: علی اوجبی، مدیر مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر اجرایی: محمدرضا مباحثی، معاون اداری و مالی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۳-۲. گزارش دبیرخانه

این آیین بزرگداشت داخلی بود و فقط پژوهشگران و کارشناسان کتابخانه و کسانی که با کتابخانه در ارتباط بودند جزو گزینه‌های انتخابی بودند. با مشورت یک گروه هیئت علمی شامل آقایان سید محمدعلی احمدی ابهری (رئیس کتابخانه)، شمس (معاون پژوهشی کتابخانه) و دبیر علمی (مدیر مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه) افراد انتخاب شدند^۱. گفتنی است در این بزرگداشت محققان، مصححان، مرمت‌گران، حافظان و در یک کلمه حامیان نسخ خطی که خدمات برجسته‌ای ارائه داده بودند، جوایزی دریافت کردند (احمدی ابهری، ۱۳۸۰، ص ۱۰).

۱. مصاحبه نگارنده با استاد سید محمدعلی احمدی ابهری در تاریخ ۱۳۸۹/۰۸/۱۸ و ۱۴۰۴/۱۰/۱۹.

۳-۳. برنامه مراسم و سخنرانان

این مراسم در ۲۴ آبان ۱۳۷۹ در کتابخانه مجلس شورای اسلامی برگزار شد. در این مراسم افراد و شخصیت‌های ذیل سخنرانی کردند:

- سید محمد علی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- فریدون آزاده تفرشی، معاون فنی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- علی اوجبی، مدیر مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- عبدالحسین حائری
- اهدای جوایز و لوح تقدیر به ۲۹ نفر از حامیان نسخ خطی (اخبار: برگزاری مراسم...، ۱۳۷۹، ص ۱۱).

۳. برگزیدگان: افراد و آثار منتخب

در این دوره، ۲۹ نفر «برگزیده» در ۱۰ محور/ موضوع از حامیان نسخ خطی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است (دبیرخانه آیین...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۴-۱۴۵؛ برگزاری مراسم تجلیل از پاسداران...، ۱۳۷۹، ص ۱۱):

۱. اعضای شورای عالی پژوهش

- مصطفی محقق داماد / حضور فعال در سیاست‌گذاری احیای نسخ خطی
- کامران فانی / حضور فعال در سیاست‌گذاری احیای نسخ خطی
- عبدالحسین حائری / فهرست‌نویس برگزیده نسخ خطی

۲. تصحیح متون

- الاربعینات، شمس الدین محمد خفری شیرازی (گنجینه بهارستان) / نجفقلی حبیبی
- رساله ترتیب السعادات و منازل العلوم؛ از ابوعلی مسکویه (گنجینه بهارستان) /

ابوالقاسم امامی

- [۱] تنبیه الغافلین عن فضائل الطالبین؛ تألیف ابی سعد محسن بن محمد بن کرامه چشمی بیهقی؛ [۲] الملخص اصول الدین؛ مؤلف المرتضی ابوالقاسم علی بن الحسین بن محمد الموسوی / محمدرضا انصاری قمی
- فائق المقال فائق المقال فی الحديث و الرجال؛ نویسنده احمد بن عبد الرضا مذهب الدین بصری / محمود نظری

۳. تألیف

- تاریخ نسخه‌پردازی و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطی / نجیب مایل هروی

۴. نشریات ادواری و انتشارات

- ایرج افشار / همکاری فعال با نشریه نامه بهارستان
- نادر مطلبی کاشانی / فعال در راه اندازی مجله تخصصی نامه بهارستان
- علی اوجبی / راه اندازی و نظارت علمی بر مجموعه گنجینه بهارستان
- غلامرضا جمشید نژاد اول / نظارت بر مجموعه علوم و فنون گنجینه بهارستان
- علی رفیعی علامرودشتی / نظارت بر مجموعه تاریخ و جغرافی گنجینه بهارستان
- سید مهدی جهرمی / نظارت بر مجموعه علوم قرآنی و روایی گنجینه بهارستان
- محمد باهر / نظارت بر مجموعه ادبیات عرب گنجینه بهارستان
- بهروز ایمانی / نظارت بر مجموعه ادبیات فارسی گنجینه بهارستان
- سید مهدی قدیم زاده / همکاری مستمر در نشر آثار تصحیح شده کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۵. اعضای شوراهای علمی

- سید علی آل داود / حضور فعال در شورای علمی گروه تاریخ
- جمشید کیانفر / حضور فعال در شورای علمی گروه تاریخ
- صادق خورشیا / حضور فعال در شورای علمی گروه ادبیات عرب
- علی گنجیان / حضور فعال در شورای علمی گروه ادبیات عرب

۶. اطلاع رسانی

- هما افراسیابی / نقش فعال در راه اندازی پایگاه نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۷. فهرست نویسی

- پریسا کرم رضایی / همکاری مستمر در تهیه فهرست وارده نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

- سید محمد طباطبائی بهبهانی (منصور) / همکاری در فهرست نویسی نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۸. مرمت، حفاظت و نگهداری

- صفرا میری / کوشش در حفاظت و نگهداری از مخزن نسخ خطی و آرایه خدمات به محققان
- جعفر کریمی / مرمت کار برگزیده نسخ خطی
- سعید پالیزدار / تلاش مستمر در تهیه میکروفیلم از نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۹. کارشناس و مقوم

- خلیل مستوفی فرد / همکاری در جلسات ارزیابی نسخ خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۱۰. اهدا کنند

- محمد علی کریم زاده تبریزی / اهدای بیش از هزار نسخه خطی به کتابخانه مجلس شورای اسلامی

دومین (۱۳۸۰: تهران) عبدالحسین حائری

۱. مقدمه

از دوران درخشان شکوفایی علم و فرهنگ و اندیشه در سرزمین‌های اسلامی، اسناد غیرقابل انکاری به جای مانده است. این اسناد درجات عالی کمال و نبوغ اندیشمندان مسلمان را در مسائل علمی، به اثبات می‌رساند. نسخه‌های خطی همان اسناد ارزشمندی هستند که روشنفکران غربی تحمل هر دشواری و مشکلی را برای دستیابی بدان‌ها سزاوار می‌دانستند و برای درک و فهم مفاد و محتوای آنها از هیچ کوششی فروگذار نبودند، تا آنجا که آرمینیوس^۱، به شاگردانش توصیه می‌کند تا در راه فراگیری عربی کوشش کنند؛ چرا که او معتقد است دستیابی به قله بلند دانش مسلمانان چنین تلاش و کوششی را نیازمند است. افزون بر آن که با ورود این دست‌نوشته‌ها به جوامع اروپایی، مراکز علمی و دانشگاهی از آنها بهره‌مند می‌شوند و بدین ترتیب این دست‌نوشته‌ها نقشی مهم و انکارناپذیر در پایه‌گذاری و شکوفایی رشته‌های گوناگون علم و دانش بر عهده می‌گیرند.

پس از آن بود که شکوفایی خیره‌کننده دانش در غرب ایجاد شد و هم‌زمان، توطئه‌ها و زمینه‌چینی‌های سیاستمداران استعمارگر، نوعی احساس حقارت در شرقیان غافل از جایگاه تمدن و فرهنگ خویش به وجود آورد، تا بدانجا که به یکباره و همه‌ثروت و سابقه علمی خویش را به فراموشی سپردند و حیرت‌زده به آنچه از دروازه‌های غرب می‌رسید رو کردند، و این‌گونه شد که غربی‌ها می‌بایست در همه چیز حتی در مورد فرهنگ، اندیشه و دانش شرقیان اظهار نظر بکنند.

۱. آرمینیوس وامبری، (۱۸۳۲ - ۱۹۱۳م) زبان‌شناس و سیاح اهل مجارستان است. وی استعداد خوبی در شناخت زبان‌های مختلف داشت به‌طوری که تا سن بیست سالگی توانست به چندین زبان اروپایی و آسیایی مسلط شود.

اما در این میان، شرقیان متفکر و دانش‌پژوهی نیز هستند که گرچه به جنبش علمی غرب نظر دارند و از آن بهره می‌گیرند، ولی از سرچشمه‌های علم و اندیشه و میراث گرانبهادر مشرق زمین نیز غافل نیستند و با شکیبایی و تحمل رنج‌ها و مشقت‌های بسیار، عمر با ارزش خویش را در راه شناختن و شناساندن، احیا، نشر، حفاظت، مرمت و تحقیق در زمینه این میراث گران‌بها صرف می‌کنند. از این رو، بسیار ضروری است که از این همه تلاش، قدردانی گردد و در سایه این قدردانی توجه نسل حاضر و آینده این مرز و بوم به تاریخ پرافتخار علم و اندیشه کشورشان جلب شود (احمدی ابهری، ۱۳۸۰ ج، ص ۷-۸).
سرزمین کهنسال ایران، در میان دیگر ملل مسلمان جهان، از دیرباز به هوش و دانایی و خرد و راستی و صفا و درستی، شهره آفاق بوده، تا بدان پایه که پیامبر بزرگوار حضرت محمد (ص) در بیان سنجش خردمندی ایرانیان، فرمودند: اگر دانش در ستاره پروین بودی، مردانی از ایران بدان دست یافتندی!

استاد عبدالحسین حائری از جمله ایرانیان باهوش، دانا، خرد، راستی، صفا و درستی است که شهره آفاق دارد. ایشان در فهرست‌نگاری صاحب سبک و ژرف‌نگر است و بدین سبب، فهرس تألیفی او در میان دیگر فهرس کتابخانه‌های ایران، مورد تحسین دانشمندان سراسر گیتی از جمله «فوائد سزگین»، «عبدالرحمن بدوی» و ... واقع گردیده و از این روی به جرئت می‌توان وی را در فن فهرست‌نگاری، یگانه زمان خود خواند؛ همچنین استاد جلال‌الدین همایی، استاد مرتضی مطهری، استاد سید جلال‌الدین آشتیانی از فرزاندانی هستند که به فهرس و مقالات حائری به دیده توجه نگریسته و دقت و تبحر وی را در این زمینه، ستوده‌اند (مددی، ۱۳۸۰، ص ۱۳-۱۶).

استاد حائری نزدیک به نیم قرن از عمر پربار خویش را وقف نسخه‌های خطی نموده و از سرمایه‌های گرانبهادر کشور به شمار می‌رود و کتابخانه مجلس به همکاری با ایشان افتخار دارد. یکی از جرقه‌ها و بسترهای شکل‌گیری آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، حضور و کارنامه وزین استاد حائری در کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی بود؛ لذا در نخستین سال برگزاری رسمی و ملی این همایش، از استاد عبدالحسین حائری، دانشمند فرزانه و کتاب‌شناس برجسته تجلیل به عمل آمد.

البته استاد، به دلیل تواضع و فروتنی عالمانه خویش همواره با برگزاری اینگونه مراسم و نکوداشت تلاش علمی خود، مخالفت کرده بودند، ولی در سال ۱۳۸۰ مدیران، کارکنان و کتابداران کتابخانه مجلس وظیفه خود دانستند که با معرفی خدمات و تلاش‌های ارزشمند این استاد فرزانه، به قدردانی و تجلیل از ایشان بپردازند (برگرفته از: احمدی ابهری، ۱۳۸۰ ب، ص ۲).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

عبدالحسین حائری (۱۳۰۶-۱۳۹۴ ش.) در قم به دنیا آمد؛ پدرش میرزا احمد حائری و مادرش دختر آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی بود. در کودکی دروس فارسی و قرآن را در مکتب خانه فرا گرفت. سپس در خانه، نزد پدرش مقدمات عربی، لغت، گلستان، اندکی حساب و ابتدائیات و دروس مدرسه‌ای را خواند. چون سن کمی داشت نتوانست به فیضیه برود. مقداری از مقدمات سیوطی، حاشیه ملاعبدالله

در منطق، معالم، فصول و قوانین و شرح لمعه را نزد دانی اش حاج آقا مرتضی حائری فرا گرفت. نحو، سیوطی، جامی، مغنی و مقدمات ادبی را نزد شیخ قاسم نحوی، آقاسیدحسن مدرس یزدی، و شیخ محمد امامی نجفی خواند. علاوه بر اینها از محضر درس سیدمحمدرضا گلبایگانی نیز بهره‌مند شد و تا نوزده سالگی سطوح عالی فقه و اصول را به پایان رساند. بعد از پنج سال فراگیری درس خارج مراجع عالیقدری چون سیدمحمدتقی خوانساری، سیدصدرالدین صدر، سیدمحمد حجت و سیدحسین طباطبایی بروجردی، در ۲۴ سالگی با أخذ اجازه از آیات عظام خوانساری، حجت و صدر به درجه اجتهاد نائل گردید. در سال ۱۳۳۰ به دنبال تحولات و مسائل سیاسی قم، و به قصد انصراف از معیشت روحانی، قم را ترک کرد و به پیشنهاد دانی اش حاج آقا مهدی حائری به تهران آمد. به دنبال اشتغال در بازار بود که در منزل آیت الله سیدمحمد زنجانی، امام جمعه زنجان، با دکتر تقی تفضلی، معاون کتابخانه مجلس آشنا گشت و به کتابخانه رفت و آمد کرد. در این ایام برای آمادگی علمی ناصر شریفی برای قبولی در فوق لیسانس ادبیات کمک شایسته‌ای نمود. ناصر شریفی که به دنبال جبران محبت حائری بود، از ایشان برای همکاری در کتابخانه مجلس که ریاست آن به عهده پدرش ابراهیم شریفی بود، دعوت کرد. در این ایام قفسه‌های کتاب‌های خطی کتابخانه مجلس از طرف دادگاه مهروموم شده بود و دنبال فردی مطمئن برای واگذاری شغل فهرست‌نویسی بودند. بعد از تصویب فهرست‌نویسی حائری در شورای عالی کتابخانه، تا سال ۱۳۳۶ که استخدام شد، قراردادی کار کرد. هفده سال عضو هیئت مؤلفان لغت‌نامه دهخدا بود و از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ در تدوین مدخل‌های حرف «ز» همکاری کرد. اولین فعالیت ایشان در کتابخانه مجلس، شناسایی و معرفی حدود یکصد جلد کتاب «عوالم العلوم والمعارف به خط مؤلف» بود. این نسخه‌ها از یزد هدیه شده بود و خواندنش برای کسی مقدور نبود. تمرین و خودآموزی، حائری را در فهرست‌نگاری متبحر ساخت.

ایشان توجه زیادی به کتابشناسی داشت و معتقد بود مسأله مهم فهرست‌نویسی همین نکته است. به همین دلیل با دقت و حساسیت بیش از حد و بدون توجه به تاخیر کار، در شناسایی کتاب و مؤلف تحقیق می‌کرد. این سبک و ویژگی حائری در شناسایی جنگ‌ها و مجموعه‌ها حائز اهمیت بود. کتاب‌هایی که مؤلفانش اشخاص مشهوری بودند، شرح حال آنها را نمی‌نوشت؛ اما آنهایی که مشهور نبودند، حتماً شرح حالش را می‌نوشت؛ به همین دلیل بسیاری از مدخل‌های فهرست‌های تحقیقی حائری، حکم یک مقاله تمام عیار علمی و ارزشمند دارد. یکی از کارهای مهم ایشان استخراج نام‌های مؤلفین، شخصیت‌ها و کتابهایی بود که اثری از آنها نیست و جزء کتاب‌های اسلامی بوده است. وی معتقد بود نوشتن در مورد هویت کتاب و محتوای آن موجب ترغیب دیگران به کار می‌گردد. روش و دقت بیش از حد حائری در فهرست‌نگاری که گاهی موجب می‌شد ماه‌ها و حتی سال‌ها نسخه‌ای نادر از دسترس پژوهشگران دور نگاه داشته شود، منتقدانی داشت. استاد احمد منزوی از زمره آنها بود. وی که در تدوین و چاپ شش مجلد (جلدهای ۱۱-۱۶) فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی با عبدالحسین حائری همکاری داشت، می‌نویسد: «این همکاری به علت اختلاف سلیقه با حائری، که دقت زیاد و در حد وسواس برای شناخت کامل نسخه‌های ناشناخته داشت، تداوم نیافت. شاید تفاوت حائری با دیگران درک درست از مفهوم تاریخ علم بود.»

حائری معتقد بود نوشتن فهرست نسخه‌های خطی کار آسانی نیست و نیازمند داشتن شرایط و توانمندی‌های زیادی از قبیل دانستن زبان نسخه‌ها، به ویژه زبان عربی، شناخت علوم مندرج در آنها، آشنایی با رجال ایرانی و مسلمان در رشته‌های مختلف، توان شناختن مؤلفان و زمان حیات آن، توانایی خواندن انواع خط، تشخیص نوع کاغذ، جلد و آرایه‌ها، علائم موجود در متن و حاشیه و غیره بود که فراهم نمودن و جمع شدن همه آنها در یک نفر سخت است. وی معتقد بود دستمزد اندک فهرست‌نگاری و شتابزدگی برای درآمدسازی بیشتر، باعث غلبه کمیت بر کیفیت در تحقیق و تدوین فهراس شده است. حائری با تدوین ۱۷ جلد از فهراس کتابخانه مجلس شورای اسلامی، سرپرستی و نظارت بر تألیف چندین مجلد دیگر، گام بلندی در معرفی دقیق میراث علمی و ادبی ایران و اسلام برداشت. وی با موشکافی، نظریه «بازنویسی تاریخ علم بر اساس بازنویسی نسخه‌های خطی» را مطرح نمود. این طرح در ایفلا ۲۰۰۴م پذیرفته شد.

حائری دو اندیشه بزرگ در حوزه نسخه‌های خطی داشت: یکی ایجاد بانک اطلاعاتی نسخه‌های خطی همانند «معهد المخطوطات» مصر که در آن اصل یا تصویر

همه نسخه‌های خطی آن کشور در آن گرد آمده است؛ و دوم تهیه و تدوین فهرستگانی که اطلاعات همه فهراس خطی ایران و اسلام پس از تصحیح و تنقیح در آن گرد آید. حائری مباحث کتابشناسی و نسخه‌شناسی را به همکاران و دستیاران علاقه‌مندش آموزش داد. علی صدراپی خویی و ابوالفضل حافظیان بابل نمونه‌ای از شاگردان ایشان هستند. در تصویب درس «آشنایی با نسخ خطی و آثار کمیاب» در دوره کارشناسی ارشد با گروه کتابداری دانشگاه تهران همکاری نمود. وی به صورت غیررسمی پژوهش‌های متعدد دانشگاهی در سطوح لیسانس، فوق لیسانس و دکتری و پژوهش‌های فرادانشگاهی را هدایت کرد. از دیگر اقدامات ارزشمند و ماندگار حائری اهتمام جدی به فراهم‌آوری نسخه‌های خطی بود. دقت و درایت حائری در تقویم و تعیین قیمت نسخه‌های خطی موجب جلب اعتماد فروشندگان به کتابخانه مجلس شورای اسلامی شد. وی از این طریق به صورت مستقیم و با تربیت استادان برجسته و شایسته‌ای در حوزه فراهم‌آوری و تقویم مانند استاد مستوفی به صورت غیرمستقیم، از تاراج میراث مکتوب ایران پاسداری کرد.

حائری مسئولیت «اداره بررسی و تحقیق» کتابخانه مجلس شورای اسلامی را از زمان تأسیس آن در سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۴۸ و ریاست کتابخانه مجلس شورای اسلامی را از سال ۱۳۵۴ تا ۱۳۷۴ به مدت بیست سال به عهده داشت. چند دهه مدیریت جلسات کارشناسی و قیمت‌گذاری نسخه‌های خطی را در کارنامه خود دارد. از سال ۱۳۶۳ نیز ریاست کتابخانه شماره دو مجلس (مجلس سنا) به عهده ایشان بود. از سال ۱۳۶۸ عضو هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور بود. حائری پس از نیم قرن فعالیت در کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، در اول شهریور ۱۳۹۴ در گذشت و در قبرستان شیخان قم به خاک سپرده شد.

از استاد حائری ۳۸ جلد کتاب (تحقیق و تدوین فهرست نسخه‌های خطی ۱۷ جلد، نظارت و اصلاح و ویرایش فهرست نسخه‌های خطی ۱۱ جلد، همکاری در لغت‌نامه دهخدا ۱ جلد، تصحیح ۲ جلد، تقریرات ۲ جلد، اسناد روحانیت و مجلس ۲ جلد، مقدمه‌نویسی ۳ جلد) و حدود ۵۰ مقاله و مصاحبه چاپ شده است. وی تعدادی اثر چاپ نشده نیز دارد. کتابخانه غنی ایشان به کتابخانه آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی در قم منتقل شده است. حائری به منزله حافظه زنده کتابخانه مجلس شورای اسلامی بود. با چهره‌های علمی و فرهنگی ایران و جهان، به‌ویژه نسخه‌شناسان، ایران‌شناسان و اسلام‌شناسان برجسته از جمله آیت‌الله جعفر سبحانی، آیت‌الله سیدموسی شبیری زنجانی، آیت‌الله عبدالکریم زنجانی، علامه عبدالحسین امینی، علامه محمدتقی جعفری، احمد و علینقی منزوی،

مجتبی مینوی، عباس زریاب خویی، محمدتقی دانش پژوه، سیدعبدالله انوار، سید محمود مرعشی، امام موسی صدر، راشد یزدی، نوری عثمان اف، عبدالرحمن بدوی، فرانسیس ریشارد، رشدی راشد، آکی موشکین و ... ارتباط داشت. به همین دلیل وجودش به کتابخانه مجلس شورای اسلامی اعتبار ملی و بین المللی بخشیده بود. به اعتقاد فرانسیس ریشارد، استاد حائری یک مرجع درباره فهرست نویسی است. به پشتوانه تخصص و کمالات علمی و انسانی ایشان تعدادی از خاندان ها و مجموعه داران از جمله محمدعلی کریم زاده تبریزی، سید محمدصادق طباطبایی، خاندان معزی و ... مجموعه های ارزشمندی اهدا و نسخه های بی نظیری مانند سفینه تبریز فراهم گردید.

به پاس خدمات گرانبهای فرهنگی و علمی حائری، توسط کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی علاوه بر «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی»، در «موسسه خانه کتاب»، ستاد «چهره های ماندگار کشور»، «سیزدهمین دوره کتاب سال حوزه علمیه قم»، «چهارمین دوره جشنواره بین المللی فارابی» و ... از وی تجلیل و تکریم شده و ارجنامه های متعددی تدوین و منتشر شده است (صادق زاده وایقان، ۱۳۹۷).

۳. دست اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: علی اوجبی، مدیر مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر اجرایی: محمدرضا مباحثی، معاون اداری و مالی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه این دوره در زمینه های فهرست نگاری، مقاله نویسی، تصحیح و تحقیق، تألیف و ترجمه در حوزه های مربوط به متون، مجلات، پایان نامه های دانشجویی، نشر، کتابداری، مرمت، صحافی و آسیب شناسی و حفظ، نگهداری و فیلموتیک، فراخوان داده بود (بنائیان سفید، سائلی کرده ده، ۱۳۸۰، ص ۱۶۰)، که در دو مقطع زمانی (بهار و تابستان)، از طریق

جراید،^۱ صدا و سیما و نامه‌نگاری اطلاع‌رسانی شد (شکراللهی، ۱۳۸۰، ب، ص ۹۶).

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه این دوره به شرح ذیل است:

[۱] محور فهرست‌نگاری: ۵ فهرست؛ [۲] محور تصحیح و تحقیق، در موضوعات گوناگون علوم قرآنی و روایی، ادبیات فارسی، تاریخ و جغرافیا، فقه و اصول، کلام، فلسفه و عرفان، و علوم و فنون: مجموعاً ۱۱۷ اثر؛^۲ [۳] درباره متون: ۵ اثر؛ [۴] محور پایان‌نامه‌های دانشجویی: ۳۶ اثر؛^۳ [۵] محور مجلات: ۲۰ نشریه؛ [۶] محور نشر: ۱۳ ناشر؛ [۷] محور مقاله‌نویسی: تمامی مجلات و روزنامه‌های منتشره در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ توسط شورای علمی دبیرخانه بررسی و ۱۵۶ مقاله برای داوران انتخاب گردید؛ [۸] محورهای کتابداری، مرمت، صحافی و آسیب‌شناسی، حفظ، نگهداری و فیلموتیک، که طی جلسات متعدد کارشناسی با مشورت خبرگان فن، فرم‌ها و پرسشنامه‌هایی طراحی و برای تمامی کتابخانه‌ها و مؤسساتی که در این زمینه فعالیت دارند، ارسال شد که مجموعاً ۱۴ فرم کتابداری، ۴۶ فرم در حوزه مرمت، صحافی و آسیب‌شناسی و ۹ فرم در محور حفظ، نگهداری و فیلموتیک به دفتر دبیرخانه واصل گردید. همچنین در ارزیابی کلیه محورها نزدیک به صد داور شرکت داشتند (بنائیان سفید، سائلی کرده‌ده، ۱۳۸۰، ص ۱۶).

با توجه به برنامه زمانی برگزاری این بزرگداشت در ایام هفته کتاب (نیمه دوم آبان ماه هر سال) آخرین مهلت برای پذیرش آثار و تکمیل و ارسال فرم، پایان شهریور ماه اعلام شده و از نخستین روزهای مهر ماه دآوری آثار آغاز گردید.

با توجه به حساسیت دآوری در این گونه موارد، برای هر یک از محورها فرم ارزیابی جداگانه‌ای طراحی و در اختیار مسئول گروه دآوری هر محور قرار گرفت، و هر فرم و اثر براساس ضوابط تعیین شده توسط سه نفر از داوران در هر گروه امتیازبندی شد. پس از معدل‌گیری، آثاری که حد نصاب تعیین شده یعنی حداقل سه چهارم امتیاز را کسب کرده بودند، به مرحله نهایی راه پیدا کردند و در دآوری نهایی که توسط داوران دیگری صورت گرفت، آثار برگزیده و شایسته تقدیر تعیین گردیدند.

تلاش داوران بزرگداشت حامیان نسخ خطی در سال ۱۳۸۰ این بود که تنها به آثاری رتبه برگزیده بدهند که بتوانند نقش الگو را برای دیگر دست‌اندرکاران آن حوزه ایفا نمایند، و کم

۱. نامه بهارستان، س ۲، ش ۱ (دفتر ۳)، بهار و تابستان ۱۳۸۰، ص ۲۰۵.

۲. شامل: فلسفه (۴)، اسلام (۱۷)، تاریخ (۲)، تاریخ ایران (۱۲)، ادبیات فارسی (۱۳)، ادبیات عربی (۱) و ... (فهرست متون خطی ...، ۱۳۸۰، ص ۱۱۸-۱۲۱).

۳. لازم به ذکر است در این دوره برای پایان‌نامه‌ها محدودیت زمانی لحاظ نگردید.

نقص‌ترین و کامل‌ترین کار در نوع خود باشند. براین اساس در برخی محورها، داوران فرد یا اثری را به‌عنوان برگزیده یا حتی شایسته تقدیر انتخاب نکردند و بالعکس در برخی محورها دواثر شایسته رتبه برگزیده یا شایسته تقدیر شناخته شد.

در انجام داوری‌ها علاوه بر اساتید، صاحب‌نظران و متخصصان حوزه‌های موضوعی، نمایندگان از کتابخانه ملی جمهوری اسلامی، کتابخانه و موزه ملی ملک، کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری و کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران شرکت داشتند (شکراللهی، ۱۳۸۰، ب، ص ۹۷).

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

• حدیث عشق^۱: شامل نکته‌ها، گفت‌وگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری. به‌کوشش سهل‌علی مددی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰، ۳۲۹ ص: مصور (سیاه و سفید).^۱

• پیام بهارستان: ویژه‌نامه بزرگداشت حامیان نسخ خطی با تجلیل و گرامیداشت استاد عبدالحسین حائری. س ۱، ش ۷، آبان ۱۳۸۰، ۱۳۲ ص.

در طول برگزاری مراسم بزرگداشت حامیان نسخ خطی در عمارت قدیم مجلس، نمایشگاهی تحت عنوان «آثار رسیده به بزرگداشت حامیان نسخ خطی سال ۱۳۸۰» برگزار گردید. هدف از برگزاری چنین نمایشگاهی، آشنا نمودن سخنرانان، مدعوین و شرکت‌کنندگان بزرگداشت مذکور با آثار رسیده به بزرگداشت بوده است. این آثار عبارتند از ۷۸ عنوان کتاب چاپی، ۳۶ عنوان پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد و دکتری، چهار فهرست رایانه‌ای، ۲۰ عنوان مجله تخصصی کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی (سائلی کرده‌ده، ۱۳۸۰، ص ۲۱).

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در روز پنج‌شنبه، ۲۴ آبان ۱۳۸۰ مصادف با آخرین روز هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۲ که به نام «کتاب، اطلاع‌رسانی و دسترسی به کتاب» نام گرفته بود، در عمارت قدیم مجلس شورای ملی با حضور احمد مسجدجامعی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و دوستان و پژوهشگران نسخه‌های خطی برگزار گردید. افراد و شخصیت‌هایی به شرح زیر در این مراسم سخنرانانی نمودند:

۱. با عنوان «حدیث عشق» توسط محمود نظری در: «کتاب ماه کلیات»، س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی ۱۳۸۰، ص ۳۴-۳۵. معرفی شده است.

۲. نهمین هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۱۷ الی ۲۴ آبان ۱۳۸۰ برگزار شده است.

- سید محمد علی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- فریدون آزاده تفرشی، معاون فنی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی^۱
- فرانسویس ریشارد - مو، پژوهشگر نسخه های خطی ایرانی و رئیس بخش نسخه های خطی کتابخانه ملی فرانسه^۲
- حسن حبیبی، رئیس بنیاد ایرانشناسی^۳
- علی دوانی، محقق و پژوهشگر علوم اسلامی
- عبدالحسین حائری^۴ (بنائیان سفید، سائلی کرده ده، ۱۳۸۰، ص ۱۶؛ دبیرخانه آیین ...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵؛ بزرگداشت حامیان ...، ۱۳۸۰، ص ۲۳۳-۲۳۹).
- جوایز حامیان برگزیده و شایسته تقدیر با حضور احمد مسجد جامعی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، اهدا گردید.

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۳۶ نفر و نهاد شامل ۱۱ «برگزیده» و ۲۵ «شایسته تقدیر» در ۱۴ محور/ موضوع از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است^۵ (شکرالهی، ۱۳۸۰، ص ۹۷-۹۸؛ بنائیان سفید؛ سائلی کرده ده، ۱۳۸۰، ص ۱۶؛ دبیرخانه آیین ...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۵-۱۴۷؛ تجلیل از حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۰، ص ۴):

۱. فهرست نگاری

[برگزیده] فهرست وارۀ کتاب های فارسی/ احمد منزوی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: تاریخ و جغرافیا] تجارب الامم، تألیف ابوعلی احمد بن محمد مسکویه رازی/

ابوالقاسم امامی

۱. آقای علی اوجبی نقل می کند: چون خودم برنده شده بودم آقای دکتر [فریدون] آزاده [تفرشی] به جای اینجانب گزارش تهیه شده را قرائت کردند (مصاحبه تلفنی نگارنده با ایشان در مورخه ۱۳۸۹/۸/۱۸).

۲. با عنوان «برای ما آقای حائری یک مرجع درباره فهرست نویسی است» در: «کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی ۱۳۸۰، ص ۲۶» چاپ و منتشر شده است.

۳. با عنوان «استاد حائری فردی شاخص و صاحب مکتب» در: «کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی ۱۳۸۰، ص ۲۵-۲۶» چاپ و منتشر شده است.

۴. با عنوان «تجلیل از حامیان نسخ خطی کار ارزشمنی است» در: «کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی ۱۳۸۰، ص ۲۷» چاپ و منتشر شده است.

۵. در گزارش: «دبیرخانه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» با عنوان «کارنامه سه ساله برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» که در: پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ص ۱۴۴-۱۴۹، محورهای ۱۲ الی ۱۴ گزارش نشده است.

[برگزیده: عرفان] بیان التنزیل، تألیف عزیز بن احمد نسفی/ سید علی اصغر میرباقری فرد
[برگزیده: فلسفه] جذوات و مواقیت، تألیف میرمحمدباقر داماد؛ با حواشی مصنف علی
نوری/ علی اوجبی

[شایسته تقدیر: فلسفه و کلام] الاسرار الخفیه فی العلوم العقیله؛ لعلامه الحلّی الحسن بن
یوسف بن المطهر/ واحد تصحیح متون دفتر تبلیغات اسلامی قم (گروهی)^۱
[شایسته تقدیر: ادبیات] دیوان حافظ لسان الغیب (نسخه فریدون میرزای تیموری)/
احمد مجاهد

[شایسته تقدیر: ادبیات] اقبال نامه: بازنویسی کتاب اقبال نامه اثر نظامی گنجه‌ای/ بهروز ثروتیان
[شایسته تقدیر: ادبیات] شرح اخبار و اییات و امثال عربی کلّیل و دمنه؛ دو شرح از
فضل الله بن عثمان بن محمد الاسفزاری (تألیف در نیمه اول قرن هفتم هجری) و مؤلفی
ناشناخته (تألیف در سال ۶۲۱ هجری)/ بهروز ایمانی

۳. پایان نامه

[برگزیده: دکتری] تصحیح و تحشیه روضة العقول محمد قاضی/ غازی ملطیوی
(دانشگاه شیراز)/ جلیل نظری
[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد] تصحیح انتقادی رساله اذلیة النفس و بقائها تألیف
ابن کمونه (مدرسه عالی شهید مطهری)/ انسیه برخواه
[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد] تصحیح تسنیم المقرین: شرح فارسی منازل السائرین
خواجه عبدالله انصاری؛ شمس الدین محمد تبادکانی طوسی (دانشگاه علامه طباطبائی)/
سید محمد طباطبائی بهبهانی (منصور)

۴. مجموعه رسائل

[شایسته تقدیر] گنجینه بهارستان (حکمت)/ به کوشش علی اوجبی
[شایسته تقدیر] گنجینه بهارستان (ادبیات فارسی)/ به کوشش بهروز ایمانی
[شایسته تقدیر] میراث حدیث شیعه/ به کوشش مهدی مهریزی و علی صدراپی خویی

۵. تألیف درباره متون (نسخه شناسی)

[شایسته تقدیر] تاریخ نسخه پردازی و تصحیح انتقادی متون/ نجیب مایل هروی

۶. تألیف مقاله

۱. در گزارش «دیرخانه آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» (۱۳۸۲، ص ۱۴۵-۱۴۶)، شایسته تقدیر فلسفه و کلام از قلم افتاده است.

[برگزیده] تصحیح و راه کارهای آن (با نگاه به دو تصحیح مکاسب) (آینه پژوهش، ش ۶۱) / سید محمد جواد شبیری

[شایسته تقدیر] مالکیت و خرید و فروخت نسخه های خطی در گذشته (نامه بهارستان، ش ۲) / ایرج افشار

[شایسته تقدیر] ۱. میراث اسلامی در سن پترزبورگ. ۲. فهرست نگاری نسخه های خطی اسلامی در روسیه و جمهوری های تازه استقلال یافته (میراث شهاب، ش ۱۷ و ۱۸) / سید محمود مرعشی نجفی

[شایسته تقدیر] رساله تدبیر منزل در جامع العلوم فخررازی (معارف، ش ۴۹) / رضا پورجوادی

۷. نشریات ادواری تخصصی

[برگزیده] نامه بهارستان / نادر مطلبی کاشانی (سردبیر)

[شایسته تقدیر] آینه میراث / اکبر ایرانی قمی (سردبیر)

[شایسته تقدیر] معارف / اسماعیل سعادت (سردبیر)

۸. ناشران تخصصی

[برگزیده] مرکز نشر میراث مکتوب / اکبر ایرانی قمی (مدیر مسئول)

[شایسته تقدیر] انجمن آثار و مفاخر فرهنگی / مهدی محقق (مدیر مسئول)

[شایسته تقدیر] سازمان چاپ و انتشارات (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) / سید مهدی قدیم زاده (مدیر مسئول)

[شایسته تقدیر] نشر فهرستگان / رضا رحیمی ریشه (مدیر مسئول)

۹. کتابداری نسخ خطی

[شایسته تقدیر] سوسن اصیلی / مسئول بخش خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

[شایسته تقدیر] علی خشوعی اصفهانی / رئیس کتابخانه عمومی صائب تبریزی اصفهان

و کارشناس مسئول گنجینه نسخ خطی اصفهان در کتابخانه ابن مسکویه

۱۰. مرمت آثار خطی

[برگزیده] حمید ملکیان / مدیر بخش حفاظت و مرمت کتابخانه مجلس شورای اسلامی

[شایسته تقدیر] مهدی عتیقی / آثار و خدمات [در مؤسسه برادران عتیقی]

۱۱. حفاظت و نگه‌داری^۱

[برگزیده] سعید پالیزدار/ مسئول واحد میکروفیلم کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
[شایسته تقدیر] مجیدرضا نظام/ رئیس اداره خدمات فیلم و عکس سازمان اسناد ملی ایران

[شایسته تقدیر] مرکز احیای میراث اسلامی/ سیداحمد حسینی اشکوری (مدیر مرکز)

۱۲. اهداکننده

[برگزیده] فریدون نصیری/ اهدا ۷۴ نسخه خطی به [کتابخانه مجلس شورای اسلامی]

۱۳. حمایت‌کننده

[شایسته تقدیر] کریم مصطفوی/ حمایت‌های مادی و معنوی از ناشران حوزه متون

۱۴. استقبال‌کننده

[شایسته تقدیر] سامر کریمی نژاد/ جوان‌ترین استقبال‌کننده از بزرگداشت حامیان نسخ خطی

افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله‌ای تحت عنوان «در شعاع تلاش و عشق» معرفی شده‌اند (شکرالهی، ایمانی، نظری، ۱۳۸۰، ص ۱۰۰-۱۱۷)؛ همچنین با برخی از برگزیدگان گفتگو شده است (رضایی، ۱۳۸۲، ص ۵۹-۶۴).

۱. در این محور دو نفر و یک مرکز انتخاب شده است.

سومین (۱۳۸۱: تهران) محمدتقی دانش‌پژوه

۱. مقدمه

پویایی فرهنگ، مدیون تلاش مستمر محققان و اندیشمندان در کشف و نشر موارث فرهنگی است. حیات یک جامعه به شریان‌های فرهنگی وابسته است و قطع آنها از خاموشی و خمودگی آن جامعه نیز خبر می‌دهد. از جمله این شریان‌ها، فرهنگ پربار و غنی است که در متون گذشته ما تبلور یافته است و باید آن را ارج نهاد و برای حفظ و پاسداری آن از هیچ کوششی فروگذار نبود. اکنون یکی از مبرم‌ترین و ضروری‌ترین وظایف جامعه ما، کار پیر ارج، دقیق، حساس و ظریف تصحیح و تحشیه و تنقیح این متون است که پل ارتباطی با گذشته پرافتخار است و اگر این مهم به درستی و دقت صورت نگیرد، ارتباط نسل جوان، پرشور و ادب دوست معاصر با پیشینه فرهنگی خود قطع می‌شود و ضربه‌های سنگینی بر پیکره جامعه نوین وارد خواهد آمد.

خوشبختانه در دوره معاصر بوده‌اند و هستند فرهیختگانی که با دریادلی و فراخ حوصله‌ای در این وادی گام برداشته‌اند و از آن جمله است زنده یاد محمدتقی دانش‌پژوه که از چهره‌های تابناک عرصه تحقیق و پژوهش بود و از عنفوان جوانی دل در گرو عشق به کتاب و کتابشناسی نهاد و عاشقانه عمر گرانیامی خویش را در خدمت به کتاب و جامعه کتابخوان سپری کرد. دانش مردی که خدمات ارزشمند وی مورد عنایت فرزانشان و دانشمندان ایران و بلکه سایر کشورهای اسلامی بوده است و چراغ راهی فراروی محققان و اندیشمندان در کارهای علمی و فرهنگی بود. پژوهنده پرتلاشی که زندگی خود را وقف و صرف نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری و تألیف و تصحیح و ترجمه نمود و تا آخرین لحظات حیات در این راه از پا ننشست؛ تا جایی که محققان خارجی لقب «پیر جوانمرد» را به او داده‌اند (فعال عراقی نژاد، ۱۳۸۱، ص ۶).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

محمدتقی دانش‌پژوه (۱۲۹۰-۱۳۷۵) فرزند میرزا احمد درکایی لاریجانی، از مجتهدان و فقهای بنام آمل و لاریجان، در شهر آمل متولد گردید. پس از سپری کردن دوران کودکی، تحصیلات مقدماتی را نزد پدر آغاز کرد و در سن هجده سالگی با فوت پدر برای ادامه تحصیل راهی شهر مقدس قم گردید تا از جلسات درس و بحث علمای حوزه علمیه آن مرکز علمی کسب فیض کند. بعد

از دو سال رحل اقامت، به سبب گرفتاری‌های زندگی نتوانست در قم بماند و به شهر آمل برگشت و در نزد علمای این شهر کسب فیض نمود. دانش‌پژوه در سال ۱۳۱۶ بار سفر بست و راهی تهران شد. چهار سال در مدرسه سپهسالار قدیم به تحصیل پرداخت، سپس دوره دانشکده معقول و منقول را در مدرسه سپهسالار و همچنین دانشسرای عالی را طی کرد و در سال ۱۳۲۰ به اخذ درجه لیسانس از دانشکده الهیات دانشگاه تهران نائل آمد. پس از فارغ‌التحصیل شدن به‌عنوان کمک کتابدار در کتابخانه دانشکده حقوق دانشگاه تهران مشغول به کار شد. لیسانس حقوق دانش‌پژوه به او اجازه داد تا به‌عنوان رئیس کتابخانه دانشکده ادبیات موقعیت خود را تحکیم بخشد. در سال ۱۳۳۲ به ریاست کتابخانه مرکزی آن دانشگاه منصوب گردید و در سال ۱۳۴۳ مشاور فنی کتابخانه مرکزی و در سال ۱۳۲۶ عضو کمیته علمی آن شد. استاد محمدتقی دانش‌پژوه از سال ۱۳۳۴ در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران به تدریس مشغول شد. ورود استاد دانش‌پژوه به تدریس در دانشگاه، سرآغاز ورود او به عرصه تحقیق و پژوهش بود. او در همین راستا و به منظور کسب اطلاعات کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی به شهرهای بغداد، نجف، کربلا و کاظمین در کشور عراق و شهرهای مدینه و مکه در عربستان سعودی در سال ۱۳۴۵ و به شهرهای مسکو، لنینگراد سابق، تفلیس، دوشنبه، تاشکند، بخارا، سمرقند و باکو در شوروی سابق و شهرهای پاریس و مونیخ، لین، اترخت و استانبول در اروپا و شهرهای کمبریج، بوستون، پرینسول، آن آربرمیشیگان، شیکاگو و نیویورک در آمریکا سفر کرد. یادداشت‌های وی در این سفرها که مربوط به کشورهای عربی بود در نشریه کتابخانه مرکزی چاپ شده، همچنین یادداشت‌هایش نزدیک به معرفی شش هزار کتاب، در مجلد هشتم نشریه کتابخانه مرکزی چاپ شده است. در زمینه فهرست‌نگاری به معرفی ظاهری نسخه‌ها بسنده نکرده، بلکه سعی کرده قواعد و فنون فهرست‌نگاری را

تنظیم و حتی اسلوبی روشمند و متناسب را عرضه کند. او با توجه به مبانی فهرست نویسی از میان چهل پنجاه هزار نسخه متفاوت الشکل، دقایقی را به دست آورده که برخی از آنها به نظر فهرست نگاران نیامده بود. وی سرانجام در ۲۷ آذر ۱۳۷۵، در تهران درگذشت. از استاد دانش پژوه بیش از ۳۳۰ مقاله تحقیقی در زمینه های گوناگون و بیش از ۵۰ تصحیح و به همین اندازه فهرست نسخ خطی از سراسر کشور و دیگر کشورها به یادگار مانده است.

۳. دست اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سیدمحمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: نجفقلی حبیبی، استاد دانشگاه تهران، پژوهشگر و مصحح نسخه های خطی
- دبیر اجرایی: محمدرضا مباحثی، معاون اداری و مالی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- مدیر گروه نشریات ادواری: سیدفرید قاسمی؛ دبیر گروه نشریات ادواری: کوروش نوروزمرادی؛ شورای داوران: یونس شکرخواه، فریدون صدیقی، فرامرز طالبی، حسین قندی، محمد گلبن (گزارش نهایی داوری گروه نشریات ادواری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۱، ص ۵).
- مدیر گروه فهرست نگاری: عبدالحسین حائری (برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۱، ص ۲).
- داوران: محمدحسین ساکت و ...

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه در بهمن سال ۱۳۸۰ با انتشار فراخوان در مطبوعات و رسانه ها از جمله کتاب هفته (برگزاری چهارمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در آبان ۱۳۸۲، ۱۳۸۱، ص ۲) و رسانه ها فعالیت خویش را شروع کرد و از تلاش گران و پژوهشگران محورهای حفاظت و نگهداری نسخ خطی، کتابداری، نرم افزارهای اطلاع رسانی، تصحیح، احیا، انتشار مجلات تخصصی، مقالات، پایان نامه ها و فهرست نویسی نسخ خطی درخواست کرد تا آثار و کارنامه خویش را ارسال کنند. در فراخوان این دوره که در تابستان بازنشر شده، چنین آمده است:

«قابل توجه کتابخانه‌ها، فهرست‌نگاران، محققان، ناشران و تمامی دست‌اندرکاران میراث‌گرانقدر نسخ خطی. کتابخانه مجلس شورای اسلامی در نظر دارد همچون سال پیش از برگزیدگان محورهای یازده‌گانه ذیل تقدیر نموده و جوایز نفیسی به ایشان اهدا کند. از این رو کتابخانه‌ها، مؤسسات پژوهشی و ناشران در صورت تمایل می‌توانند افراد برگزیده در محورهای چهارگانه نخست را به‌طور مشروح کتباً معرفی نمایند و در مورد محورهای دیگر دو نسخه را جهت داوری به دبیرخانه بزرگداشت حامیان نسخ خطی ارسال کنند. محورهای بزرگداشت: ۱. حفاظت و نگه‌داری نسخ خطی؛ ۲. فهرست‌نگاری نسخ خطی؛ ۳. کتابداری نسخ خطی؛ ۴. اهدای نسخ خطی به کتابخانه‌ها؛ ۵. تصحیح و تحقیق نسخ خطی؛ ۶. تحقیق در عرصه‌های مربوط به نسخ خطی (نسخه‌شناسی، نسخه‌پردازی، شیوه تصحیح)؛ ۷. مجلات تخصصی در حوزه نسخ خطی؛ ۸. مقالات نقد و معرفی متون؛ ۹. انتشار نسخ خطی تصحیح شده؛ ۱۰. پایان‌نامه‌های دانشجویی در زمینه تصحیح متون؛ ۱۱. اطلاع‌رسانی (نرم‌افزارها).

محدوده نشر آثار: سال‌های ۸۰-۸۱؛ مهلت ارسال آثار: پایان شهریور؛ دبیرخانه بزرگداشت حامیان نسخ خطی. تهران، خیابان انقلاب، بین خیابان دانشگاه و ابوریحان، ساختمان فروردین، طبقه هفتم. زمان برگزاری: آبان ماه ۱۳۸۱» (فراخوان سومین ...، ۱۳۸۱ الف، ص ۴۱؛ فراخوان سومین ...، ۱۳۸۱ ب، ص ۲).

در این دوره از آیین پژوهش‌های مربوط به نسخه‌های خطی در ده حوزه شامل فهرست‌نگاری، تصحیح متون، مقالات، ناشران نسخ خطی، نرم‌افزارها و اطلاع‌رسانی، کتابداری، مجلات، حفاظت، اهدای نسخ خطی و پایان‌نامه‌ها بر اساس میزان دقت، نوآوری و اهتمام محققان و دانش‌پژوهان در احیای متون خطی مورد بررسی کارشناسان قرار گرفته است (آقا محمدی، ۱۳۸۱، ص ۱۴۹).

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه این دوره به شرح فوق است: [۱] گروه فهرست‌نگاری: ۱۹ فهرست؛ [۲] گروه تصحیح متون: ۱۰۰ اثر؛ [۳] گروه مقاله‌ها: ۲۵۰ اثر؛ [۴] گروه کتابداری نسخ خطی: ۱۴ کتابخانه؛ [۵] گروه ناشران نسخه‌های خطی و اسناد تاریخی: ۴۰ ناشر؛ [۶] گروه اطلاع‌رسانی، ویژه نرم‌افزارهای اطلاع‌رسانی: ۵ نرم‌افزار؛ [۷] گروه اهدای نسخه‌های خطی: ۱۱ مجموعه؛ [۸] گروه حفاظت و مرمت نسخه‌های خطی و اسناد

تاریخی: ۵۰ نفر/ پرونده؛ [۹] گروه پایان نامه‌های وابسته به نسخه‌های خطی: ۶ عنوان؛ [۱۰] گروه مجله‌ها: [۹۲] عنوان (برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۱، ص ۲-۳؛ نظری، ۱۳۸۱، ص ۱۳۵-۱۳۷)

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- حدیث عشق [۲]: دانش پژوه در قلمرو جستارهای نسخه‌های خطی. به کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سیدمحمدحسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، [۴۲۲ ص]: ۳۹۱ صفحه فارسی، ۲۱ صفحه لاتین^۱.
- حدیث عشق [۳]: دانش پژوه، نامه‌ها و گفت‌وگوها. به کوشش نادر مطلبی‌کاشانی، سیدمحمدحسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، [۲۵۸ ص]: ۴۲۳-۶۸۰.
- حدیث عشق [۴]: ...^۲
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. س ۲، ش ۱۷، آبان ۱۳۸۱. ۱۷۰ ص.
- برگزاری نمایشگاهی از آثار بررسی شده در سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی اعم از آثار مصحح، فهرست‌های نسخ خطی، مجلات تخصصی، پایان‌نامه‌ها، مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی.

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در هشتم آبان ۱۳۸۱، مصادف با سومین روز از دهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران^۴ که به نام «کتاب، خادمان نشر و حامیان نسخ خطی» نام گرفته

۱. در زمینه نسخ خطی که عنوان برخی از آنها عبارت است از: مرقع‌سازی و جنگ‌نویسی، تاریخ جلدسازی و منابع آن، رنگ‌سازی کاغذ و رنگ‌زدایی از آن، درباره خوش‌نویسان و هنرمند نسخه‌پرداز و آیین فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی.
۲. در بردارنده گفت‌وگوها، مصاحبه‌ها، اسناد و نامه‌های منتشر نشده، عکس‌ها و نیز نمایه‌ای مفصل و موضوعی در حوزه نسخه‌شناسی و نسخه‌پردازی است که شامل هزاران نام خاص افراد، اماکن و آثار و ... است. از آنجا که استاد دانش پژوه برای ارجاع منابع، کمترین عبارات و الفاظ را به کار می‌برد و گاه اثر را به نام مؤلف آن معرفی می‌کرد، این نمایه با مستندسازی مراجع، آنها را یک‌دست کرده و دست‌یابی به نام کامل و درست اثر را فراهم می‌آورد. از این رو، برای محققان و مصححان بسیار ارزشمند خواهد بود. به ویژه آن که بیشتر این آثار در زمره کتب خطی ارزشمندی هستند که تاکنون تصحیح و منتشر نشده‌اند. در این نمایه همچنین نام شمار زیادی از خوش‌نویسان، هنرمندان، شاهزادگان، وزافان و ... همراه آثارشان آمده است. به عنوان مثال بیش از سه هزار نام اثر، شامل مرقع، کتاب و رساله در آن ذکر شده است (آل‌رضا امیری، ۱۳۸۱، ص ۲۵).
۳. حدیث عشق [۴] به اسناد، عکس‌ها و نمایه دو جلد اول (حدیث عشق ۲ و ۳) اختصاص یافته بود که تاکنون چاپ نشده است (مرعشی، ۱۳۸۲، ص ۱۳۸).
۴. دهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۶ الی ۱۵ آبان ۱۳۸۱ برگزار شده است.

بود، از ساعت ۱۵ الی ساعت ۱۷/۳۰ در عمارت قدیم مجلس شورای ملی برگزار گردید. افراد و شخصیت‌های زیر در این مراسم سخنرانانی داشتند:

- سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
 - منوچهر ستوده، دوست و همکار مرحوم محمدتقی دانش پژوه
 - محمد دانش پژوه، فرزند مرحوم محمدتقی دانش پژوه
 - علی اشرف صادقی، قرائت گزارش دبیر علمی (نجفقلی حبیبی)
 - سید کاظم حافظیان رضوی، قرائت بیانیه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران
- پیرامون اهمیت نسخ خطی

- محمدحسین ساکت، قرائت بیانیه هیئت داوران (شکراللهی، ۱۳۸۱، ص ۱۴).
- در پایان مراسم، تندیس، لوح تقدیر و جوایز منتخبین با حضور سید محمدعلی احمدی ابهری، غلامعلی حداد عادل، محمود روح‌الامینی و مهدی محقق اهدا شد (برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی ۱۳۸۱، ص ۲).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۴۴ نفر و نهاد شامل ۱۹ «برگزیده» و ۲۵ «شایسته تقدیر» در ۱۰ محور/موضوع از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است (آقامحمدی، ۱۳۸۱، ص ۱۴۹-۱۵۱؛ نظری، ۱۳۸۱، ص ۱۳۴-۱۳۶؛ دبیرخانه آئین، ۱۳۸۲، ص ۱۴۷-۱۴۹؛ گزارش سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۱، ۱۴۷-۱۴۸).

۱. فهرست نگاری

- [شایسته تقدیر]: ۱. فهرست نسخه‌های خطی خورشید گردیزی (ملتان - پاکستان)؛
۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مفت الشیعه (قم)؛ [۳] فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه آیت الله بروجردی (کرمانشاه) / سیداحمد حسینی اشکوری (آصف آگاه)
- [شایسته تقدیر] فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (ج ۲۴)
- اهدایی سید محمدصادق طباطبایی / سید محمد طباطبایی بهبهانی (منصور)
- [شایسته تقدیر] نسخه‌های خطی حافظ (سده نهم) / سلیم نیساری

۲. تصحیح متون

- [برگزیده: ادبیات] هفت دیوان محتشم کاشانی؛ سروده کمال الدین محتشم کاشانی / عبدالحسین نوایی و مهدی صدری
- [شایسته تقدیر: ادبیات] دیوان ظهیرالدین فاریابی / امیرحسین یزدگردی، اصغر دادبه

[برگزیده: تاریخ و جغرافیا] تاریخ روضه الصفا فی سیره الانبیاء و الملوك و الخلفاء؛ تألیف محمد بن خاوندشاه بن محمود «میرخواند»/ جمشید کیانفر

[برگزیده: فقه و اصول] کفایة المحصلین فی تبصرة احکام الدین؛ تألیف میرزا محمد علی مدرس تبریزی خیابانی / جعفر سبحانی (آیت الله)

[برگزیده: عرفان و تصوف] احوال و سخنان خواجه عبدالله احرار (۸۰۶ تا ۸۹۵ ق.)

مشمتمل بر ملفوظات احرار به تحریر میر عبدالاول نیشابوری، ملفوظات احرار (مجموعه دیگر)، رفعات احرار، خوارق عادات احرار تألیف مولانا شیخ/ عارف نوشاهی

[برگزیده: علوم و فنون] آثار باقیه: از مردمان گذشته [الآثار الباقية عن القرون الخالية]؛ از ابوریحان بیرونی/ پرویز ادکایی (سپتیمان)

[شایسته تقدیر: علوم و فنون] کتاب الادوار فی الموسيقى (ترجمه فارسی به انضمام متن عربی آن؛ تألیف صفی الدین عبدالؤمن بن یوسف بن فاخر الارموی البغدادی/ آریورستمی

[برگزیده: ادبیات عرب] مجموعه رسائل گنجینه بهارستان (ادبیات عرب)/ محمد باهر

[برگزیده: فلسفه و کلام] الصراط المستقیم (فی ربط الحادث بالقديم)؛ تألیف میر محمد باقر داماد/ علی اوجبی

[شایسته تقدیر: فلسفه و کلام] الجوهر النضید فی شرح منطق التجريد للخواجه نصیرالدین الطوسی؛ شرح جمال الدین حسن بن یوسف العلامة الحلی/ محسن بیدارفر

[برگزیده: علوم قرآنی و روایی] سعد السعود للنفس؛ سید ابن طاووس (رضی الدین علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن محمد)/ واحد احیای آثار اسلامی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

[برگزیده: اثر ویژه] این برگ های پیر: مجموعه بیست اثر چاپ نشده فارسی از قلمرو تصوف/ نجیب مایل هروی

۳. پایان نامه

[شایسته تقدیر: دکترای زبان و ادبیات فارسی] ترتیب و تصحیح و تحشیه سفینه خوشگو (دفتر دوم)؛ از بندر ابن داس خوشگو دهلوی (قرن دوازدهم) (دانشگاه تهران)/ اصغر سید کلیم (هندی)

۴. مقالات

[برگزیده] مقامات کهن و نویافته ابوسعید ابوالخیر (نامه بهارستان، ش ۴)/ محمدرضا شفیعی کدکنی

[برگزیده] آثار المصنوعون غزالی (مجموعه فلسفی مراغه)/ نصرالله پورجوادی

[شایسته تقدیر] سفینه تبریز کتابخانه‌ای بین‌الدفتین (نامه بهارستان، ش ۴) / عبدالحسین حائری

[شایسته تقدیر] خورشیدی دیگر از افق شاهنامه‌شناسی (کتاب ماه ادبیات و فلسفه، ش ۴۸) / سجاد آیدنلو

[شایسته تقدیر] ماجرای اسناد مشروطه و توبه‌نامه باب (نشر دانش، ش ۱) / سیروس پرهام
[شایسته تقدیر] آیا فرهنگ «تحفة الاحباب» از حافظ اوبه‌بی است؟ (نشر دانش، ش ۱) / علی‌اشرف صادقی

۵. کتابداری

[شایسته تقدیر] عباس زارعی مهرورز/ سرپرست گنجینه نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه بوعلی سینا (همدان)

[شایسته تقدیر] سیدصادق حسینی اشکوری (آصف آگاه) / مرکز احیای میراث اسلامی (قم)
[شایسته تقدیر] اکبر تقی‌پور/ کتابخانه مرکزی تبریز

۶. ناشران نسخه‌های خطی و اسناد

[برگزیده] انتشارات اساطیر/ عبدالکریم جریزه‌دار (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر] مرکز نشر دانشگاهی/ نصرالله پورجوادی (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر] نشر قطره/ بهرام فیاضی (مدیر مسئول)

۷. اطلاع‌رسانی: نرم‌افزارهای نسخه‌های خطی

[برگزیده] نرم‌افزار پارس آذرخش / شرکت مهندسی جراح

۸. اهدا و وقف

[برگزیده] سیدعلی خامنه‌ای (مقام معظم رهبری) / حدود ۵ هزار نسخه خطی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر] زین‌الدین جعفر زاهدی/ وقف ۱۱۹۱ نسخه در سال ۱۳۷۷ به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر] سیدعبدالباقی آیت‌اللهی شیرازی/ وقف ۵۲۶ نسخه در سال ۱۳۷۴ به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر] بنیاد شهید تهران/ وقف ۱۷۵ نسخه در سال ۱۳۷۸ به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر] سید محمد تقی حکیم (آیت الله) وقف ۱۲۵ نسخه در سال ۱۳۷۹ به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر] شیخ جعفر شوشتری/وقف ۵۳۷ نسخه در سال ۱۳۷۸ به کتابخانه ملی ایران

[شایسته تقدیر] خاندان آیت الله معزی دزفولی / وقف ۴۲۰ نسخه در سال ۱۳۷۲ به کتابخانه ملی ایران

[شایسته تقدیر] محمد علی کریم زاده تبریزی/ وقف ۱۰۰۰ نسخه در سال ۱۳۷۸ به کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۹. حفاظت و مرمت

[برگزیده] حمید لطفی/ مرمت آثار کاغذی، کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[برگزیده] محمد قهری/ آسیب شناسی، حفاظت و نگهداری، عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع)

[برگزیده] حسن فیضی راد/ بازسازی و مرمت جلد های چرمی، کتابخانه و موزه ملی ملک

[برگزیده] مجید فدائیان/ ساخت و مرمت جلد های روغنی (لاکی)، پژوهشگر و مدرس نقاشی و خوشنویسی

[شایسته تقدیر] طاهره نبئی/ مرمت آثار کاغذی و اسناد تاریخی، سازمان اسناد ملی ایران

۱۰. نشریات ادواری (مجلات)

[برگزیده] کتاب ماه کلیات/ احمد مسجد جامعی (مدیر مسئول)؛ مینا خواجه نوری (سر دبیر)؛ بهروز فتحی (معاون سردبیر)

[شایسته تقدیر] آینه میراث/ سید سعید میر محمد صادق (سر دبیر)

افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله ای تحت عنوان «در شعاع تلاش و عشق: معرفی برگزیدگان و شایستگان تقدیر در آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۱)» معرفی شده اند (ایمانی، ۱۳۸۱، ص ۱۵۳-۱۶۲).

چهارمین (۱۳۸۲: تهران) احمد منزوی

۱. مقدمه

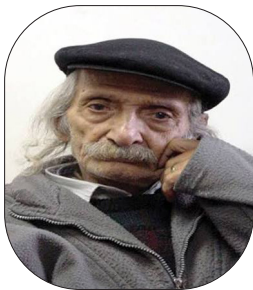
آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی برای تجلیل و تکریم از بزرگمردانی شکل گرفته است، که دوران درخشان پرچمداری علمی، ادبی، فرهنگی و اندیشگی مسلمانان و ایرانیان را در برابر دیدگان نسل امروز و فردای این ملت به نمایش گذارده‌اند، تا از این رهگذر فرزندان آن نیاکان پرافتخار را از سرمایه‌های عظیم و غنی علمی و فرهنگی خویش آگاه سازند، و با توجه به تمدن دیرینه خود، به زرق و برق‌های تمدن‌های ساختگی دل نبندند، و در امواج بنیان‌برافکن فرهنگ‌های وارداتی گرفتار نباشند.

چهارمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، خدمات علمی استاد احمد منزوی را به پاس چند دهه تلاش ماندگار و خستگی‌ناپذیر در عرصه فهرست‌نگاری و هموارسازی راه تحقیق و پژوهش متون خطی ارج نهاد (احمدی ابهری، ۱۳۸۲، ب، ص ۲).

استاد احمد منزوی، همانند پدرش، فراتر از اکثر دانشمندان فهرست‌نویس و فهرست‌نگار ایرانی، با تحمل درد و رنج غربت و دوری از خانواده و عزیزانش به مدت ۱۵ سال در پاکستان، به نسخه‌های خطی ایرانی اسلامی موجود در شبه قاره خدمت شایانی کرده است. اهمیت این موضوع در فحوای کلام استاد ایرج افشار (۱۳۸۲، ص ۳۱۱) ملموس‌تر است: «او بهترین راه را شناختن و شناساندن نسخه‌هایی دانست که به زبان فارسی در شهرها و روستاهای دوردست آن سرزمین متروک مانده است و عاشقان آشنا و دلخسته ندارد. در سراسر این فهرست‌ها دو انگیزه مشهود است: یکی شناساندن آثاری که از فرهنگ ایرانی به مدت چند قرن مورد علاقه و خواندن ساکنان فارسی‌دان شبه قاره بوده و از آنها نسخه‌نویسی می‌شده است و ما امروز در می‌یابیم که مردم آن

صفحات به چه متونی دلپستگی داشته‌اند؛ دیگر اینکه ما از تألیفات و نوشته‌هایی که بومیان هند به زبان فارسی از قرن ششم به بعد تألیف کرده‌اند آگاه می‌شویم و از این راه رگه‌های پیوند مربوط به فرهنگ ایرانی را از میان آن نوشته‌ها به آسانی به دست می‌آوریم». بنابراین منزوی نه تنها خود سرمایه‌ای بس گرانبه‌تر برای جامعه ما به شمار می‌رود، بلکه خانواده دانشمند و دانش‌پرورش که با ارائه آثار جاودان و ارجمند در این راه پرافتخار گام نهاده‌اند نیز سزاوار تکریم و قدردانی‌اند. استاد علامه مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی، پدر استاد احمد منزوی، نامی نیست که در تاریخ شیعه و نزد تاریخ‌نگاران، کتاب‌شناسان و پژوهندگان سراسر گیتی ناشناخته باشد. این دانشمند برجسته، سراسر عمر خود را در راه معرفی زوایای تاریک و ناپیدای تلاش‌های علمی عالمان شیعه سپری کرد و با آثاری که از خود بر جای نهاد، بنای پر عظمت فرهنگ و اندیشه پیروان اهل بیت (ع) را در برابر دیدگان جهانیان قرار داد و ناآگاهان و یاهوگویان را از تکرار سخنان جاهلانه نادم گردانید. استاد دکتر علی نقی منزوی، فرزند دیگر استاد علامه شیخ آقا بزرگ تهرانی و برادر استاد احمد منزوی، یکی دیگر از چهره‌های نامدار این خانواده است که او نیز در عرصه فهرست‌نگاری و احیای آثار برجای مانده از پیشینیان سخت تلاش کرده است (احمدی ابهری، ۱۳۸۲ ب، ص ۲).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

احمد منزوی (۱۳۰۲- ۱۳۹۴) فهرست‌نگار، ایرانشناس، مصحح و محقق در حوزه علوم اسلامی، در خانواده‌ای روحانی در سامرا به دنیا آمد؛ پدرش آقا بزرگ تهرانی بود. آموزش او در کودکی در مکتب‌خانه و نزد بستگان صورت گرفت. در دوازده سالگی به اتفاق پدر به نجف رفت. پنج سال در دوزندگی به شاگردی پرداخت. آموزش رسمی ابتدایی را در مدرسه علوی متعلق به دولت ایران در نجف

گذراند. در بیست سالگی به تهران آمد و در مدت دو سال، دوره دبیرستان را در مدرسه دارالفنون گذراند. در بیست و دو سالگی دوره کارشناسی را در دانشکده معقول و منقول دانشگاه تهران (الهیات و معارف اسلامی امروزی) آغاز کرد که در آن زمان در مدرسه عالی سپهسالار مستقر بود. استادان بنامی همچون بدیع‌الزمان فروزانفر، محمد محمدی ملایری، علی اکبر فیاض، سید محمد مشکوة، فاضل تونی، غلامحسین صدیقی، محمد تقی مدرس رضوی، احمد بهمنیار، حسینعلی راشد و محمدباقر سبزواری در آن تدریس می‌کردند. پس

از دانش آموختگی، دو سال در بندر انزلی و پس از آن تا ۱۳۵۵ در تهران به عنوان دبیر به تدریس ادبیات فارسی و زبان عربی پرداخت.

منزوی در پی حادثه سوء قصد به شاه در دانشگاه تهران (۱۵ بهمن ۱۳۲۷) و دستگیری اعضای حزب توده، در بندر انزلی دستگیر شد و به مدت دو ماه در زندان شهربانی بود؛ به همین دلیل چون شرایط تازه، امکان زندگی نسبتاً آزاد پیشین را برده بود، ناگزیر در ۱۳۲۹ به تهران منتقل شد. تمایلات و افکار سیاسی بعد از شماری رویدادهای دردناک جهانی از جمله «تنش میان سران شوروی، اشغال مجارستان از سوی ارتش سرخ شوروی، برخوردهای اندیشه‌ای میان مسکو و پکن» در منزوی رنگ باخت. وی کوشید بخش‌های فراموش شده سفارش‌های پدر را به کار بندد و بدین گونه به شاهراه پدر برگشت. مدت کمی در مؤسسه علوم اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی تهران به ریاست احسان نراقی به کار پرداخت و سپس به فهرست‌نگاری روی آورد.

نخستین استاد منزوی، پدرش بود. او در چاپ الذریعه در نجف، دستیار پدر بود. بعد از بازگشت به تهران نیز از برادرش علینقی آموخت. فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی را در کتابخانه مجلس شورای ملی از عبدالحسین حائری (۱۳۰۶-۱۳۹۴) فراگرفت. این همکاری به علت اختلاف سلیقه با حائری، که دقت زیاد و در حد وسواس برای شناخت کامل نسخه‌های ناشناخته بود، تداوم نیافت، زیرا منزوی در فهرست‌نگاری نه از گروه محققان وسواسی «مکتب دقت» بود، که ماه‌ها و حتی سال‌ها کتاب نادر را از دسترس پژوهشگران دور نگاه داشته، و نه اهل مکتب فهرست‌نویسی به شیوه «نامگو» بود. فهرست‌های ایشان تفصیلی - تحقیقی است. شیوه ایشان در فهرست‌نگاری به جهت اجمال و تفصیل در معرفی عناصر نسخه‌شناسی و محتوای کتابشناسی، میانه بود.

منزوی سال‌ها آرزوی تشکیل مرکز کتاب‌شناسی به منظور تدوین «کتابنامه بزرگ زبان فارسی» را داشت. این آرزو به اهتمام فرهنگستان زبان و ادب فارسی با نام «مرکز آثار ایرانی» در سال ۱۳۵۴ به ثمر نشست. تا نیمه‌های ۱۳۵۵ گام‌هایی در راه تدوین کتابنامه بزرگ فارسی برداشت، اما با انتقال مدیر مرکز (محمدامین ریاحی) به بنیاد دانشنامه، از کار باز ماند. منزوی دی ماه ۱۳۵۶ به پاکستان و سپس به افغانستان رفت و بعد از سه ماه گردشگری فرهنگی، به دعوت سیدعلی اکبر جعفری مدیر «مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان» در اسلام‌آباد، به عضویت این مرکز درآمد و به مدت هفت سال مسئولیت کتابخانه آن را نیز به عهده داشت. در این مدت چند فهرست‌نگار تربیت کرد. عارف نوشاهی کتابشناس برجسته پاکستانی از زمره آنهاست که در تداوم بخشیدن به زندگی «مرکز تحقیقات» نقش کلیدی داشت.

منزوی به درخواست رایزن فرهنگی ایران در هند (دهلی) بهمن ۱۳۶۷ به امید پایه گذاری و نگارش فهرست مشترک به هند رفت و در نهاد تازه تأسیس «مرکز تحقیقات فارسی» وابسته به خانه فرهنگ ایران دست به کار شد تا تجربه اسلام آباد را پیاده کند. به رغم استقبال استادان و صاحب نظران از طرح فهرست مشترک هند و پیشرفت کار، لزوم تمدید ۱۵ روز یکبار اجازه اقامت، منزوی را آزار می داد که موجب قطع همکاری شد. وی بر کار دانشجویان ایرانی و استادان هندی بر نگارش فهرست هایی از کتابخانه های هند نظارت داشت و فهرست نگارانی تربیت کرد.

منزوی در دی ۱۳۶۹ از پاکستان به ایران بازگشت و در «مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی» طرح «فهرستواره کتاب های فارسی» را که در اسلام آباد آغاز کرده بود، ادامه داد. طی ۲۵ سال بعد، او علاوه بر مشاوره در نگارش «دانشنامه زبان و ادبیات فارسی در شبه قاره» (۱۳۷۲-۱۳۷۵)، سرپرستی بخش کتاب شناسی و فهرست نگاری این مرکز را بر عهده داشت و کتابخانه غنی خود را نیز به همین نهاد اهدا کرد. منزوی در ۲۰ آذر ۱۳۹۴ در گذشت و در قطعه نام آوران بهشت زهرا در کنار یاران و دوستانش به خاک سپرده شد.

از آثار منزوی ۱۵ عنوان در بیش از ۷۱ جلد کتاب (فهرست نسخه های خطی ۴۵ جلد، عکسی ۲ جلد، فهرست واره ۱۲ جلد، تصحیح ۲ جلد، ویرایش و تکمیل ۱۰ جلد) و حدود ۵۰ مقاله و مصاحبه چاپ شده است. وی تعدادی اثر چاپ نشده نیز دارد.

نخستین اثر او تصحیح کتاب مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، زندگی نامه ششصد تن از رجال نویسان شیعه بود که پدرش آن را آغاز کرده بود. کار بعدی تهیه فهرست های هشت جلد از الذریعه بود. انتشار فهرست کتاب های چاپی فارسی خانابا مشار در سال ۱۳۳۷ منزوی را به تهیه فهرست نسخه های خطی فارسی برانگیخت که در آن حدود پنجاه هزار نسخه خطی فارسی معرفی شده است. این اثر به عربی نیز ترجمه شده است. منزوی در تدوین فهرست نگاری نسخه های خطی بسیاری نیز مشارکت داشت. با محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار، در فهرست نویسی کتاب های چاپ سنگی دانشگاه تهران کار کرد. سال ها نیز در تدوین جلد های ۱۱ تا ۱۶ فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی شرکت داشت. از ۱۳۵۱ نیز با همکاری سید محمد باقر حجتی، زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار فهرست کتاب های خطی کتابخانه ملی ملک را کار کرد که در ۹ مجلد در سال های ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۱ به چاپ رسید. در نیمه اول سال ۱۳۵۰ چند ماهی با همکاری احمد گلچین معانی (۱۲۹۵-۱۳۷۹ ش.) به فهرست نگاری نسخه های خطی آستان قدس رضوی پرداخت. اثر دیگر او ویرایش و تکمیل ترجمه فارسی ادبیات فارسی بر

مبنای تألیف استوری (۱۳۶۲) است.

نگارش چهار مجلد «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش» وابسته به «مرکز تحقیقات» و ۱۴ مجلد «فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان» را رقم زد و با این کار، فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی را در پاکستان بنا نهاد. همچنین در اسلام‌آباد نگارش و چاپ کتاب «سعدی بر مبنای نسخه‌های خطی پاکستان» را به مناسبت هشتصدمین سالگرد تولد سعدی (۱۳۶۳) انجام داد.

در دوران اقامت در هند فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی و آرشو پتیاله (پنجاب، هند) و فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ناصریه لکهنو (ایالت یو. پی) را به کمک دانشجویان هندی‌اش تهیه کرد. منزوی به پیوستگی فرهنگ ایرانی و نوشته‌های با زندگی مردم در شبه قاره آگاه بود. او لازمه شناساندن این پیوند را تهیه فهرستی از نسخه‌هایی دانست که به زبان فارسی در شهرها و روستاهای دوردست آن سرزمین پراکنده و دور از چشم مانده بودند.

در ۲۵ سال کار در مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی فهرستی از نسخه‌های خطی و عکسی آن مرکز را تهیه کرد. به علاوه، فهرستواره کتاب‌های فارسی را نیز ادامه داد که تا سال ۱۳۹۷ دوازده مجلد آن چاپ شد.

منزوی در جهان خاورشناسی، به‌ویژه شبه قاره، چهره‌ای شناخته شده است و نام او در کنار نام کتابشناسان برجسته نظیر ابن‌ندیم، کاتب چلبی از روزگاران گذشته، پدرش آقا بزرگ طهرانی، برادرش علینقی و دوستانش محمدتقی دانش‌پژوه و ایرج افشار از معاصران ماندگار و در قلمرو پژوهش‌های جهانی ایران‌شناسی نامش هم‌تراز با نام کارول استوری انگلیسی است. آثارش در جشنواره‌های فرهنگی از جمله «جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران»، «کتاب سال جمهوری اسلامی ایران»، «بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار» و... برگزیده شده و به پاس خدمات گرانبهای فرهنگی و علمی توسط «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی»، «انجمن آثار و مفاخر فرهنگی» و ستاد «چهره‌های ماندگار کشور» و... تجلیل و تکریم شده است (صادق‌زاده وایقان، ۱۳۹۸).

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سیدمحمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

- دبیر علمی: نجفقلی حبیبی، استاد دانشگاه تهران، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- دبیر اجرایی: محمدرضا مباحثی، معاون اداری و مالی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی^۱
- مسئول دبیرخانه: سیدسعید میرمحمدصادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی

۴. گزارش دبیرخانه

انتشار فراخوان در تیر ماه ۱۳۸۲ در مطبوعات و رسانه‌ها از جمله کتاب هفته (ش ۱۲۶، شنبه ۷ تیر ۱۳۸۲، ص ۲) نشان می‌دهد دبیرخانه در اوایل تابستان فعال بوده، ضمناً تجلیل از استاد احمد منزوی را نیز اطلاع‌رسانی کرده بود (تجلیل از استاد احمد منزوی ...، ۱۳۸۲، ص ۱۱). همچنین دبیرخانه آئین بزرگداشت، ضمن مکاتبه، از مراکز فرهنگی کشور، مؤسسات علمی و ناشران درخواست کرد تا در محورهای تعیین شده آثار خویش را جهت داوری و ارزیابی و انتخاب اثر یا فرد برگزیده و شایسته تقدیر معرفی نمایند.

از آنجا که در برخی محورهای پیش‌بینی شده، اثر و یا کار فوق‌العاده‌ای به دبیرخانه ارائه نشده بود، کار بررسی و ارزیابی در این محورها به سال‌های آتی موکول گردید. کار داوری با دقت و وسواس زایدالوصفی انجام پذیرفت و در نتیجه در برخی محورها، اثر و یا فردی به عنوان برگزیده یا شایسته تقدیر انتخاب نگردید (گزارش چهارمین آیین ...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۲). مقالات ارسالی به دبیرخانه همایش از لحاظ زمانی شامل آن دسته از مقالاتی می‌شد که از شهریور ماه ۱۳۸۱ تا شهریور ماه ۱۳۸۲ در داخل کشور چاپ شده بودند.

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه این دوره به شرح فوق است: [۱] محور فهرست‌نگاری: ۲۳ فهرست؛ [۲] محور تصحیح و تحقیق: مجموعاً ۵۰ اثر؛ [۳] محور مقاله: ۲۰۰ مقاله؛ [۴] اهداء: ۴ مجموعه؛ [۵] محور پایان‌نامه: ۵ عنوان؛ [۶] حفاظت و نگهداری: بررسی و ارزیابی فعالیت افراد متخصص.

در این سال هیئت داوران در محورهای کتابداری نسخ خطی، نشریات و اطلاع‌رسانی نسخ خطی تصمیم گرفت با توجه به محدودیت کمی آثار مورد بررسی، ارزیابی و داوری در

۱. حجت الاسلام دکتر سیدمحمدعلی احمدی ابهری در مصاحبه تلفنی مورخه ۲۸ دی ۱۴۰۴ اظهار داشت احتمالاً محمدرضا مباحثی بوده است.

۲. مقالات طرح شده در چهارمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (آذر ماه ۱۳۸۲)، تحت عنوان «گزیده مقالات نسخ خطی ۱۳۸۱-۸۲» توسط احمد زمانی در پیام بهارستان، سال سوم، شماره ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ص ۱۵۸-۱۶۳ و فهرست توصیفی کتاب‌های واصله به دبیرخانه آیین بزرگداشت در ص ۱۶۴-۱۷۱ همین نشریه چاپ شده است.

این محورها هر دو سال یکبار انجام گیرد (گزارش چهارمین آیین ...، ۱۳۸۲، ص ۱۴۳).

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- حدیث عشق [۵]: احمد منزوی: زندگی نامه خودنوشت، گزیده مقالات و نامه‌ها/ به کوشش نادر مطلبی کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲، ۳۶۶ ص.:: مصور (سیاه و سفید).^۱
- پیام بهارستان: ویژه نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی با تجلیل از استاد احمد منزوی فهرست نگار برجسته نسخ خطی. س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ۱۷۶ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه نامه نسخ خطی. س ۶، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۶۹ و ۷۰)، شهریور و مهر ۱۳۸۲، ۲۴۰ ص.
- گزیده مقالات نسخ خطی ۸۲-۱۳۸۱ (مقالات طرح شده در چهارمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، آذر ماه ۱۳۸۲)/ رضا احمدی زمانی. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ص ۱۵۸-۱۶۳.
- فهرست توصیفی کتاب های واصله به دبیرخانه آیین بزرگداشت. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ص ۱۶۴-۱۷۱.
- در ضمن مراسم اختتامیه، نسخ خطی شایسته تقدیر سال های گذشته، آثار شیخ آقا بزرگ تهرانی، احمد و علینقی منزوی و [فهرست] نسخه های خطی انتشارات مجمع ذخائر اسلامی در معرض دید حاضران قرار گرفته بود (تجلیل از نمایشگران پرچمداری اسلام و ایران، ۱۳۸۲، ص ۲).

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در بیستم آذر ۱۳۸۲ همزمان با یازدهمین هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۲ که به نام «کتاب، خادمان نشر و حامیان نسخ خطی» نام گرفته بود، از ساعت ۱۴/۳۰ الی ۱۷ با حضور اهالی فرهنگ و سیاست از جمله دکتر عطاء الله مهاجرانی و اسماعیل ططری،

۱. این اثر با عنوان «معرفی حدیث عشق ۵» توسط سید محمد حسین مرعشی در «پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر ۱۳۸۲، ص ۱۳۸» معرفی شده است. این کتاب شامل چهار بخش است: ۱) سالشمار زندگی و آثار، ۲) حسب حال، ۳) گزیده مقالات و آثار ایشان، ۴) نامه ها. اکثر مطالب طرح شده در این کتاب برای اولین بار چاپ و منتشر شده و در واقع این کتاب بیشتر یک تألیف است تا گردآوری. از خصوصیات دیگر این اثر، سالشمار زندگی و آثار منزوی، ذکر تک تک مقالات و منابع آن به ترتیب سال زندگی استاد احمد منزوی است (مرعشی، ۱۳۸۲، ص ۱۳۸).

۲. یازدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۱۵ الی ۲۲ آذر ۱۳۸۲ برگزار شده است.

نماینده کرمانشاه در مجلس شورای اسلامی، در عمارت قدیم مجلس شورای ملی برگزار و شخصیت‌های زیر سخنرانی کردند:

- سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- نجفقلی حبیبی: دبیر علمی
- سید محمدکاظم موسوی بجنوردی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

• سلیم نیساری، عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی و رئیس سابق موسسه فرهنگی منطقه‌ای (R.C.D)^۱

- اکبر ثبوت، استاد دانشگاه و از دستیاران استاد منزوی در تألیف فهرست مشترک پاکستان^۲
- سیدکاظم حافظیان رضوی، قرائت بیانیه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران
- مجید سرسنگی، قرائت پیام محمدرضا عارف (معاون اول رئیس جمهور)
- احمد منزوی^۳
- عمادالدین شیخ‌الحکمایی: قرائت بیانیه هیئت داوران (پناهی، ۱۳۸۲، ص ۲۴۳-۲۴۴؛ شکراللهی، ۱۳۸۲، ص ۲۱).^۴

علاوه بر اهدای تندیس، لوح تقدیر و جایزه‌ای از طرف کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی و جایزه‌ای نیز از طرف دکتر محمدرضا عارف، معاون رئیس جمهوری به استاد احمد منزوی اهدا شد (تجلیل از نمایندگان پرچمداری اسلام و ایران، ۱۳۸۲، ص ۲؛ پناهی، ۱۳۸۲، ص ۲۴۲-۲۴۴).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۱۱ اثر و فعالیت، شامل ۸ «برگزیده» و ۳ «شایسته تقدیر» در ۶ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است (گزارش چهارمین آیین، ۱۳۸۲، ص ۱۴۳):

۱. فهرست‌نگاری

[برگزیده]: فهرست نسخ خطی کتابخانه مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی / علی صدراایی خویی، علی اوسط ناطقی، رمضانعلی انتظاری

۱. عنوان سخنرانی «حدیث عشق در بیان حافظ» (تجلیل از نمایندگان پرچمداری اسلام و ایران، ۱۳۸۲، ص ۲).

۲. عنوان سخنرانی «خدمات شیخ آقا بزرگ و فرزندان به عالم کتاب» (تجلیل از نمایندگان پرچمداری اسلام و ایران، ۱۳۸۲، ص ۲).

۳. عنوان سخنرانی «سپاس نامه» (تجلیل از نمایندگان پرچمداری اسلام و ایران، ۱۳۸۲، ص ۲-۳).

۴. سخنرانی احمد مسجد جامعی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، در سایت آمده است.

۲. تصحیح متون

[شایسته تقدیر]: فصل الخطاب؛ خواجه محمد پارسا / جلیل مسگرزاد
[شایسته تقدیر]: دقایق التأویل و حقایق التنزیل ابوالمکارم؛ نوشته ابوالمکارم محمودبن
ابی المکارم حسنی واعظ / جویا جهانبخش

۳. مقالات

[برگزیده]: مقام انجامه در نسخه (نامه بهارستان، دفتر ۵) / ایرج افشار

۴. حفاظت و نگهداری

[برگزیده]: مهناز عبدالله خان گرجی / مرمت آثار کاغذی، موزه ملی ایران
[برگزیده]: شهناز بهلولی ریزی / آسیب شناسی نسخ خطی، سازمان اسناد و کتابخانه
ملی ایران

[برگزیده]: هادی عتیقی / بازسازی، صحافی و مرمت جلد های چرمی، مؤسسه برادران
عتیقی

[برگزیده]: ایوب جوانکار / بازسازی، ساخت و مرمت جلد های روغنی (لاکی)، گالری
جوانکار

[شایسته تقدیر]: جلال افخمی میبدی / حفاظت، نگهداری و مرمت آثار کاغذی،
سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

۵. پایان نامه

[برگزیده]: اللّثالی العبقریه فی شرح القصیده الحمیریة (تصحیح) / عبدالعلی آل بویه لنگرودی

۶. اهداکننده

[برگزیده]: احمد شاهد / اهدای ۱۴۱ نسخه خطی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

پنجمین (۱۳۸۳: تهران) اصغر مهدوی

۱. مقدمه

اخبار غرورآفرینی که از تلاش پژوهشگران و فرهیختگان ایرانی در عرصه تولید علم در سال‌های اخیر حکایت می‌کند، و جایگاهی که نخبگان این سرزمین در این زمینه به دست آورده‌اند، مایه افتخار و مباهات هر ایرانی مسلمان است، و درباره آن می‌توان گفت فرزندان این مرز و بوم هرگاه در بستری مناسب، امکان بروز استعدادهای نهفته خویش را بیابند، چنان توان و آمادگی فکر و ذهن ایرانی را به نمایش می‌گذارند که جهانیان را به شگفتی و تحسین وامی‌دارد. این ویژگی، خاص دوران کنونی ما نیست و با نگاهی گذرا به میراث مکتوب برجای مانده از پیشینیان، نقش درخشان دانش‌پژوهان مسلمان و ایرانی در تولید و انتقال علم چنان هویداست که می‌توان آشکارا مُهر تأییدی بر این ویژگی نهاد.

بدیهی است بررسی آثار علمی گذشتگان و معرفی چهره‌های تابناک دانش و فرزاندانی ایرانیان و مسلمانان و نمایاندن اوج مجد و عظمت آنان به جامعه بشری، کار خرد و کوچکی نیست که کم‌همتان و اندک‌مایه‌گان بتوانند از عهده آن برآیند، و بی‌شک در این میان تنها رادمردان بلندهمتتی که با احساس مسئولیتی شگرف پا در عرصه تحقیق و تتبع نهاده‌اند و دست از طلب نان و نام شسته‌اند، می‌توانند - آنگونه که باید - ریشه‌های عمیق تمدن و فرهنگ شرقی اسلامی را برای جهانیان بنمایانند و از این رهگذار احساس اعتماد به نفس و خودباوری را در میان جوانان و نوجوانان میهن اسلامی شکوفا سازند.

بر همین اساس است که باید گفت در روند احیای عظمت علمی گذشته و دستیابی دانشوران این کشور پرافتخار به قله‌های غرورانگیز دانش و اندیشه و فرهنگ، حامیان نسخ خطی جایگاه ویژه‌ای دارند. آری، آنان که به تصحیح و تحقیق، فهرست‌نگاری،

اطلاع‌رسانی، آسیب‌شناسی، حفاظت، مرمت و نگه‌داری این میراث گرانقدر همت می‌گمارند، و زمینه بهره‌گیری از این گنجینه‌های پربها را برای مخاطبان فراهم می‌آورند، هر یک نقشی انکارناپذیر و ارزشمند در دستیابی دانش‌پژوهان به مراتب بالای دانش بشری ایفا می‌کنند (احمدی ابهری، ۱۳۸۳ ب، ص ۲).

آیین پنجم با گرامیداشت یاد و خاطره استاد زنده‌یاد دکتر اصغر مهدوی، خدمات علمی و ارزنده وی را در راه گردآوری، تصحیح، انتشار و معرفی آثار پیشینیان و نیز تهیه و معرفی اسناد تاریخی، ارج نهاده است. شادروان دکتر مهدوی در خانواده‌ای فرهنگ‌دوست و دانش‌پرور مسیر رشد و بالندگی را پیمود و خدمات چشمگیری را به جامعه ارائه نمود. نمونه‌هایی از این تلاش مستمر را می‌توان در کتابخانه مجلس، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و دیگر مراکز علمی و تحقیقاتی مشاهده کرد. وی از همراهان و مشوقان همیشگی آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی بود و هیچگاه از همکاری و ارائه مشورت‌های سازنده در تداوم هر چه بهتر این حرکت دریغ نمی‌ورزیدند (احمدی ابهری، ۱۳۸۳ الف، ص ۱۵). دکتر مهدی محقق، اصغر مهدوی را یکی از پرچمداران حامیان نسخ خطی عنوان کرده است. وی نقل می‌کند که مهدوی معتقد بود ایرانیان خودشان باید برای احیای نسخ خطی اقدام کنند (علامه، ۱۳۸۸، ص ۸۹).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

اصغر مهدوی (۱۲۹۳-۱۳۸۳) فرزند امین‌الضرب (۱۲۵۱-۱۳۱۱ ش.) و خجسته خانم دختر مستشارالوزاره، در تهران متولد شد. در ۱۸ ماهگی مادرش را از دست داد. سال ۱۳۰۰ تحصیلات مقدماتی را در خانه فراگرفت و با امتحان متفرقه کسب مدرک نمود. در سال‌های ۱۳۰۶ و ۱۳۰۹ دو نوبت به همراه پدر عازم فرانسه شد و به ترتیب در مدارس پیژیه و سن بارب پاریس زبان فرانسه آموخت. سال ۱۳۰۹ به دبیرستان

دارالفنون رفت و در سال ۱۳۱۲ دیپلم ادبی گرفت و سپس تحصیلات خود را در دانشسرای عالی آغاز کرد. در سال ۱۳۱۵ موفق به دریافت لیسانس حقوق با رتبه شاگرد اولی و لیسانس

ادیات شد و برای ادامه تحصیل عازم فرانسه شد. در سال ۱۳۱۶ لیسانس اقتصاد و در سال ۱۳۱۸ موفق به دریافت دکترای حقوق عمومی از دانشگاه پاریس گردید. در سال ۱۳۲۱ دکترای اقتصاد از دانشگاه سوربن فرانسه گرفت و موضوع رساله دکتری ایشان، دیوان محاسبات ایران بود. ایامی که در فرانسه درس می خواند مصادف با دوران جنگ جهانی دوم بود. ناچار چندی بعد از آن در فرانسه ماند تا راه ها باز شد؛ البته در این دوران (۱۳۲۲-۱۳۲۳) از فرصت استفاده کرد و در شعبه دیپلماتیک مدرسه سیاسی پاریس تحصیل نمود. در سال ۱۳۲۷ مدت کوتاهی به ایران آمد ولی سپس به فرانسه رفت.

دکتر اصغر مهدوی در سال ۱۳۳۶ مجدداً به ایران آمد. در بازگشت چون دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصاد دانشگاه تهران، در جستجوی استادان جدید برآمد و یکی از برگزیدگان برای رشته اقتصاد بود و چون شعبه اقتصاد به دانشکده اقتصاد تبدیل وضع پیدا کرد، اصغر مهدوی در دانشکده جدید سمت استادی یافت و چندی گروه اقتصاد سیاسی آنجا را تصدی می کرد. استاد مهدوی در مهر ۱۳۵۸ با پایه نه استادی از دانشگاه تهران بازنشسته شد و ۲۵ سال بعد در ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۳ به سرای باقی شتافت.

دکتر مهدوی در شورای دانشگاه تهران، کمیته کتابخانه مرکزی و اسناد دانشگاه تهران، کمیته خرید نسخه های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کمیته نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورا، هیئت امنای کتابخانه مجتبی مینوی، شورای تولید موقوفات دکتر محمود افشار، شورای علمی سمینار مقدماتی نسخه های خطی، شورای مشاوران علمی «نامه بهارستان» و شورای مؤسسه فرهنگی «دانش گستر» عضو مؤثری بود.

از آثار استاد مهدوی ۹ عنوان تألیف، تصحیح و ترجمه؛ ۱۰ عنوان مقاله و ۲ عنوان کتاب فاکسیمیله منتشر شده است (قمی نژاد، ۱۳۸۳، ص ۲۱-۲۴).

۳. دست اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: دکتر علی اشرف صادقی، استاد دانشگاه و عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- دبیر اجرایی: محمدرضا مباحثی، معاون اداری و مالی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد

مجلس شورای اسلامی^۱

- عضو کمیته علمی و اجرایی: محمدحسین ساکت
- مسئول دبیرخانه: سیدسعید میرمحمدصادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- داوران: کامران فانی و ...
- حامی: مرکز نشر میراث مکتوب

۴. گزارش دبیرخانه

پنجمین دوره با تشکیل اولین جلسه در ۷ مرداد ۱۳۸۳ فعالیت خویش را رسماً شروع کرد. دبیرخانه حامیان نسخ خطی با تشکیل چهارده گروه داوری، با دعوت از ناشرین، نشریات، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و کتابخانه‌هایی که نسخ خطی در آنها نگه‌داری می‌شود، وارد مرحله اجرایی شد و با توجه به اتمام تعطیلی دانشگاه‌ها در شهریور ماه، با بیش از ۶۰ گروه تحصیلی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه‌های دولتی و آزاد اسلامی برای ارسال پایان‌نامه‌هایی که در بخش تصحیح انجام شده بود مکاتبه کرد.

از میان ۸۰ نشریه‌ای که به صورت تخصصی درباره نسخه‌های خطی و متن‌پژوهی مقالاتی را به چاپ رسانده‌اند و یا مرتبط با این موضوعات فعالیت کرده‌اند، دعوت به ارسال مجلات نمود که از این میان ۴۵ نشریه اقدام به ارسال نشریات خود کردند و مابقی نشریات را نیز دبیرخانه به صورت موردی به استخراج مقالات آن‌ها پرداخت. از میان مکاتباتی که با ناشران انجام شد به تدریج تا پنجم مهر ۱۳۸۳ بیست ناشر آثار خود را به دبیرخانه ارسال کردند و مابقی آثار چاپ شده در سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ از طریق دبیرخانه تهیه شد. پس از استخراج مقالات و تفکیک موضوعی، به همراه کتاب‌های واصله به دبیرخانه، برای داوری در رشته‌های مختلف ارسال گردید.

از سوی دیگر، همزمان علاوه بر بخش کتاب، گروه‌های دیگر برای انتخاب اهداکننده، کتابدار نمونه، مرمت‌کار فعال، بررسی محصولات الکترونیکی که به متون کهن پرداخته‌اند، ارزیابی و داوری خود را شروع کردند.

در بخش داوری و ارزیابی‌های آثار و افراد در گروه‌های مختلف، ۴۹ داور از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور با دبیرخانه حامیان نسخ خطی همکاری کردند که ۴۰ داور از آقایان و

۱. حجت‌الاسلام دکتر سیدمحمدعلی احمدی ابهری در مصاحبه تلفنی مورخه ۲۸ دی ۱۴۰۴ اظهار داشت احتمالاً محمدرضا مباحثی بوده است.

۹ داور از خانم‌ها این مجموعه را تشکیل دادند.

از ویژگی‌های پنجمین همایش حامیان نسخ خطی، اضافه کردن بخش آثار رادیویی و تلویزیونی به دیگر بخش‌ها بود که متأسفانه شبکه‌های رادیویی از این موضوع استقبال نکرده و هیچ‌گونه اثری برای دبیرخانه ارسال نکردند. در بخش آثار تلویزیونی هفت اثر برای داوری ارسال شد که از میان آن‌ها یک فیلم بلند داستانی برگزیده و دو مجموعه تلویزیونی که به متون کهن پرداخته بودند شایسته تقدیر شناخته شدند.

از دیگر مختصات این دوره آیین، بررسی وبسایت‌ها در بخش اطلاع‌رسانی بود که علاوه بر بررسی و ارزیابی محصولات الکترونیکی، پایگاه‌های اطلاع‌رسانی در حوزه متون خطی نیز مورد داوری قرار گرفته است (گزارش دبیرخانه پنجمین...، ۱۳۸۳، ص ۱۱۰). در بخش کتابداری نسخ خطی، علاوه بر بررسی گزارش‌های کتابخانه‌ها، تحقیقات میدانی انجام گرفت و برای این بخش علاوه بر عملکرد کتابدار در انجام امور محوله، تألیفات، ترجمه‌ها و تحقیقات علمی آنان نیز در ارزیابی و انتخاب فرد برگزیده و شایسته تقدیر منظور گردید (گزارش دبیرخانه پنجمین...، ۱۳۸۳، ص ۱۱۱).

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ۷۳ عنوان؛ ۵۰ عنوان در تصحیح متون، ۲۰ عنوان در فهرست‌نگاری و ۳ عنوان متفرقه؛ [۲] مقاله: ۳۹۳ عنوان؛ ۱۱۰ مقاله در زمینه دین‌پژوهی، ۱۴ مقاله در مورد رسایل خطی، ۲۲ مقاله در عرصه کتابداری و ۱۴ مقاله در زمینه تاریخ علم؛ [۳] از ۸۰ نشریه‌ای که درباره متن‌پژوهی به چاپ می‌رسند، ۴۵ نشریه به دبیرخانه ارسال شده بود (زنده‌یاد...، ۱۳۸۳، ص ۳؛ جعفری، ۱۳۸۳، ص ۱۴۱-۱۴۲). بعد از اتمام داوری، مسئول دبیرخانه از داوران و رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی (رئیس همایش) و دست‌اندرکاران و اعضای کمیته‌ها تشکر و قدردانی نموده است.

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

● حدیث عشق: دکتر اصغر مهدوی، از او و با او^۱، به‌کوشش نادر مطلبی کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۸۳. [۶۷۶]، [۳۲] ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار، نمونه، عکس.^۲

۱. [الف] عنوان روی جلد: دکتر اصغر مهدوی؛ از او و با او: به‌مناسبت بزرگداشت استاد فقید دکتر اصغر مهدوی، نسخه‌شناس برجسته و دوستدار اسناد کهن. [ب] فروست: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ ۹۵. حدیث عشق؛ ۶.

۲. این اثر به انضمام شماره ۹ و ۱۰ دو فصلنامه تخصصی نامه بهارستان توسط فریدون آزاده تفرشی در «پیام بهارستان، س ۴، ش

- ویژه‌نامه‌هایی هم به مناسبت این آئین منتشر گردید که عبارتند از:
 - پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۳، با تجلیل از استاد زنده‌یاد دکتر اصغر مهدوی نسخه‌شناس برجسته و دوستدار اسناد کهن. ش ۴، ص ۴۲، آذر ۱۳۸۳، ۱۴۲ ص.
 - کتاب هفته: ویژه‌نامه هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران (۶): کتاب، خادمان نشر و حامیان نسخ خطی. ش ۲۰۹ (پیاپی ۵۹۶)، پنج‌شنبه ۵ آذر ۱۳۸۳، ۱۶ ص.
 - نمایشگاهی از:
 - تحولات متن پژوهی در دوره معاصر
 - سیر تاریخی احیای متون در ایران
 - هفتاد سال متن پژوهی دانشگاه تهران^۱
 - آثار منتشره مرکز نشر میراث مکتوب (یک دهه احیای متون)^۲
 - آثار برگزیده پنج دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی
 - آثار فرهنگی خاندان مهدوی (احمدی ابهری، ۱۳۸۳ ب، ص ۲).
 - فعالیت‌های مؤسسه حامیان کهن
 - فعالیت‌های مجمع ذخایر اسلامی در زمینه عکس‌برداری دیجیتال از نسخه‌ها و متون کهن (جعفری، ۱۳۸۳، ص ۱۴۲).

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

- مراسم اختتامیه در پنجم آذر ۱۳۸۳، همزمان با دوازدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۳ که به نام «کتاب، خادمان نشر و حامیان نسخ خطی» نام گرفته بود، با همکاری «مرکز نشر میراث مکتوب» در محل عمارت قدیمی مجلس شورای ملی (میدان بهارستان) برگزار گردید. در بخش نخست این مراسم (ساعت ۱۴/۳۰ الی ۱۷/۴۰) عده‌ای از صاحب‌نظران، استادان و خبرگان حوزه متون و دوستان مرحوم دکتر اصغر مهدوی سخنرانی کردند:
- منوچهر ستوده، مصحح برجسته و استاد دانشگاه تهران^۴

۴۲، آذر ۱۳۸۳، ص ۹۶-۹۷ معرفی شده است.

۱. نمایشگاه متون منتشره در هفتاد سال فعالیت سازمان انتشارات دانشگاه تهران

۲. مرکز نشر میراث مکتوب در بخش یک دهه متن پژوهی، مجموعه آثار ده ساله این مرکز را در معرض دید علاقه‌مندان قرار داده بود (جعفری، ۱۳۸۳، ص ۱۴۲).

۳. دوازدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۳۰ آبان الی ۹ آذر ۱۳۸۳ برگزار شده است.

۴. بیان خاطرات با عنوان «یاد گذشته»

- سید محمد علی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
 - ایرج افشار، مصحح، کتابشناس و فهرستنگار برجسته^۱
 - هوشنگ ساعدلو، مصحح و نسخه شناس
 - عبدالحسین حائری
 - نجیب مایل هروی، متن پژوه و نسخه شناس^۲
 - علی بهرامیان، متن پژوه و نسخه شناس
 - کاظم حافظیان رضوی، قرائت بیانیۀ انجمن کتابداری و اطلاع رسانی
 - در بخش دوم مسئولین و دست اندرکاران به ایراد سخنرانی پرداختند که عبارت بودند از:
 - غلامعلی حداد عادل، رئیس مجلس شورای اسلامی^۳
 - سید کاظم موسوی بجنوردی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
 - محمد صادق ضیایی، رئیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران
 - مژده مهدوی، دختر مرحوم اصغر مهدوی^۴
 - علی اشرف صادقی، دبیر علمی
 - محمد حسین ساکت، قرائت گزارش هیئت داوران
- در پایان مراسم شرکت کنندگان از نمایشگاهی که به این مناسبت تدارک دیده شده بود، بازدید به عمل آوردند که مورد توجه بسیاری از آنها قرار گرفت (شکراللهی، ۱۳۸۳، ص ۱۱-۱۲؛ جعفری، ۱۳۸۳، ص ۱۳۷-۱۴۲).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۳۰ اثر و فعالیت، شامل ۹ «برگزیده» و ۲۱ «شایسته تقدیر» در ۱۳ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شدند (نتایج داوری پنجمین ...، ۱۳۸۳، ص ۱۲۰):

۱. فهرست نویسی

[شایسته تقدیر]: [۱] فهرست نسخه های خطی حوزه و موزه آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)؛ [۲] فهرست نسخه های خطی کتابخانه آستان حضرت عبدالعظیم حسنی

۱. قرائت مقاله ای با عنوان «نسخه دوست گوهرشناس»

۲. با عنوان «آیین تصحیح تاریخی متون همگانی».

۳. با عنوان «فرهنگ، نسخه های خطی و کتابخانه» که با مشخصات «سخنرانی آقای دکتر غلامعلی حداد عادل در پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. تنظیم احسان الله شکراللهی. پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۳، دی ۱۳۸۳، ص ۲-۳» چاپ و منتشر شده است.

۴. متن سخنرانی سرکار خانم مژده مهدوی. تنظیم احسان الله شکراللهی. پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۳، دی ۱۳۸۳، ص ۱۲.

(ع)؛ [۳] فهرست نسخه‌های مدرسه صادقیه سمنان و ... / ابوالفضل حافظیان بابل

۲. تصحیح متون

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: کلیات بسحق اطعمه شیرازی؛ تألیف جمال‌الدین ابواسحق حلاج اطعمه شیرازی معروف به بسحق اطعمه شیرازی / منصور رستگار فسایی
[شایسته تقدیر: تاریخ]: تاریخ عالم آرای امینی: شرح حکمرانی سلاطین آق قویونلو و ظهور صفویان؛ تألیف فضل‌الله بن روزبهان اصفهانی / اکبر عشیق
[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: اشراق هیاکل النور لکشف ظلمات شواکل الغرور؛ تألیف غیاث‌الدین منصور دشتکی شیرازی / علی اوجبی

۳. مقالات

[برگزیده: ادبیات فارسی]: گویش‌ها و متون فارسی (نامه انجمن، ش ۱۱)، علی رواقی
[شایسته تقدیر: تاریخ]: چاپ جدید روضة الصفا تصحیحی برگزیده یا اثری نیازمند تصحیح؟! (آینه میراث، ش ۲۱) / محمد باهر
[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: مقایسه وحدت وجود در «فصوص» ابن عربی و «مثنوی» مولوی (معارف، ش ۵۸) / سیدمحمد دشتی
[شایسته تقدیر: دین پژوهی]: بازماندهایی از کتاب الزواجر و المواعظ (آینه پژوهش، ش ۸۴) / محمدکاظم رحمتی
[شایسته تقدیر: نسخه پژوهی]: اصطلاحات مربوط به کاغذ و خط و نسخه (در پریخانه و قصاید طغرای مشهدی) (نامه بهارستان، ش ۷ و ۸) / ایرج افشار

۴. رسائل

[شایسته تقدیر]: حظیات؛ نگارش صادقی بیک افشار (آینه میراث، ش ۲۳) / ایرج افشار

۵. اسناد

[برگزیده]: مهدعلیا به روایت اسناد / عبدالحسین نوایی

۶. پایان نامه

[شایسته تقدیر: دکترای زبان و ادبیات فارسی]: فريدة الاصقاع فی ترجمة سلوان المطاع؛ تألیف ابن ظفر صقلی، ترجمه نعمت‌الله بن سیدعبدالهادی شوشتری (دانشگاه تهران) / عبد‌الکریم علی جرادات (اردن)

۷. آثار تلویزیونی

[برگزیده]: فیلم داستانی نسخه خطی / حسن فتحی (کارگردان)
[شایسته تقدیر]: مجموعه تلویزیونی شاخه طوبی / مهدی علی احمدی (کارگردان)

[شایسته تقدیر]: مجموعه تلویزیونی کدو مطبخ / روزبه معصومی (کارگردان)

۸. ناشران

[شایسته تقدیر]: انتشارات طلایه / نساء حمزه زاده (مدیر)

[شایسته تقدیر]: انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی / مهدی محقق (مدیر مسئول؟)

[شایسته تقدیر]: انتشارات بنیاد موقوفات دکتر محمود افشاری زدی / کریم اصفهانیان (مدیر)

۹. نشریات ادواری

[برگزیده]: مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد / رضا انزابی نژاد (سرپرست)

[شایسته تقدیر]: کیهان فرهنگی / محمد علی معلمی (سرپرست)

۱۰. اهداکننده

[برگزیده]: میرزا محمد کاظمینی / اهدای هزاران نسخه و اسناد خطی به بنیاد فرهنگی

ریحانه الرسول (یزد)

[شایسته تقدیر]: محمد جواد نورمحمدی

[شایسته تقدیر]: رسول فتحی مجد / اهدای نسخه خطی به کتابخانه مرکزی (ملی) تبریز

۱۱. کتابداری

[برگزیده]: پریسا کرم رضایی / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

[شایسته تقدیر]: اکرم مسعودی / کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

۱۲. مرمت گران

[برگزیده]: صدیقه روحی دهینه / آسیب شناسی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

[برگزیده]: مهدی عتیقی / مرمت جلد نسخ خطی، مؤسسه برادران عتیقی

[برگزیده]: سید احمد قائم مقامی / مرمت آثار کاغذی، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

دانشگاه تهران

[شایسته تقدیر]: یدالله رباط جزئی / مرمت نسخ خطی، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد

مجلس شورای اسلامی

۱۳. اطلاع رسانی

[شایسته تقدیر]: مرکز احیای میراث اسلامی / سید احمد حسینی اشکوری

افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله ای تحت عنوان «در شعاع تلاش و

عشق: شرح حال افراد برگزیده و شایسته تقدیر پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

(آذر ۱۳۸۳) توسط «مرکز پژوهش کتابخانه مجلس شورای اسلامی» در «پیام بهارستان، س

۴، ش ۴۲، آذر ۱۳۸۳، ص ۱۲۱-۱۲۵» معرفی شده است.

ششمین (۱۳۸۴: تهران) سیداحمد حسینی اشکوری (آصف آگاه)

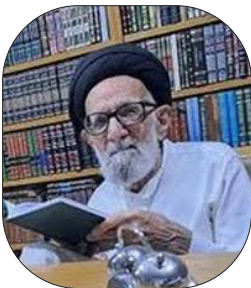
۱. مقدمه

پژوهش در عرصهٔ متن‌پژوهی، نسخه‌شناسی، فهرست‌نگاری و کتابشناسی از جمله مانا‌ترین و ارزشمندترین عرصه‌های پژوهشی است که نقش آن در تدوین تاریخ علم و پیشبرد تحقیقات نوین و نیز حفظ هویت و اصالت جامعه انکارناپذیر می‌نماید. اهمیت آگاهی از میراث علمی دانشمندان سده‌های گذشته، شماری از دانایان زمانه و فرزندگان دوران را بر آن می‌دارد تا دست از تمامی لذایذ مادی دنیا بشویند و پس از کسب دانش در زمینه‌های مختلف، راهی را برگزینند که پیمودن آن نیازمند ژرف‌اندیشی، همتی والا و انگیزه‌ای الهی است؛ چه آنکه رهپویان این راه، از همان آغاز در می‌یابند که مقام گنجوری و پاسداری از میراث گرانقدر پیشینیان تنها با رنجوری و تحمّل دشواری‌های جانکاه فراچنگ خواهد آمد و جاودانگی در این مقام تنها شایستهٔ دانش مردان پاکبازی است که برای رسیدن به سر منزل مقصود گام‌های خود را با آگاهی، اخلاص و جامع‌نگری برداشته باشند و در سراسر این راه دشوار، گنج دانش خویش و گنجینه دانشیان پیش از خویش را بی‌مُت و ادعا در اختیار مشتاقان قرار دهند. بی‌شک کتابشناس، فهرست‌نگار و نسخه‌شناس نامدار روزگار استاد حجت‌الاسلام والمسلمین سیداحمد حسینی اشکوری از بزرگان و اندیشه‌وران عرصه میراث‌پژوهی است که تجلیل از او، تجلیل از سیره و سنتی حسنه در ارائه خدمات ارزشمند علمی و فرهنگی است؛ سنت حسنه‌ای که اگر در اندیشهٔ نهادینه کردن آن برنماییم، نمی‌توانیم کامیابی‌های چشمگیری را در عرصه تحقیقات بنیادین فرهنگی انتظار داشته باشیم (برگرفته از: حسینی اشکوری؛ احمدی ابهری، ۱۳۸۶، ص. ۵۰).

در ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ضمن معرفی آثار و خدمات علمی و

پژوهشی شماری از پژوهشگران و استادان، از دانش مردی پرتلاش و عالمی فرزانه تجلیل گردید که به جرئت می‌توان گفت هیچ پژوهشگری در عرصه متون کهن از حاصل تلاش علمی و آثار ارزشمند و خدمات گونه‌گون او بی‌نیاز نیست؛ دانشمندی از سلاله پاک پیامبر گرامی اسلام، کتابشناسی آگاه و سخت‌کوش، نسخه‌شناس و فهرست‌نگاری باریک‌اندیش و محقق و مؤلفی با ارادت خالصانه و آگاهانه به مکتب اهل بیت (ع) و خادم بزرگوار و نواندیش نسخه‌های خطی جناب استاد حجت‌الاسلام والمسلمین آقای سیداحمد حسینی اشکوری، که به حق باید از او با نام شیخ آقا بزرگی دیگر در عرصه کتابشناسی و میراث‌پژوهی نام برد (برگرفته از: احمدی ابهری، ۱۳۸۴، ص. ۲)، که پنجاه سال خدمات ماندگار به میراث جوادان ایران و اسلام کرده است (شرافت، ۱۳۸۴، ص ۱۸).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

سیداحمد فرزند سیدعلی حسینی اشکوری (آصف آگاه)، در سال ۱۳۵۰ ق. / ۱۳۱۰ ش. در نجف اشرف به دنیا آمد و در خانواده‌ای که به علم و استغنای طبع و تقوا موصوفند، پرورش یافت. اجداد ایشان همگی روحانی و به تربیت دینی و ارشاد مؤمنین اشتغال داشته و از احترام مردم برخوردار بوده‌اند و اهالی اشکورات بدانها عقیده خاصی داشتند. پدرش در نه سالگی او را به مکتب فرستاد. پس از درس‌های

اولیه قرائت، قرآن کریم و گلستان سعدی و برخی از کتاب‌های تاریخ و شعر و ادبیات فارسی را نزد شیخ علی اکبر آموخت. جامع المقدمات را نزد پدرش سیدعلی شروع کرد، ولی استمرار نیافت. از این رو تتمه آن را نزد سیدنورالدین کازرونی ادامه داد. فوائدالصمدیه و حاشیه تهذیب المنطق یزدی و شرح نظام و سیوطی و شرح شمسیه را نزد شیخ محمد رشتی فراگرفت و حاشیه را بار دیگر نزد شیخ کاظم تبریزی خواند.

بخش دیگری از کتاب‌های ادبی را نزد شیخ محمدعلی مدرس افغانی فراگرفت و جلد اول شرح لمعه را نزد شیخ غلام‌رضا باقری اصفهانی آموخت. در سن هفده سالگی به جهت مشکلات مالی راهی بغداد شد. چهار سال به کسب و کار و تجارت اشتغال داشت، ولی رابطه خود را با دانش و علم نگسست. شب‌ها و ایام تعطیل نزد شیخ فاضل لنکرانی شرح باب حادی عشر و بخش مهمی از شرح تجرید را فراگرفت و از او بهره فراوانی در مباحث عقلی و کلامی برد. بار دیگر جلد اول شرح لمعه را نزد شیخ هادی شطیط خواند.

شب‌های ماه مبارک رمضان و بعضی از اوقات دیگر با دوستش شیخ حامد واعظی سبزواری کتاب الامالی شریف مرتضی، القصائد السبع العلویات ابن ابی الحدید، القصائد السبع المعلقة زوزنی و بخشی از مقامات حریری را مباحثه نمود.

پس از بازگشت به نجف اشرف در مدرسه وسطی (آخوند) سکنی گزیده، در درس و بحث متمعن گردید. سطوح عالی را نزد شیخ محسن هراتی و شیخ علی اخوان خراسانی و شیخ محمدعلی مدرس افغانی خواند و کفایه الاصول را نزد شیخ مجتبی لنگرانی تلمذ کرد. در عروض و قوافی و بخشی از علم هیئت و فلک را از استادش شیخ مرتضی مدرس گیلانی بهره برد. عشق به مطالعه از کودکی در او ریشه دوانده بود. کتاب را در هر موضوع - علمی، تاریخی، سیاسی، یا رمان - از اول تا آخر می‌خواند. مطالعه در موضوعات مختلف علاوه بر خلاقیت در نگارش فارسی و قوت تألیفات به زبان عربی، در او دانشی ایجاد کرد که همواره پاسخگوی جوانان و افراد سؤال‌کننده در موضوعات مختلف بود (شرافت، ۱۳۸۴، ص ۱۸). اشتیاق به مطالعه و کتابخوانی در حدی بود که حتی هنگام صرف غذا از کتاب جدا نمی‌شد. به قدری در وقت غروب آفتاب و با نور ماه کتاب خوانده که چشمش ضعیف شد. حدود سال ۱۳۸۰ق. که از درس‌های حوزه در حد نیاز فارغ شد، به فکر تخصص در رشته‌ای دیگر افتاد و میل داشت که از کارهای تکراری و کم فایده دور باشد و به کاری پردازد که جای آن خالی و بدان نیاز باشد. پس از یک سال بررسی کارهای مختلف و ارزیابی هر یک از آنها به تحقیق متون قدیم و نسخه‌شناسی خطی پرداخت، ولی درعین حال از مجالس خصوصی اساتید بزرگ مانند مرحوم آیت‌الله سیدابوالقاسم خویی بهره می‌برد. چون حوزه‌ها در آن عصر به این رشته‌ها علاقه نداشتند، پیمودن این راه مستلزم بسی رنج‌ها و ناکامی‌ها بود، ولی به حول و قوه الهی با صبر و تحمل هرگونه حرمان و سرزنش و حتی توهین، مشکلات را پشت سر گذراند و راه خود را چنان که باید و شاید و در حد توان ادامه داد. به سال ۱۳۹۱ق. / ۱۳۵۰ش. بر اثر فشارهای حکومت بعث عراق به ایران مهاجرت و در جوار مرقد مطهر حضرت معصومه - علیهم‌الاسلام - به کارهای خود ادامه داد. پس از مهاجرت به قم نیز از علامه طباطبایی، صاحب‌المیزان، بهره‌های علمی پراکنده برد. هم‌زمان در قم به تدریس شرح ابن عقیل، تبصرة المتعلمین و شرایع الاسلام مشغول بود، ولی پس از گذشت حدود یک سال و نیم، تدریس را رها کرده و به تألیف و تحقیق پرداخت. آثار قلمی استاد اشکوری به صورت تألیف، تصحیح و ترجمه حدود ۲۰۰ مجلد بالغ بر ۱۲۰ عنوان می‌باشد، همچنین از ایشان بیش از ۵۰ مقاله در موضوعات گوناگون چاپ و منتشر شده است. از آثار ایشان می‌توان به فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله مرعشی در بیست

و شش جلد، التراث العربی در شش جلد، مؤلفات الزیدیه در سه جلد، دلیل المخطوطات جلد اول، تراجم الرجال در دو جلد و حدود بیست جلد کتاب‌های متفرقه دیگر اشاره کرد. ایشان همچنین به چند کار تألیفی بزرگ از قبیل التراث العربی المخطوط فی مکتبات ایران العامه، المفصل فی تراجم الاعلام و معجم اعلام الامامیه مشغول می‌باشند. ذکر همه آثار استاد مجالی دیگر می‌طلبد.

استاد اشکوری به پاس بیش از پنجاه سال خدمات ماندگار به میراث جاویدان ایران و اسلام به عنوان فهرست‌نگار و نسخه‌شناس برجسته در ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی درخشید.

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: دکتر علی اشرف صادقی، استاد دانشگاه و عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- دبیر اجرایی: سید سعید میر محمد صادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- حامیان: ۱. سیما جمهوری اسلامی ایران (شبکه اول)، ۲. بنیاد فرهنگی - پژوهشی ریحانه‌الرسول، ۲. مرکز نشر میراث مکتوب (احمدی ابهری، ۱۳۸۴ الف، ص ۲).

۴. گزارش دبیرخانه

از خرداد ماه سال ۱۳۸۳ دبیرخانه دائمی حامیان نسخ خطی با تشکیل چهارده گروه داور، فعالیت خود را آغاز کرد و همزمان با برخی مؤسسات برای حمایت مکاتبه نمود. با دعوت از ناشران، نشریات، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و کتابخانه‌هایی که نسخ خطی در آن‌ها نگه‌داری می‌شود، دبیرخانه وارد مرحله اجرایی شد. با توجه به اتمام تعطیلی دانشگاه‌ها در شهریور ماه، با بیش از ۶۰ گروه تحصیلی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه‌های دولتی و آزاد اسلامی برای ارسال پایان‌نامه‌هایی که در بخش تصحیح انجام شده بود، مکاتبه شد. همچنین از میان ۸۰ نشریه‌ای که به صورت تخصصی درباره نسخه‌های خطی و متن پژوهی مقالاتی را به چاپ رسانده و یا مرتبط با این موضوعات فعالیت کرده بودند، دعوت به ارسال مجلات شد که از میان آنها ۴۵ نشریه اقدام به ارسال نشریات خود کردند و مابقی نشریات را نیز دبیرخانه به صورت موردی به استخراج مقالات آن‌ها پرداخته بود.

همچنین با ناشران کتاب هم مکاتباتی برای ارسال منشورات مرتبط صورت گرفت، که به تدریج تا ۲۵ شهریور ۱۳۸۴ برخی از ناشران آثار خود را به دبیرخانه ارسال کردند و مابقی آثار چاپ شده در سال ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ از طریق دبیرخانه تهیه شد. پس از استخراج مقالات و تفکیک موضوعی به همراه کتاب‌های واصله به دبیرخانه، برای داوری در رشته‌های مختلف ارسال شد. از سوی دیگر، همزمان علاوه بر بخش کتب، گروه‌های دیگر برای انتخاب اهداکننده نمونه، کتابدار نمونه، مرمت کار فعال، بررسی محصولات الکترونیکی و وب سایت‌ها که به متون کهن پرداخته‌اند، ارزیابی و داوری خود را شروع کردند.

در بخش داوری و ارزیابی‌های آثار و افراد در گروه‌های مختلف، ۶۶ داور از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور با دبیرخانه همکاری کردند. ۵۵ داور از آقایان و ۱۱ داور از خانم‌ها بودند. در این دوره نیز همچون سال گذشته بخش آثار رادیویی و تلویزیونی یکی دیگر از بخش‌های داوری بود که متأسفانه شبکه‌های رادیویی علی‌رغم تولید برنامه در باب متن‌پژوهی و نسخه‌شناسی هیچگونه اثری را برای دبیرخانه ارسال نکردند؛ اما وب‌سایت‌ها در بخش اطلاع‌رسانی مورد توجه قرار گرفت که علاوه بر بررسی و ارزیابی محصولات الکترونیکی، پایگاه‌های اطلاع‌رسانی در حوزه متون خطی نیز مورد داوری قرار گرفت. چهار پایان‌نامه هم به دبیرخانه ارسال شد، اما هیچ اثری به عنوان اثر برگزیده و شایسته تقدیر انتخاب نشد. برعکس پایان‌نامه، نشر متون خطی در این دوره از رونق خوبی برخوردار بود. در بخش داوری نشریات علاوه بر بررسی مجلات تخصصی در حوزه نسخه‌شناسی به مجلات کتاب‌گزار در عرصه متون کهن نیز توجه شد. در این بخش افزون بر تعداد مقالات چاپ شده مرتبط در حوزه متون کهن، ارتباط موضوعی مقالات با موضوع همایش، نظم در ترتیب چاپ مجلات، انتشار به موقع نشریه، ساختار فنی مجله، عدم ادغام شماره‌های مجله و غیره از ملاک‌ها و معیارهای ارزیابی مجلات بوده است.

در بخش کتابداری نسخ خطی علاوه بر بررسی گزارش‌های کتابخانه‌ها، تحقیقات میدانی نیز انجام گرفت. علاوه بر عملکرد کتابدار در انجام امور محوله، تألیفات، ترجمه‌ها و تحقیقات علمی آنان نیز در ارزیابی و انتخاب فرد برگزیده و شایسته تقدیر مؤثر واقع شد (میرمحمدصادق، ۱۳۸۴ الف، ص ۱۳۰).

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح ذیل است: [۱] ادبیات فارسی: کتاب‌ها: ۲۰ عنوان؛ رسائل: ۲۰ عنوان؛ مقالات: ۸۴ مقاله؛ [۲] ادبیات عرب: کتاب‌ها: ۲ عنوان؛ رسائل: ۲ عنوان؛ مقالات: ۹ مقاله؛ [۳] دین پژوهی (رجال، حدیث، فقه، فرق، مذاهب و علوم قرآنی): کتاب‌ها: ۱۳ عنوان؛ رسائل: ۲۹ رساله؛ مقالات: ۲۹

مقاله؛ [۴] تاریخ اسناد، وقف نامه‌ها، خاطرات و سفرنامه‌ها: کتاب‌ها: ۱۵ عنوان؛ رسائل و اسناد وقف نامه: ۲۷ رساله؛ مقالات: ۴۱ مقاله؛ [۵]: فلسفه و عرفان: کتاب‌ها: ۱۷ عنوان؛ رسائل: ۱۰ رساله؛ مقالات: ۸ مقاله؛ [۶] علوم و فنون: کتاب‌ها: ۸ عنوان؛ رسائل: ۲ رساله؛ مقالات: ۱۰ مقاله؛ [۷] پایان نامه‌ها: ۲۲ عنوان؛ [۸] فهرست‌نگاری و نسخه‌پژوهی: کتاب‌ها و فهرست‌هایی که در مجلات و مجموعه‌ها چاپ شده است: ۳۲ عنوان؛ رسائل: ۴ رساله؛ مقالات: ۵۰ مقاله؛ [۹] مجموعه‌ها: ۶ عنوان (میرمحمدصادق، ۱۳۸۴ ب، ص ۹۳-۱۰۷).^۱

طراحی تندیس برگزیدگان و شایستگان تقدیر بر اساس شمس و ترنج از دیگر ویژگی‌های همایش بود که به برگزیدگان «شمس زرین» و شایستگان تقدیر «ترنج سمن» اهدا شد. همچنین بنا به پیشنهاد هیئت داوران دو نفر از فرهیختگان کشور که در تعالی نسخه‌شناسی و معرفی آثار گرانقدر متون کهن فعالیت‌هایی را انجام داده بودند تقدیر شد (میرمحمد صادق، ۱۳۸۴ الف، ص ۱۳۱؛ میرمحمدصادق، ۱۳۸۴ ب، ص ۹۲-۹۳).

در این دوره از آیین، در میان برگزیدگان، سه غیر ایرانی از اساتید دانشگاه‌های پاکستان و عراق آثارشان شایسته تقدیر شده است (تقدیر از فرهنگ کهن ایران، ۱۳۸۴، ص ۶).

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- حدیث عشق [۷]: استاد [سیداحمد] حسینی اشکوری: عرض حال، جستارها و گفتارها/ به‌کوشش سیدصادق حسینی اشکوری. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴، ۴۹۵ ص.^۲
- رنج و گنج: یادمان میراث‌شناس برجسته معاصر، علامه محقق سیداحمد حسینی اشکوری. به‌کوشش سیدصادق حسینی اشکوری. قم: مجمع ذخائر اسلامی؛ با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴، ۳۲۷ ص.^۳
- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۴، با تجلیل از فهرست‌نگار برجسته معاصر حجت‌الاسلام و المسلمین استاد سیداحمد حسینی اشکوری. س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ۱۷۶ ص.

۱. آثار داوری شده در این همایش در نشریه «پیام بهارستان»، س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ص ۱۰۷-۱۰۹ و «کتاب ماه کلیات»، س ۸، ش ۸ و ۹ (پیاپی ۹۲ و ۹۳)، مرداد و شهریور ۱۳۸۴، ص ۱۳۰-۱۴۳ توسط سیدسعید میر محمد صادق (دبیر اجرایی حامیان نسخ خطی) تحت عنوان «گزارش دبیرخانه ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» منتشر شده است.

۲. این اثر با عنوان «حدیث عشق ۷» به‌اهتمام علی فقیهی محمدی در «پیام بهارستان»، س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ۸۹، معرفی شده است.

۳. این اثر با عنوان «رنج و گنج: یادنامه فهرست نگار معاصر، علامه محقق سیداحمد حسینی اشکوری» به‌اهتمام علی فقیهی محمدی در «پیام بهارستان»، س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ۹۰، معرفی شده است.

- کتاب ماه کلیات: ویژه نامه نسخ خطی، نقد و تصحیح متون. س ۸، ش ۸ و ۹ (پیاپی ۹۲ و ۹۳)، مرداد و شهریور ۱۳۸۴. ۱۱۰ ص. (قبل از مراسم)
- کتاب ماه کلیات: [ویژه نامه نسخ خطی]. س ۸، ش ۱۲ (پیاپی ۹۶)، آذر ۱۳۸۴. ۱۷۰ ص. (بعد از مراسم)

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه، در سوم آذر ۱۳۸۴ همزمان با ششمین روز از سیزدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۱ که به نام «کتاب، خادمان نشر و حامیان نسخ خطی» نام گرفته بود، از ساعت ۱۴/۳۰ الی ۱۷/۳۰ در سالن مدرس، عمارت زیبا و تاریخی مشروطیت، با سخنرانی شخصیت های زیر برگزار گردید:

- سید محمد علی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- محمد حسین صفار هرندي، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
- غلامعلی حداد عادل، رئیس مجلس شورای اسلامی و رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- میرزا محمد کاظمینی، رئیس بنیاد فرهنگی - پژوهشی ریحانه الرسول (یزد)
- فرانسیس ریشارد - مو، پژوهشگر نسخه های خطی ایرانی و رئیس بخش نسخه های خطی کتابخانه ملی فرانسه
- علی اشرف صادقی، دبیر علمی
- رسول جعفریان، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران و پژوهشگر تاریخ اسلام، تشیع و ایران
- سید احمد حسینی اشکوری (آصف آگاه) (جعفری، ۱۳۸۴، ص ۱۲۸؛ بابایی، ۱۳۸۴، ص ۲۴).
- رونمایی از تارنمای/سایت حامیان نسخ خطی و آغاز فعالیت آن (پایگاه حامیان روزآمد می شود، ۱۳۸۵، ص ۲۶).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۳۹ اثر و فعالیت، شامل ۸ «برگزیده» و ۳۱ «شایسته تقدیر» در ۱۴ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شد (نتایج داوری ششمین، ۱۳۸۴، ص ۱۰۸-۱۰۹؛ بابایی، ۱۳۸۴، ص ۲۴-۲۵؛ جعفری، ۱۳۸۴، ص ۱۳۲-۱۳۳):

۱. فهرست نویسی

۱. سیزدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۲۸ آبان الی ۷ آذر ۱۳۸۴ برگزار شده است.

[شایسته تقدیر]: ۱. فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی: ج ۲۴: منطق و ج ۲۵: معانی و بیان / براتعلی غلامی مقدم

۲. تصحیح متون

[برگزیده: ادبیات فارسی]: شرح مثنوی معنوی؛ تألیف ولی محمد اکبرآبادی، نجیب مایل هروی
[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: تذکره ریاض الشعراء؛ تألیف علیقلی خان واله
داغستانی / سید محسن ناجی نصرآبادی

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: ترجمه قرآن ماهان (حدود قرن پنجم یا ششم هجری) /
محمود مدبری

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: فتوحات شاهي (تاریخ صفوی از آغاز تا سال ۹۲۰ ق.)؛
تألیف امیرصدرالدین ابراهیم امینی هروی / محمدرضا نصیری
[شایسته تقدیر: فلسفه و عرفان]: معدن الدرر (سیرت نامه حاجی ناصرالدین عمر
مرشدی)؛ تألیف شمس الدین محمد عمر مرشدی / عارف نوشاهی، معین نظامی
[شایسته تقدیر: فلسفه و عرفان]: کشف المحجوب؛ تألیف علی بن عثمان هجویری /

محمود عابدی

[شایسته تقدیر: رجال، حدیث و کلام]: ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواه؛ تألیف علامه
حلی / ثامر کاظم عبد الخفاجی
[شایسته تقدیر: علوم قرآنی و ادبیات عرب]: المحيط بلغات القرآن؛ تألیف ابوجعفر
احمد بن علی بن محمد المقرئ البیهقی / سید علی ملکوتی

۳. رسائل

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: انیس الشعراء؛ تألیف محمد بن عبد الخالق بن معروف
/ محمد باهر

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: ذیل تاریخ گزیده؛ از مؤلفی ناشناخته / عبدالحسین نوایی
[شایسته تقدیر: فلسفه و عرفان]: حکیم نامه یا اجتماع نامه؛ تألیف اوحدالدین رازی، به
انضمام ذیل سیرالعباد و اشعار دیگر او / نصرالله پورجوادی

۴. مقالات

[شایسته تقدیر: نسخه پژوهی]: قطع کاغذ و کتاب در متون فارسی و عربی (نامه
بهارستان، دفتر ۹ و ۱۰) / ایرج افشار
[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: جنگ رباعیات کتابخانه مرعشی (میراث شهاب، ش

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: اصالت کهن ترین نسخه «شاهنامه» (فلورانس، ۶۱۴ هجری) (نشر دانش، ش ۱۰۸) / ابوالفضل خطیبی

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: یگانه وقایع نگاری مسیحیت غرب به زبان فارسی (آینه میراث، ش ۲۵) / محمدرضا وصفی

[شایسته تقدیر: فلسفه و عرفان]: متنی بی همتا در عرفان اسلامی (درباره اعتبار و سلوة العارفين): تألیف الموفق بالله حسین بن اسماعیل شجری جرجانی (کتاب ماه دین، ش ۸۳ و ۸۴) / محمدکاظم رحمتی

[شایسته تقدیر: رجال، حدیث و کلام]: روش های ابن ابی الحدید در اثبات اصالت نهج البلاغه (مقالات و بررسی ها، دفتر ۷۶) / مجید معارف

[شایسته تقدیر: علوم و فنون]: مقدمه بر چاپ تصویری کتاب «الحشایش»: تألیف دیسفوریدس / [مقدمه نویس] هوشنگ اعلم

۵. اسناد

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: تاراج کتابخانه سلطنتی براساس اسناد موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی (نامه بهارستان، دفتر ۹ و ۱۰) / فاطمه قاضیها

۶. کتابداری

[برگزیده]: محمد وفادار مرادی / کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر]: صدیقه سلطانی فر / کتابخانه ملی ایران

[شایسته تقدیر]: حسین متقی / کتابخانه آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره)

۷. آثار تلویزیونی

[برگزیده]: طلوع ماه / رضا خوش دل (کارگردان و تهیه کننده)

[شایسته تقدیر]: قند و پنذ / مهدی علی احمدی (کارگردان و تهیه کننده)

۸. مرمت گران

[برگزیده]: حسن بازیان / بازنشسته کتابخانه ملی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

[شایسته تقدیر]: محمدحسین اسلام پناه / محقق و مرمت کار آزاد

۹. اطلاع رسانی

[شایسته تقدیر]: سایت بانک اطلاعات نسخ خطی پزشکی ایران / ناصر گل باز

[شایسته تقدیر]: سایت بیاض / مجید غلامی جلیسه

۱۰. اهدا کنندگان

[برگزیده]: میرزا علی غروی علیاری (آیت الله) / اهدای ۱۹۴ نسخه خطی و ۲۴ نسخه

چاپ سنگی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[برگزیده]: فریدون مقتدری / اهدای ۴۲۵ نسخه خطی و ۲۸۰ نسخه چاپ سنگی به
کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر]: محمد جواد مشکور / اهدای ۳۶۹۲ جلد کتاب و ۵۰ نسخه مجله به
کتابخانه دایرةالمعارف بزرگ اسلامی
[شایسته تقدیر]: شیخ عبدالکریم نحوی قزوینی / اهدای ۱۱۲ نسخه خطی و ۸۲ نسخه
چاپ سنگی به سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (محمد علی نحوی)
۱۱. ناشران

[برگزیده]: انتشارات کتابخانه آیت الله العظمی سیدشهاب الدین مرعشی نجفی /
سید محمود مرعشی نجفی (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر]: انتشارات مولی (تهران) / حسین مفید (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر]: انتشارات اساطیر (تهران) / عبدالکریم جریزه دار (مدیر مسئول)
۱۲. نشریات ادواری

[برگزیده]: نامه انجمن (فصلنامه انجمن آثار و مفاخر فرهنگی) / دکتر توفیق هاشم پور
سبحانی (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر]: فصلنامه میراث شهاب (فصلنامه کتابخانه مرعشی) / سید محمود
مرعشی نجفی (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر]: ماهور (فصلنامه موسیقی) / سید محمد موسوی (مدیر مسئول)
۱۳. تقدیرهای ویژه

[*]: علیرضا مختارپور قهرودی / مدیر انتشارات اهل قلم: به مناسبت چاپ صدمین
کتاب از مجموعه دانشوران ایران و اسلام^۱
[*]: لوریس چکناواریان / به مناسبت خدمات هنری و انتشاراتی برای آهنگسازی روی
متون ادبی^۲

افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله ای تحت عنوان «در شعاع تلاش و عشق:
شرح حال افراد برگزیده و شایسته تقدیر ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» توسط
«مرکز پژوهش کتابخانه مجلس شورای اسلامی» در پیام بهارستان (س ۵، ش ۵۴، آذر ۱۳۸۴،
ص ۱۱۶-۱۱۰) معرفی شده اند.

۱. این صد کتاب، بسیاری از جوانان و حتی نوجوانان را با میراث گرانها و متون کهن و مفاخر کشورمان آشنا کرده است.
۲. لوریس چکناواریان موزیسینی است که بیشترین آثار موسیقی خود را بر اساس اشعار حماسی فردوسی و منظومه های عارفانه
نظامی گنجوی نوشته و اجرا کرده است.

هفتمین (۱۳۸۵: تهران) سید عبدالله انوار

۱. مقدمه

جامعه‌ای که می‌خواهد رگه‌های فرهیختگی را در ازنای تاریخ خود باز کاود، ناگزیر از تفحص و مطالعه‌ی جدی و مستمر آثار دانشمندان و اندیشه‌ورزان گذشته خویش است، آثاری که در قالب نسخه‌های خطی تجلی یافته و هویت علمی و فرهنگی ملت‌ها را رقم می‌زنند. شناسایی و معرفی و عرضه‌ی این گنجینه‌های دانش و بینش، با درایت و زحمات فهرست‌نگاران و متن‌پژوهانی تحقق می‌یابد، که چشم بر تنعمات زوال‌پذیر مادی فرو بسته‌اند و از آرامش گسسته‌اند تا فرهنگ سرزمین خود را با شکوفه‌های معنویت، بهارآذین کنند و بر تالو آن در میان فرهنگ‌های ملل بیفزایند. بر ماست سپاسگزار این ارباب کرامات باشیم و از تلاش‌های عالمانه و عاشقانه‌ی آنها در معرفی و عرضه‌ی نسخه‌های خطی، این ذخائر ارزشمند معنوی، قدردانی کنیم.

در هفتمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، افتخار بزرگداشت از شخصیت دانش‌مردی نصیب کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی شده است، که خود تجسم جلال و کمال و اخلاق، و تمثیل معرفت و دانش و فضیلت است. او مصداق واقعی «جهانی است بنشسته در گوشه‌ای». ایشان با تواضعی ستودنی به پژوهش عمیق در تمامی حوزه‌های علوم از فهرست‌نگاری و نسخه‌پژوهی گرفته تا متن‌پژوهی و علوم جدید پرداخته است، وی تربیت شده‌ی خاندان علمی و اساتید برجسته روزگار خود است که به شایستگی دارنده‌ی صفت دانشمند جامع‌الاطراف و دایرة‌المعارف زنده‌ی زمان ماست، ویژگی‌ای که در عصر حاضر در حکم کیمیا است و به‌ویژه نسل جدید آشنایی کمتری با آن دارند. امیدواریم برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، موجبات آشنایی هر چه عمیق‌تر علاقمندان و طالبان علم

را با چهره‌های درخشان نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری فراهم آورد. خلاصه این‌که استاد سید عبدالله انوار در سایر شاخه‌های علوم چون فلسفه، منطق، ریاضیات و هندسه نیز صاحب نظر و متخصص می‌باشند و ده جلد فهرست نسخ خطی فارسی و عربی کتابخانه ملی ایران از یادگارهای ارزشمند ایشان از گنجینه ملی کشور است (احمدی ابهری، ۱۳۸۵ الف، ص ۲).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

سید عبدالله انوار (۱۳۰۳-۱۴۰۱)، مشهور به «ابن سینای زمان» در تهران پا به حیات گذاشت. پدرش سید یعقوب انوار اردکانی شیرازی (۱۲۵۳ ش. - اردکان - ۱۳۳۱ ش. تهران) ملقب به صدرالعلماء، استاد معقول و منقول، مجتهد مشروطه‌خواه و چند دوره وکیل مجلس شورای ملی و مادرش افسرانوار (۱۳۵۱-)، دختر عموی میرزا علی خان امین‌الدوله صدراعظم مظفرالدین شاه ایران و از مستوفی‌های معروف دوره قاجار بود.

سال ۱۳۱۰ الی ۱۳۱۶ ششم ابتدایی را در مدارس سیروس و امیرمعزی واقع در خیابان شاه‌آباد (جمهوری اسلامی) خواند، و با شاگرد اولی در حوزه تهران فارغ‌التحصیل شد. علوم حوزوی را از سال دوم ابتدایی، شامل چهارده کتاب جامع المقدمات را نزد استادی در منزل خواند. همچنین از عمویش سید یوسف مجدالدبا مشق خط و از پسرعمویش خلیل (فرزند سید ابراهیم) انگلیسی یاد گرفت. سال ۱۳۱۶ برای ادامه تحصیل متوسطه به مدرسه آمریکایی‌ها یعنی کالج البرز رفت که زبان انگلیسی، زبان اصلی مدرسه بود. در خرداد ۱۳۲۱ پس از قبولی در امتحان نهایی سال پنجم، ششم متوسطه ادبی را در تایستان خواند و با رتبه عالی در شهر یور دیپلم ادبی گرفت. همچنین در کلاس چهارم متوسطه به تشویق دکتر محمود صناعی که آن روزها معلم فارسی انوار بود کتاب سیر حکمت در اروپای مرحوم فروغی را خواند و به توصیه ایشان چند کتب انگلیسی در فلسفه عمومی را مطالعه نمود. از طرفی در طول پنج سال متوسطه چند نظم و نشر مهم فارسی را چون گلستان و بوستان و کلیله و دمنه و غزلیات کثیری از حافظ و سعدی و تاریخ ادبیات ایران را خواند، لذا از برنامه شش ادبی جز روانشناسی چیزی کم نداشت. پس از شرکت در کنکور دانشکده حقوق دانشگاه تهران به تحصیل حقوق پرداخت. انوار در همین سال‌ها فلسفه و روان‌شناسی را به صورت خودآموز یا شرکت آزادانه در کلاس‌های اساتیدی چون محمود صناعی و شهید مرتضی مطهری فراگرفت. سرانجام در خرداد ۱۳۲۴ از «دانشکده معقول و علوم سیاسی و

اقتصادی» فارغ التحصیل شد و به درجه لیسانس قضایی نائل گردید. همچنین در سال ۱۳۲۲ دیپلم ریاضی گرفت، و سپس رشته ریاضیات را در دانشسرای عالی خواند و در این رشته هم لیسانس گرفت.

در نتیجه سخت کوشی و فراگیری زبان فرانسه، استاد همزمان با اشتغال در بانک ملی، به اتفاق دو نفر دیگر هفته‌ای سه روز به حوزه بحث و فحص ریاضیات عالی استاد محمد بهجت راه یافت، که حتی یک کلمه به زبان فارسی برگزار نمی‌شد و همه با زبان فرانسوی صحبت می‌شد. در این مدت دروس ریاضیات عالی را از آنالیز عالی تا مکانیک استدلالی بسیار بهتر و عمیق‌تر از دانشگاه و با دقت دوره کرد. از آنجا که محمد بهجت علاقه خاص به هندسه‌های مختلف داشت در محضر ایشان یک دوره کامل هندسه را نیز خواند. استاد بیان می‌کند: «هر چه از ریاضی دارم از محضر ایشان است».

انوار بعد از فارغ التحصیلی از حقوق در کنکور استخدامی بانک ملی شرکت کرد و نفر اول شد. ولی برخلاف تصور انوار که می‌پنداشت در دایره حقوقی بانک به کار گماشته می‌شود، به عنوان حسابدار در یک باجه مشغول به کار شد و از ابتدای این استخدام و این شغل فهمید که در اولین فرصت باید از این کار دست بکشد و به کار دیگر موافق طبعش بپردازد. در این ایام هنرسرای عالی، مشهور به مدرسه صنعتی آلمانی‌ها که در خیابان قوام السلطنه بود و در واقع دانشکده مهندسی محسوب می‌شد، فراخوان جذب مدرس ریاضی از طریق آزمون داده بود که انوار پذیرفته شد و بدین ترتیب از کار حسابداری بانک رهایی یافت و حدود دو سال در این دانشکده تدریس کرد. پس از خاتمه خدمت نظام (۱۳۲۹-۱۳۳۰)، با شغل دبیری به استخدام وزارت فرهنگ (اداره تعلیمات متوسطه) درآمد و به تدریس زبان انگلیسی و ریاضیات در مدارس نویناد میدان شهناز، مروی، ابوریحان، رهنما و خاقانی (۱۳۳۱-۱۳۳۵) پرداخت. استاد انوار که از سرسپردگان نهضت ملی و قیام ضد استعماری بود، ناگزیر مبعوض و مغضوب دستگاه کودتا قرار گرفت و از این رو ایشان را برای معلمی به دورترین مدرسه متوسطه تهران واقع در دروازه دولا ب فرستادند، که موجب ناراحتی استاد گردید و چون تشنه تحقیق و مطالعه بود، فرصت را غنیمت شمرد و با استعفا از معلمی به عنوان مترجم انگلیسی و فرانسه به اداره نگارش وزارت فرهنگ انتقال یافت و فصل جدیدی از حیات علمی و فرهنگی‌اش را شکل داد.

استاد انوار پس از رسیدگی به پرونده و تشخیص صلاحیت توسط وزارت فرهنگ، از اسفند ۱۳۳۹ سکاندار بخش خطی کتابخانه ملی ایران شد و در سال ۱۳۵۹ که خدمت دولتی استاد انوار از ۳۰ سال نیز گذشته بود، بازنشست شد.

استاد انوار علاوه بر کتابخانه ملی از سال ۱۳۳۷ تا ۱۳۵۱ در خارج از ساعات اداری به تدوین و تألیف لغت نامه مرحوم علی اکبر دهخدا در مؤسسه لغت نامه پرداخت و مجلدات حرف «خ» و یک جلد حرف «ک» (کش - کفاله) را تکمیل نمود. همچنین پنج شش ماهی با غلامحسین مصاحب همکاری نموده و مقالات دایرةالمعارف بزرگ فارسی را ارزیابی نموده است. ضمناً در سال ۱۳۴۷ که کانون نویسندگان توسط جلال آل احمد پا گرفت انوار از اولین اعضای آن بود.

استاد انوار بعد از بازنشستگی و فراغت از تدوین فهراس نسخ خطی، ضمن انتقال تجربیات به طرق مختلف: تدریس در کارگاه‌های آموزشی، ارزیابی آثار، حضور در نشست‌ها و میزگردهای تخصصی، عضویت در شوراهای تخصصی و علمی، تقویم نسخه‌های خطی، تألیف مقاله در باب فهرست‌نگاری، نقد کتاب و ...، بیش از پیش همانند دانشجوی تشنه علم، علاوه بر مطالعه، ترجمه، تحشیه و تحقیق، آثار فراوانی در زمینه‌های متعدد دانش بشری از جمله تهران‌پژوهی خلق نمودند که در فهرست آثارش هویداست. با تمام این اوصاف، نام استاد انوار بیشتر با خدمات علمی ایشان در حوزه کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری مشحون و مشهور است؛ زیرا زمانی ایشان دست به کار فهرست‌نگاری زدند که هنوز فهرست‌نویسی به معنای علمی و مشخص در بین کتابداران شناخته شده نبود.

آثار فاخر انوار در جشنواره‌های متعدد فرهنگی برگزیده و شایسته تقدیر شده‌اند و شمار کثیری از سازمان‌ها و مؤسسات علمی و فرهنگی کشور در فرصت‌ها و مناسبت‌های مختلف از این فیلسوف و نسخه‌پژوه برجسته تجلیل نموده، به‌ویژه زحمات ایشان در حوزه کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی از نظر صاحب‌نظران و متخصصان این حوزه مخفی نمانده است. استاد سیدعبدالله انوار مشوق مجموعه‌داران به واگذاری کتابخانه‌ها و مجموعه‌هایشان به کتابخانه ملی ایران بود؛ در این راستا کتابخانه شخصی استاد انوار به کتابخانه ملی ایران اهدا شده است. استاد انوار در ۱۸ اسفند ۱۴۰۱ به دیار باقی شتافت و در آرامگاه خانوادگی‌اش در ابن بابویه مدفون است (صادق‌زاده وایقان، ۱۴۰۲).

از آثار انوار تاکنون علاوه بر ۱۰ جلد فهراس نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران، ۳ عنوان کتاب تألیفی، ۷ عنوان تصحیح متون، ۲ عنوان ترجمه، حدود ۱۵۰ مقاله و گفت‌وگو منتشر شده است. حواشی استاد بر حدود ۵۰۰ کتاب منتشر نشده است.

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: علی اشرف صادقی، استاد دانشگاه و عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- دبیر اجرایی: سیدسعید میرمحمدصادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- حامیان: ۱. شبکه چهار سیما، ۲. شبکه رادیویی گفتگو، ۳. سازمان میراث فرهنگی، ۴. بنیاد ریحانه الرسول (یزد)

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه حامیان نسخ خطی از اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۵ و پس از گردآوری آثاری که از مهرماه سال ۱۳۸۴ به بعد به چاپ رسیده بود، کار داوری کتاب‌ها، رسائل و مقالات نشریات، را شروع کرد و ضمن آن با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور برای ارسال پایان‌نامه‌هایی که در حوزه نسخ خطی تألیف و یا تصحیح شده است و کتابخانه‌های بزرگ کشور برای ارسال اطلاعات اهداکنندگان شاخص نسخه‌های خطی و عملکرد کتابداران نسخه‌های خطی و نیز شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی برای ارسال آثار موضوعی خود به دبیرخانه حامیان نسخ خطی مکاتبه شد. دبیرخانه حامیان نسخ خطی در کنار فعالیت‌های حوزه داوری آثار، برای فراگیر نمودن اهمیت نسخ خطی با سازمان‌ها و مراکز متعددی برای همکاری مذاکره کرد که در طی این مذاکرات توانست مشارکت شبکه چهار سیما، شبکه رادیویی گفتگو، سازمان میراث فرهنگی و بنیاد ریحانه الرسول را در برگزاری هرچه باشکوه‌تر این همایش جلب کند (میرمحمدصادق، ۱۳۸۵ الف، ص ۹۲).

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ادبیات فارسی: ۲۴ عنوان؛ ادبیات عرب: ۴ عنوان؛ علوم قرآنی، رجال، حدیث، فقه: ۲۷ عنوان؛ فلسفه، عرفان، اخلاق، منطق: ۲۱ عنوان؛ تاریخ، اسناد، خاطرات: ۲۷ عنوان؛ علوم و فنون: ۳ عنوان (جمعاً ۱۰۶ جلد)؛ [۲] فهرست نگاری: ۱۹ عنوان؛ [۳] رسائل: ادبیات فارسی: ۹ رساله؛ ادبیات عرب: ۱ رساله؛ فلسفه و عرفان: ۶ رساله؛ اسناد، وقف‌نامه‌ها، سفرنامه‌ها و تاریخ: ۳۹ رساله؛ علوم و فنون: ۳ رساله (جمعاً ۵۸ رساله)؛ [۴] مقالات: کلیات: ۴ مقاله؛ نسخه‌شناسی: ۱۹ مقاله؛ فهرست‌نویسی و کتاب‌شناسی و اطلاع‌رسانی نسخه‌های خطی: ۲۳ مقاله؛ ادبیات فارسی: ۱۸۶ مقاله؛ ادبیات عرب: ۵ مقاله؛ زبان‌شناسی: ۸ مقاله؛ علوم قرآنی،

حدیث، فقه: ۵۰ مقاله؛ فلسفه، منطق، کلام، عرفان: ۲۴ مقاله؛ تاریخ، اسناد، خاطرات: ۳۷ مقاله؛ علوم و فنون (پزشکی و کیمیا، دارو، نجوم، ریاضی و موسیقی): ۱۵ مقاله (جمعاً ۳۷۴ مقاله)؛ [۴] نسخه برگردان‌ها: ۵ عنوان؛ [۵] کتاب مجموعه‌ها: ۷ عنوان (میرمحمدصادق، ۱۳۸۵ الف، ص ۹۰-۱۱۲).

از مجموع ۴۸۵ مجلد اثر ارسالی به دبیرخانه همایش، تصحیح نسخ خطی بیشترین میزان جوایز را به خود اختصاص داد و هیچ پایان‌نامه‌ای برگزیده اعلام نشد که زنگ هشدار برای نظام دانشگاهی کشور و نشان‌دهنده سطح پایین رساله‌های دانشگاهی است (جعفری، ۱۳۸۵، ص ۱۰۸).

در این دوره نیز همچون سال‌های گذشته، ۷۰ نفر از اساتید و پژوهشگران در رشته‌های مختلف با دبیرخانه حامیان نسخ خطی برای داوری آثار همکاری کردند که همگی از اساتید برجسته مراکز دانشگاهی و پژوهشی کشور به حساب می‌آمدند (میرمحمدصادق، ۱۳۸۵ ب، ص ۹۲؛ ابهری، ۱۳۸۵ ج، ص ۱۷).

آئین سال جاری ویژگی دیگری هم داشت و آن حضور اعضای هیئت رئیسه اتحادیه بین‌المللی نسخ خطی اسلامی (تیمما) در این آئین باشکوه بود (احمدی ابهری، ۱۳۸۵، ص ۱).

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- حدیث عشق [۸]: استاد سیدعبدالله انوار، در جستجوی گمنامی. به کوشش فریبا افکاری. تهران: کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۵، ۴۵۲، [۴۵] ص: مصور (بخشی رنگی).^۱

- پیام بهارستان: ویژه‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، با تجلیل از استاد سیدعبدالله انوار مصصح و فهرست‌نگار برجسته نسخ خطی. س. ۶، ش ۶۵، آبان ۱۳۸۵، ۱۲۸ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه بزرگداشت استاد سیدعبدالله انوار، فهرست‌نگار و مصصح

۱. در برگزیده [زندگی‌نامه خودنوشت و سالشمار زندگی، آثار استاد] و گزیده‌ای از مقالات و تألیفات و پژوهش‌های گرانسنگ ایشان در حوزه نسخه‌شناسی، فهرست‌نگاری، تصحیح و دیگر علوم است. بخش اول کتاب دربردارنده مقالاتی است به قلم استاد در زمینه‌های مختلف ریاضی، منطق، فهرست‌نویسی و ... بخش دوم کتاب با عنوان نگاهی به آثار علمی استاد انوار شامل مقالاتی از استاد ایرج افشار، حبیب‌الله عظیمی، و ... است. بخش سوم با عنوان انوار از نگاه و زبان دیگران، شامل خاطرات و بیان ویژگی‌های شخصیتی و اخلاقی استاد انوار به زبان آقای دکتر مهدی محقق، دکتر حسین شهیدزاده، دکتر تیموری، فاطمه قاضیها، دکتر نورالله مرادی و جمشید کیانفر است. بخش چهارم نمونه‌هایی از حاشیه‌نگاری‌ها و تعلیقات است؛ و بخش پایانی کتاب دربردارنده اسناد و نامه‌ها و تصاویری از استاد انوار است (ایوبی‌زاده، ۱۳۸۵، ص ۸۴؛ کتاب نکوداشت ۱۳۸۵، ص ۴۰).

برجسته نسخ خطی. س. ۹، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۱۰۱ و ۱۰۲)، اردیبهشت و خرداد ۱۳۸۵. ۱۲۶ ص.

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در روز پنجشنبه ۲۵ آبان ۱۳۸۵ هم‌زمان با دومین روز از چهاردهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۱ که به نام «کتاب، فرهنگ و تمدن اسلامی» نام گرفته بود، از ساعت ۱۴/۵ الی ۱۷/۵ در سطح بین‌المللی با حضور مسئولان فرهنگی ایران، اعضای اتحادیه بین‌المللی نسخ خطی اسلامی (TIMA) و بسیاری از نسخه‌شناسان، نسخه‌پژوهان و فهرست‌نگاران ایرانی، در عمارت قدیم مجلس شورای ملی برگزار شد (شکراللهی، ۱۳۸۵، ص ۱۷). میهمانان برجسته عبارت بودند از: دکتر محمود ارول قلیچ از ترکیه، بوقاری از عربستان سعودی، دکتر چارلز ملویل از انگلستان و دکتر ماندانا برکشلی (احمدی ابهری، ۱۳۸۵ ب، ص ۱). شخصیت‌های زیر در این مراسم سخنرانی کردند:

- سید محمدعلی احمدی ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- غلامعلی حداد عادل، رئیس مجلس شورای اسلامی
- علی اکبر اشعری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- میرزا محمد کاظمینی، رئیس مرکز پژوهشی و فرهنگی بنیاد ریحانه الرسول (یزد)
- حسن محمدیان، مدیر رادیو گفت‌وگو
- مهدی محقق، رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- سید محمد دبیرسیاقی، همکار سید عبدالله انوار در لغتنامه دهخدا
- چارلز ملویل، رئیس اتحادیه بین‌المللی نسخه‌های خطی اسلامی (لندن)
- قرائت تجلیل‌نامه، پیام سید جعفر شهیدی^۲
- سید عبدالله انوار

قبل از اهدای جوایز از کتاب «نگاره‌های قرآنی» اهدایی اعضای اتحادیه بین‌المللی نسخه‌های خطی اسلامی (تیما) به کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی رونمایی شد. همچنین در بخش نخست اهدای جوایز، هدایایی از طرف سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشی میراث مکتوب، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه و موزه ملی تاریخ

۱. چهاردهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۲۴ آبان الی ۲ آذر ۱۳۸۵ برگزار شده است.

۲. استاد سید جعفر شهیدی به دلیل کسالت نتوانسته بود در مراسم حضور یابد.

پزشکی به استاد سید عبدالله انوار به عنوان مصحح و فهرست نگار برگزیده اهدا شد (جعفری، ۱۳۸۵، ص ۱۰۸؛ آیین حامیان نسخ خطی از سید عبدالله انوار تقدیر کرد، ۱۳۸۵، ص ۲۶-۲۹؛ افتخار به پیشینه کتاب در ایران، ۱۳۸۵، ص ۱۶).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: افراد و آثار منتخب

در این دوره، ۳۰ اثر و فعالیت، شامل ۱۱ «برگزیده» و ۱۹ «شایسته تقدیر» در ۱۳ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شد. (نتایج داوری هفتمین ...، ۱۳۸۵، ص ۱۲۳):

۱. فهرست نویسی

[برگزیده]: فهرست نسخه های مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی (جلد ۲)/ احمد منزوی

۲. تصحیح متون

[شایسته تقدیر: ادبیات عرب]: رسائل الخوارزمی / محمد مهدی پورگل

[برگزیده: ادبیات فارسی]: کلیات زلالی خوانساری (سده یازدهم هجری قمری) / سعید

شفیعیون

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: زادالمسافر؛ تألیف ناصر خسرو قبادیانی بلخی /

سید محمد عمادی حائری

[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: شرح فصوص الحکم ابن عربی؛ عبدالرزاق کاشانی /

مجید هادی زاده

[برگزیده: تاریخ علم]: الاغراض الطبیة و المباحث العلائیه؛ تألیف اسماعیل بن الحسن

بن محمد الحسینی الجرجانی (اسماعیل جرجانی) / حسن تاج بخش

[برگزیده: تاریخ]: المختصر من کتاب السیاق لتاریخ نيسابور؛ تألیف ابوالحسن الفارسی /

محمد کاظم محمودی

[شایسته تقدیر: تاریخ]: مجالس جهانگیری: مجلس های شبانه دربار نورالدین جهانگیر

از ۲۴ رجب ۱۰۱۷ تا ۱۹ رمضان ۱۰۲۰ ق؛ تألیف عبدالستار بن قاسم لاهوری / عارف نوشاهی،

معین نظامی (از پاکستان)

۳. پایان نامه ها

[شایسته تقدیر: دکتری]: تحقیق در احوال و آثار و افکار فتح الله خان شیبانی به همراه

تصحیح مجموع آثار منظوم و منثور او (دانشگاه یزد) / علیرضا شاه نظری

[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: بررسی میزان بهره گیری از فن آوری اطلاعات در ذخیره

و بازیابی نسخ خطی در کتابخانه‌های ایران (دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال) /
زهره غلامحسین زاده

۴. رسائل

[شایسته تقدیر]: مولود زرتشت: سروده کیکاوس پسر کیخسرو و پسر دادار (پیش از سال
۶۷۷ق) / رحیم رضازاده ملک

[شایسته تقدیر]: روزنامه مبارکه ابوشهر؛ گزارش اخبار روزانه بندر بوشهر / خدیجه
نظام مافی

۵. مقالات

[شایسته تقدیر: فلسفه]: نگاهی به حقائق التفسیر و زیادات حقائق التفسیر و بررسی پاره
ای از آرای محققان در این باب (آینه میراث، ش ۳۲) / اکبر ثبوت

[شایسته تقدیر: ادبیات]: تدقیقی در تحفة الملوک (نشر دانش، پاییز ۱۳۸۴) /
علی اشرف صادقی

[شایسته تقدیر: نسخه‌شناسی]: عناصر تزئینی در هنر کتاب‌آرایی قرآن و انجیل در
سده‌های ۱۳-۱۴م. / ۷-۸ ق. (هنر اسلامی، ش ۴) / مهناز شایسته‌فر، اعظم السادات رزاقی

۶. اهداکنندگان

[برگزیده]: الفت اصفهانی (خاندان) / اهدای ۲۵۵ عنوان نسخه خطی به کتابخانه
دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان

[شایسته تقدیر]: محمدحسین شریعتمدار ساوجی

۷. کتابداری

[برگزیده]: مریم تفضلی شادپور / سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

[شایسته تقدیر]: محمدعلی هدایت / کتابخانه ابن مسکویه اصفهان

۸. آثار تلویزیونی

[برگزیده]: مفاخر ایران / سیدمجید رحیمی (تهیه‌کننده و کارگردان)

[شایسته تقدیر]: مجله فرهنگی هنری ۱ / سیدعلیرضا حسینی (تهیه‌کننده)

۹. آثار رادیویی

[شایسته تقدیر]: نام‌آوران / سیدمحمد حسینی باغسنگانی (تهیه‌کننده)

۱۰. نشریات ادواری

[برگزیده]: هنر اسلامی / مهناز شایسته‌فر (سردبیر)

[شایسته تقدیر]: گنجینه / سیدرضا باقریان موحد (سردبیر)

۱۱. اطلاع‌رسانی

[برگزیده]: پایگاه اطلاع‌رسانی نسخ خطی ایران / مؤسسه فرهنگی و پژوهشی الجواد (مصطفی درایتی)

[شایسته تقدیر]: پایگاه دانش، پژوهش و نشر بین‌الملل^۱ / سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (محمد جواد وزیعی فرد)

۱۲. مرمت‌گران

[برگزیده]: جواد رفوگران / مرمت نسخ خطی، کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر]: مسعود مهدی‌زاده / مرمت جلدهای چرمی

۱۳. ناشران

[برگزیده]: دانشگاه تهران / محمد شکرچی‌زاده (مدیر انتشارات)
[شایسته تقدیر]: مجمع ذخایر اسلامی / سید صادق حسینی اشکوری (آصف‌آگاه)
(مدیر مسئول)

افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله‌ای تحت عنوان «در شعاع تلاش و عشق: شرح حال برگزیدگان و شایستگان تقدیر هفتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» توسط بنفشه ابوطالبی در پیام بهارستان (س ۶، ش ۶۵، آبان ۱۳۸۵، ص ۱۱۴-۱۲۲) معرفی شده است.

1. www.manuscripts.scici.ir

2. Knowledgebase.icro.ir/nosakhfarsibank/index.htm

هشتمین (۱۳۸۶: تهران) سید جلال الدین محدث ارموی

۱. مقدمه

حفظ، احیا و معرفی میراث مکتوب اسلامی-ایرانی، یکی از مؤلفه‌های مؤثر تقویت حافظه ملی و افزایش خودآگاهی جمعی نسبت به سهمی است که ایرانیان در مجموعه میراث تمدن بشری دارند. این تلاش، به نوبه خود، حامی پیامی به نسل‌های آینده نیز هست که اگر تحقق چنان پیشینه فخری ممکن شد، آینده‌ای درخشان نیز می‌تواند پدید آید. برگزاری آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در جهت افزودن به سرمایه اجتماعی و نشاط ملی در این باب است. هشتمین آئین همزمان با سالروز ولادت مبارک حضرت رضا (ع) به ذکر جمیل و بزرگداشت شخصیت علمی و میراث پژوهی یکی از نمونه‌های اخلاص ایمانی و مجاهدت علمی، استاد فقید مرحوم میر جلال الدین محدث ارموی است. دانشمندی که- به فرموده استاد فرزانه احمد مهدوی دامغانی دامت افاضاته- «قطعاً و علی‌الاطلاق در چهار دهه بیست تا شصت شمسی حاضر، احدی از طبقه فضلالی درس خوانده در حوزه‌های علمیه شیدالله ارکانها، که در غیر لباس روحانی بوده‌اند، در مقام خدمتگزاری و نشر معارف و آثار فرهنگی شیعه اثناعشری، چون او بذل همت و صرف وقت و جد و جهد نفرموده است» (در: جلالی، ۱۳۸۶، ص ۱۳).

استاد و اندیشمند برجسته، دکتر محدث ارموی که عمر خود را در راه تعلیم و تعلم و تلاش برای بارور نمودن اندیشه‌های انسانی گذراند و در این مسیر، علم و معرفت را از سرچشمه‌های نورانی دینی برگرفته و به جان‌های تشنه مشتاقان رسانده است، در واقع از شخصیت‌های ممتازی محسوب می‌گردد که نمی‌توان ارزش واقعی آنان را آن گونه که شایسته است، باز شناخت. او با ایمانی عمیق، همتی بلند، عزمی راسخ، پشتکار و استقامتی بی‌زوال

و اعتقاد به کلام «مَنْ جَدَّ وَجَدَ» عرصه فرهنگ و معارف اسلامی را طی نمود (سپهری، ۱۳۸۱، ص ۱-۲) و شرف و آبروی تصحیح و تحقیق متون کهن و آموزگار صبر و پشتکار و همت و اخلاق بود. دانش مردی وارسته که کتاب و دفتر از کنج تاریخ بیرون کشید و پیش چشم طالبان علم و جویندگان معرفت نهاد. قلم تحقیق و هنر تصحیح او در روزگاری درخشید که میراث کهن شیعی، چشم به راه بلند همتی بود تا زنگار از رخسارشان بزدايد و برتخت عزت نشانند. سر زلف سخن را به قلم شانه زد و بس گره‌ها که از کار فرو بسته دانش گشود (محدث، ۱۳۹۵، ص ۲۴).

استاد محدث و استاد ادیب بجنوردی را می‌توان جزو فهرست‌نگاران نسل اول ایران دانست. این دو بزرگوار در تدوین فهرست نسخه‌های خطی و هم چنین تکامل شیوه فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی آن زمان نقش مؤثری داشته‌اند. پس از تأسیس کتابخانه ملی ایران در سال ۱۳۱۶ تا سال ۱۳۲۰، قسمت نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران تحت اشراف رئیس کتابخانه ملی ایران بود. در سال ۱۳۲۰ استاد میرجلال محدث به عنوان اولین مدیر قسمت نسخه‌های خطی و نفایس کتابخانه ملی ایران منصوب شد، که تا ۱۳۳۵ این مسئولیت را به عهده داشت.

در طول ده سال اول فعالیت کتابخانه ملی ایران (از سال ۱۳۱۶ الی ۱۳۲۶) هیچ اقدامی در جهت فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی گزارش نشده است. این گام مهم در سال ۱۳۲۵ با تأیید و تصویب صلاحیت تدوین فهرست‌نگاری کتاب‌های خطی کتابخانه ملی توسط حسین موسوی نسل، مشهور به ادیب بجنوردی، و میرجلال محدث، در جلسه ۵۶۰ مورخ تیرماه ۱۳۲۵ در شورای عالی فرهنگ وزارت فرهنگ بنا نهاده می‌شود؛^۱ و در بهمن ۱۳۲۵ تألیف فهرست تفصیلی سیصد نسخه از کتاب‌های خطی عربی کتابخانه ملی را عهده‌دار می‌شوند و قراردادی در پنج ماده به نام هر دوی آقایان فی‌ما بین وزارت فرهنگ منعقد می‌شود و حق‌التألیف فهرست‌نگاری سیصد نسخه، چهار هزار تومان تعیین می‌گردد. استاد محدث با همکاری حسین موسوی نسل معروف به «ادیب بجنوردی» فهرست ۳۰۰ نسخه خطی عربی کتابخانه ملی ایران را در سال ۱۳۲۶ در دو مجلد تدوین و آماده انتشار نموده، و به اداره کل انطباعات وزارت فرهنگ تحویل داده‌اند. فهرست‌ها تأیید و دستور پرداخت حق‌التألیف به اداره حسابداری صادر می‌شود.

بنابراین می‌توان گفت که اولین گام فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی در کتابخانه ملی

ایران توسط استاد میرجلال محدث و ادیب بجنوردی برداشته شده است و آنها از خبرگان فن در زمان خویش بوده و علاوه بر کتابخانه ملی ایران در سایر کتابخانه‌ها نیز صاحب نظر بودند و در تکامل شیوه فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی و کاربرگه‌های فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی، نقش مؤثری داشته‌اند (صادق‌زاده وایقان، ۱۴۰۰، ص ۲۵۲-۲۵۶).

۲. آشنایی با شخصیت و ویژه آیین

میرجلال‌الدین محدث فرزند میرقاسم در سال ۱۲۸۱ ش. در ارومیه به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را به اتفاق برادرانش جمال‌الدین و سیف‌الدین در رشته ادبیات در مدرسه ملی قدسیه ارومیه خواند. برای تکمیل معلومات چندین سال از محضر اساتید دانشوران شهر چون شیخ علی ولدانی، سیدحسین عرب‌باغی، میرزا علی‌آقا عسکرابادی، میرزا عباس‌قلی معروف به آقاجفی، سیدحسن صدرالمحققین

معروف به صدر محقق و میرزا فتحعلی غروی فراگرفت. محدث علاوه بر تحصیلات مقدماتی و رسمی آن روزگار، در اوقات فراغت به مطالعه کتب ادبی و تاریخی اهتمام جدی داشت، که بستر شکوفایی محدث را در حوزه تصحیح و احیای آثار ادبی و تاریخ اسلام فراهم نمود. محدث در سال ۱۳۱۰ ش. موفق به اخذ «تصدیق متوسطه کامل» گردید. پس از دو سال مکتب‌داری در ارومیه، برای بهره‌گیری از حوزه علوم اسلامی مشهد مقدس، که در آن هنگام خصوصاً غنی و سرشار بود، رخت سفر به آن شهر بست، و دو سال در مدرسه میرزا جعفر در محضر فضلی بزرگ آن شهر شامل آقایان: شیخ محمدکاظم مهدوی دامغانی، محمدتقی شهیدی مشهور به آقا بزرگ شهیدی، شیخ محمد نهانودی، محمد خراسانی مشهور به میرزا محمد آقا‌زاده خراسانی، میرزا مهدی اصفهانی، سیدحسین ادیب بجنوردی و محمود شهابی خراسانی، فقه، اصول، ادب، تاریخ، حدیث و رجال را فراگرفت. حسینی اشکوری در تراجم رجال می‌نویسد: او اجازات زیادی از علمای ایران و عراق داشت. محدث در مهر سال ۱۳۱۴ وارد دانشکده معقول و منقول در مدرسه سپهسالار تهران شد و در سال ۱۳۱۶ فارغ‌التحصیل گردید. علامه ابوالحسن شعرانی از مهم‌ترین استادان محدث در تهران بود. البته معلومات و توان علمی محدث فراتر از آن بود که در کنار دانشجویانی که پس از اخذ دیپلم وارد دانشکده شده بودند، قرار بگیرد. محدث هم‌زمان ضمن شرکت در دوره کتابداری، در دروس دبیری دانشسرای عالی نیز ثبت نام کرد و در سال ۱۳۱۷ ش. موفق

به اخذ لیسانس علوم تربیتی و مدرک کتابداری گردید و به کسوت معلمی درآمد. از آبان ۱۳۱۷ الی شهریور ۱۳۲۰ به عنوان دبیر، در دبیرستان نظام تبریز تدریس کرد. سپس به تهران آمد و به مدت ۱۵ سال گنجینه نسخه‌های خطی کتابخانه ملی را تا سال ۱۳۳۵ مدیریت کرد. پس از آن به دانشگاه تهران رفت و ضمن تدریس، در آبان ۱۳۴۲ با ارائه پایان‌نامه، با راهنمایی سید محمد تقی مدرس رضوی، به درجه دکتری رشته منقول نائل گردید. در سال ۱۳۴۷ با مرتبه دانشجویی از دانشگاه تهران بازنشست شد؛ اما تا آخر عمر خویش به تحقیق ادامه داد و با دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی همکاری داشت.

سراسر عمر این دانشمند بزرگ به تصحیح و تألیف متون گذشت. محدث بیش از ۷۲ رساله و کتاب از آثار با ارزش و مأخذ مهم اسلامی شیعی، ادبی و تاریخی از جمله «النقض» شیخ عبدالجلیل قزوینی رازی، «الایضاح» فضل بن شاذان، «الغارات» ابواسحاق ابراهیم بن محمد ثقفی کوفی، و ... را تصحیح کرد و مقدمات و تعلیقات مبسوطی بر این آثار نوشت. بی‌تردید محدث یکی از پیشگامان در امر تصحیح متون در دوران حاضر است و خدمات ارزنده این دانشمند والامقام به علم و ادب و احیای متون گرانقدر دینی و شیعی نام وی را جاودانه کرده است. یکی دیگر از آثار مهم محدث، شرح دعای ندبه به نام «کشف الکربه فی شرح دعا الندبه» است. وی سرانجام در پنجم آبان ۱۳۵۸ به رحمت ایزدی پیوست و در جوار آرامگاه ابوالفتح رازی در شاه عبدالعظیم حسنی (شهرری) آرام یافت (صادق زاده وایقان، ۱۴۰۰).

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رئیس همایش: دکتر احمد جلالی، مشاور فرهنگی رئیس مجلس شورای اسلامی و رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: علی اشرف صادقی، استاد دانشگاه و عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- دبیر اجرایی: سید سعید میرمحمدصادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- حامیان: ۱. شبکه چهار سیما؛ ۲. شبکه رادیویی گفتگو؛ ۳. خانه کتاب؛ ۴. بنیاد ریحانه الرسول (یزد)

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه حامیان نسخ خطی از اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۶ و پس از گردآوری آثاری که

از مهرماه سال ۱۳۸۵ به بعد به چاپ رسیده بود، کار اجرایی خود را با داوری کتاب‌ها، رساله و مقالات و بررسی عملکرد ناشران و نشریاتی که در چاپ آثار و مقالات نسخ خطی، فعال هستند، شروع کرد. سپس با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور برای ارسال پایان‌نامه‌هایی که در حوزه نسخ خطی تألیف و یا تصحیح شده بودند و همچنین کتابخانه‌های بزرگ کشور برای ارسال عملکرد کتابداران نسخ خطی و نیز شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی برای ارسال آثار موضوعی خود به دبیرخانه حامیان نسخ خطی مکاتبه کرد. دبیرخانه حامیان نسخ خطی در کنار فعالیت‌های حوزه داوری آثار، برای فراگیر نمودن اهمیت نسخ خطی با سازمان‌ها و مراکز متعددی برای همکاری مذاکره کرد که در طی این مذاکرات توانست مشارکت شبکه چهار سیما، شبکه رادیویی گفتگو، خانه کتاب و بنیاد ریحانة الرسول یزد را در برگزاری هرچه با شکوه‌تر این همایش، جلب کند. در سال ۱۳۸۶ نیز همچون سال‌های گذشته اساتید و پژوهشگران در رشته‌های مختلف با دبیرخانه حامیان نسخ خطی برای داوری آثار همکاری کردند که همگی از اساتید برجسته مراکز دانشگاهی و پژوهشی کشور به حساب می‌آیند.

در طی یک سال بررسی آثار متن پژوهی و نسخه‌شناسی، دبیرخانه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی ۴۲۵ اثر را گردآوری کرد (روابط عمومی و امور بین‌الملل کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۶، ص ۴۳). موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ۹۴ عنوان، شامل: فهرست‌ها: ۱۸، ادبیات فارسی: ۱۷، فلسفه و حکمت، عرفان: ۱۸، تاریخ، خاطرات، اسناد، سفرنامه: ۲۲، علوم قرآنی، رجال، حدیث، فقه: ۷، تاریخ علم: ۳، ادبیات عرب: ۱، مجموعه‌ها: ۶، نسخه‌برگردان‌ها (فاکسیمیل): ۲، و تألیفات و گردآوری‌ها: ۲ عنوان؛ [۲] پایان‌نامه‌های دانشگاهی: ۸ عنوان؛ [۳] رسائل و اسناد اجازات، فهرس موجز: ۸۴ رساله، شامل: تاریخ: ۲۲، علوم قرآنی، حدیث، رجال، فلسفه و عرفان: ۴، نسخه‌پردازی: ۶، و فهرس موجز: ۸ رساله؛ [۴] مقاله‌ها: ۲۳۷ عنوان، شامل: کلیات: ۱۶، نسخه‌شناسی: ۲۱، خوشنویسی: ۲، ادبیات: ۱۱۰، زبان‌شناسی: ۳، ادبیات عرب: ۳، فلسفه و عرفان، اخلاق: ۲۶، تاریخ، اسناد، وقف‌نامه‌ها: ۲۵، علوم قرآنی و حدیث، کلام، رجال، فقه: ۱۸، و تاریخ علم: ۱۳ مقاله (میر محمدصادق، ۱۳۸۶ الف، ص ۹۰-۱۰۴؛ میر محمدصادق، ۱۳۸۶ ب، ص ۸۶-۹۸؛ میر محمدصادق، ۱۳۸۶ ج، ص ۴۲-۵۶).^۱

۱. فهرست آثار واصله به دبیرخانه همایش توسط دبیر میر محمد صادق، سعید دبیر اجرایی آیین تحت عنوان «گزارش هشتمین

دبیر اجرایی در این دوره طی مکاتبه‌ای با شبکه‌های صدا و سیما، خواستار اطلاع‌رسانی مراسم اختتامیه شد؛ همچنین از منتخبین آثار دعوت کتبی به عمل آورد.

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

• هدیه بهارستان به زنده‌یاد استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی، احیاگر میراث مکتوب شیعی، به کوشش عبدالحسین طالع‌ی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: خانه کتاب، ۱۳۸۶. ۷۶۹ ص.

• پیام بهارستان: [ویژه‌نامه] هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، با تجلیل از مصحح برجسته میراث مکتوب شیعی زنده‌یاد استاد میر جلال‌الدین محدث ارموی. س ۷، ش ۷۸، آذر ۱۳۸۹. ۱۱۲ ص.

• کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه حامیان نسخ خطی، بزرگداشت مصحح برجسته میراث مکتوب شیعی زنده‌یاد استاد میر جلال‌الدین محدث ارموی. س ۱۰، ش ۱۱ (پیاپی ۱۱۹)، آبان ۱۳۸۶. ۱۱۰ ص.

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در اول آذر ۱۳۸۶ همزمان با ولادت باسعادت امام رضا (ع) و آخرین روز هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۲ که به نام «کتاب، بسیج، ایثار و حامیان نسخ خطی» نام گرفته بود، از ساعت ۱۳ الی ۱۷/۳۰ با حضور دانشمندان، تلاشگران، دست‌اندرکاران و علاقه‌مندان عرصه نسخه‌های خطی در محل ساختمان قدیمی و زیبای مجلس شورای ملی معروف به ساختمان مشروطه برگزار و شخصیت‌های زیر سخنرانی کردند:

• احمد جلالی، مشاور فرهنگی رئیس مجلس و رئیس کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

آیین بزرگداشت: در: [۱] نشریه پیام بهارستان، سال هفتم، شماره ۷۸، آذر ۱۳۸۶ ص ۹۰-۱۰۳؛ [۲] کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه حامیان نسخ خطی، سال دهم، شماره یازدهم (پیاپی ۱۱۹)، آبان ۱۳۸۶، ص ۸۶-۹۹؛ [۳] تحت عنوان «کارنامه نسخه‌شناسان و متن پژوهان از مهر ۱۳۸۵ تا شهریور ۱۳۸۶» در: گزارش میراث، دوره ۲، س ۱، ش ۱۲، شهریور ۱۳۸۶، ص ۴۲-۵۶، گزارش شده است.

۱. [۱] فروست: حدیث عشق [۲] این اثر در «پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۸، آذر ۱۳۸۶، ص ۸۲-۸۳» معرفی شده است: بخش نخست: گزیده آثار استاد محدث ارموی، بخش دوم: درباره استاد محدث و آثارش، بخش سوم: مقالات اهدایی (خلیلی، ۱۳۸۶، ص ۸۲).

۲. پانزدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۲۴ آبان الی ۱ آذر ۱۳۸۶ برگزار شده است.

- عبدالحسین حائری
- سید محمد دبیرسیاقی^۱
- قرائت ترجمه فارسی پیام دکتر حسینعلی محفوظ (از عراق)
- میر هاشم محدث، فرزند شادروان میر جلال الدین محدث ارموی
- غلامعلی حداد عادل، رئیس مجلس شورای اسلامی
- علی اشرف صادقی، دبیر علمی
- علی محمدی: قرائت پیام انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (روابط عمومی و امور بین الملل کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۶، ص ۲۹-۴۳).^۲

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۲۷ اثر و فعالیت، شامل ۱۱ «برگزیده» و ۱۶ «شایسته تقدیر» در ۱۲ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است (نتایج داوری هفتمین ...، ۱۳۸۵، ص ۱۲۳؛ میرمحمدصادق، ۱۳۸۶، ص ۱۰۴؛ هشتمین بزرگداشت حامیان نسخ خطی ...، ۱۳۸۶، ص ۴):

۱. فهرست نویسی

[شایسته تقدیر]: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه بازار (اصفهان - ایران) / سیدجعفر حسینی اشکوری (آصف آگاه)

۲. تصحیح متون

[برگزیده: ادبیات فارسی]: تکملة الاصناف: فرهنگ عربی - فارسی از قرن ششم هجری؛ تألیف علی بن محمد بن سعید الادیب الکریمینی/ علی رواقی، سیده زلیخا عظیمی [برگزیده: فلسفه و حکمت]: رسائل الشجرة الالهية فی علوم الحقائق الربانية؛

شمس الدین محمد شهرزوری/ نجفقلی حبیبی

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: تذکرة الشعراء؛ دولتشاه سمرقندی / فاطمه علاقه

[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: دوازه رساله در پارادوکس دروغگو؛ تألیف

صدرالدین دشتکی ... [و دیگران] / احد فرامرز قراملکی، طیبه عارف‌نیا

۱. در مورد احوال و آثار سیدمحمد دبیرسیاقی به سیزدهمین دوره آیین نگاه کنید که از ایشان تجلیل شده است.

۲. متن سخنرانی‌ها توسط روابط عمومی و امور بین الملل کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی با عنوان «متن سخنرانی‌های ایراد شده در هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: آذر ۱۳۸۶» در: «پیام بهارستان»، س ۸، ش ۷۹، ص ۲۹-۴۳ چاپ و منتشر شده است.

[شایسته تقدیر: تاریخ علم]: نسیم طرب؛ از مؤلفی ناشناخته به نام نسیمی (نیمه اول قرن دهم هجری) / امیرحسین پورجوادی
[شایسته تقدیر: تاریخ]: مسخر البلاد: تاریخ شیبانیان؛ محمد یاربن عرب قطعان، نادره جلالی
[شایسته تقدیر: دین]: ارشاد در معرفت و وعظ و اخلاق؛ تألیف عبدالله بن محمد بن ابی بکر قلانسی نسفی (اوائل قرن ششم هجری) / عارف نوشاهی

۳. مقالات

[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: مجموعه لطافت و منظومه ظرافت (جنگ محمود شاه نقیب) (نسخه پژوهی، ش ۳) / جواد بشری
[شایسته تقدیر: ادبیات فارسی]: بازیابی متون کهن امامی در آثار شیخ صدوق (حدیث اندیشه، ش ۱) / محمدکاظم رحمتی
[شایسته تقدیر: نسخه شناسی]: مهرهای سفینه تبریز (نامه بهارستان، ش ۸) / عمادالدین شیخ الحکامی

۴. پایان نامه ها

[برگزیده: دکتری]: تصحیح فرهنگ مؤید الفضلا (فصول فارسی) (دانشگاه شهید باهنر کرمان) / صفیه مرادخانی
[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: امکان سنجی حفاظت و نگه داری نسخ خطی در کتابخانه های ملی، مرکزی دانشگاه تهران، مرعشی نجفی، آستان قدس رضوی و ملک با طرح دیجیتالی کردن این نسخ (دانشگاه آزاد اسلامی، تهران شمال) / علیرضا ناصری مالوانی

۵. اهداکنندگان

[برگزیده]: محمود فاضل یزدی مطلق / اهدای ۱۲۴ نسخه خطی، ۷۴ نسخه چاپ سنگی، ۳۲ نسخه عکسی، ۱۰ سند خطی، و... به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر]: ابوالفضل فاضلیان

۶. کتابداری

[برگزیده یا شایسته تقدیر]: فریبا افکاری / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران
[شایسته تقدیر]: سید محمدرضا فاضل هاشمی / کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

۷. آثار تلویزیونی

۱. در گزارشی که با عنوان «هشتمین بزرگداشت حامیان نسخ خطی با معرفی برگزیدگان پایان یافت» در «کتاب هفته، ش ۱۰۹» (پیاپی ۷۶۰)، ۱۰ آذر ۱۳۸۶، ص ۴ چاپ شده، برگزیده ای اعلام نشده است.

[برگزیده]: مجموعه اختران با ساختار مستند درباره زندگی دکتر علینقی منزوی/ محمد شعشعی (تهیه کننده شبکه ۴ سیما)
[شایسته تقدیر]: گنجینه آثار/ مجتمع فرهنگی بلال (تهیه کننده)؛ نماینده دریافت کننده جایزه: حجت الاسلام مرتضی ادیب یزدی

۸. آثار رادیویی

[برگزیده]: کتابخانه امپراطور و هفت دلیل اریپینیوس/ حمیدرضا پورعلی محمد (شبکه رادیویی گفتگو)

۹. نشریات ادواری

[برگزیده]: مرمت اشیای فرهنگی و بناهای تاریخی/ حمید ملکیان (صاحب امتیاز، مدیر مسئول و سردبیر)
[شایسته تقدیر]: نگره/ دانشگاه شاهد، دانشکده هنر (صاحب امتیاز)؛ علی اصغر شیرازی (مدیر مسئول)

۱۰. مرمت

[برگزیده]: احمد طالبان/ کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر]: حمیدرضا قبادی/ کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۱۱. ناشران

[برگزیده]: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران/ محمود یوسف ثانی (مدیر مسئول)
[شایسته تقدیر]: مرکز اصفهان شناسی و خانه ملل/ محمد علی چلونگر (مدیر مسئول)

۱۲. مجموعه‌ها

[برگزیده]: نسخه پژوهی/ ابوالفضل حافظیان بابلی
افراد برگزیده و شایسته تقدیر این آیین در مقاله‌ای تحت عنوان «در شعاع عشق و تلاش: شرح حال برگزیدگان و شایستگان تقدیر هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» توسط بنفشه ابوطالبی در پیام بهارستان (س ۷، ش ۷۸، آذر ۱۳۸۶، ص ۱۰۵-۱۰۸) معرفی شده است.

نهمین (۱۳۸۸: تهران) شیخ آقا بزرگ تهرانی

۱. مقدمه

هویت فرهنگی را می‌توان از هویت قومی یا حتی هویت ملی متمایز دانست. هویت فرهنگی در اصل سازه‌ای اجتماعی است که به صفات فردی معنای ویژه‌ای می‌بخشد. در این مفهوم، هویت فرهنگی جامع‌تر از دیگر شکل‌های هویت است. هر چند که این به معنای آن نیست که هویت فرهنگی الزاماً، برای مردم مهمتر و یا حتی واقعی‌تر از سایر شکل‌های هویت باشد. در واقع این هویت، از شفافیت و سنجش‌ناپذیری بیشتری برخوردار است، چون بر خط و مرز روشنی، همچون ویژگی‌های زیست‌شناختی/ فیزیکی استوار نیست.

هویت فرهنگی هر قوم یا ملتی برخاسته از تاریخ آن است و عوامل متعددی فراز و فرودهای تاریخی آن را شکل داده و جزء جزء آن را صیقل داده‌اند، عواملی چون زبان، دین، آیین‌ها و شعائر، قصه‌ها و متل‌ها و خلاصه آنچه که ادب و هنر و فرهنگ آن قوم یا ملت در بستر تاریخی‌اش خوانده می‌شود. بدون شک اندیشمندان، دانشمندان، پژوهشگران، هنرمندان و شاعران، مشعل‌داران این مسیر فرهنگی و آفرینندگان هویت فرهنگی هستند و بزرگداشت آنان، در حقیقت، بزرگداشت علم و فرهنگ است. زیرا که اینان با تلاش خود راه علم را برای نسل‌های آینده هموار می‌کنند و امانات فرهنگی را به نسل‌های بعدی می‌سپارند تا هر یک با بارورتر کردن آن، به نوبه خود آن بار امانت را به نسلی دیگر واگذارند. در این حرکت سازنده تاریخی است که آن فرهنگ و تمدن، همچون نسیمی روح‌بخش، جوامع دیگر را درمی‌نوردد و با فرهنگ و تمدن آن درمی‌آمیزد و بارورتر می‌شود.

از مفاخر ایرانی- اسلامی یکی هم مرحوم آیت‌الله محمد محسن منزوی معروف و مشهور به شیخ آقا بزرگ تهرانی (۱۲۵۵-۱۳۴۸ ش.) است. عالمی بزرگ، محدثی سخت‌کوش،

کتاب‌شناسی خبره، پژوهشگری پرتوان، که با تألیف دو اثر گرانسنگ «الذریعه الی تصانیف الشیعه» و «طبقات اعلام الشیعه» سندی عظیم و غیرقابل انکار از نقش علمای شیعه در رونق بخشیدن و پروراندن علم و اندیشه در جهان بشری فراهم آورد، دو کتاب مرجع ارزشمند که همچون چراغی فرا راه پژوهشگران و محققان می‌سوزد و راه پژوهش و تحقیق آنها را روشن می‌کند (اشعری، ۱۳۸۸، ص ۷-۸).

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران مصادف با یکصدمین سال آغاز نگارش کتاب «الذریعه» و چهلمین سال درگذشت آن علامه بزرگوار، نهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی را به یاد این استاد برجسته برگزار کرد.

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

آیت‌الله شیخ محمد محسن (آغا یا آقا بزرگ) تهرانی، عالم بزرگ شیعه، کتابشناس و رجالی بزرگ، در ۱۱ ربیع‌الاول سال ۱۲۹۳ ق. / ۱۹ فروردین ۱۲۵۵ در تهران به دنیا آمد. پدرش ملاعلی تهرانی و مادرش «بیگم» دختر حاج سید عطار، از سادات جلیل‌القدر بود. از آنجا که در بین تهرانی‌ها رسم بر این بود که پسر را به نام جد بزرگ خانواده و به نام آقا بزرگ بخوانند، محمد محسن،

آقا بزرگ شد و با همین نام شهره آفاق گشت. قابل توجه است که نام خانوادگی پدر ایشان منزوی بود ولی هیچوقت آقا بزرگ به این اسم و رسم نامیده نشد. در چهار و پنج سالگی آموختن قرآن را شروع کرد. در ۷ سالگی، یعنی سال ۱۳۰۰ ق. در محله پامنار تهران به مکتب‌خانه آقا سید ضیاء رفت و قرآن و نصاب‌الصبیان را آموخت. اوایل دوست داشت که همانند پدرش به کار و کسب و تجارت مشغول شود ولی با نظر مدبرانه پدرش که رغبت زیادی برای دروس علوم دینی فرزندش داشت، او مشغول دروس حوزه شد. در ۱۰ سالگی، پدرش مجلسی تشکیل داد و با حضور علما و جمعی از روحانیون، پسرش ملبس به لباس روحانیت به دست سید جمال‌الدین افجه شد. بعد از این برنامه و با لفظ شیخ (کلمه‌ای که برای روحانیون هم عنوان است و هم احترام) او را «شیخ آقا بزرگ» گفتند. شیخ که در سال ۱۳۰۳ ق. معمم شد، تا سال ۱۳۱۵ در تهران ساکن بود. مراحل مقدماتی را در مدرسه دانگی شروع کرد و بعد در مدرسه پامنار و سپس مسجد فخریه (مروی امروز) سایر علوم را تحصیل کرد. در طی این ۱۲ سال علوم مختلفی چون ادبیات، منطق، تجوید قرآن،

فقه، اصول، خط نسخ و نستعلیق را فراگرفت و از اساتید مجرب و بزرگواری بهره‌مند شد. در این مدت علاوه بر تحصیل، به کارها و اقدامات مهم دیگری چون استنساخ چندین نسخه از کتاب‌های معتبر و حایز اهمیت اقدام کرد که انجام آنها بیانگر تلاش او در احیای متون و میراث علمی و فرهنگی شیعه است. در طول این ۱۲ سال، یک سفر با پدرش به مشهد مقدس کرد که در معیت شیخ فضل‌الله نوری در سال ۱۳۱۱ ق. بود. یک سفر هم به «ایلکا»، روستایی در مازندران، و سومین سفر او به عتبات عالیات به همراهی برادرش کربلایی محمدابراهیم در سال ۱۳۱۳ ق. بود که ایشان مصمم شد که در نجف بماند، اما اصرار برادر و همراهانش او را به ایران برگرداند، تا اینکه دو سال بعد یعنی ۱۳۱۵ ق. شیخ علامه تهرانی تصمیم گرفت و برای همیشه ایران را ترک کرد. ایشان در سن ۲۲ سالگی هجرت خود را آغاز کرده و وارد عراق و نجف شد و در درس علمای بزرگی چون آخوند خراسانی و سید محمدکاظم یزدی و دیگر علما، به تکمیل فقه و اصول پرداخت و به اجتهاد رسید. شیخ آقا بزرگ تهرانی از دانشمندان برجسته قرن چهاردهم قمری است که با روحی سرشار از ذوق ایمان و عشق به علم و با پشتکاری عجیب، با تألیف آثار فاخری از جمله دایرةالمعارف بزرگ «الذریعة الی تصانیف الشیعة» و «طبقات اعلام الشیعة» گام بزرگی در شناسایی آثار و نسخه‌های خطی اسلامی در حوزه‌های مختلف علوم برداشته است. او از پرکارترین علمای اسلام است، که حدود ۲۵ عنوان کتاب که بالغ بر ۱۰۰ جلد است از خود به جای گذاشته است. شیخ آقا بزرگ از آنجا که اهمیت زیادی به روایت و نقل حدیث می‌داد، از اکثر علمای بزرگ شیعه و سنی، اجازه روایت داشت و بسیاری از علمای شیعه از او اجازه روایت داشتند. ایشان بعد از «محدث نوری» سرشناس‌ترین شیخ روایت است. شیخ آقا بزرگ تهرانی در سال ۱۳۸۹ ق. ۱/ اسفند ۱۳۴۸ در سن ۹۶ سالگی رحلت کرد و در کتابخانه خویش در نجف اشرف مدفون است (حسینی جلالی، ۱۳۸۲).

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: علی‌اکبر اشعری، مشاور فرهنگی رئیس جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- دبیر علمی: مهدی محقق، استاد برجسته دانشگاه تهران و رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- شورای علمی/ کمیته علمی: سید محمدعلی احمدی ابهری، حبیب‌الله عظیمی، فتح‌الله کشاورز میرزا محمدی

- دبیر اجرایی: سید سعید میر محمد صادق، پژوهشگر و مصحح نسخه‌های خطی
- مسئول دبیرخانه و عضو کمیته اجرایی: علی صادق زاده وایقان^۱
- دبیر کارگروه حکمت (فلسفه، منطق، اخلاق، کلام، عرفان): علی اوجبی
- دبیر کارگروه ادبیات فارسی: بهروز ایمانی
- دبیر کارگروه دین: محمد باهر
- دبیر کارگروه تاریخ: محمد کاظم رحمتی
- دبیر کارگروه فهرست نگاری: سید محمد (منصور) طباطبایی بهبهانی
- داوران (الفبایی): سید علی آقایی، سید علی آل داود، سجاد آیدنلو، سید عبدالله انوار، بهروز ایمانی، علی اوجبی، اسماعیل باغستانی، محمد باهر، بهروز ثروتیان، محمد کاظم رحمتی، حسن طارمی راد، سید محمد (منصور) طباطبایی بهبهانی، سید محمد عمادی حائری، ستار عودی، فاطمه فنا، باقر قربانی زرین، محسن معینی، حمید میرباقری، محمد رضا ناجی، محمد منصور هاشمی (۲۰ نفر خارج از سازمان).

۴. گزارش دبیرخانه

در سال‌های قبل معمولاً آثار منتشره از آخر شهریور سال قبل تا آخر شهریور سال برگزاری آیین، داوری می‌گردید، که مشکلاتی را به دنبال داشت، زیرا در خیلی از آثار منتشره، ماه انتشار مشخص نمی‌شد. در این دوره که با یک سال وقفه برگزار شد، آثار شهریور ۱۳۸۶ الی آخر سال ۱۳۸۷ فراخوان و داوری شد و مقرر گردید در دوره‌های بعدی آثار منتشر شده از اول سال الی آخر سال فراخوان و داوری شود. داوری آثار این دوره از آیین ۲۰ نفر از کارشناسان و استادان نسخه‌های خطی به عهده داشتند که از اوایل تیرماه آغاز شده بود (علامه، ۱۳۸۸، ص ۹۱). موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] فهرست نویس: ۳۸ اثر؛ [۲] تصحیح متون: ۱۳۴ اثر (کلام و حکمت: ۲۰ اثر، دین: ۲۲ اثر، تاریخ: ۵۰ اثر، ادبیات: ۳۸ اثر، علوم و فنون: ۴ اثر)؛ [۳] پایان‌نامه: ۷ عنوان؛ [۴] مقاله: ۴۰ عنوان؛ [۵] پیشکسوت: ۸ نفر که جمعاً ۲۲۷ اثر و نفر است. انتخاب پیشکسوتان توسط شورای علمی آیین صورت گرفته است.

۱. سایر همکاران دبیرخانه: سرکار خانم‌ها: نگس احمدی، سعیده اکبری داریان، سمانه شاهسون، زهرا طاهری، فریبا اسماعیلی و مریم تفضلی شادپور و جناب آقای رضا خانی‌پور (گزارش ۱۳۸۸/۵/۲۰د/۸۸/۴۱۵۹ فتح‌الله کشاورز میرزا محمدی، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر، به حبیب‌الله عظیمی معاون کتابخانه ملی ایران)

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

• یادنامه شیخ آقا بزرگ تهرانی: مجموعه گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعه. به کوشش، ویرایش و مقدمه عبدالحسین طالعی. تهران: خانه کتاب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۸، ۲۲۴ ص.^۱

کارگاه تخصصی «نسخه شناسی و نقد و تصحیح متون» در ۱۸ و ۱۹ مرداد ماه، همزمان با آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، در مرکز آموزش کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با مشارکت و حضور استادان برجسته کشورمان در حوزه نسخه های خطی، شامل استادان سید عبدالله انوار، دکتر مهدی محقق، محمد وفادار مرادی و دکتر حبیب الله عظیمی برگزار شد. تذهیب، کاغذهای اولیه، تفاوت فهرست نویسی نسخه های خطی با منابع دیگر و نقد و تصحیح متون از جمله مباحثی بودند که در این کارگاه ها به کارشناسان نسخه های خطی کتابخانه ها و مراکز مهم فرهنگی کشور آموزش داده شد (علامه، ۱۳۸۸، ص ۹۱).

۶. برنامه مراسم و سخنرانان

مراسم اختتامیه نهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در تاریخ ۱۸ مرداد ۱۳۸۸ از ساعت ۱۰ الی ۱۲ با حضور رؤسای کتابخانه های ملی کشورهای عضو اکو، حضرت حجت الاسلام دکتر سید محمود مرعشی نجفی، متولی کتابخانه حضرت آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی و... در مرکز همایش های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (سالن قلم) برگزار شد. در این مراسم شخصیت های ذیل سخنرانی کردند:

- علی اکبر اشعری: مشاور فرهنگی رئیس جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

- مهدی محقق: دبیر علمی همایش و رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- غلامعلی حدادعادل: رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی و رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۱۳ اثر و فعالیت، شامل ۸ «برگزیده» و ۵ «شایسته تقدیر» در ۳ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است:

۱. این کتاب با پیش گفتار علی اکبر اشعری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، منتشر شده و شامل چهار بخش مقالات فارسی، عربی، انگلیسی و اسناد است.

۱. فهرست نویسی

[برگزیده]: فهرست اسناد بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی (موجود در موزه ملی، سازمان اوقاف، کتابخانه ملی تبریز، بقعه شیخ صفی و ...) / عمادالدین شیخ الحکامی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: حکمت]: شرح التلویحات اللوحیه و العرشیه؛ تألیف ابن کمونه عزالدوله سعد بن منصور/ نجفقلی حبیبی

[شایسته تقدیر: حکمت]: اعتقادات شیخ بهایی: متن عربی رساله الاعتقادات شیخ بهاء الدین محمد عاملی (۹۵۳-۱۰۳۰ق.) به همراه سه ترجمه و شرح فارسی آن/ جویا جهانبخش [برگزیده: دین]: تفسیرالشهرستانی، المسمی، مفاتیح الاسرار و مصابیح الابرار؛ تألیف محمد بن عبدالکریم الشهرستانی/ محمد علی آذرشب

[شایسته تقدیر: دین]: الافاده فی تاریخ الائمه الساده؛ تألیف ابوطالب یحیی بن حسین هارونی/ محمد کاظم رحمتی

[برگزیده: تاریخ]: ظفرنامه؛ تألیف شرف الدین علی یزدی/ عبدالحسین نوایی، سید سعید میرمحمد صادق

[شایسته تقدیر: تاریخ]: چین نامه؛ تألیف ماتیوریچی؛ ترجمه از متن لاتین محمد زمان/ لو جین (از کشور چین)

[برگزیده: ادبیات]: شاهنامه؛ / ابوالقاسم فردوسی (۸ جلد)/ جلال خالقی مطلق با همکاری محمود امیدسالار (ج ۶) و ابوالفضل خطیبی (ج ۷)

[شایسته تقدیر: ادبیات]: تحفة العراقین (ختم الغرایب)؛ سروده خاقانی شروانی/ علی صفری آق قلعہ

[شایسته تقدیر: ادبیات]: مناظره سرو و آب؛ سروده قاضی نظام الدین اصفهانی (آینه میراث، ش ۴۱)/ سید محمد رضا ابن رسول

۳. پیشکشوتان

[برگزیده]: مهدی محقق/ مصحح، کتابشناس و رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

[برگزیده]: سید عبدالله انوار/ مصحح و فهرست نگار برجسته کتابخانه ملی ایران

[برگزیده]: زینت بابک فرد/ مقوم و مدیر گنجینه مخطوطات کتابخانه ملی ایران

دهمین (۱۳۸۹: تهران)
سید شهاب الدین مرعشی نجفی
و سید محمود مرعشی نجفی

۱. مقدمه

هرچند در میان ملل و اقوام گوناگون جهان تجلیل از مشاهیر علمی و فکری امری متداول است و مذاهب متعدد در این راستا کوشیده‌اند ولی گام‌های بزرگی که اسلام در بزرگداشت دانشوران برداشته و توصیه‌هایی که برای تکریم آن به عمل آورده و تعابیری که در فضیلت اهل فضل به کار برده، نظیر ندارد. به عنوان نمونه امام صادق (ع) ضمن اینکه علمای شیعه را مرزبانانی معرفی کرده‌اند که در حد فاصل بین شیطان و لشکریان مسلمان واقع گردیده‌اند، این گونه علما را بر جهادگرانی که با سلاح‌های جنگی به نبرد با دشمنان دین می‌روند برتر دانسته‌اند، زیرا به فرمایش آن فروغ ششم امامت آنها از سرزمین و پیکرهای مسلمانان دفاع می‌کنند، ولی اینها از حریم دل‌ها و افکار و عقاید مردم صیانت می‌نمایند و اجازه نمی‌دهند معاندین و شقاوت پیشگان در قلب‌ها و عقیده‌های آنان رسوخ نمایند.

در گذر تاریخ اسلام، پیوسته عالمانی متعهد برای حفظ ارزش‌های والا به پا خواسته‌اند، از حق دفاع کرده‌اند و با بیان و بنان، تفکر و استدلال، نقل و استناد به معرفی معارف معنوی، کرامت‌های انسانی و روشن ساختن فضائل عالی پرداخته‌اند. وارستگی فرزانه که حقایق اعتقادی را به درستی نگاشته‌اند، مشخصات اسلام ناب و کمالات برگرفته از قرآن و عترت را ثبت کرده‌اند، تا همگان تاریکی‌ها را از روشنایی بازشناسند و تشنگان حقیقت در بیابان‌های بشری سراب را از چشمه‌های پاک تشیخص دهند. یکی از این چهره‌های ماندگار که تبلوری از عظمت‌های شیعه می‌باشد و در علم و اخلاق، فرهنگ و اندیشه، معرفت و ابتکار، خدمت و هدایت نمونه‌ای والا به شمار می‌آید حضرت آیت‌الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی (ره) است (گلی زواره، ۱۳۸۹، ص ۸-۱۰).

مرحوم آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی بزرگمردی از تبار عالمان راستین بود، که بیش از نود سال از عمر گران‌قدر خویش را با تحمل رنج و سختی در راه کسب و نشر علم و به‌ویژه احیای میراث عالمان و دانشمندان پیشین گذراند. در این راه مجاهدت‌ها کرد و هیچ‌گاه هیچ مشکلی او را از پای درنیامد. سینه فراخ و گشاده‌وی، مملو از علم و آگاهی توأم با عشق و ایمان بود و این حافظه سرشار وی بود که وقتی لب به سخن می‌گشود کلمات از دو لب مبارکش می‌بارید و مخاطب را مبهوت دریای علم و آگاهی خود می‌کرد. او که در کنار این همه فضایل، عالمی مجاهد بود، در تمام دوران مبارزه ملت ایران در مقابل ظلم و استبداد به رهبری حضرت امام خمینی (ره)، هشیارانه علم مبارزه را در دست داشت و حضورش مایه هدایت عموم مردم و قوت قلب مبارزان آن زمان بود. علی‌رغم نقش برجسته و نمایانش در نهضت، او که تفرقه را مهمترین آسیب پیش روی انقلاب می‌شناخت و نقشه دشمن برای استفاده از این حربه را پیش‌بینی می‌کرد، در نخستین روزهای ورود امام به میهن با اعلام ضرورت تبعیت از رهبری امام، نقش مهمی در وحدت ملی و خنثی‌سازی چنین توطئه‌هایی ایفا کرد. آیت‌الله مرعشی (ره) در کنار تربیت شاگردان بسیار، دو یادگار ارزشمند نیز از خود باقی گذاشت که در عصر کنونی از مفاخر کشور و جهان اسلامند. یکی کتابخانه گران‌سنگی که چون دُر در عالم اسلام می‌درخشد و آوازه آن جهانی است و هر اسلام‌پژوهی در مسیر تلاش خود از آن بهره می‌گیرد و دیگری شاگردان و فرزندان شایسته به‌ویژه حضرت حجت‌الاسلام دکتر سید محمود مرعشی نجفی که بی‌تردید بدون همیاری و همکاری ایشان در زمان حیات پدر و تلاش و کوشش فراوان وی پس از رحلت آن فقیه فرزانه چنین گنجینه ارزشمندی از منابع نفیس و یگانه شکل نمی‌گرفت. او بحمدالله همراه با طی سطوح عالی دروس حوزوی، تحصیلات دانشگاهی را نیز تا بالاترین رتبه ادامه داده و با آگاهی از امکانات مدرن و اقتضائات روز توانسته بین دانش سنتی و مدرن شیوه‌های حفاظت و نگه‌داری و اشاعه اطلاعات منابع موجود در کتابخانه موسوم به نام پدر بزرگوارشان را پیوند بزند و این مرکز را به الگویی بی‌بدیل تبدیل کند که شهره کتابخانه‌های بزرگ جهان و اسلام‌پژوهان شود و بسیاری را مشتاق بازدید از آن کند (اشعری، ۱۳۸۹، مقدمه).

۲. آشنایی با شخصیت‌های ویژه آیین

۲-۱. سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره)

سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی فرزند سید شمس‌الدین به سال ۱۳۱۵ ق. / ۱۲۷۶ ش. در نجف اشرف پا به عرصه هستی نهاد. تحصیلات مقدماتی را نزد پدر، مادر و جد پدری خود فراگرفت و

همزمان با آن مشغول فراگیری قرائت، تجوید و تفسیر قرآن کریم شد. سپس به مدارس جدید رفت و علوم متداول آن روز همچون ریاضی، هندسه، جغرافی، طب، علوم غریبه و ... را در طول پنج سال با رتبه اول به پایان برد و در ادامه دروس سطح حوزوی را نزد اساتید برجسته عصر خود فراگرفت. پس از آن دروس خارج فقه و اصول را نزد بزرگان و استادان میرز شیعه فراگرفت و در سن ۲۷ سالگی به درجه عالی اجتهاد

رسید. ایشان بیش از ۴۵۰ اجازه اجتهاد و روایی از علمای امامیه و غیرامامیه دارد و به حق ملقب به شیخ الاجازه عصر خویش است. معظم له در سال ۱۳۴۲ق. برای زیارت آستان مقدس ثامن الحجج (ع) و حضرت فاطمه معصومه (س) و دیدار آشنایان و بستگان خود به سوی ایران هجرت کرد و پس از طی مدتی، در ۱۲ شعبان ۱۳۴۳ق. وارد شهر قم شد و به دعوت آیت الله شیخ عبدالکریم حائری، مؤسس حوزه علمیه قم، برای تربیت علمی و اخلاقی طلاب، در قم رحل اقامت افکند و به مدت ۷۰ سال به تدریس و تربیت شاگردان پرداخت. اولین توضیح المسائل ایشان به سال ۱۳۷۰ق. با عنوان نخبه الاحکام به چاپ رسیده است. ایشان علی رغم اشتغالات فراوان، به تألیف بیش از ۱۵۰ اثر در رشته های مختلف علوم پرداخته است، که فقط یکی از آنها با عنوان ملحقات الاحقاق، به تنهایی ۳۶ جلد است. آیت الله مرعشی، علاوه بر خدمات علمی و اجتماعی فراوان، در زمینه فرهنگی نیز تلاش های ستودنی انجام داده است که تأسیس چندین مدرسه علمیه و مراکز تحقیقی از جمله آنهاست؛ اما مهم ترین اثر ماندگار ایشان، کتابخانه بزرگ معظم له است که هم اکنون به یکی از بزرگترین مراکز فرهنگی جهان تبدیل شده است و روزانه ده ها محقق جهانی و صدها پژوهشگر داخلی از این فرهنگستان بزرگ بهره مند می شوند. امام خمینی (ره) در تجلیل از این اثر ماندگار فرموده است: «کتابخانه حضرت آیت الله آقای نجفی مرعشی - دامت برکاته - از کتابخانه های کم نظیر و شاید بتوان گفت بی نظیر ایران است. کتب نفیس اعظام شیعه و کتاب های منحصر به فرد و خطی آن از ذخایر فرهنگ غنی اسلام و ایران می باشد».

قلب این عالم فرزانه و عارف زاهد و سیاستمدار مذهبی، در هفتم شهریور ۱۳۶۹/ هفتم صفر ۱۴۱۱ در سن ۹۶ سالگی پس از عمری مجاهدت و تلاش، از حرکت ایستاد و معظم له به جوار آرامش الهی هجرت نمود. معظم له علی رغم اختصاص قبری مناسب در حرم مطهر فاطمه معصومه (س)، ترجیح داد که در «زیر پای افرادی که به دنبال علوم آل محمد (ص)» هستند، دفن شود. لذا بنا به وصیت ایشان، در راهروی درب ورودی کتابخانه شان در قم

به خاک سپرده شد و مرقد مطهرشان روزانه ملجأ و مأوا و زیارتگاه صدها تن از عاشقان و عارفان جهان اسلام است (بدوی، ۱۳۸۳، ص ۲۵-۲۸).

۲-۲. سید محمود مرعشی نجفی

سید محمود مرعشی نجفی، ملقب به جمال‌الدین، در سال ۱۳۲۰ ش. در شهر قم و در بیت فقاہت و مرجعیت دیده به جهان گشود. قرائت قرآن و خواندن و نوشتن را در خانه فرا گرفت. پس از گذراندن دوره‌های دیستان و دبیرستان به سلک روحانیت درآمد و در حوزه علمیه قم مقدمات و سطح را نزد پدر بزرگوار خود و اساتید برجسته‌ای چون آیت‌الله فاضل لنکرانی، آیت‌الله سیدمهدی لاجوردی، آیت‌الله شیخ

ابوطالب تجلیل تبریزی، آیت‌الله محمدتقی ستوده و حجت‌الاسلام شیخ احمد ورامینی آموخت و به درس خارج فقه و اصول پدر بزرگوارش راه یافت که تا اواخر عمر معظم‌له، ادامه داشت. سید محمود در کنار فراگیری علوم فقه و اصول و دیگر علوم حوزوی، مانند تفسیر، حدیث، منطق و فلسفه، به دلیل علاقه وافری که به علم رجال، انسب و به‌ویژه کتابشناسی و نسخه‌شناسی داشت، همواره به مطالعه کتب و رسائل قدما و متأخران در این رشته‌ها می‌پرداخت و از تجربیات گسترده پدر خویش استفاده فراوان می‌برد تا اینکه خود در برخی از این رشته‌ها صاحب نظر گردید.

دکتر مرعشی با تبصری که در علوم حوزوی یافته بود، موفق به اخذ اجازه اجتهاد از آیت‌الله شیخ عبدالنبی اراکی و اجازات دیگری در امور شرعی از دیگر مراجع گذشته و حال و نیز اجازات روایی از آیت‌الله علامه حاج آقا بزرگ تهرانی، صاحب الذریعه، و آیت‌الله سید محمد صادق بحر العلوم گردید. ایشان مفصل‌ترین اجازه روایی را از والد بزرگوارش، به نام الاجازة الکبیره، یا الطريق و المحجّج لثمره المہججہ دریافت کرده، که آخرین دستنویس آیت‌الله مرعشی نیز به شمار می‌رود.

سید محمود مرعشی، نه تنها در علوم قدیمه و حوزوی کسب فیض کرده، بلکه از علوم جدید نیز بهره فراوانی برده است؛ از جمله در رشته جامعه‌شناسی، که ابتدا در دانشگاه تهران و سپس در دانشگاه لندن به تحصیل پرداخت و در مارس ۱۹۸۵ موفق به اخذ دکترای جامعه‌شناسی از این دانشگاه گردید. پایان‌نامه دکترای وی درباره دست‌نوشته‌های اسلامی قرن چهارم تا هفتم هجری است. ایشان دکترای افتخاری از فرهنگستان علوم آذربایجان نیز دارد. دکتر مرعشی از همان آغاز جوانی همیشه یار و مددکار و عصای دست پدر خویش بوده

است. وی اداره بیت و امور مرجعیت، مدارس و کتابخانه عمومی معظم له را به عهده داشته و به تصریح آیت الله مرعشی در یکی از فرازهای وصیتنامه الهی و اخلاقی خود، ایشان در تأسیس و اداره و ابقای کتابخانه از همان آغاز نقش اساسی و ارزنده ای داشته و در حقیقت بانی و مؤسس اولی آن شخص ایشان بوده است.

سید محمود مرعشی غیر از اداره امور بیت پدر، کتابخانه و مدارس، نقش بسیار ارزنده ای در پیشبرد اهداف و پیروزی انقلاب اسلامی ایران داشته است؛ زیرا ایشان حلقه واسطه میان پدر و رهبر انقلاب حضرت آیت الله العظمی امام خمینی (ره) بوده است. پیامهای مهم و سری که میان آنان مبادله می شد به وسیله دکتر مرعشی انجام می گرفت و پخش و نشر اطلاعیه ها و پیام های آیت الله مرعشی و برخی از پیام ها و اطلاعیه های امام خمینی پیش از ورود به ایران به عهده ایشان قرار داشت.

دکتر مرعشی که فرزند ارشد ذکور و وصی پدر بزرگوارشان است، هم اکنون نیز تولیت کتابخانه عمومی حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی و ریاست واحدهای تحقیقاتی آن کتابخانه را به عهده دارند و در برخی مجامع علمی داخل و خارج کشور و چند مرکز علمی و فرهنگی بین المللی عضویت دارند.

دکتر سید محمود مرعشی در کنار این فعالیت ها به کار تألیف و تصنیف نیز اشتغال داشته و مقدمه های بیشتر کتاب های منتشر شده از سوی کتابخانه را شخصاً نوشته است. ضمناً ایشان یکی از اعضای فعال انجمن علمی احقاق الحق شناخته می شود، که تاکنون ۳۳ جلد آن، با فهرست ملحقات، به زیور طبع آراسته شده است.

تا سال ۱۳۸۹ از آثار ایشان، ۱۳ عنوان کتاب و فهرست تألیفی از جمله شرح حال و آثار و آرا و عقاید و نظریات ابن سینا، شرح حال و آثار و آرا و عقاید و نظریات ابوحامد غزالی (نوابغ شرق)، شرح حال و آثار و آرا ابونصر فارابی، فهرست نسخه های خطی کتابخانه مرعشی (جلدهای ۲۸، ۲۹ و ۳۰) و ... و ۹ عنوان تصحیح متون از جمله شرح نخبه المقال در علم رجال، اثر پدر بزرگوارش آیت الله مرعشی، تنظیم و تصحیح رسائل عملیه آیت الله مرعشی، اجازات حضرت والدشان به انضمام زندگینامه اجازه دهندگان تحت عنوان المسلسلات فی الاجازات، و ... چاپ شده است. از دیگر اقدامات وی نظارت بر تدوین و انتشار ۶۴ عنوان کتاب که فهرس نسخه های خطی کتابخانه مرعشی از جمله آنهاست و تألیف ۶۱ عنوان مقاله که اغلب آنها در میراث شهاب چاپ و منتشر شده است، می توان اشاره کرد. (رفیعی، ۱۳۸۱، ص ۳۵۸-۳۶۱؛ رفیعی، ۱۳۸۹، ص ۴۰۹-۴۱۶؛ اسفندیاری، رفیعی، ۱۳۸۹، ص ۳۲۹-۳۴۷).

نظارت و مدیریت بر انتشار منظم مجله میراث شهاب که ۱۲۰ شماره آن تا پایان سال

۱۴۰۴ منتشر شده، و مجموعه مقالات نسخه‌شناسی در ۱۲ جلد از دیگر آثار دکتر سید محمود مرعشی است. سخنرانی‌های متعدد علمی و خاطرات ارزشمند ایشان که در مطبوعات و رسانه‌ها چاپ و گزارش شده، اگر تدوین شود چندین مجلد می‌شود.

۳. دست‌اندرکاران و داوران

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- رئیس همایش: علی اکبر اشعری، مشاور فرهنگی رئیس جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- دبیر علمی: حبیب‌الله عظیمی، عضو هیئت علمی و معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- کمیته علمی: سید عبدالله انوار، اکبر ایرانی، حمید سلیم‌گندمی، علی صادق‌زاده وایقان
- دبیر اجرایی: فتح‌الله کشاورز میرزامحمدی، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر
- کمیته اجرایی: فتح‌الله کشاورز میرزامحمدی، حمید سلیم‌گندمی، علی صادق‌زاده وایقان
- مسئول دبیرخانه: علی صادق‌زاده وایقان، مدیر گروه فراهم‌آوری کتاب‌های خطی و نادر
- مسئول بررسی مقالات و پایان‌نامه‌ها: حمید سلیم‌گندمی، عضو هیئت علمی و مدیر گروه اطلاع‌رسانی کتاب‌های خطی و نادر
- مسئول بررسی فهرست‌ها و کتاب‌ها: علی صادق‌زاده وایقان؛ مدیر گروه فراهم‌آوری کتاب‌های خطی و نادر
- داوران: عطا احمدی، غلامرضا اعوانی، فریبا افکاری، سید عبدالله انوار، علی اوجبی، بهروز ایمانی، محمد باهر، [کاوه بیات]، رسول جعفریان، ابوالفضل حافظیان بابلی، نجفقلی حبیبی، سیدصادق حسینی اشکوری (آصف‌آگاه)، رضا خانی‌پور، احمدرضا رحیمی ریشه، محسن روستایی، رضا شعبانی، عمادالدین شیخ‌الحکامی، علی‌اشرف صادقی، علی صدراپی خویی، عبدالحسین طالعی، حبیب‌الله عظیمی، فرید قاسملو، مسعود قاسمی، سیدشمس‌الدین قرشی، سیدعلی کسائی، نجیب مایل هروی، حسین متقی، مهدی محقق، [کاظم محمدی وایقانی]، سیدسعید میرمحمدصادق، محمود نظری (۳۱ نفر: ۵ نفر از سازمان؛ ۲۶ نفر خارج از سازمان).

۳. گزارش دبیرخانه

ویژگی مهم و متمایز دهمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، مزین شدن نام آیین به بزرگ مرجع عالم تشیع آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره) و فرزند اندیشمندش حجت الاسلام دکتر سید محمود مرعشی نجفی بود.

دبیرخانه همایش با برگزاری جلسات از ۳۰ فروردین ۱۳۸۹ فعالیت خویش را شروع کرد. در شهریور با ارسال فراخوان از مؤسسه های پژوهشی، کتابخانه های بزرگ، اساتید و پژوهشگران حوزه نسخه های خطی تقاضا نمود تا آثار منتشر شده خویش در سال ۱۳۸۸ را به دبیرخانه همایش ارسال نمایند. فراخوان از طریق مطبوعات، صدا و سیما، چاپ پوستر و ارسال نامه به معاون پژوهشی مراکز آموزشی و دانشگاه ها، کتابخانه های فعال و بزرگ دانشگاهی، ناشران موضوعی، مدیریت های استانی سازمان و ... در زمینه نسخه های خطی اطلاع رسانی شد. در مجموع از این آثار رسیده به دبیرخانه همایش، ۳۶۶ اثر علمی مرتبط با اهداف آئین، اعم از کتاب، پایان نامه و مقاله مورد ارزیابی قرار گرفت. جدای از ارزیابی متون علمی، دبیرخانه، مراکز و ناشران فعال علمی و پیشکسوت برجسته در حوزه نسخه های خطی را شناسایی کرد و کارنامه آنها توسط شورای علمی آیین مورد ارزیابی قرار گرفت.

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] فهرست نویسی: ۳۲ اثر؛ [۲] تصحیح متون: دین: ۱۲ اثر، علوم: ۱۷ اثر، ادبیات: ۴۵ اثر، فلسفه و حکمت: ۱۵ اثر، تاریخ و اسناد: ۳۰ اثر (جمعاً ۱۱۹ اثر)؛ [۳] فاکسیمیل: ۱۲ اثر؛ [۴] مقاله: ۱۰۵ اثر؛ [۵] رساله ها: ۸۵ اثر؛ [۶] پایان نامه: ۱۰ عنوان؛ [۷] ناشران: ۵ ناشر؛ [۸] پیشکسوتان: ۱۰ نفر؛ که جمعاً ۳۷۳ اثر، نهاد و شخص بود.

در این دوره برای داوری آثار از اساتید و کارشناسان دانشگاه تهران، قم، شهید بهشتی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، مرکز کتابشناسی شیعه، مجمع ذخایر اسلامی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، بنیاد ایران شناسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی و صدا و سیما دعوت بعمل آمد و کلیه آثار توسط ۳۱ نفر داور، با دقت تمام توسط حداقل سه متخصص و در بعضی محورها از جمله فهرست های نسخه های خطی توسط هفت نفر از متخصصین این حوزه داوری و ارزیابی شد.

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

• ارجنامه مرعشیان: مقالاتی در پاسداشت حضرت آیت الله العظمی علامه

سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی و حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر سید محمود مرعشی نجفی / گردآورنده محمد اسفندیاری و حسین رفیعی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۹. ۴۴۷ ص.: مصور.^۲

- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (۱): به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخه‌های خطی. س ۱۳، ش ۱۱ (پیاپی ۱۵۵)، آبان ۱۳۸۹. ۱۳۶ ص.
- کتاب ماه کلیات: ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (۲): به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخه‌های خطی. س ۱۳، ش ۱۲ (پیاپی ۱۵۶)، آبان ۱۳۸۹. ۱۳۴، [۲] ص.
- نمایشگاه آثار حضرت آیت‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی (ره)
- نمایشگاه کتاب‌های حاشیه نوشته حضرت آیت‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی (ره)
- نمایشگاه آثار حجت‌الاسلام دکتر سید محمود مرعشی‌نجفی
- نمایش دفتر یادبود کتابخانه حضرت آیت‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی (ره)

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در روز شنبه ۲۹ آبان ۱۳۸۹ همزمان با هفتمین روز هجدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۳ که به نام «کتاب، شهر، توسعه، صنعت و کشاورزی» نام گرفته بود، از ساعت ۹/۳۰ الی ۱۲ در مرکز همایش‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (سالن شریعت‌زاده) برگزار و شخصیت‌های ذیل سخنرانی کردند:

- علی اکبر اشعری: مشاور فرهنگی رئیس‌جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران
- غلامعلی حداد عادل: رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی و رئیس

۱. همزمان کتابخانه آیت‌الله مرعشی‌نجفی نیز کتابی با همین عنوان منتشر کرد:

ارجنامه مرعشیان: گزیده مقالاتی در پاسداشت حضرت آیت‌الله العظمی علامه سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی و حجت‌الاسلام و المسلمین سید محمود مرعشی‌نجفی. قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی‌نجفی (ره)، «گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی»، ۶۸۶ ص.

۲. این کتاب با دیپاچه‌ای از علی اکبر اشعری، مشاور فرهنگی رئیس‌جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، و در دو بخش تدوین شده است: بخش اول «ارجنامه حضرت آیت‌الله العظمی سید شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی» بوده و مقالات: بازخوانی زندگی‌نامه‌های خودنوشت علامه مرعشی‌نجفی از سیدرضا باقریان موحد، سر دلبران در حدیث دیگران از محمد جواد محمودی، نگاهی به «موسوعه الامامه فی نصوص اهل السنه» از محمدعلی کوشا و هفت بند معرفت به قلم عبدالحسین طالعی است. بخش دوم به «ارجنامه حضرت حجت‌الاسلام و المسلمین سید محمود مرعشی‌نجفی» اختصاص دارد که شامل مقالات: نگاه‌بان میراث شهاب از علی رفیعی علامرودشتی، باغبان بوستان معرفت و فضیلت از غلامرضا گلی زواره، از روزگار رفته حکایت و گنجینه‌های خطی از سید محمود مرعشی‌نجفی، آشنایی با کتابخانه‌های جهان از سیدرضا باقریان موحد و کتابشناسی دکتر سید محمود مرعشی‌نجفی از حسین رفیعی است.

۳. هجدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۲۳ آبان الی ۳۰ آبان ۱۳۸۹ برگزار شده است.

فرهنگستان زبان و ادب فارسی

- نمایش فیلم مستند کوتاهی از احوال و آثار آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره)
- سید عبدالله فاطمی نیا
- سید محمود مرعشی نجفی: تولیت و ریاست کتابخانه آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره) و گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی
- حبیب الله عظیمی: معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و دبیر علمی
- سید کاظم حافظیان رضوی: قرائت پیام انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران
- تقدیر از مقام شامخ آیت الله سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره) و فرزندش حجت الاسلام دکتر سید محمود مرعشی نجفی، توسط سازمان ها و مؤسسات: انجمن فهرست نگاران ایران، مؤسسه کتابشناسی شیعه، دفتر نشر میراث مکتوب، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، دایرة المعارف بزرگ اسلامی، کتابخانه های تخصصی قم، کارکنان کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی، انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران، مرکز بین المللی مخطوطات اسلامی، مؤسسه گنجینه باز نسخه های خطی (دهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۱۳۸۹، ص ۱۱۸-۱۲۱).

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۲۸ اثر و فعالیت، شامل ۱۰ «برگزیده» و ۱۸ «شایسته تقدیر» در ۷ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است:

۱. فهرست نویسی

[برگزیده]: فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (جلد ۲۷/۱) / جواد بشری

[شایسته تقدیر]: فهرست نسخه های عکسی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (جلد ۳-۵) / ابوالفضل حافظیان بابلی

[شایسته تقدیر]: فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی آیت الله گلپایگانی (قم) (جلد ۵ در ۵ مجلد) / ابوالفضل حافظیان بابلی، علی صدراپی خوبی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: دین]: موسوعة الامة فی نصوص اهل السنة؛ شهاب الدین المرعشی النجفی (۴۲)

(جلد) / سید محمود مرعشی نجفی، محمد اسفندیاری و...^۱
[برگزیده: دین]: مجموعه آثار کنگره بین‌المللی بزرگداشت ثقة الاسلام کلینی (۶۲ ج) /
پژوهشکده علوم و معارف حدیث (دارالحدیث) (دبیر علمی کنگره و مدیریت مجموعه:
مهدی مهریزی)

[شایسته تقدیر: دین]: الاقتصاد فيما يحب على العباد؛ تأليف أبي جعفر محمد بن
الحسن الطوسي / سید محمد کاظم موسوی
[شایسته تقدیر: دین]: الرسائل الفقهية في الغناء / منصوره اعتمادی
[برگزیده: تاریخ و اسناد]: اسناد موقوفات اصفهان (۱۲ جلد) / سید صادق حسینی
اشکوری (آصف آگاه)

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: العراضة في الحكاية السلجوقية / مریم میرشمسی
[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: تاریخ فرشته؛ تألیف محمد قاسم هندوشاه استرآبادی (۲
جلد) / محمدرضا نصیری

[شایسته تقدیر: علوم]: جامع الالحن؛ عبدالقادر بن غیبی الحافظ المراغی / بابک خضرائی
[شایسته تقدیر: علوم]: ورزنامه؛ فسطیوس بن اسکوراسیکه / حسن عاطفی
[شایسته تقدیر: علوم]: الايضاح عن اصول صناعة المساح / علی اوجبی
[شایسته تقدیر: ادبیات]: شروح سوانح العشاق: (پنج شرح بر سوانح احمد غزالی
عارف متوفای ۵۲۰ ق.)؛ شارحان عزالدین محمود کاشانی ... [و دیگران] / احمد مجاهد
[شایسته تقدیر: ادبیات]: کامل التعبير تفلیسی (متن کهن سده ششم)؛ کمال‌الدین ابوالفضل
حبیش تفلیسی / حسین رضوی برقی

[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: دستور الجمهور في مناقب سلطان العارفين ابویزید
طیفور؛ تألیف احمد بن الحسین بن الشیخ الخرقان / محمد تقی دانش‌پژوه، ایرج افشار
[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: فيه مافیه (و پیوست‌های نویافته)؛ مولانا جلال‌الدین
محمد بلخی / توفیق هاشم‌پور سبحانی

۳. چاپ فاکسیمیله

[شایسته تقدیر]: الابنية عن حقایق الادویه: روضة الانس و منفعة النفس؛ ابومنصور
موفق بن علی هروی؛ به خط علی بن احمد اسدی طوسی / با مقدمه فارسی ایرج افشار.
علی اشرف صادقی؛ با مقدمه انگلیسی برت گ. فراگنر ... [و غیره]

[شایسته تقدیر]: علی‌نامه (منظومه‌ای کهن) سروده به سال ۴۸۲ ق.؛ از سراینده‌ای متخلص به ربیع/ با مقدمه محمد رضا شفیعی کدکنی، محمود امیدسالار

۴. پایان‌نامه‌ها

[برگزیده: دکتری]: گونه‌شناسی تجلید در حوزه تمدن ایران اسلامی (از قرن ششم ق. تا پایان قاجاریه) (دانشگاه شاهد)/ مصطفی رستمی

[شایسته تقدیر: دکتری زبان و ادبیات فارسی]: تصحیح و ویرایش تنکسوق‌نامه (دانشگاه تهران)/ گوانگ شی (از کشور چین)

[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: تصحیح و تحقیق تذکره بستان العشاق (جلد نخست از مجموعه بساتین الخاقانیه) (دانشگاه علامه طباطبائی)/ زهرا ضیایی

۵. رسائل و مقالات

[برگزیده]: لقط و الشکل؛ (آنکارا، مجموعه اسماعیل صائب، ش ۳ / ۵۴۷) تألیف ابوبکر محمد بن السری السراج (نامه بهارستان، ش ۱۵)/ حمیدرضا مستفید

[شایسته تقدیر]: بررسی و ارزیابی شاهنامه سن ژوزف (محفوظ در «مکتبه الشرقیه» وابسته به دانشگاه سن ژوزف بیروت، ش NC.۴۳) (نامه بهارستان، ش ۱۵)/ جلال خالقی مطلق
[شایسته تقدیر]: تأملی در روش تصحیح و شیوه تعلیقی (ارج‌نامه یوسفی)/ داود غلامزاده

۶. ناشران

[برگزیده]: انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی/ انتشار ۵۵ مجلد فهرست، تصحیح متون، مجموعه مقالات، و نشریات مرتبط در حوزه نسخ خطی (مدیر مسئول: رسول جعفریان)

۷. پیشکسوتان

[برگزیده]: عبدالحسین حائری/ به پاس ۶۰ سال تلاش بی‌وقفه در حوزه نسخه‌های خطی
[برگزیده]: سید محمد حسین خبره‌فرشچی/ به پاس نیم قرن تلاش برای فراهم‌آوری و حفظ نسخه‌های خطی

[برگزیده]: نجیب مایل هروی/ به پاس تدوین آثار ارزشمند و تدریس در حوزه نسخه‌های خطی و تصحیح متون

یازدهمین (۱۳۹۰: مشهد)

کاظم مدیرشانه چی، عبدالله نورانی، مهدی ولایی
و محمود یزدی مطلق (فاضل)

۱. مقدمه

توجه به عالمان و اندیشمندان و برگزاری گرامیداشت برای آنها از دیرباز مورد توجه بوده و برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی نمونه بارز آن است. در این میان بزرگداشت برای استادان و پیشکسوتان محقق و فهرست نگار در حوزه نسخه های خطی با توجه به زحمات بسیار زیاد و خستگی ناپذیر که در طول سالیان متمادی برای جمع آوری و حفاظت از این میراث گران سنگ میهن عزیزمان ایران کشیده اند، حداقل کاری است که می توان کرد. تقریباً بیشتر افرادی که در آیین های این چنینی مورد تجلیل قرار می گیرند در زمان برگزاری مراسم در قید حیات نیستند. این رویه سبب شده است این گونه به نظر آید که تا زمانی که اندیشمندان در قید حیات هستند قرار نیست مورد توجه قرار گیرند.

نمونه بارز آن برگزاری بزرگداشت های متعدد برای استاد ایرج افشار، پس از فوت ایشان بود. استاد ایرج افشار با وجود خدمات شایان توجهی که به این مرز و بوم کرده است، در دوران پربار خویش بیشتر با آثارش مطرح بوده و کمتر از سوی مراکز و نهادهای مختلف مورد توجه بوده است؛ و به محض اینکه به دیار باقی شتافت بزرگداشت های متعددی از سوی نهادهای دولتی و خصوصی برای استاد برگزار شد و بالغ بر ۱۰ ویژه نامه از سوی نشریات مختلف در داخل و خارج از کشور منتشر شد. البته در این مسئله فروتنی و تواضع این بزرگواران، که تمایلی برای مطرح شدن جز به کارهایشان ندارند، نیز بی تأثیر نبوده است.

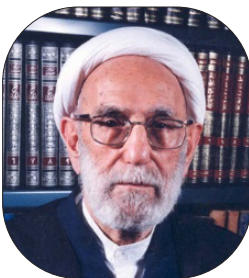
در یازدهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، یکی از شخصیت های بسیار تأثیرگذار در حوزه نسخه های خطی استاد عبدالله نورانی بودند که قرار بود در زمان حیات ایشان، در کنار دیگر استادان و حامیان نسخه های خطی استان خراسان رضوی، زنده یاد

کاظم مدیرشانه‌چی، دکتر محمود یزدی مطلق و میرزا مهدی ولایی مورد تجلیل قرار گیرند، که متأسفانه به مشیت الهی چند روزی مانده به برگزاری مراسم جان به جان آفرین تسلیم کردند و به دیار باقی شتافتند، تا این وضعیت - برگزاری مراسم بزرگداشت بعد از فوت مشاهیر - همچنان حفظ شود.

تقدیر و تجلیل از بزرگان عرصه علم و ادب، در زمان حیاتشان کوچک‌ترین کاری است که نهادها و سازمان‌های علمی و فرهنگی می‌توانند برای تشکر از تلاش‌های خستگی‌ناپذیر این بزرگان انجام دهند؛ هرچند این اساتید به تقدیرهای دنیوی دل نبسته‌اند. به امید روزی که، تا اندیشمندان زنده‌اند مورد توجه و تجلیل قرار گیرند (مطلبی، ۱۳۹۰، ص ۲-۳).

۲. آشنایی با شخصیت‌های ویژه آیین

۱-۲. کاظم مدیرشانه‌چی

کاظم مدیرشانه‌چی در سال ۱۳۴۴ ق. / ۱۳۰۴ ش. در مشهد چشم به جهان گشود. پس از گذراندن دبستان و دبیرستان، در سال ۱۳۱۹ تحصیلات دینی خود را در حوزه علمیه مشهد آغاز کرد و تا سال ۱۳۳۷ ادامه داد. از سال ۱۳۲۲ در کنار تحصیل، به تدریس برخی دروس حوزوی پرداخت و از سال ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۰ ریاست کتابخانه مدرسه نواب را به عهده داشت. آیت‌الله سیدعلی سیستانی از دوستان دوران

تحصیل و هم مباحثه ایشان بود. وی طی قریب بیست سال دروس حوزوی را از ادبیات و سطوح تا خارجه فقه و اصول، علوم عقلی (فلسفه و کلام) و عرفان نزد اساتید مبرز که هر یک استوانه‌هایی در علم و معرفت بودند، گذراند. استاد شانه‌چی پس از کسب درجه اجتهاد در فقه و مبانی حقوق اسلامی، در سال ۱۳۳۷ به دعوت دکتر علی‌اکبر مجیدی فیاض، معروف به علی‌اکبر فیاض (۱۲۷۷-۱۳۵۰) بنیانگذار دانشکده‌های ادبیات و الهیات مشهد، به تدریس در دانشکده علوم معقول و منقول - که بعداً به دانشکده الهیات و معارف اسلامی تغییر نام یافت - پرداخت. ایشان طی ۴۲ سال به تدریس در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی اشتغال داشت. استاد در سال ۱۳۴۲ به مرتبه دانشیاری و در سال ۱۳۴۷ به استادی دانشگاه فردوسی و در سال ۱۳۷۹ به افتخار بازنشستگی نائل شد. او در سال ۱۳۷۲ به عنوان استاد نمونه کشور و در نخستین دوره معرفی چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۰، به عنوان یکی از این چهره‌ها شناخته شد. دانشگاه فردوسی نیز در

سال ۱۳۸۰ کنگره نکوداشت ایشان را برگزار کرد. در طول سال‌های تدریس و فعالیت علمی و آموزشی استاد شانه‌چی، کنگره‌ها و سمینارهای مختلفی برای سخنرانی، ارائه مقاله و حضور از ایشان دعوت کردند. همچنین به دعوت دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی کشورهای مختلف به برخی از کشورهای آسیا، آفریقا و اروپا سفر کرد و با از سوی دانشگاه مشهد و سایر مؤسسات فرهنگی ایران عمدتاً به منظور بازدید از کتابخانه‌ها و نسخه‌برداری از مخطوطات فارسی و عربی به این کشورها اعزام شد. علی‌رغم اکراه از مناصب و مسئولیت‌های اداری و اجرایی، علاوه بر مسئولیت کتابخانه مدرسه نواب، مدیریت گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، ریاست کتابخانه دانشکده، سرپرستی دوره‌های تکمیلی دانشکده، عضویت در کمیته‌ها و هیئت‌های متعدد دانشگاه فردوسی مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، بررسی و انتخاب کتاب سال، کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، انجمن کتابخانه‌های عمومی استان خراسان، انجمن مخطوطات ایران، شورای نشر نفایس آستان قدس رضوی، هیئت امنای دانشکده علوم قرآنی مشهد، و هیئت تحریریه مجله‌های دانشکده، نامه آستان، مشکوة و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی را در کارنامه‌اش دارد. استاد در ۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۱ مصادف با سالروز شهادت حضرت امام رضا (ع) درگذشت و در صحن آزادی حرم حضرت امام رضا (ع) به خاک سپرده شد. از سال ۱۳۳۶ الی ۱۳۸۱ تعداد ۸۱ عنوان کتاب و مقاله از آثار استاد چاپ و منتشر شده است. صرف نظر از پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی که زمانی در دانشگاه‌ها معمول بود، استاد شانه‌چی در دوره کارشناسی ارشد راهنمایی و مشاوره ۱۶۰ رساله و در دوره دکتر ۱۰ رساله را اغلب در دانشگاه فردوسی و دانشگاه آزاد اسلامی مشهد و چند دانشگاه دیگر برعهده داشت. فهرست نسخه‌های خطی شش کتابخانه مشهد با همکاری عبدالله نورانی و تقی بینش، نسخه‌های کهن قرآن، نسخه‌های دستنویس قرآن مجید از آغاز تا سده پنجم، نفایس مخطوطات شیخ طوسی و فهرست کتابخانه کاظم مدیرشانه‌چی از جمله آثار شانه‌چی در حوزه فهرست‌نگاری است (مدیرشانه، ۱۳۹۱).

۲-۲. عبدالله نورانی

استاد عبدالله نورانی فرزند نوروزعلی در سال ۱۳۱۰ در نیشابور چشم به جهان گشود^۱ و تا ۱۷ سالگی در نیشابور زیست. پدرش اهل علم و استاد علوم قرآنی و از قراء تراز اول نیشابور بود و علاقه زیادی به تحصیل علوم قرآنی و طلبگی فرزندش [عبدالله] داشت که باعث

۱. تاریخ تولد استاد نورانی در شناسنامه اول فروردین ۱۳۰۸ است ولی تاریخ ولادت رسمی ایشان طبق اسناد موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ۱۳۱۰ می‌باشد.

شد استاد به یادگیری عربی علاقه‌مند شده ولی چون هنوز مدرسه طلاب نیشابور افتتاح نشده بود، هرکجا بحث و صحبت زبان عربی بود استاد با عنایت می‌نگریست. بعد از شهریور ۱۳۲۰ که مدرسه گلشن نیشابور برای طلاب افتتاح شد استاد با آنجا ارتباط پیدا کرده و از سال ۱۳۲۵ به صورت رسمی تحصیلات حوزوی خود را شروع کرد. پس از سه سال طلبگی و تدریس در سال ۱۳۲۷ برای ادامه تحصیل عازم

مشهد شد. استاد برای تکمیل تحصیلات و معلومات، پیدا کردن پاسخ بعضی از سوالات، و فیض از استادان بنام زمان خویش، عازم قم و نجف شده، در رشته‌های ادبیات عربی، منطق، اصول فقه، علم کلام، اخلاق، تفسیر قرآن مجید، فلسفه‌ی مشاء و اشراق و حکمت متعالیه ملاصدرا، تا اخذ درجه‌ی اجتهاد ادامه داد. ۲۰ سال در مشهد به کار علمی، تدریس و نشر معارف اسلامی با همراهی بزرگانی همچون سیدعلی موسوی بهبهانی، دکتر علی شریعتی، احمد آرام، محیط طباطبایی، علی محمد عامری، حبیب یغمایی و حسن مبرهن اشتغال داشت و سپس عازم قم شد. در سال ۱۳۴۷ با تشویق و دعوت استاد شهید مرتضی مطهری به تهران آمد و از طریق وی به حسینیه‌ی ارشاد و برخی مراکز فرهنگی دیگر راه یافت و مشغول به کار شد. پژوهش در کنار استادان دانشگاه‌های تهران و آشنایی با روش‌های جدید نسخه‌پژوهشی و پژوهش‌های مختلف، او را به کار تصحیح نسخه‌های خطی و پژوهش در این عرصه ترغیب کرد.

استاد از سال ۱۳۵۲ به دعوت استاد مهدی محقق، مدیر گروه وقت دانشکده‌ی ادبیات، با تدریس صرف و نحو عربی و فارسی و مبانی تحقیق در علوم دینی و خداشناسی به عنوان استاد مدعو و حق التدریس با دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی و دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران همکاری کرد. وی از سال ۱۳۵۴ در دانشکده‌ی الهیات و معارف اسلامی به عنوان حق التدریس در دوره‌های لیسانس، فوق لیسانس و دکترا موضوعات فلسفه، کلام، تاریخ مذاهب و سیره‌ی معصومین علیهم السلام، تاریخ و تمدن اسلامی، متون فلسفی، فلسفه ملاصدرا، منطق قدیم و صرف و نحو عربی و شرح دیوان متنبی و کلیات فلسفه اسلامی را درس داده است.

فعالیت و نقش استاد نورانی در دانشکده‌ی الهیات و معارف اسلامی آنقدر برجسته و مهم بود که شهید دکتر محمد مفتاح سرپرست وقت دانشکده‌ی الهیات و معارف اسلامی، تقاضای استخدام تمام وقت رسمی استاد را کرد.

نورانی پس از تشکیل ستاد انقلاب فرهنگی، در کمیته برنامه ریزی دانشکده الهیات و معارف اسلامی شرکت کرد و از طرف دانشگاه مأمور به همکاری با مرکز نشر دانشگاهی برای بررسی، اظهارنظر و مشاوره درباره تدوین و نشر کتاب های فلسفه، فقه و حقوق و معارف اسلامی شد، علاوه بر گروه فلسفه و فقه با دیگر گروه های آن مرکز نیز همکاری نموده است. نورانی از سال ۱۳۶۷ به طور رسمی با مرتبه دانشیاری با گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران همکاری کرد و پس از ۲۴ سال و ۷ ماه سنوات قابل احتساب در اردیبهشت ۱۳۷۹ با مرتبه دانشیاری از همین دانشگاه بازنشست شد. استاد علاوه بر تدریس، راهنمایی و مشاوره پایان نامه ها در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا، عضویت در شوراهای تخصصی، مسئول دفتر احیای آثار خطی دانشکده و عضو کمیته کتابخانه دانشکده بوده و همچنین نقش مؤثر و ارزنده در راه اندازی مرکز پژوهشی میراث مکتوب داشته است. استاد نورانی در ۷ آبان ۱۳۹۰ دعوت حق را لبیک گفت و در بهشت زهرا آرام گرفت.

از آثار نورانی، ۲۵ عنوان تصحیح متون، ۲ عنوان ترجمه، ۳۱ عنوان مقاله، ۷ عنوان گفتگو و فهرست نسخه های خطی شش کتابخانه مشهد با همکاری کاظم مدیرشانه چی و تقی بینش چاپ شده و به دلیل همین فعالیت ها از وی به عنوان خادم کتاب، از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تجلیل شده است (صادق زاده وایقان، ۱۳۹۴).

۳-۲. مهدی ولایی

میرزا مهدی ولایی در سال ۱۲۸۱ ش. در خانواده ای روحانی در شهر نجف اشرف دیده به جهان گشود. پدرش حاج شیخ یوسف شفتی رشتی اصالتاً از اهالی طالقان بود. میرزا مهدی، مقدمات و سطح را در محضر پدرش و شیخ مرتضی طالقانی و شیخ غلام علی قمی و درس خارج را نزد آقا ضیاءالدین عراقی، حاج شیخ محمدکاظم شیرازی و [شیخ الشریعه اصفهانی] و علوم معقول را در محضر شیخ محمدتقی آملی و اخلاق را از مرتضی طالقانی و شیخ محمدتقی آملی فراگرفت. از دروس شیخ محمدحسین نائینی، آقا سیدابوالحسن اصفهانی و حاج شیخ محمدحسین اصفهانی نیز بهره مند شد. ایشان در مدرسه بزرگ آخوند [محمدکاظم] خراسانی درس خواند و دارای اجازاتی از حاج شیخ عباس قمی، به طور شفاهی، و سیدفخرالدین امامت کاشانی و شیخ محمدصالح علامه حایری و نیز اجازه مفصلی در روایت از شیخ آقابزرگ تهرانی بود.

استاد ولایی پس از مهاجرت به مشهد، در مدرسه فاضلیه جعفریه سکنی گزید و به تحصیل در علوم حوزوی پرداخت و پس از مدتی به تدریس بعضی دروس سطح روی آورد؛ ضمناً در برخی حوزه‌های علوم عقلی که غربانه در مشهد برپا می‌شد، حضور یافت و با مرحوم شیخ حسن علی نخودکی و بعضی دیگر از عباد و زهاد مشهد حشر و نشر پیدا کرد که این آشنایی تا پایان عمر آن بزرگان ادامه داشت. سختگیری‌های رضاخان میرپنج بر علما و روحانیون مانع از پوشیدن لباس روحانیت گردید که ولایی هم جزو آنها بود.

حدود سال ۱۳۱۶ ش. وارد آستان قدس شد و بعد از مدتی، به عبدالعلی اوکتایی ریاست وقت کتابخانه، جهت کار معرفی شد و با سمت بایگان، به نظم دادن و مرتب نمودن کتب کتابخانه و ثبت اسناد آستان قدس رضوی پرداخت. در سال ۱۳۱۷ ش. به سمت فهرست‌نویس منصوب و فهرست‌نویسی کتاب‌ها را آغاز کرد و شناسایی و فهرست کتب خطی و چاپی به ایشان محول شد. ولایی علاوه بر این، اولین بانی و سامان دهنده آرشیو مطبوعات کتابخانه بود. در سال ۱۳۳۶ به پست معاونت فنی اداره کتابخانه آستان قدس منصوب گردید. خلاصه مهدی ولایی با ۲۶ سال سابقه کار و سمت فهرست‌نویس اداره کتابخانه آستان قدس رضوی در اول آبان ۱۳۴۳ بازنشست گردید.

استاد ولایی از اول آذر ۱۳۵۴ مجدداً به عنوان «کارشناس کتابخانه‌های آستان قدس» و «مشاور» به همکاری دعوت شد و علاوه بر تدوین فهرست کتاب‌های خطی، به «تهیه شناسنامه قرآن‌ها و جزوات خطی» اشتغال داشت، و تهیه نسخه پشتیبان برای نسخه‌های نفیس از دیگر خدمات او بود. ولایی بعد از ۲۷ سال همکاری مجدد، در ۱۵ آبان ۱۳۸۱، یعنی مدت کوتاهی قبل از وفاتش، برای همیشه از کتابخانه خداحافظی می‌کند. یکی از خدمات و فعالیت‌های ولایی، بررسی و نگارش شرح حال مؤلفان معاصر و قدما بود که با ارسال نامه از خود آنان یا بازماندگان‌شان کسب اطلاع می‌کردند. این نقش زمانی برجسته شد که شخصیتی چون شیخ آقا بزرگ تهرانی در تدوین دایرةالمعارف بزرگ کتاب‌شناسی شیعی یعنی الذریعة الی تصانیف الشیعه از این همکاری بهره‌مند شد. پس از پایان این امر خطیر، مرحوم شیخ آقابزرگ زحمات ارجمند ولایی را با اجازه مفصل روائی نکو داشته‌اند. این همکاری بنا به دستور عبدالعلی اوکتایی، ریاست فقید کتابخانه آستان قدس بود. یکی دیگر از اقدامات ارزشمند ایشان، تشکیل گنجینه قرآنی آستان قدس رضوی و تلاش برای غنای آن بود. همچنین از بدو ورود به کتابخانه آستان، در فراهم‌آوری نسخه‌های خطی فعال بود و سال‌های متمادی به عنوان مقوم با بخش مربوطه همکاری داشت. کتابخانه‌اش بعد از فوت، وقف آستان قدس شد. ولایی در ۲۸ آبان ۱۳۸۱ مصادف

با ۱۳ رمضان ۱۴۲۳ دعوت حق را لبیک گفت، و در آغوش خاک متبرک حریم رضوی آرام گرفت. از آثار استاد ولایی ۵ جلد فهرس نسخه‌های خطی آستان قدس رضوی، نظارت بر فهرس دیگران، حدود ۱۵ عنوان مقاله و ۸ عنوان اثر چاپ نشده گزارش شده است (صادق زاده وایقان، آماده چاپ).

۴-۲. محمود یزدی مطلق (فاضل)

محمود یزدی مطلق، مشهور و ملقب به «محمود فاضل»، فرزند شیخ محمد در سال ۱۳۱۲ ش. در خانواده‌ای روحانی و متدین، در مشهد به دنیا آمد. در کودکی قرآن و مقداری از دیوان حافظ و نصاب الصبیان را در مکتب‌خانه فرا گرفت و بعد به دبستان فرهنگ رفت. از سال ۱۳۲۲ بیش از ده سال مقدمات، سطح و خارج را در حوزه علمیه مشهد (مدرسه نواب) فراگرفت. در سال ۱۳۳۶ وارد دانشگاه

مشهد شد و تحصیلات سه ساله دانشکده معقول و منقول (معادل درجه لیسانس) را در خرداد ۱۳۴۳ تمام کرد و پایان‌نامه‌اش را در تیر ۱۳۴۳ با درجه خوب ارائه نمود. همچنین شرح منظومه را از سید جلال الدین آشتیانی، نمط ۳ و ۴ و ۵ شرح اشارات را از سید جلال مشرف، الهیات اسفار را از جواد مصلح و حسین علی راشد، و سه مقاله از آغاز شفا را نزد مهدی حائری زاده در محیط دانشکده فراگرفت. در سال ۱۳۴۳ بعد از اتمام تحصیلات در دانشگاه مشهد روانه دانشگاه تهران شد و در فروردین ۱۳۵۱ با ارائه پایان‌نامه، دوره دکتری فلسفه و حکمت اسلامی را در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران به پایان برد. در طول سه سال تحصیل و اقامت در تهران، کتاب «نجات» ابن سینا را نزد ابوالحسن شعرانی، «شواهد الربوبیه» را نزد شیخ علی آقا طهرانی، و از آغاز تا نیمه «سفر نفس» از کتاب اسفار را در مدرسه مروی نزد مرتضی مطهری، «امور عامه [بخش الهیات]» اسفار را در مدرسه سپهسالار نزد مهدی حائری، و نمط ۶ و ۷ «شرح اشارات» را در مدرسه فیروزآبادی نزد مصطفوی قائی فراگرفت.

دکتر فاضل از تیر ۱۳۴۶ به سرپرستی امور تبلیغات مذهبی مسجد جامع گوهرشاد برگزیده شد و سپس برای راه‌اندازی و رونق مجدد کتابخانه مسجد گوهرشاد تا سال ۱۳۶۱ همکاری کرد. به پیشنهاد کاظم مدیرشانه چی، در سال ۱۳۴۷ اداره امور کتابخانه دانشکده الهیات را عهده‌دار شد که تا سال ۱۳۷۳ ادامه داشت. بازدید از کتابخانه‌ها برای کسب تجربه، احداث ساختمان جدید، مأموریت‌های متعدد برای خرید کتاب و تجهیز کتابخانه، بخشی از

فعالیت‌های فاضل بود. ضمناً در سال ۱۳۵۱ دوره یکساله کارآموزی کتابداری را گذرانده بود. بعد از اخذ دکتری، از اسفند ۱۳۵۳ به عنوان عضو هیئت علمی در گروه آموزشی فلسفه و حکمت اسلامی، فعالیت آموزشی و پژوهشی خویش را رسماً شروع کرد. در سال ۱۳۶۴ به مرتبه دانشیاری و در سال ۱۳۷۱ به استادی ارتقاء یافت. با ۳۲ سال و نه ماه سابقه خدمت در اسفند ۱۳۸۰ یا فروردین ۱۳۸۱ بازنشست گردید. استاد علاوه بر تدریس در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد، در بیش از پانزده دانشگاه و دانشکده و مؤسسات آموزشی دیگر نیز تدریس داشته‌اند. استاد فاضل علاوه بر عضویت در شوراهای کمیته‌های متعدد دانشگاه فردوسی و مدیریت گروه فلسفه و حکمت اسلامی و معاونت دانشکده، در تشکلهای متعددی در مشهد و استان خراسان عضویت داشت، که دبیری مجمع بزرگداشت آیت الله آقا نجفی قوچانی، عضویت در انجمن کتابخانه‌های عمومی خراسان، انجمن آثار و مفاخر استان خراسان، هیئت علمی سمینار مولا عبدالله توفی، هیئت علمی کنگره کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی، شورای فرهنگ عمومی استان و مدیریت و عضو هیئت تحریریه چندین مجله دانشگاهی و غیردانشگاه از آن جمله هستند.

استاد فاضل به منظور بررسی علمی پیرامون متون خطی در آکادمی‌ها و کتابخانه‌های متعدد، بازدید از مراکز آموزشی و پژوهشی و تبادل اطلاعات و تجربیات، در قالب فرصت مطالعاتی از سال ۱۳۶۷ الی ۱۳۷۱ به کشورهای هندوستان، پاکستان و ترکمنستان سفر کرده است. بازخوانی و بازنویسی کلیه وقف‌نامه‌های اداره کل خراسان، در طول سال‌های ۱۳۷۲ الی ۱۳۷۴ که در هشت مجلد تکثیر شده از دیگر فعالیت‌های ماندگار فاضل است. استاد فاضل در ۴۵ کنگره ملی و بین‌المللی در داخل و خارج از کشور با ارائه مقاله شرکت نموده؛ همچنین در چندین کنگره و همایش به عنوان عضو کمیته‌های علمی و تخصصی و برنامه‌ریزی شرکت کرده است.

استاد فاضل در قید حیاتش کتابخانه شخصی خویش را که طی ۵۰ سال تلاش فرهنگی و علمی به جمع‌آوری آن نائل آمده بود، به کتابخانه مرکزی آستان قدس اهدا و وقف نمود. با جای گرفتن مجموعه ایشان در کتابخانه تخصصی مخطوطات، این تالار به نام دکتر فاضل یزدی نام‌گذاری شد. ایشان در ۱۰ خرداد ۱۳۸۹ دارفانی را وداع گفت و در بارگاه ملکوتی ثامن الحجج (ع) مدفون است.

از استاد فاضل دوازده جلد کتاب در زمینه فهرست‌نگاری، تصحیح و ترجمه، ترجمه و چاپ فاکسیمیل و بیش از صد مقاله در زمینه فرهنگ، ادب، کلام و عرفان اسلامی چاپ

شده است. وی آثار چاپ نشده نیز دارد. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه جامع گوهرشاد مشهد، کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، منتخباتی از نسخه‌های خطی پاکستان، کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی مشهد، اهدایی رهبر معظم انقلاب اسلامی (جلد یازدهم: اصول فقه) با همکاری نادر علیزاده؛ مدرسه خیرات خان مشهد، کتابخانه‌های عمومی ساری و تنکابن و چندین کتابخانه و مجموعه دیگر کارنامه فهرست نگاری بسیار پربار استاد فاضل یزدی است. استاد فاضل در طول عمر خویش، راهنمایی و مشاوره بیش از دویست پایان‌نامه حوزوی و دانشگاهی (دانشگاه‌های فردوسی، علوم اسلامی رضوی، آزاد اسلامی مشهد و سبزوار، و...) در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری به عهده داشت (صادق زاده وایقان، آماده چاپ).

۴. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: اسحاق صلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- دبیر علمی: حبیب‌الله عظیمی، عضو هیئت علمی و معاون کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- دبیر اجرایی: فتح‌الله کشاورز میرزا محمدی
- مسئول دبیرخانه: علی صادق زاده وایقان
- مسئول کمیته داورى مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها: حمید سلیم‌گندمی، عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- مسئول کمیته داورى کتاب‌ها: علی صادق زاده وایقان، مدیر گروه فراهم‌آوری نسخه‌های خطی و نادر

• داوران (الفبایی): عطا احمدی، غلامرضا اعوانی، فریبا افکاری، سیدعبدالله انوار، بهروز ایمانی، محمد باهر، رسول جعفریان، ابوالفضل حافظیان بابلی، نجفقلی حبیبی، سیدحجت‌الحق حسینی، سیدصادق حسینی اشکوری (آصف آگاه)، رضا خانی‌پور، محمود خوشنویسان، فریبرز درودی، مرتضی رزم‌آرا، امیر سلمانی رحیمی، حمید سلیم‌گندمی، رضا شعبانی، عمادالدین شیخ‌الحکامی، علی‌اشرف صادقی، علی صدراپی خویی، علی صفری آق‌قلعه، عبدالحسین طالعی، عبدالله غفرانی، سیدمحمد رضا فاضل هاشمی، مسعود قاسمی، شمس‌الدین قرشی، سیدعلی کسائی، قاسمعلی کوچنانی، مهدی محقق، محمد رضا محمدیان، اکرم مسعودی، محمدعلی مهدوی‌راد، سیدسعید میرمحمدصادق، سیدمحسن

ناجی نصرآبادی (۳۵ نفر: ۶ نفر داخلی/ سازمانی، ۲۹ نفر خارجی/ غیر سازمانی)^۱

- حامیان: ۱. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی؛ ۲. بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی؛ ۳. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ ۴. استانداری خراسان رضوی

۳. گزارش دبیرخانه

در این دوره در بین گزینه‌هایی که برای تجلیل به عنوان پیشکسوت پیشنهاد شده بود، چند نفر سابقه فهرست‌نگاری در خطه خراسان را داشتند؛ از طرف دیگر کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی در چند موضوع نیز سرآمد بود: تعداد نسخه‌های خطی و تدوین و انتشار اولین فهرس نسخه‌های خطی در سال ۱۳۰۵ ش. و از سوی دیگر سیاست مرکززدایی و توجه به استان‌ها و شهرستان‌ها نیز دغدغه ارزشمند و قابل تحسین معاون کتابخانه ملی ایران به عنوان دبیر علمی آیین بود. در این راستا ابتدا جلسه‌ای در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی صورت گرفت،^۲ سپس مکاتبات و مذاکراتی با رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد^۳ و همچنین مدیر عامل بنیاد پژوهش‌های اسلامی^۴ آستان قدس رضوی به عمل آمد. این دو نهاد وابسته به آستان قدس رضوی نیز در نهایت موافقت خویش را طی نامه‌ای مشترک با ذکر جزئیات و تعهدات و تقسیم کار اعلام داشتند،^۵ در نتیجه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی برای اولین بار جامه پایتخت را کند و به جامه مشهد مقدس ملبس گردید. پس از اعلام فراخوان در رسانه‌های عمومی و مطبوعات و جرائد، طبق سنوات قبل

۱. گزارش مورخه ۱۳۹۰/۹/۱۹ حمید سلیم گندمی، و گزارش مورخه ۱۳۹۰/۹/۱۳ علی صادق‌زاده وایقان

۲. جلسه در مورخه ۷ تیر ۱۳۹۰ با حضور شادروان حجت‌الاسلام علی‌اکبر الهی خراسانی (۱۳۲۱-۱۴۰۴) مدیر عامل بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، دکتر حبیب‌الله عظیمی معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، دکتر محمدهادی زاهدی رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، دکتر رضا خانی‌پور مدیرکل پردازش و سازماندهی کتابخانه ملی ایران، استاد سیدمحمدرضا فاضل‌هاشمی رئیس اداره مخطوطات کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، علیرضا رمضان‌پور مدیر سازمان اسناد و کتابخانه ملی در استان خراسان رضوی، نگارنده [علی صادق‌زاده وایقان] و ... در دفتر دکتر محمدهادی زاهدی تشکیل شده بود.

۳. نامه شماره ۱۷۱۸/۹۰/ص- ۱۳۹۰/۴/۸ دکتر حبیب‌الله عظیمی معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به محمدهادی زاهدی رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

۴. نامه شماره ۱۷۱۷/۹۰/ص- ۱۳۹۰/۴/۸ دکتر حبیب‌الله عظیمی معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به دکتر علی‌اکبر الهی خراسانی مدیر عامل بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.

۵. نامه شماره ۸۴۰/۳۶۹۳ پ- ۱۳۹۰/۷/۲۵ علی‌اکبر الهی خراسانی مدیر عامل بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و محمدهادی زاهدی رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی به اسحاق صلاحی رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.

مکاتباتی نیز با مراکز آموزشی، پژوهشی، نهادهای علمی و فرهنگی صورت گرفت. ضمناً بعد از اعلام فراخوان و انتشار پوستر، زنده یاد شیخ عبدالله نورانی، تقریباً یک ماه قبل از برگزاری مراسم اختتامیه به سرای باقی شتافت و دبیرخانه تعداد محدودی پوستر مجدداً چاپ و منتشر کرد.

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] حدود ۱۹۳ عنوان کتاب به دبیرخانه ارسال شد که پس از داوری توسط ۲۷ کارشناس، ۹۷ اثر به مرحله دوم راه یافت و در نهایت، ۱۸ اثر برگزیده شد؛ [۲] در بخش مقاله، ۹۵۸ مقاله دریافت شد، که از بین آنها ۷۱۲ مقاله در مرحله اول توسط ده داور بررسی و ۴۶۶ مقاله به دور دوم راه یافت و در نهایت، ۹ مقاله برگزیده شد. از ۴۶۶ مقاله، ۱۵ مقاله علمی پژوهشی، ۲۴ مقاله علمی ترویجی و ۴۲۷ مقاله نیز در نشریات تخصصی به چاپ رسیده است؛ [۳] در بخش پایان نامه ۲۹ اثر به دبیرخانه ارسال شده بود که از این تعداد، چهار پایان نامه در مقطع دکترا و ۲۵ پایان نامه در مقطع کارشناسی ارشد بود که در نهایت، سه اثر منتخب شناخته شد (عظیمی، ۱۳۹۰، ص ۱۰-۱۱). در این دوره از آیین در مجموع ۱۰۸۱ اثر توسط ۳۵ داور در سه مرحله مورد ارزیابی و داوری قرار گرفت که از نظر کمی در مقایسه با دوره های پیشین بیشترین فراوانی را داشت.

ضمناً در این دوره از نظرات کارشناس و داوری، متخصصان و پژوهشگران شاغل در بنیاد پژوهش های اسلامی و اداره مخطوطات کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی برای داوری و ارزیابی آثار و فعالیت ها استفاده گردید.

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

- ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر اول) حجت الاسلام والمسلمین استاد کاظم مدیرشانه چی/ محسن مدیرشانه چی. مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، [۱۸۰] ص: مصور.
- ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر دوم) حجت الاسلام والمسلمین استاد عبدالله نورانی/ علی صادق زاده وایقان. مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، [۲۲۰] ص: مصور.

• ارجنامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر سوم و چهارم) محمود فاضل یزدی مطلق و میرزا مهدی ولایی/ سید محمد رضا فاضل هاشمی. مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، ۱۲۸ ص: مصور.

• دانشورز: ماهنامه فرهنگی و اطلاع رسانی سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. س ۱۲، ش ۱۱ (پیاپی ۸۴)، دی ۱۳۹۰. ۳۲ صفحه.

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در روز شنبه ۲۸ آبان ۱۳۹۰، همزمان با هفتمین روز از نوزدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران،^۱ که به نام «کتاب، رسانه، تبلیغ کتاب و کتاب خوانی» نام گرفته بود، از ساعت ۸:۳۰ الی ساعت ۱۱ در مرکز همایش های بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی (تالار طبرسی) برگزار و شخصیت های ذیل سخنرانی کردند:

- حبیب الله عظیمی، معاون کتابخانه ملی ایران و دبیر علمی همایش
- اسحاق صلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- قرائت پیام سید محمد حسینی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی (توسط مشاور ارشد وزیر: علی قلی امیراحمدی)

- محمود صلاحی احمدآبادی، استاندار خراسان رضوی
- علی اکبر الهی خراسانی، مدیر عامل بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی
- محمد هادی زاهدی، رئیس سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی
- سید احمد حسینی اشکوری، رئیس مرکز احیای میراث اسلامی
- مهدی محقق، رئیس هیئت مدیره انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- محمد جواد ادبی، رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- قرائت پیام انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران (توسط رئیس انجمن: سعید رضایی شریف آبادی)

۱. نوزدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران از ۲۲ آبان الی ۲۹ آبان ۱۳۹۰ برگزار شده است.

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: افراد و آثار منتخب

در این دوره، ۳۱ اثر و فعالیت، شامل ۱۶ «برگزیده» و ۱۵ «شایسته تقدیر» در ۶ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است (در آیین بزرگداشت حامیان، ۱۳۹۰، ص ۱۸-۱۹):

۱. فهرست نویسی

[برگزیده]: فهرست وارۀ دست نوشته های ایران (دنا) (۱۲ جلد) / مصطفی درایتی
[برگزیده]: فهارس شیعه (۲ جلد) / مهدی خدامیان آرانی
[شایسته تقدیر]: فهرست کاتبان نسخه های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران / پریسا کرم رضایی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: دین]: قصص الانبیاء: الحاوی لاحادیث کتاب النبوة للشیخ الصدوق
ابی جعفر محمد بن علی ابن بابویه القمی؛ تألیف قطب الدین ابی الحسین سعید بن هبه الله الراوندی (۲ جلد) / عبدالحلیم عوض الحلّی
[برگزیده: دین]: تنقیح المقال فی علم الرجال؛ تألیف عبد الله المامقانی (۸۰ جلد) / محمد رضا محی الدین مامقانی
[شایسته تقدیر: دین]: [مجموعه] شرح الصحيفة السجادية؛ تألیف ... پژوهشگران پژوهشکده باقرالعلوم (محمد رضا فاضلی)

[شایسته تقدیر: دین]: لب اللباب؛ قطب الدین الراوندی / سید حسین جعفری زنجانى
[برگزیده: علوم و فنون]: ترجمه کتاب النجاره (در هندسه عملی)؛ تألیف ابوالوفاء محمد بن محمد بوزجانی؛ از مترجمی ناشناخته / جعفر آقایی چاوشی
[برگزیده: ادبیات]: عرفات العاشقین و عرصات العارفین؛ تألیف تقی الدین محمد اوحدی حسینی دقاقى بلیانی اصفهانی / ذبیح الله صاحبکار، آمنه فخر احمد
[شایسته تقدیر: ادبیات]: دیوان نجیب الدین جربازقانی «گلپایگانی» / محمود مدبری
[برگزیده: فلسفه و حکمت]: میراث حوزه اصفهان (۷ جلد) / پژوهشگران مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان (محمد جواد نورمحمدی)

[شایسته تقدیر: فلسفه و حکمت]: کشف الاسرار عن غوامض الافکار؛ افضل الدین الخونجی / خالد الرویبه (استاد دانشگاه هاروارد)

[برگزیده تاریخ و اسناد]: شرفنامه (مکاتبات دیوان ایالت فارس و لارستان در دوره صفویه)؛ تألیف روح الله لاری شیرازی / محمد باقر وثوقی؛ با همکاری خدیجه عالمی، منوچهر ایزدینیا

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: ریاض الجنه؛ تألیف محمدحسن الحسینی الزنوزی/
علی رفیعی علامرودشتی

[شایسته تقدیر: تاریخ و اسناد]: اسناد فارس در دور دوم و سوم مجلس شورای ملی/
منصور نصیری طیبی
۳. نسخه شناسی

[برگزیده]: اصول و مبانی نسخه شناسی در کتب خطی [۲ جلد: فارسی - انگلیسی؛
فارسی - روسی] / حبیب الله عظیمی
۴. فاکسیمیله

[برگزیده]: کتاب الوحشیات؛ ابوتمام حبیب بن اوس طایبی / به کوشش محمدرضا
ابوبی مهریزی، وحید ذوالفقاری؛ با پیش گفتار احمد مهدوی دامغانی؛ مقدمه عربی
محمدعلی آذرشب

[برگزیده]: حل المشكلات کتاب الاشارات و التنبیها (شیخ الرییس ابوعلی حسین بن
عبدالله بن سینا) مشهور به شرح اشارات؛ نصیرالدین محمد بن محمد بن حسن طوسی /
بامقدمه سیدمحمد عمادی حائری

[شایسته تقدیر]: شاهنامه؛ سروده ابوالقاسم فردوسی؛ نسخه برگردان از روی نسخه
کتابت اواخر سده هفتم و اوایل سده هشتم هجری قمری (کتابخانه شرقی، وابسته به
دانشگاه سن ژوزف بیروت، شماره NC. ۴۳) / به کوشش ایرج افشار، محمود امیدسالار، نادر
مطلبی کاشانی؛ با مقدمه جلال خالقی مطلق

۵. مقاله ها

[برگزیده: علمی پژوهشی]: ادوار تذهیب در کتاب آرایی ایرانی (هنرهای تجسمی، ش
۴۱) / حبیب الله عظیمی

[برگزیده: علمی پژوهشی]: حفاظت پیش گیرانه: مخزن موزه ملک (گنجینه اسناد، ش
۷۹) / سیده سمیه محسنیان

[شایسته تقدیر: علمی پژوهشی]: کتیبه بلخی ایرتم (نامه فرهنگستان، ش ۴۱) / محمود
جعفری دهقی

[برگزیده: علمی ترویجی]: حماسه ای شیعی از قرن پنجم (آینه میراث) / محمدرضا
شفیعی کدکنی

[شایسته تقدیر: علمی ترویجی]: نگرشی نو بر دیوان اثیرالدین اخسیکتی (آینه میراث،
ش ۴۶) / احمدرضا یلمه ها

یازدهمین (۱۳۹۰: مشهد) کاظم مدیرشانه‌چی، عبدالله نورانی، مهدی ولایی و محمود یزدی مطلق ۱۶۷

[برگزیده: سایر]: بررسی مجموعه شمس حاجی دولتشاه شیرازی، کتابت ۴۷۱ ق. (نامه بهارستان، ش ۱۶) / میلاد عظیمی

[شایسته تقدیر: سایر]: جستاری پیرامون کتاب فقهی؛ مطالب مظفریه، مصنف آن و متفرعات تاریخی (پیام بهارستان، دوره ۲، ش ۹) / سیدمحمدعلی روضاتی

[شایسته تقدیر: سایر]: شیخ محمود هروی (خوشنویس دربار سلطان یعقوب) (نامه بهارستان، ش ۱۶) / سه کی یوشیفوسا (از ژاپن)^۱

[شایسته تقدیر: سایر]: دست‌نوشته‌های موجود در کتابخانه‌های استانبول [معرفی و نقد] (کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۱۴۳) / عثمان. گ. ازگوندلی (مؤلف)؛ سحر شکوری (مترجم)

۶. پایان‌نامه‌ها

[برگزیده: دکتری]: تحقیق و تصحیح انتقادی از تفسیر ابن عثاتی، متوفای ۷۸۶ ق. (دانشگاه علوم اسلامی لندن) / محمدکاظم بهنیا

[برگزیده: کارشناسی ارشد]: تصحیح، ترجمه و تحشیه قواعد الفرس، قدیم‌ترین دستور زبان فارسی به زبان عربی (دانشگاه اصفهان) / سمیرا رکنی‌زاده

[برگزیده: کارشناسی ارشد]: بازشناسی کتابخانه‌های ایران بر اساس وقف‌نامه‌های هشت هزار نسخه خطی کتابخانه‌های قم (مرکز مدیریت حوزه علمیه قم) / سیدصادق حسینی اشکوری (آصف آگاه)

[*] در انتهای مراسم، تندیس یازدهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، به بارگاه ملکوتی حضرت علی بن موسی الرضا (ع) اهدا شد.

دوازدهمین (۱۳۹۱: شیراز)

رضا استادی، سیدمحمدباقر حجتی و ضیاءالدین حدائق

۱. مقدمه

حوزه‌های علمیه وارث تاریخ شیعه هستند و در نهاد خود هزار سال سابقه درخشان از معارف دینی نهفته دارند. قم صاحب برجسته‌ترین و تأثیرگذارترین حوزه علمیه است، که در سال‌های اخیر با دو چهره ظاهر شده است: اول بسط دانش دینی «مداد العلماء» برای خودسازی و درانداختن ساز و کار جامعه‌ای آگاه و حق‌شناس؛ دوم پرورش نیروهای ستم‌ستیز «دماء الشهداء». بدین ترتیب قم در دامن خود، آیات بزرگی را پروراند که با رسوخ در ژرفای باورهای مردم و با جهاد و اجتهاد خویش، جهان را وارد دورانی کرد که «عصر خمینی» نام یافت. ناگفته نماند که بررسی زندگی فرهیختگان حوزه‌های علمیه این نتیجه را به دست می‌دهد که به جز کتاب‌ها، گاهی روش‌های آموزشی و مربیان و اساتید در تربیت روحانیان واقعی و تأثیرگذار سهم بیشتری دارند. احوال و آثار آیت‌الله رضا استادی مصداق بارز این بخش از تاریخ قم است. بزرگمردی که او را با چهار ویژگی ممتاز «فروتنی»، «علم»، «ادب» و «انصاف» می‌شناسند (صادق زاده وایقان، نجفقلی نژاد ورجوی، ۱۳۹۱ الف، ص ۱۱).

سنت حسنه تجلیل از چهره‌های علمی و برجسته تاریخ شیعه، باید یکی از بابرکت‌ترین و مفیدترین سنت‌ها در این مقوله‌ها به شمار آید. حقیقت آن است که در بخش‌هایی از تاریخ پربار فرهنگ و علوم اسلامی، شخصیت‌های بزرگ و مؤثری بوده‌اند که نسل جوان کنونی کشور با یاد و نام آنها آشنا نیست و از آثار علمی و ثمرات اندیشه بلند آنان بهره شایسته نمی‌برند. یکی از این شخصیت‌های برجسته و پژوهشگر ذوفنون، دکتر سیدمحمدباقر حجتی است، که نام آشنایی در میان محققان و مدرسان علوم قرآنی دارد و بیش از نیم قرن از عمر پرمایه خویش را صرف تعلیم و تدریس و پژوهش در این حوزه معنوی کرده است. او

از معدود روحانیانی است که در کنار طی مدارج حوزوی نزد علمای دینی، تحصیلات عالی را نیز تا دریافت درجهٔ دکتری ادامه داد و در هر دو حوزهٔ تحصیل، مقام و جایگاه ویژه‌ای یافته است (صادق زاده وایقان، نجفقلی نژاد ورجوی، ۱۳۹۱ ب، ص ۱۱).

دانش فهرست‌نویسی نسخ خطی در ایران، به سال ۱۳۰۵ بر می‌گردد که طی آن فهرست آستان قدس رضوی و مجلس شورای ملی به چاپ رسیدند، بدون شک نخستین فهرست علمی و فنی که در ایران نوشته شده، فهرست‌های مرحوم ابن‌یوسف حدائق شیرازی است (برکت، ۱۳۹۱، ص ۱۱). فهرست کتب خطی کتابخانهٔ مدرسهٔ عالی سپهسالار و یک جلد فهرست کتب خطی کتابخانهٔ مجلس شورای ملی که توسط ابن‌یوسف تدوین شده است، به علت دقت در تحقیق، مورد استفادهٔ محققین نامور بوده و جزء منابع معتبر به‌شمار می‌رود. استفاده و الگوبرداری پیشکسوتان و اساتید فهرستنگاری ایران از فهرست‌های ابن‌یوسف نشانگر علمی بودن شیوهٔ فهرستنگاری ایشان است. در تاریخ فهرستنگاری ایران بیش از یکصد نفر در معرفی میراث مکتوب ایران نقش داشته‌اند که در میان همهٔ فهرستنگاران ایران سهم مرحوم استاد «محمدتقی دانش‌پژوه» چه از جهت تعداد و چه از جهت کیفیت بسیار برجسته و پرمایه است و به حق می‌توان او را «پدر فهرستنویسی نسخه‌های خطی ایران» نامید. زیر ایشان توانسته است ۷۶۵۲۲ عنوان نسخه را فهرست کند. رتبهٔ دوم کشور یک سوم این تعداد است. با توجه به اینکه، استاد محمدتقی دانش‌پژوه در گفتگویی بیان می‌کند: «من به ابن‌یوسف بسیار احترام می‌گذارم برای اینکه نخستین کسی است که فهرست‌نویسی تحلیلی را در ایران باب کرد. من هر بار که می‌خواهم کتابی را فهرست کنم، اول نگاه می‌کنم ببینم ابن‌یوسف دربارهٔ آن کتاب چیزی گفته است یا نه. ای کاش او کارش را ادامه داده بود.» پس می‌توان نتیجه گرفت که «ابن‌یوسف الگوی پدر فهرستنویسی ایران» است (صادق زاده وایقان، ۱۳۹۱، ص ۱۶۷-۱۶۸).

۲. آشنایی با شخصیت ویژهٔ آیین

۲-۱. رضا استادی

رضا استادی مقدم (تهرانی) در سال ۱۳۱۶ در یکی از محلات جنوب شهر تهران در خانواده‌ای مذهبی به دنیا آمد. پدرش مرحوم حاج خداداد مردی متدین و خیر بود. استادی سال ۱۳۲۳، یعنی در سن هفت سالگی به دبستان خسروی رفت و در دوازده سالگی تحصیلات دوره ابتدایی

را به پایان رساند، پس از آن تا شانزده سالگی به کار و کسب مشغول شد. پس از آن به مسجد امین‌الدوله بازار تهران و مدرسه علمیه مروی رفت و تحصیل علوم دینی را آغاز کرد. حدود چهار سال از عمر طلبگی خود را در تهران سپری کرد. در سال ۱۳۳۵ به حوزه علمیه قم شرفیاب شد و در دروس دوره سطح شرکت کرد. سپس حدود ده سال در دروس خارج فقه و اصول شرکت کرد و از محضر استادان برجسته روزگار خود بهره برد. او دو بار به عتبات عالیات مشرف شده بود که نخستین بار در دوران کودکی و بار دوم در دوران تحصیل بود و چند ماه به طول انجامید که در طی این چند ماه در درس خارج برخی از استادان آن دیار نیز حاضر شد. آیت الله استادی در طی این سال‌ها، شوق فراوان به گردآوری کتب و مطالعه آن‌ها داشت که این مسأله، بعدها در شکل‌گیری روحیه پژوهشگری او تأثیر بسزایی داشت. همچنین در این سال‌ها در درس اخلاق اساتید حوزه علمیه تهران و قم حاضر می‌شد. با پایان یافتن دوره سطح، تحصیل دروس خارج را شروع کرد و بدین منظور چند ماهی که در نجف حضور داشت، در درس خارج امام خمینی (ره)، آیت الله العظمی خویی (ره) و شهید سید محمد باقر صدر (ره) شرکت کرد.

او در سال‌های تحصیل خود که نزدیک به بیست سال بود، با برخی از فضلا و بیش از همه با آیت الله سید محسن خرازی درس‌ها را مباحثه نموده و در طی این سال‌ها، خود از تدریس دروسی که خوانده بود، غافل نماند. ایشان از باب تیمن و تبرک از مرحوم آیت الله سید مصطفی صفایی خوانساری، مرحوم آیت الله شیخ محمد تقی شوشتری، مرحوم آیت الله سید مرتضی نجومی کرمانشاهی، مرحوم علامه سید محمد علی روضائی اصفهانی و مرحوم استاد محمدرضا حکیمی خراسانی اجازه روایت دریافت کرده است. آیت الله استادی سال‌های متمادی در دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه قم، تهران و مشهد تدریس نموده و از این رهگذر، شاگردان بسیاری را پرورانده است. علاوه بر این، ایشان مدیریت حوزه علمیه قم، عضویت در شورای نگهبان و مجلس خبرگان رهبری، نمایندگی رهبری در حج و امامت جمعه قم و... را نیز در کارنامه اش دارد.

آیت الله استادی از همان زمان که در تهران با مسجد و مدرسه آشنا شد با یکی از کتابفروشی‌های قدیمی تهران به نام کتابفروشی جعفری تبریزی آشنا می‌شود و یک سال در این کتابفروشی شاگردی می‌کند. عشق و علاقه به کتاب و مطالعه زمینه را برای آشنایی او با نسخه‌های خطی فراهم کرده، حدود ۱۶۰ نسخه خطی فراهم می‌کند. فهرست‌نویسی همین نسخه‌های خطی، همچنین کار پژوهشی راجع به ابن طائوس، استاد را به این وادی سوق می‌دهد تا جایی که با زحمت فراوان، نسخه‌های خطی مدرسه فیضیه را فهرست

می‌کند، تا پژوهشگران بتوانند به منابع مورد نیاز خود دسترسی داشته باشند، که در دو جلد چاپ شده است. بعد به تدریج فهرست نسخه‌های خطی مسجد اعظم، کتابخانه آیت‌الله گلپایگانی، مدرسه مروی، مدرسه چلستون تهران، کتابخانه آیت‌الله زنجانی، کتابخانه آیت‌الله صفایی خوانساری و ... را تدوین نمود. معرفی نسخه‌های خطی، تصحیح بعضی از نسخه‌ها و رساله‌های خطی و ... از دیگر ثمرات و برکات فعالیت‌های آیت‌الله استادی در حوزه فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی است که ایشان توانسته است به خوبی از این فرصت استفاده نماید. از آثار قلمی آیت‌الله استادی حدود ۲۳۰ عنوان کتاب تألیفی، تلخیص، تحقیق و تصحیح، ۲۰ عنوان فهرست نسخه‌های خطی، و بیش از ۱۶۰ عنوان مقاله منتشر شده است. نظارت بر انتشار حدود ۱۰۰ عنوان کتاب که اکثراً مربوط به منشورات کنگره‌های بزرگداشت علما است، از دیگر فعالیت‌های اوست. ضمناً دیدگاه‌ها و بیاناتش در مطبوعات مختلف منتشر شده است. در کارنامه علمی و پژوهشی استادی، راهنمایی و مشاوره چندین پایان‌نامه دانشگاهی و حوزوی نیز وجود دارد (صادق‌زاده وایقان، نجفقلی‌نژاد ورجوی، ۱۳۹۱ الف).

۲-۲. سیدمحمدباقر حجتی

سیدمحمدباقر حجتی در ۲۵ اسفند ۱۳۱۱ در بابل چشم به جهان گشود. پدرش سیدمحمد حجتی از علما و ائمه جماعت خوشنام شهرستان بابل بوده که هم اکنون یاد و مقام و مزارش مورد احترام مردم شهرستان مذکور است.

سیدمحمدباقر حجتی در طی این دوران در محضر استادان بنام مدرسه مروی به تلمذ و تحصیل پرداخت و در بیرون از مدرسه نیز سیر حکمت و فلسفه اسلامی را نزد علامه

مرتضی مطهری دنبال کرد. ایشان در سال ۱۳۳۴ همزمان با تحصیل در مدرسه مروی، با تشویق دوستان و آشنایان، با گواهینامه مدرسی در آزمون ورودی دانشکده معقول و منقول - که اکنون با نام دانشکده الهیات و معارف شناخته می‌شود - شرکت نموده و به جمع دانشجویان رشته فقه و مبانی علوم اسلامی دانشگاه تهران می‌پیوندد. دوره لیسانس را در محضر استادان نامی دانشکده با کسب امتیازات و نمرات عالی به پایان می‌برد. موضوع رساله ایشان در دوره لیسانس تفسیر سوره مبارکه انسان به راهنمایی مهدی الهی قمشه‌ای بوده که با نمره بسیار خوب به پایان رساند. مقطع دکتری را نیز در رشته حکمت و فلسفه اسلامی همان دانشگاه در سال ۱۳۴۶ با احراز مقام اول به اتمام می‌رساند. ایشان از رساله دکتری خود تحت عنوان «اسلام و تعلیم و تربیت کودک» در ۲۵ آذرماه ۱۳۴۶ با قید بسیار خوب دفاع نموده است.

سید محمد باقر حجتی از سال ۱۳۳۹ به تدریس علوم قرآنی و حدیث در دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس، امام صادق (ع)، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد‌های علوم و تحقیقات، مرکز، شمال)، دانشگاه الزهراء، دانشگاه علوم قرآن و معارف اسلامی وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه، دانشگاه علوم حدیث، دانشگاه علوم اسلامی رضوی (مشهد)، دانشگاه شهید بهشتی، حوزه‌های علمیه قم و تهران و سایر مراکز آموزشی، علمی و پژوهشی معتبر ایران در سطوح و مقاطع مختلف حوزوی و تحصیلی پرداخت.

سید محمد باقر در کنار تحصیل علوم حوزوی و دانشگاهی، در شاخه کتابداری نیز، خدمات قابل توجهی را برای فهرست‌نویسی کتب دینی به ثمر رسانده و نخستین تلاش‌های جدی برای تدوین نسخ خطی کتابخانه دانشگاه الهیات، یا که سالها سرپرستی آن را نیز برعهده داشته، توسط او انجام شده است. ایشان از سال ۱۳۳۹ به عنوان کتابدار روزمزد در کتابخانه دانشگاه الهیات و معارف اسلامی (معقول و منقول) شروع به کار نموده، در سال ۱۳۴۰ رسماً با پایه ۳ اداری در پست کتابدار دانشکده استخدام، و در تاریخ اول شهریورماه ۱۳۸۷ با درجه استاد تمام با پایه ۳۵ از این دانشکده بازنشست شده است. از آثار استاد حجتی ۲۸ عنوان کتاب فارسی، ۱۰ عنوان عربی، ۱۳ عنوان ترجمه و شرح، ۱۵ جلد فهرست نسخه‌های خطی و تصحیح متون و حدود ۲۰۰ عنوان مقاله منتشر شده است. ضمناً ایشان در راهنمایی و مشاوره و داوری حدود پانصد پایان‌نامه و رساله حوزوی و دانشگاهی تحصیلی در مقاطع متعدد تحصیلی دانشگاه‌های متعدد نقش داشته است (صادق زاده وایقان، نجفقلی نژاد ورجوی، ۱۳۹۱ ب). . این دانشمند فرزانه در ۱۲ تیر ۱۴۰۴ دعوت حق را لبیک گفت.

۲-۳. ضیاءالدین حدائق

آیت‌الله حاج شیخ ضیاءالدین حدائق، معروف به «ابن یوسف»؛ فرزند آیت‌الله حاج شیخ یوسف حدائق، از نویسندگان، محققین و مجتهدین معاصر، در یازدهم محرم ۱۳۲۳ (اسفند ۱۲۸۲) در شیراز به دنیا آمد. تا ۲۳ سالگی در این شهر به تحصیل علوم جدید و قدیمه اشتغال داشت و از محضر پدر بزرگوار خویش و علمای اعلام شیراز، ادبیات، علوم فقه، اصول، تفسیر و منطق را فرا گرفت و در ذی حجه

۱۳۴۵ برای تکمیل علوم معقوله و منقوله به اصفهان، قم، تهران و مشهد مسافرت نمود. بالاخره تهران را انتخاب و ۱۵ سال در آنجا اقامت کرد و در محضر اساتید فن معقول و منقول حضور بهم رسانید و پس از شرکت در امتحانات عمومی وزارت فرهنگ به تصدیق مدرسی نائل و

از دانشگاه ایران شهادت نامه^۱ لیسانس در علوم معقول دریافت و چندی در مدرسه سپهسالار و مدرسه خان مروی به تدریس مشغول شد. در اثر مجاهدت های زیاد از علمای بزرگ تهران تصدیق نامه دریافت و در مسافرتی که به عتبات نمود از علمای آنجا نیز موفق به گرفتن اجازه و گواهی گردید. حدود ۱۰ سال در شیراز به ترویج و تبلیغ و تهذیب اخلاق عمومی اشتغال داشت و بیشتر اوقات خود را صرف مطالعه و تحقیق و تتبع در آثار گذشتگان نمود و آثار علمی و ادبی از خود به یادگار گذاشته است که بیشتر آن ها هنوز چاپ نشده است. از آثار چاپ شده ایشان دو جلد فهرست کتب خطی مدرسه عالی سپهسالار و یک جلد فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس شورای ملی و یک رساله راجع به نهج البلاغه و شروح آن است. عنوان ۲۱ اثر چاپ نشده ایشان گزارش شده است.

از دیگر اشتغالات آیت الله حاج شیخ ضیاءالدین حدائق نمایندگی مردم شیراز در دوره های اول، دوم و سوم شورای ملی است. وی در پایان عمر، مردم شیراز را به تعمیر مسجد جامع عتیق تشویق و در اثر مساعی جمیله این روحانی عالیقدر از بدترین صورت به بهترین وضع درآمد. [ابن یوسف] گاهگاه شعر هم می سروده و رباعیاتی از ایشان چاپ شده است. ابن یوسف تا توان داشت در جلسات کانون دانش [پارس] و انجمن صدر شرکت می کرد. مرحوم ابن یوسف در جمعه سی ام بهمن ۱۳۶۶ ش. پس از ۸۴ سال زندگی بانیک نامی جهان را بدرود گفت و در آرمگاه حضرت امامزاده ابراهیم رخ در نقاب خاک کشید (برکت، ۱۳۹۱، ص ۱۷-۲۶).

۳. دست اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: اسحاق صلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- دبیر علمی: حبیب الله عظیمی، عضو هیئت علمی و معاون سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- دبیر اجرایی: علی اکبر صفی پور، معاون پژوهش، برنامه ریزی و فناوری^۱
- مسئول کمیته اجرایی: محمد محمدی نیا، مدیرکل کتاب های خطی و نادر سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۴ بهمن ۱۴۰۴) گزارش شده، اما در مستندانی که نگارنده ملاحظه و مطالعه نموده، وجود نداشت. برداشت نگارنده از مستندات، دبیر اجرایی محمد محمدی نیا است.

• کمیته علمی: سید محمدعلی احمدی ابهری، حمید سلیم گندمی، علی صادق زاده وایقان، حبیب الله عظیمی

• کمیته اجرایی: حمیده سلطانعلی دستجردی و زهرا طاهری

• کارشناس کمیته اجرایی: احترام کیانمهر، مشاور معاون پژوهش، برنامه ریزی و فناوری^۱

• کارشناس کمیته علمی: معصومه سادات میرپوریان، کارشناس مسئول کتابداری و اطلاع رسانی

• مسئول دبیرخانه: حمیده سلطانعلی دستجردی، کارشناس گروه اطلاع رسانی

کتاب های خطی و نادر

• مسئول کمیته داوری مقاله ها و پایان نامه ها: حمید سلیم گندمی، عضو هیئت علمی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

• مسئول کمیته داوری کتاب ها: علی صادق زاده وایقان، مدیر گروه فراهم آوری

کتاب های خطی و نادر

• داوران (الفبایی): فریبا افکاری، بهروز ایمانی، ناهید باقری خرم دشتی، ابوالفضل

حافظیان بابلی، نجفقلی حبیبی، سید حجت الحق حسینی، رضا خانی پور، فریبرز درودی،

مرتضی رزم آرا، حمید سلیم گندمی، رضا شعبانی، احسان الله شکراللهی، علی صدرایی خوبی،

علی اکبر صفی پور، عبدالحسین طالعی، مهدی محقق، اکرم مسعودی، سیدسعید

میرمحمدصادق، علیرضا نیک نژاد (۲۰ نفر: ۷ نفر از سازمان، ۱۳ نفر خارج از سازمان).^۲

• حامیان: ۱. استانداری فارس؛ ۲. آستان مقدس حضرت احمد بن موسی شاه چراغ

(ع)؛ ۳. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ ۴. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس؛ ۵.

سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری شیراز؛ ۶. مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری؛

۷. پایگاه استنادی جهان اسلام؛ ۸. کمیته ملی حافظه جهانی؛ ۷. بنیاد فارس شناسی؛ ۹.

کتابخانه و موزه ملی ملک؛ ۱۰. شرکت پارس آذرخش (مهندس حسن باقری)؛ ۱۱. شرکت

لاوین (مهندس پرویزی)؛ ۱۲. شرکت درگاه دانش (دکتر محمدباقر غزنوی)

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه در ابتدای شروع فعالیت جهت تعریف ساختار/ چارت سازمانی برای آیین

بزرگداشت حامیان نسخ خطی به منظور ارتقای جایگاه آن اقدام نمود، که البته به نتیجه

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۴ بهمن ۱۴۰۴) گزارش شده، در مستندانی که نگارنده

ملاحظه و مطالعه نموده، وجود نداشت.

۲. گزارش ۱۳۹۷/۰۹/۰۵/۹۷/۲۳۷۴۶ مدیر گروه فراهم آوری به مدیر کل کتاب های خطی و نادر

نهایی و تصویب نرسید. با تشکیل جلسه کمیته اجرایی در سوم مرداد برای هماهنگی و برنامه‌ریزی، تقسیم کار صورت گرفت و مسئولیت‌ها مشخص شد. با انتشار فراخوان و دعوت از ناشرین، نشریات و کتابخانه‌هایی که نسخ خطی در آنها نگه‌داری می‌شود، وارد مرحله اجرایی شد و با دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی و پژوهشی برای ارسال پایان‌نامه‌های حوزه تصحیح متون، توسط دبیر علمی مکاتبه شد. در راستای سیاست تمرکززدایی و مشارکت دادن مناطق و استان‌های فرهنگی کشور در این آیین، مقرر گردید این دوره نیز در شیراز برگزار شود و از فعالان جنوب کشور نیز تجلیل شود. یکی دیگر از پیشنهادات دبیر علمی این دوره از آیین این بود که در صورت امکان برای تدوین و گردآوری ارج‌نامه‌ها از پژوهشگران سازمان استفاده شود و این رویه در سال‌های بعدی نیز تداوم داشته باشد، که در این راستا ارج‌نامه‌های آیت‌الله استادی و سیدمحمدباقر حجتی توسط پژوهشگران سازمان تدوین گردید. همچنین مقرر گردید از مهدی خواجه‌پیری، رئیس مرکز میکروفیلم نور و دکتر مشیرالحسن، رئیس آرشیو ملی هند که در حفظ و نگه‌داری نسخه‌ها و اسناد فارسی در هندوستان فعالیت چشمگیری دارند به عنوان میهمان ویژه دعوت و تجلیل شوند؛ ضمناً در این دوره پیش‌بینی شده بود که با مساعدت کمیته فرهنگ و تمدن اسلامی شورای عالی انقلاب فرهنگی، کارگاه‌های آموزشی با حضور استادان خارجی از جمله آقای ویتکام از هلند، فرانسیس ریشار از فرانسه و محمد عیسی ویلی از انگلستان برگزار شود که محقق نشد. موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ۱۰۸ عنوان،^۱ شامل: کتابشناسی: ۵ اثر، هنر: ۲ اثر، فاکسیمیل: ۵ اثر، علوم و فنون: ۶ اثر، فلسفه: ۵ اثر، نسخه‌شناسی: ۳ اثر، مرمت: ۱ اثر، مجموعه‌ها: ۳ اثر، دین: ۲۳ اثر، تاریخ: ۱۹ اثر، فارسی: ۳۶ اثر؛ [۲] فهرست: ۲۹ اثر؛ [۳] مقاله: ۳۱۰ اثر؛ [۴] پایان‌نامه و طرح پژوهشی: ۲۵ اثر؛ که در مجموع ۴۷۲ اثر بود. در این دوره از آیین، در انتخاب مرمت‌گران از نظرات اداره کل مرمت و حفاظت معاونت اسناد ملی سازمان استفاده شده است.^۲

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- ارج‌نامه آیت‌الله حاج شیخ رضا استادی: ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/تألیف و گردآوری علی صادق‌زاده وایقان، اعظم نجفقلی‌نژاد ورجوی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۲۸۷ ص.

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۳ بهمن ۱۴۰۴) ۱۳۴ کتاب گزارش شده است.

۲. گزارش شماره ۲۱۹۳۷/۹۱/۵ - ۱۳۹۱/۸/۱۷ معاون اسناد ملی ایران

- ارج‌نامه دکتر سید محمد باقر حجتی: ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ تألیف و گردآوری علی صادق‌زاده وایقان، اعظم نجفقلی نژاد ورجوی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۲۳۵ ص.
- ارج‌نامه آیت‌الله ضیاءالدین حدائق شیرازی (ابن یوسف): ویژه‌نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی/ تألیف و گردآوری محمد برکت. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱. ۱۷۴ ص.
- کتاب ماه کلیات: پرونده ویژه حامیان نسخ خطی. س ۱۵، ش ۱۱ (پیاپی ۱۷۹)، آبان ۱۳۹۱. [۲] ص.
- برگزاری کارگاه سازماندهی آموزش دیدگان برنامه حافظه جهانی در سالن نور آستان مقدس احمدی و محمدی (ع)
- نمایش منابع مرتبط با ماه محرم به دلیل برگزاری مراسم با تقارن ماه محرم

۵. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در ۲۸ آبان ۱۳۹۱، از ساعت ۸:۳۰ الی ساعت ۱۱ در مرکز همایش‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، مدیریت فارس (شیراز: تالار شهید آیت‌الله دستغیب) برگزار و شخصیت‌های ذیل سخنرانی کردند:

- اسحق اصلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- کمال دهقانی فیروزآبادی، معاون سیاسی، امنیتی و اجتماعی استانداری فارس
- پخش کلیپ ماه محرم
- محمدرضا سعیدآبادی، دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو
- پخش پیام حضرت آیت‌الله عبدالله جوادی آملی، در پاسداشت آیت‌الله رضا استادی
- محمد جواد ادبی، رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- محمد برکت: نسخه‌پژوه
- مهدی خواجه‌پیری: رئیس مرکز میکروفیلم نور (دهلی نو)
- سید محمد باقر حجتی: استاد دانشگاه تهران
- اسدالله ایمانی: نماینده ولی فقیه در استان فارس و امام جمعه شیراز
- امضای تفاهم‌نامه همکاری سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با شهرداری شیراز (مهدی رنجبر) و آستان مقدس شاهچراغ (ع) (سیدحسن دستغیب)
- رونمایی از ارج‌نامه‌ها و اهدای جوایز

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: افراد و آثار منتخب

در این دوره، ۳۷ اثر و فعالیت، شامل ۱۲ «برگزیده» و ۲۵ «شایسته تقدیر» در ۱۰ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است (پیام بهارستان، سال پنجم، شماره ۵۴، آذر ۱۳۸۴، ص. ۱۰۸ و ۱۰۹)

۱. گروه فهرست‌نویسی

[برگزیده]: فهرست نسخه‌های خطی اهدایی مقام معظم رهبری (جلدهای ۶، ۹ و ۱۱)/
فهرست‌نگاران کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی (رئیس سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی: محمد مهدی زاهدی)

[شایسته تقدیر]: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (جلد ۲۹)/
سید محمد حسین حکیم

[شایسته تقدیر]: فهرست نسخه‌های خطی دو کتابخانه اراک (مدرسۀ حاج
محمد ابراهیم خوانساری و مدرسۀ سپه‌داری)/ صادق حضرتی آشتیانی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: دین]: المؤلف من المختلف بین ائمة السلف و هو منتخب «الخلافة» للشيخ الطوسي؛ تأليف ابي علي الفضل بن الحسن الطبرسي (۵ ج)/ پژوهشگران بنیاد پژوهش‌های اسلامی (مدیر عامل: علی اکبر الهی خراسانی)

[برگزیده: دین]: حیح الاسلام (برهان المله)؛ کتابی در نقد گفتار هنری مارتین مسیحی در تعرض بر اسلام؛ تألیف ملاعلی نوری (درگذشته ۱۳۴۶ ق.) / حامد ناجی اصفهانی
[شایسته تقدیر: دین]: اختیار المصباح الكبير و ما اضيف اليه من الدعيه؛ تألیف
مجدالدین علی بن الحسین ابن باقی القرشی الحلّی / مهدی دلیری گلپایگانی

[برگزیده: ادبیات]: دیوان اثیر اومانی (سراینده سده ۶-۷ ق.) / امید سروری، عباس
بگ جانی

[شایسته تقدیر: ادبیات]: دیوان قائمیات؛ سروده حسن محمود کاتب / محمدرضا
شفیعی کدکنی، سید جلال حسینی بدخشانی

[برگزیده: تاریخ]: اخبار ولّاة خراسان؛ للسلامی ابي علی حسین بن احمد؛ ابي الحسين
علی بن احمد؛ ابي العباس احمد بن الحسين / محمد علی کاظم بیگی

[شایسته تقدیر: علوم]: حفظ البدن؛ رساله‌ای کهن در باب بهداشت تن (متن کهن
ششم هجری)؛ نوشته محمد بن عمر بن الحسین ابوالفضل الفخر الرازی / محمد ابراهیم ذاکر

۳. نسخه‌شناسی

[شایسته تقدیر]: نسخه شناخت: پژوهشنامه نسخه‌شناسی نسخ خطی فارسی/ علی صفری آق قلعہ

۴. مقالات

[برگزیده]: تصحیح نو آیین شاهنامه؛ بررسی و ویرایش فریدون جنیدی (آینه میراث، ش ۴۹)/ سجاد آیدنلو

[شایسته تقدیر]: روش‌های نوین شیمیایی و فیزیکی حفاظت و مرمت اسناد و کتب خطی (کتاب ماه کلیات، ش ۱۶۱)/ مریم افشارپور
[شایسته تقدیر]: لزوم بازنگری در تصحیح قصص الانبیای نیشابوری (آینه میراث، ش ۲۱، ضمیمه)/ اکرم السادات حاجی سیدآقایی

۵. پایان‌نامه

[برگزیده]: کارشناسی ارشد]: بررسی جلد‌های روغنی کتابخانه و موزه ملی ملک و آسیب‌شناسی آنها (دانشگاه شهید بهشتی)/ ریحانه سلیمی
[شایسته تقدیر: ارشد]: بررسی استانداردهای مختلف پایش دیجیتال نسخ خطی به کار گرفته در پایگاه‌های اطلاعاتی نسخ خطی اسلامی (دانشگاه تهران)/ مجید نبوی

۶. چاپ عکسی

[شایسته تقدیر]: انیس‌الخلوة و جلیس‌السلوة: نسخه برگردان دستنویس شماره ۱۶۷۰ کتابخانه ایاصوفیا (استانبول)؛ مسافرن ناصر الملطوی/ محمد افشین وفایی، ارحام مرادی
[شایسته تقدیر]: یتیمہ الدرر و کریمۃ الفقر: (مجموعه نظم و نثر مسطور از خطوط اکابر شیراز)؛ تدوین و تألیف جلال‌الدین محمد بن محمد اصفهانی مدعو به جمال معلم (زنده در ۷۹۷ ق.)/ بهروز ایمانی

۷. مرمت و حفاظت

[شایسته تقدیر]: اطلس قارچ‌شناسی: قارچ‌های آسیب‌رسان به منابع آرشیوی و کتابخانه‌ای/ نگار رئیس‌نیا

۸. ناشران

[برگزیده]: انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی/ بهروز ایمانی (مدیر مسئول)

۹. نشریات ادواری

[شایسته تقدیر]: نشریه بخارا/ علی دهباشی (مدیر مسئول)

۱۰. مرمت‌گران

[برگزیده]: مجید ونکی فراهانی/ کتابخانه آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی (ره)

[شایسته تقدیر]: سهیلا آهن پنجه/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

[شایسته تقدیر]: حسن احسن/ کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

۱۱. حافظه جهانی

[برگزیده]: محمد حسن سمسار/ عضو کمیته ملی حافظه جهانی: ثبت میراث مکتوب و مستند

۱۲. فعالان بین المللی

[برگزیده]: مهدی خواجه پیری/ بنیانگذار مرکز میکروفیلم نور (دهلی نو) و حامی در

عرصه بین الملل

[برگزیده]: مشیر الحسن/ رئیس آرشیو ملی هندوستان و حامی در عرصه بین الملل

[شایسته تقدیر]: علی دهگامی/ پاسداشت میراث مکتوب و مستند به ویژه در شبه قاره هند

۱۳. تجلیل شوندگان ویژه شیراز

[شایسته تقدیر]: محمد برکت/ فهرست نویسی و بازشناسی میراث مکتوب و مستند

[شایسته تقدیر: حامی]: آستان مقدس احمد بن موسی شاه چراغ (ع)/ سید حسن

دستغیب (مدیر آستان)

[شایسته تقدیر: حامی]: مرکز علم و فناوری شیراز و پایگاه استنادی جهان اسلام/ جعفر

مهراد (رئیس مرکز)

[شایسته تقدیر: اهداکننده]: محمد اعتماد

[شایسته تقدیر: مجموعه دار]: محمد علی کاظمی

[شایسته تقدیر]: خانواده وصال شیرازی (دکتر عبدالکریم وصال)

[شایسته تقدیر]: محمد نعمتی (خوشنویس)

[شایسته تقدیر]: علی فصیح شیرازی/ پاسداشت از میراث مکتوب و مستند

[شایسته تقدیر]: محمد رضا محرری/ پاسداشت میراث مکتوب و مستند

سیزدهمین (۱۳۹۲: تهران)

سید محمد دبیرسیاقی و سید عبدالعزیز طباطبایی

۱. مقدمه

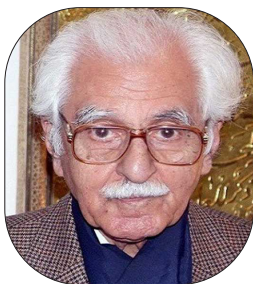
ارج نهادن به چند دهه تلاش ماندگار و خستگی ناپذیر انسان‌های وارسته در زمینه علم و دانش، به‌ویژه کتاب و نسخه‌های خطی، نه تنها خود سرمایه‌ای بس گران‌قدر برای جامعه ما به‌شمار می‌رود، بلکه به جهت ترغیب و تشویق دیگران و برای فردایی بهتر و پیشرفته، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. این دانشمندان برجسته سراسر عمر خود را در راه معرفی زوایای تاریک و ناپیدای تلاش‌های علمی عالمان شیعه سپری کرده، و با آثاری که از خود برجای نهاده‌اند، بنای پر عظمت فرهنگ و اندیشه پیروان اهل بیت (ع) را در برابر دیدگان جهانیان قرار داده و ناآگاهان و یاوه‌گویان را از تکرار سخنان جاهلانه نادم کرده‌اند (احمدی ابهری، ۱۳۸۲ ب، ص ۲).

اهمیت آگاهی از میراث علمی دانشمندان سده‌های گذشته، شماری از دانایان زمانه و فرزندگان دوران را بر آن می‌دارد تا با کسب دانش در زمینه‌های مختلف، راهی را برگزینند که پیمودن آن نیازمند ژرف‌اندیشی، همتی والا و انگیزه‌ای الهی است؛ چه آنکه ره‌پویان این راه، از همان آغاز در می‌یابند که مقام گنجوری و پاسداری از میراث گران‌قدر پیشینیان، تنها با رنجوری و تحمل دشواری‌های جانکاه فراچنگ خواهد آمد، و جاودانگی در این مقام، تنها شایسته دانشی مردان پاک‌بازی است که برای رسیدن به سرمنزل مقصود، گام‌های خود را با آگاهی، اخلاص و جامع‌نگری برداشته باشند، و در سراسر این راه دشوار، گنج دانش خویش و گنجینه دانشیان پیش از خویش را بی‌منت و ادعا در اختیار مشتاقان قرار دهند (حسینی اشکوری، احمدی ابهری، ۱۳۸۴، ص ۵). بدون شک اندیشمندان، دانشمندان، پژوهشگران، هنرمندان و شاعران، مشعل‌داران

این مسیر فرهنگی و آفرینندگان هویت فرهنگی هستند، و بزرگداشت آنان، در حقیقت بزرگداشت علم و فرهنگ است. زیرا که اینان با تلاش خود، راه علم را برای نسل‌های آینده هموار می‌کنند، و امانات فرهنگی را به نسل‌های بعدی می‌سپارند، تا هر یک با بارورتر کردن آن، به نوبه خود آن بار امانت را به نسلی دیگر واگذارند. در این حرکت سازنده تاریخی است که آن فرهنگ و تمدن، همچون نسیمی روح‌بخش، جوامع دیگر را در می‌نوردد، وبا فرهنگ و تمدن آن در می‌آمیزد و بارورتر می‌شود (اشعری، ۱۳۸۸، ص ۷-۸). استاد سید محمد دبیرسیاقی و علامه محقق سید عبدالعزیز طباطبایی یزدی از جمله مشعل‌داران پرفروغ و جاویدان فرهنگ غنی و پربرابر ایران و اسلام هستند که علاوه بر تألیف، تحقیق و تتبع در زمینه نسخه‌های خطی، و همچنین تصحیح و احیای آثار گران قدر خطی دانشمندان پیشین، دانشمندان و پژوهشگران فرهیخته‌ای را پرورش داده‌اند که فراتر از مرزهای ایران زمین نورافشانی نموده و در تکامل چرخه وسیع و تنومند علم و فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی سهیم و مؤثرند.

۲. آشنایی با شخصیت‌های ویژه آیین

۲-۱. سید محمد دبیرسیاقی

سید محمد دبیرسیاقی فرزند سید باقر در سال ۱۲۹۸ در قزوین چشم به جهان گشود. تحصیلات ابتدایی و دوره نخست متوسطه را در مدرسه امید قزوین فراگرفت سپس روانه تهران شد و از مدرسه دارالفنون دیپلم گرفت. به مدت یک سال تحصیلی (۱۳۱۷-۱۳۱۸) در مدارس قزوین حساب تدریس کرد. مجدداً روانه تهران شد و در دانشگاه تهران ابتدا حقوق و سپس در رشته زبان و ادبیات فارسی از اساتید نام‌آور آن

دوران اسفاده نمود تا اینکه در سال ۱۳۲۴ پایان‌نامه‌اش را که تحقیق درباره مجمع‌الفرس سروری کاشانی بود، به راهنمایی استاد سعید نفیسی ارائه نمود و فارغ‌التحصیل شد. همزمان با تحصیل از سال ۱۳۱۹ در وزارت دارایی استخدام و اشتغال داشت. در دارایی علاوه بر فعالیت آموزشی مسئولیت‌های متعددی تا بازنشستگی در سال ۱۳۵۳ به عهده داشت. در دوران خدمت در دارایی در سال ۱۳۴۰ برای فرصت مطالعاتی در زمینه شغلی‌اش به انگلستان رفت. او ضمن اشتغال در دارایی، در دانشگاه‌های متعدد ایران (تهران، ملی، قزوین و ...) مصر، چین و ... نیز تدریس کرد.

از جمله نویسندگان مجموعه جشن سده در نشریه انجمن ایرانشناسی بود. در سال ۱۳۲۵ به عضویت «انجمن بین‌المللی ایرانشناسی» به مدیریت ابراهیم پورداوود درآمد و با عنوان دبیر انجمن تا سال درگذشت پورداوود در سال ۱۳۴۸ فعالیت کرد. به مدت ۹ سال تا سال ۱۳۳۴، با علامه علی اکبر دهخدا در تنظیم و تدوین لغت‌نامه همکاری داشت. پس از درگذشت دهخدا، بنا به وصیت او با جانشین وی، دکتر محمد معین، به مدت ۱۱ سال همکاری داشت. پس از درگذشت معین در سال ۱۳۵۰، با دکتر سیدجعفر شهیدی به بررسی و تألیف لغت‌نامه تا سال ۱۳۵۹ ادامه داد و همزمان با مرکز بین‌المللی آموزش زبان فارسی نیز همکاری نمود (مظفری ساوجی، ۱۴۰۳).

دبیرسیاقی علاوه بر تدریس، سخنرانی، کار اجرایی و تدوین مقالات متعدد، حدود ۸۰ متن ادبی و تاریخی را تصحیح و چاپ کرده است که از میان آن‌ها می‌توان به شاهنامه فردوسی، دیوان منوچهری دامغانی، نزهة القلوب، فرهنگ سروری و لغت فرس اسدی طوسی و سفرنامه ناصر خسرو قبادیانی اشاره کرد. دبیرسیاقی جایزه‌های زیادی دریافت کرده و توسط نهادها و مجامع مختلف از جمله انجمن آثار و مفاخر فرهنگی کشور تکریم شده است. استاد سیدمحمد دبیرسیاقی در سال ۱۳۷۳ با فروختن خانه شخصی خود در زعفرانیه تهران، به شهر قزوین بازگشت و با اهدای کتابخانه شخصی خویش، نقش مؤثری در تأسیس کتابخانه عمومی شهر محمدیه (۱۲ کیلومتری قزوین) ایفا کرد که به پاس قدردانی، به نام خودش مزین و در خدمت پژوهشگران و علاقه‌مندان کتاب است. دبیرسیاقی ۱۶ مهر ۱۳۹۷ در ۹۹ سالگی درگذشت و در آرامستان بهشت فاطمه قزوین آرمیده است.

۲-۲. سیدعبدالعزیز طباطبایی یزدی

سیدعبدالعزیز طباطبایی یزدی، مشهور به محقق طباطبایی، در سال ۱۳۴۸ ق. / ۱۳۰۸ ش. در خانواده‌ای علمی و اصیل در نجف اشرف به دنیا آمد. پدرش نوه دختری و مادرش نوه پسر فقیه بزرگ شیعه آیت‌الله العظمی سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، صاحب عروة الوثقی، بود. خاندان سیدیزدی، یکی از خاندان‌های مشهوری بودند که در حوزه علمیه نجف و فقهات شیعه، نقش مؤثری داشتند. محقق

طباطبایی دوران کودکی خود را در چنین خانواده‌ای، میان کتاب و کتابخانه و مدرسه گذراند که نقش مؤثری در علاقه‌مندی وی به کتاب و کتابت داشت. قرآن را از پدرش آموخت. در نوجوانی بعد از فوت پدرش وارد حوزه علمیه نجف شد و از اساتید برجسته آن

در همه سطوح بهره‌مند گردید تا جایی که از شاگردان برجسته آیت الله العظمی سید ابوالقاسم خوئی شناخته می‌شد. در سال ۱۳۲۹ ش. با فرزند آیت الله سید اسدالله طباطبائی یزدی ازدواج نمود و مدیریت یکی از دو مدرسه ایشان را نیز برعهده گرفت. عبدالعزیز در تابستان هر سال با سفر به ایران، به کتابخانه‌های خصوصی و عمومی مراجعه نموده و ضمن مطالعه، یادداشت‌های زیادی تدوین می‌کرد که کتابخانه آخوند ملاعلی معصومی همدانی یکی از آنها بود. ضمن شرکت در کنگره هزاره شیخ طوسی فهرستی از نسخه‌های خطی حدیث و فقه کتابخانه مرکزی آستان قدس تهیه کرد. در سه سفر حج نیز در کتابخانه‌های مکه و مدینه، از برخی نسخه‌های خطی نفیس به‌طور کامل استنساخ کرد. در تابستان ۱۳۴۲ از کتابخانه‌های عراق، سوریه و لبنان بازدید نمود. آشنایی با شیخ آقا بزرگ تهرانی، دانشمند بزرگ و کتابشناس با عظمت، تأثیر بسیاری در شخصیت علمی وی ایجاد می‌کند و یادداشت‌هایش را در اختیار شیخ آقا بزرگ قرار می‌دهد و مستدرک الذریعه را پی‌ریزی می‌کند. علاوه بر شیخ آقا بزرگ، علامه امینی، صاحب الغدیر، نقش مؤثری در روحیه پرتلاش و پرحوصله محقق طباطبایی در امر پژوهش داشت، که مدت ۲۵ سال پیوسته در کنار علامه امینی به جمع‌آوری نسخ خطی و اداره کتابخانه امیرالمؤمنین (ع) در نجف گذراند و بسیاری از مایه علمی خود را مدیون شاگردی وی می‌دانست. در تهیه منابع الغدیر و به ثمر رسیدن تحقیقات علامه امینی با سفر به کتابخانه‌های ایران و ترکیه نقش آفرینی کرد. در مدتی که سرپرستی کتابخانه علامه امینی را به عهده داشت فهرست نسخ خطی کتابخانه را تدوین و در مجله «تراثنا» منتشر کرد. در سال ۱۳۹۷ ق. / ۱۳۵۶ ش. با فشار رژیم بعثی عراق نجف را ترک کرد و در قم سکنی نمود و محققان و نویسندگان زیادی را پرورش داد و با مؤسسات متعددی همکاری کرد. در سفرهایی که به کشورهای مختلف داشت از نسخه‌های مهم کتابخانه‌ها، میکروفیلم و نسخ عکسی تهیه کرد، که اکنون در کتابخانه ایشان نگه‌داری و مورد استفاده پژوهشگران قرار می‌گیرد. محقق طباطبایی با بسیاری از دانشمندان و اسلام‌شناسان دنیا مخصوصاً در کشورهای عربی ارتباط داشت و به همین دلیل در ایجاد ارتباط علمی بین پژوهشگران داخل کشور با دنیای عرب نقش مؤثری داشت. از آثار ایشان در حوزه فهرست‌نگاری، تصحیح متون و کتابشناسی تاکنون بیش از ۴۵ عنوان منتشر شده است. علاوه بر این، آثار و فیش‌های پژوهشی زیادی از پژوهش‌های ایشان به یادگار مانده که نیازمند تحقیق و تکمیل است (طباطبایی یزدی، ۱۳۸۲، ص ۶۴-۷۱). این دانشمند فقید در سال ۱۳۷۴ دارفانی را وداع گفت و در حرم حضرت معصومه (س) مدفون است.

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: اسحاق صلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

- دبیر علمی: علی اکبر صفی‌پور، معاون کتابخانه ملی ایران
- دبیر اجرایی: سیدمحمد حسین واقف‌زاده، معاون پژوهش، برنامه‌ریزی و فناوری^۱
- مسئول کمیته اجرایی: محمد محمدی‌نیا، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر
- مسئول دبیرخانه: حمیده سلطانعلی دستجردی و زهرا حداد^۲
- مسئول کمیته داوری مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها: ناهید باقری خرم‌دشتی، عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- مسئول کمیته داوری کتاب‌ها: مریم تفضلی شادپور، رئیس گروه سازماندهی کتاب‌های خطی و نادر

• داوران (الفبایی): جعفر آقایانی چاوشی، فرحناز افضلی قادی، سعیده اکبری داریان، سیدعبدالله انوار، اکبر ایرانی، بهروز ایمانی، احمد بادکوبه، ناهید باقری خرم‌دشتی، جواد بشری، علی بهرامیان، علیرضا بهرمان، مریم تفضلی شادپور، نسرين تونی، افسانه تیمورخانی، محسن جعفری مذهب، زهرا حداد، سیدمحمد حسین حکیم، ابوالفضل حافظیان بابلی، نجفقلی حبیبی، رضا خانی‌پور، پروین دالوند، فریبرز درودی، مرتضی رزم‌آرا، فرح زاهدی، صدیقه سلطانی‌فر، محمدحسن سمسار، اکبر شریف‌زاده، رضا شعبانی، محبوبه شمشیرگرها، علی صفری آق‌قلعه، علی اکبر صفی‌پور، عبدالله صلواتی، زهرا طاهری، حبیب‌الله عظیمی، علی کریمیان، سیدعلی کسائی، فتح‌الله کشاورز میرزامحمدی، لیندا گودرزی، نجیب مایل هروی، پروین متواری، سمیه‌سادات محسنیان، محمد محمدی‌نیا، اکرم مسعودی، علی مشهدی رفیع، سهیلا منصوری، علی میرانصاری، معصومه سادات میرپوریان (۴۸ نفر: ۲۹ نفر از سازمان، ۱۹ نفر خارج از سازمان).

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۴ بهمن ۱۴۰۴) گزارش شده، در مستندانی که نگارنده ملاحظه و مطالعه نموده، وجود نداشت. برداشت نگارنده از مستندات دبیر اجرایی محمد محمدی‌نیا است.
 ۲. مسئولیت دبیرخانه تا اواسط شهریور (۱۸ یا ۱۹) شهریور به عهده خانم حمیده سلطانعلی دستجردی بوده و بعد از آن تاریخ به دلیل انتقال ایشان به اداره کل دیجیتال، به عهده خانم زهرا حداد بوده است.

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه طبق روال سنوات قبل ضمن ارسال فراخوان از طریق سایت‌ها و شبکه‌ها و رسانه‌های عمومی و جمعی، و دعوت از ناشران و پدیدآورندگان و نهادهای دولتی و غیردولتی و دانشگاه‌ها برای ارسال آثار، از طریق مکاتبه‌ای نیز ارسال آثار را پیگیری نمود. جلسه‌ای برای ویرایش آئین‌نامه پیشنهادی حامیان نسخ خطی برگزار نمود، اما ظاهراً به نتیجه‌نهایی و تصویب نرسید. ضمناً در این جلسه مقرر شده بود وظایف معاونت‌های مختلف در مراحل مختلف اجرای آیین بزرگداشت از شروع تا خاتمه، با هماهنگی معاونان احصاء شده و به صورت مکتوب ابلاغ شود.

دبیرخانه بعد از گردآوری آثار، مقدمات برگزاری مراسم اختتامیه را فراهم نمود. در این دوره کلبی از دوره‌های پیشین آیین و همچنین فعالیت جاری دبیرخانه برای پخش در مراسم اختتامیه را آماده کرد؛ همچنین مصاحبه‌ای با برخی افراد برگزیده انجام داد و گزیده‌ای از آنها را در قالب کلبی در مراسم اختتامیه پخش کرد. دبیرخانه در مراسم اختتامیه با همکاری سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، از ایرانیان خارج از کشور که در حوزه نسخه‌های خطی خدمات ارزنده‌ای داشته‌اند دعوت نموده بود.

موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ۱۰۹ عنوان؛ [۲] مقاله: ۲۴۸ اثر؛ [۳] پایان‌نامه: ۱۶ عنوان، که در مجموع ۳۷۳ اثر بود.^۱

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

- ارجنامه دکتر سید محمد دبیرسیاقی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی / سیدفرشید سادات شریفی، با همکاری سیده سمیرا متین‌نژاد و شهلا رستمی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲. ۲۴۸ ص.؛ مصور، نمونه.
- ارجنامه علامه محقق سید عبدالعزیز طباطبائی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی / گردآورنده عبدالحسین طالعی و محسن صادقی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲. ۲۷۹ ص.؛ مصور، جدول، نمونه، عکس.
- کارگاه شماره ۲ مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری (ویژه نسخه‌های خطی، کتاب‌های نفیس و پیاپی‌ها)

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه همزمان با چهارمین روز از بیست و یکمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در ۲۸ آبان ۱۳۹۲، از ساعت ۹ الی ساعت ۱۲ با حضور نمایندگانی از کشورهای قزاقستان، تونس و جمعی از اهالی علم و فرهنگ در مرکز همایش‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (سالن قلم) برگزار و شخصیت‌های ذیل سخنرانی کردند:

- اسحاق صلاحی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- مهدی محقق، رئیس هیئت مدیره انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- سید جمال الدین دین‌پور (آیت‌الله)، رئیس بنیاد بین‌المللی نهج البلاغه
- سید محمد طباطبایی یزدی، معرفی علامه محقق سید عبدالعزیز طباطبایی یزدی
- محمد رجبی، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- حمید عابدی‌ها، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور استان قزوین، معرفی دکتر سید محمد دبیرسیاقی

- رسول منتجب‌نیا، عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد و قائم مقام حزب اعتماد ملی
- رونمایی از ۵ عنوان کتاب و اهدای جوایز

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۴۰ اثر و فعالیت، شامل ۲۲ «برگزیده» و ۱۸ «شایسته تقدیر» در ۱۷ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است:

۱. فهرست نویسی و کتابشناسی

- [برگزیده]: فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا) / مصطفی درایتی
- [شایسته تقدیر]: مخطوطات کربلا / سلمان هادی آل طعمه
- [شایسته تقدیر]: فهرست نسخ خطی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (جلد ۴۵) / هاید چیدری

[شایسته تقدیر]: کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره (هند، پاکستان، بنگلادش) از ۱۱۶۰-۱۳۸۶ ش. / ۱۱۹۵-۱۴۲۸ ق. / ۱۷۸۱-۲۰۰۷ م. (۴ ج) / عارف نوشاهی

۲. تصحیح متون

- [برگزیده: حکمت و فلسفه]: التعليقات؛ ابوعلی حسین ابن عبدالله ابن سینا/ سیدحسین موسویان
- [برگزیده: علوم و فنون]: المقنع فی الحساب الهندی؛ تألیف علی بن احم نسوی (۳۹۳-۴۹۳ ق.) / محمد مهدی کاوه یزدی، رضا افخمی عقدا

[شایسته تقدیر: علوم و فنون]: برابرسنجی گاه‌شماره، دست‌نشته‌ها، اسناد و سنگ‌نشته‌ها: پژوهش و برابرسنجی گاه‌شماره‌ها در حوزه علوم انسانی با رویکرد گاه‌شماری هجری مہی و سنجہ هفته / علی صفی‌پور

[شایسته تقدیر: ادبیات]: کهن‌ترین امیری‌ها مازندران / یوسف الهی، شهرام قلی‌پور گودرزی
[شایسته تقدیر: ادبیات]: مثنوی شیخ عزلتی / کامران پاشایی فخری، پروانه عادل‌زاده، معصومه سالک ابراهیمی^۱

[شایسته تقدیر: تاریخ]: دزفول در دوره مشروطیت = إزاحه الشُّکوک و الاوهام عن المشروطیة دولة الاسلام؛ آقا شیخ عبدالحسین معزی دزفولی / محمدحسین حکمت‌فر، فرامرز معتمد دزفولی

۳. ارجنامه‌ها

[شایسته تقدیر]: ارجنامه علامه محقق سید عبدالعزیز طباطبائی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی / عبدالحسین طالعی
[شایسته تقدیر]: ارجنامه دکتر سید محمد دبیرسیاقی: ویژه‌نامه سیزدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی / سیدفرشید سادات شریفی

۴. فاکسیمیله

[برگزیده]: فهرست کتابخانه سلطنتی ایران؛ تألیف شده در ۱۳۲۸-۱۳۳۸ق (نسخه برگردان دستنویس شماره ۲۱۵۶۴ کتابخانه مجلس شورای اسلامی) / سید محمدحسین حکیم
[شایسته تقدیر]: الرسالة المحيطیه؛ غیاث الدین جمشید کاشانی / یونس کرامتی

۵. پایان‌نامه‌ها

[برگزیده: دکتری]: مدیریت دانش در بخش‌های نسخ خطی کتابخانه‌های ایران و ارائه یک مدل کاربردی (دانشگاه علوم و تحقیقات) / الهه روحی‌دل
[برگزیده: کارشناسی ارشد]: میراث مکتوب شیعه در مخطوطات کتابخانه‌های ترکیه (دانشگاه ادیان و مذاهب) / حسین متقی

[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: تاریخ حفاظت و مرمت آثار کاغذی و صحافی در ایران (دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز) / مژده روحی‌عزیزی
[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: بررسی میزان بهره‌گیری از استانداردهای ابر داده‌ای

۱. در سایت کتابخانه ملی ایران (رسا) در تاریخ ۱۴۰۴/۱۰/۲۹ اطلاعات کتابشناختی اثر فوق بدین شرح است: تصحیح نسخه خطی مثنوی شیخ عزلتی / تحقیق، تألیف و ویرایش کامران پاشایی فخری، معصومه سالک ابراهیمی. تهران: بهستان، ۱۳۹۱. یعنی نام پروانه عادل‌زاده به عنوان پدیدآور درج نشده و قبل از عنوان کتاب عبارت «تصحیح نسخه خطی» دارد.

در ذخیره سازی نسخه های خطی موجود در پایگاه های نسخه های خطی فارسی (دانشگاه الزهراء) / لایلا عربگری

[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: بررسی و تحلیل انجامه های کاتبان در ۳۰۰۰ نسخه خطی فارسی کتابخانه ملی ایران (دانشگاه آزاد اسلامی همدان) / زهرا طاهری

۶. مقاله ها

[برگزیده: تاریخ]: نوروزیه و نوروزیه نویسی در عصر صفوی (جستارهای تاریخی، ش ۶) / زهره زرشناس، محسن جعفری

[برگزیده: ادبیات]: ضبط های متفاوتی از شش قصیده منوچهری در دو جنگ و یک تذکره (جستارهای ادبی، ش ۱۷۸) / علی اشرف صادقی

[شایسته تقدیر: نقد تصحیح متون]: جمع الجمع اشتباهات: از فهرست نگاری تا تصحیح متون (نقدی بر کتاب جمع الجمع ابن ابی جمهور احسایی) (ضمیمه گزارش میراث، ش ۳) / ابوالفضل حافظیان بابلی

[شایسته تقدیر: نسخه شناسی]: عصر طلایی هنر «کتاب آرایی»: تأملی بر تذهیب مصحف در خاندان «وراق غزنوی» (قرون چهارم و پنجم هجری) (آستان هنر، ش ۱) / کیانوش معتقدی

[شایسته تقدیر: نسخه شناسی]: آثار سوء تحریف در نسخه های خطی بر شناسایی آنها: مطالعه موردی آثار میرزا ابراهیم بدایع نگار (مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ش ۹۰) / سوسن اصیلی

[شایسته تقدیر: نسخه پژوهی]: [۱] نسخه ای تازه یافته با عنوان پندیات پنج گنج نظامی (از مجموعه مقالات همایش ملی ادبیات تعلیمی): [۲] معرفی نسخه ای نفیس و ناشناخته در فضایل حضرت مهدی، مدایح و مناقب آثار ظهور حضرت / احمد رضا یلمه ها

۷. اهدا کنندگان

[برگزیده]: محمد ابراهیم فقیهی گروسی (آیت الله) / اهدای ۷۵ نسخه خطی به سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

[برگزیده]: سید عبدالحسین مدرس خاتون آبادی، معروف به «سیدالعراقین» (خانواده) / اهدای ۹۱۷ نسخه خطی و ... به سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۸. پیشکشوتان

[برگزیده]: براتعلی غلامی مقدم / کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[برگزیده]: زهره معیری / سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران

۹. مقومین و نسخه‌شناسان

[برگزیده]: سیدشمس‌الدین قرشی/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
[برگزیده]: سید محمد اصفیایی/ کتابخانه حضرت آیت الله سید شهاب‌الدین مرعشی
نجفی (ره)

۱۰. مرمت‌گران

[برگزیده]: سید جعفر کشفی/ کتابخانه آستانه حضرت معصومه (س)
[برگزیده]: منظر نیک‌یار/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران

۱۱. نشریات ادواری

[برگزیده]: کتاب ماه کلیات/ علی شجاعی صائین (مدیر مسئول)، داریوش مطلبی
(سر دبیر)

۱۲. حافظه جهانی

[برگزیده]: اکبر ایرانی/ مدیر عامل مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب

۱۳. فعالان بین‌المللی

[برگزیده]: سید علی موجانی/ وزارت امور خارجه (رایزن فرهنگی ایران در آلمان)

۱۴. ناشران

[برگزیده]: مجمع ذخائر اسلامی/ سید صادق حسینی اشکوری (مدیر عامل)

۱۵. مؤسسات

[برگزیده]: کتابخانه و موزه ملی ملک/ سید مجتبی حسینی (مدیر عامل)

۱۶. فناوری و اطلاع‌رسانی

[شایسته تقدیر]: وب سایت کاتبان/ سید علی طباطبایی یزدی

۱۷. مخترع

[برگزیده]: اختراع استحکام بخش چرم‌های قدیمی با پوشش پلیمری/ امیر ارشاد
لنگرودی، رضا وحیدزاده، اکرم سادات منتهایی

چهاردهمین (۱۳۹۳: تهران) عزیرالله عطاردی

۱. مقدمه

در دوره کنونی به دلیل گسستگی‌ها و گسترده‌گی‌های اطلاعات، از یادآوری دانشمندان، فرهنگ‌سازان و تمدن‌آفرینان از جمله خالقان نسخه‌های خطی [کاغذسازان، صحافان، جلدسازان، مؤلفان، کاتبان و ...] و یادگیری تجربه زیست‌شان، آن‌طور که شایسته است، عقب افتاده‌ایم، و جای نگرانی برای نسل‌های آینده است که ندانند بزرگان در چه مسیری به اینجا رسیده‌اند و شاید نتوانند باور کنند که دشواری‌ها برای این بزرگان نیز بوده است (حسن طارمی‌راد، در: حسینی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۹؛ با اضافات). عالمان، محققان و فیلسوفان زیادی برخاسته‌اند و به اسلام و ایران خدمت کرده‌اند. عطاردی از دانشمندان خستگی‌ناپذیر، و از چهره‌های برجسته خراسان است که بیش از نیم قرن است که در حوزه تألیف و تصحیح می‌کوشد تا حدیث پژوهی، تاریخ و فرهنگ اسلام را گسترده سازد (علی لاریجانی؛ در: حسینی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۹). عطاردی از جمله دانشمندانی است که با تدوین مسندها، محققان را از فرصت جست‌وجوی بیشتر برای گردآوری اطلاعات درباره ائمه اطهار و امامان بی‌نیاز کرده است. روش مسندنویسی ایشان مانند شیوه‌ای است که علامه مجلسی در بحار نگاشته‌اند (رسول جعفریان؛ در: حسینی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۹). تلاش عزیزان برای قدردانستن از این عزیزان ستودنی است (علی لاریجانی؛ در: حسینی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۹).

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

عزیرالله عطاردی قوچانی در سال ۱۳۵۲ق/۱۳۰۷ش. در روستای آقابگلر (بیگلر) از توابع شهرستان قوچان دیده به جهان گشود. از چهار سالگی به مکتب‌خانه رفت و تا هفت

سالگی به انواع متون ادبیات فارسی تسلط یافت و با آثار فاخر ادبیات فارسی آشنا شد تا جائی که در ده سالگی قادر به مطالعه هر متن فارسی بود. ضمناً در روستا به تحصیل جامع‌المقدمات پرداخت. در سال ۱۳۲۵ به قوچان رفت و در مدرسه عوضیه به مدت دو سال تحصیلات حوزوی داشت. در سال ۱۳۲۷ عازم مشهد شد و در مدرسه بالاسر از استادان به نام بهره‌مند شد. سال ۱۳۳۱ به تهران آمد و

یک سال در مدرسه برهانیه شهری سکونت کرد؛ سپس در مدرسه شیخ عبدالحسین در بازار پاچنار تا سال ۱۳۴۰ ماندگار شد و در سال ۱۳۳۴ کار تصحیح متون را با مرحوم استاد علی‌اکبر غفاری شروع کرد که این همکاری ۵ سال به طول انجامید و اولین اثرش در سال ۱۳۴۲ با تقریظ علامه شعرانی منتشر شد که موجب کسب اجازه روایت ایشان از طرف علامه شیخ آقابزرگ طهرانی گردید. در سال ۱۳۴۴ عازم عتبات شد و یک سال در نجف از محضر علمای طراز اول بهره‌مند و اجازاتی دریافت کرد و سپس عازم سرزمین حجاز گردید. بعد از عتبات و حجاز، سفرهای علمی و تحقیقاتی‌اش را تا سال ۱۳۷۰ به کشورهای سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا ادامه داد و اطلاعات ارزشمندی به دست آورد. برای انسجام بخشیدن به تحقیقات و مطالعاتش، مرکز فرهنگی خراسان را در سال ۱۳۸۴ تأسیس کرد. عطاردی این مرکز را به همراه کتابخانه و کلیه تألیفات خود وقف نمود و جهت اداره آن هیئت امنایی تعیین کرد. مأموریت اصلی مرکز فوق تحقق اهداف طرح عظیم «فرهنگ خراسان» است که ایشان حدود نیم قرن از عمر گرانبهای خویش را در ایران و جهان صرف مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای درباره آن نمود و کلیه آثارش در ذیل همین عنوان شکل گرفت.

آثار و تألیفات علامه عطاردی در عرصه‌های تحقیق، تصحیح، تألیف و ترجمه از کثرت و تنوع موضوعی خاصی برخوردار است که نتیجه نیم قرن مطالعات چند رشته‌ای و میان رشته‌ای خستگی ناپذیر است. حاصل این نیم قرن تلاش، ۶۰ عنوان کتاب در بیش از ۱۳۰ مجلد است. علامه عطاردی در سوم مرداد ۱۳۹۳ در تهران وفات یافت و در بقعه شیخ طبرسی آستان قدس رضوی برای همیشه آرام گرفت (فلاحی، ۱۳۹۳، ص ۳۸-۴۵).

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: دکتر سیدرضا صالحی امیری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ایران

- دبیر علمی: نجفقلی حبیبی، پژوهشگر متون و استاد دانشگاه تهران
- دبیر اجرایی: احسان الله شکراللهی، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر
- مسئول دبیرخانه: نرگس احمدی مقدم
- دبیر محور مقالات: فریبا افکاری
- دبیر محور تصحیح متون: بهروز ایمانی
- دبیر محور فهرست نویسی: مریم تفضلی شادپور
- دبیر محور نشریات تخصصی: محسن جعفری مذهب
- دبیر محور چاپ‌های عکسی: مرتضی رزم‌آرا
- دبیر محور اهداگران، مجموعه داران و حامیان نشر متون: اکبر شریف‌زاده
- دبیر محور مؤسسات فعال: علی صادق‌زاده وایقان
- دبیر محور وب‌سایت‌های تخصصی: عبدالحسین طالعی^۱
- دبیر محور پایان‌نامه: حبیب‌الله عظیمی
- دبیر محور مصاحبه، گزارش و یادداشت‌ها: معصومه فرشچی
- دبیر محور کتاب‌های چاپی هنری: حمیدرضا قلیچ‌خانی
- دبیر محور حفاظت، مرمت و صحافی: سمیه سادات محسنیان
- دبیر محور آثار ترجمه شده: محمدحسین مرعشی
- دبیر محور مجموعه: معصومه سادات میرپوریان
- دبیر محور آثار تألیفی [نسخه پژوهی]: فتح‌الله کشاورز میرزا محمدی
- داوران (الفبایی): فریبا افکاری، غلامرضا امیرخانی، بهروز ایمانی، ابوالفضل حافظیان بابلی، ناهید باقری خرم‌دشتی، مریم تفضلی شادپور، محمدجواد جدی، محسن جعفری مذهب، نجفقلی حبیبی، رضا خانی‌پور، محمدکاظم رحمتی، مرتضی رزم‌آرا، محسن روستایی، فرح زاهدی، سید محمود سادات بیدگلی، امیر سروری، حوریه سعیدی، صدیقه سلطانیفر، اکبر شریف‌زاده، وحید شریفی‌درچه، محبوبه شمشیرگرها، عمادالدین شیخ‌الحکامی، علی صادق‌زاده وایقان، عبدالحسین طالعی، سید محسن طاهری، فائزه سادات طباطبایی‌امیری، سید جعفر طباطبایی‌یزدی، حبیب‌الله عظیمی، علی عیوض‌زاده، رضا فراستی، حسن فیضی‌راد، حمیدرضا قلیچ‌خانی، فتح‌الله کشاورز

۱. با دستیاری و همکاری فائزه سادات طباطبایی‌امیری (کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه شهید چمران اهواز)

میرزا محمدی، لیندا گودرزی، منوچهر لطفی، نجیب مایل هروی،^۱ سیده سمیه محسنیان، محمد حسین مرعشی، حمید ملکیان، سید حسین موسویان، معصومه سادات میرپوریان، کوروش نوروز مرادی، سید محمود یوسف ثانی، هومن یوسفدهی (۴۴ نفر: ۲۱ نفر از سازمان، ۲۳ نفر خارج از سازمان).

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه در خرداد ماه سال ۱۳۹۳ فراخوان آثار را در ۱۶ محور: ۱. تألیف کتاب، ۲. ترجمه کتاب، ۳. تألیف پایان نامه، ۴. تألیف مقاله، ۵. نقد و تصحیح متون، ۶. چاپ عکسی (فاکسیمیل)، ۷. حامیان نشر متون، ۸. مصاحبه، گزارش و یادداشت، ۹. فهرست نویسی، ۱۰. اهداگران مجموعه های خطی، ۱۱. نشریات فعال، ۱۲. طرح های پژوهشی، ۱۳. مرمت سنتی و مجازی، ۱۴. مؤسسات فعال، ۱۵. سایت های فعال، ۱۶. نرم افزار اطلاع رسانی و آموزشی، منتشر کرد. فراخوان این دوره در مقایسه با تمامی دوره های پیشین گسترده ترین فراخوان بود. همچنین معاون کتابخانه ملی مکاتباتی با نهادهای فرهنگی، ناشران و مراکز آموزشی و پژوهشی برای فراهم آوری آثار، و همچنین مذاکرات و مکاتباتی را برای حضور فعال کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی در این دوره از آیین انجام داد.^۲ فعالیت ارزیابی و داوری آثار و فعالیت ها در ۱۶ گروه/ محور تقسیم گردید و برای هر گروه/ محور، دبیری با ابلاغ دبیر علمی تعیین گردید.^۳

رئیس سازمان در جلسه ای که در ۲۶ آذر ۱۳۹۳ برای استماع گزارش و نظرات دبیران گروه ها و اعضای کمیته علمی و اجرایی تشکیل شد، در مورد گروه ها/ محورهای همایش به اعمال سلیقه و عدم پشتوانه علمی برای محورهای آیین تذکر داد و خواستار شفاف سازی و ایجاد پشتوانه علمی برای فراخوان های سال آینده با استفاده از نظرات کارشناسان شدند.^۴ موضوع و تعداد آثار رسیده به دبیرخانه در این دوره به شرح فوق است: [۱] کتاب: ۳۰۰ عنوان (که ۹ عنوان فهرست است)؛ [۲] مقاله: ۳۲۸ اثر؛ [۳] پایان نامه: ۲۳ عنوان، که در مجموع ۶۵۱ اثر بود (برگزیدگان چهاردهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی،

۱. برای مشاهده درخواست داوری از استاد نجیب مایل هروی رجوع کنید به: پیوست ۱، شماره ۶۸

۲. درخواست شماره ۹۳/۵۸۰۳ د-۹۳/۸/۱۸ معاون کتابخانه ملی ایران از ریاست کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی برای معرفی نماینده تام الاختیار

۳. ابلاغ شماره ۹۳/۶۵۷۹ د-۹۳/۴/۴ نجفقلی حبیبی، دبیر علمی همایش و گزارش دبیران

۴. در این راستا نسخه ای از کتاب «تاریخچه تجلیل از حامیان نسخ خطی (۱۳۷۹-۱۳۹۰)» برای بهره بردای رئیس سازمان ارسال شد، که اطلاعاتی بیشتری کسب نمایند.

۱۳۹۳، ص ۷). همچنین شناسایی و بررسی ۱۶ وب سایت فعال و بررسی عملکرد ۱۰۰ مورد مجموعه دار، اهداگر و مؤسسات فعال در حوزه چاپ و نشر کتاب های خطی ماحصل کار دبیرخانه علمی و اجرایی در این دوره بود.

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

- یادنامه استاد عزیزالله عطاردی/ به کوشش سیدمحمدحسین حکیم. تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۳. ۴۳۲ ص. مصور، نمونه.
- فصلنامه نقد میراث: ویژه نامه چهاردهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۸ دی ۱۳۹۳، ۱۶ ص.

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در ۸ دی ۱۳۹۳، از ساعت ۱۵ الی ساعت ۱۷ با حضور شخصیت های فرهنگی در مرکز همایش های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (سالن قلم) برگزار و شخصیت های ذیل سخنرانی کردند:

- نجفقلی حبیبی، دبیر علمی همایش
- سیدمحمدعلی احمد ابهری، رئیس هشت دوره اول آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی
- سیدکاظم حافظیان رضوی، قرائت پیام انجمن کتابداری و اطلاع رسانی
- سیدرضا صالحی امیری، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- قرائت پیام اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام (توسط رئیس سازمان)
- ناصر مهدوی، مشاور رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- احمد احمدی، رئیس سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)
- احمد مسجدجامعی، عضو شورای اسلامی شهر تهران
- علی جنتی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۵۸ اثر و فعالیت، شامل ۲۱ «برگزیده» و ۳۷ «شایسته تقدیر» در ۱۷ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و معرفی شده است:

۱. فهرست نویسی

[برگزیده: داخلی]: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) (ج ۴۲)/ سید محمود مرعشی نجفی
[شایسته تقدیر: داخلی]: فهرست نسخه‌های خطی اهدایی حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (ج ۴)/ سید محمد رضا فاضل هاشمی، محمد حسن نوری نیا، حسین قاسمیان
[برگزیده: خارجی]: فهرست دست‌نویس‌های فارسی کتابخانه فاتح (استانبول)/ سید محمد تقی حسینی
[شایسته تقدیر: خارجی]: فهرست مخطوطات مکتبه العتبة العباسية المقدسة العراق - كربلاء المقدسة (ج ۲)/ سید حسن موسوی بروجردی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: ادبیات]: مرآت الاصطلاح؛ آندرام مخلص لاهوری/ چندر شیکهر، حمیدرضا قلیچ خانی، هومن یوسفدهی
[شایسته تقدیر: ادبیات]: دیوان عطار نیشابوری (متن انتقادی براساس نسخه‌های خطی کهن)/ مهدی مدائنی، مهران افشاری، با همکاری و نظارت علیرضا امامی
۳. تألیفی [نسخه‌شناسی]

[شایسته تقدیر]: زرافشان: فرهنگ اصطلاحات و ترکیبات خوشنویسی، کتاب‌آرایی و نسخه‌پردازی در شعر فارسی/ حمیدرضا قلیچ خانی
[شایسته تقدیر]: دانشنامه مهر و حکاکی در ایران/ محمد جواد جدی

۴. وب سایت‌ها

[شایسته تقدیر: دولتی یا موقوفه]: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی/ محمد مهدی زاهدی (رئیس سازمان)
[شایسته تقدیر: دولتی یا موقوفه]: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی/ محمد رجبی (رئیس کتابخانه)
[شایسته تقدیر: غیردولتی]: مجمع ذخائر اسلامی/ سید صادق حسینی اشکوری (آصف آگاه)
[شایسته تقدیر: غیردولتی]: حلقه کاتبان/ سید علی طباطبایی یزدی

۵. اهداگران

[برگزیده]: خانواده سید مجتبی موسوی لاری (آیت الله)/ اهدای ۸۱ نسخه خطی و ۶ چاپ سنگی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[شایسته تقدیر]: سیدبدیع طبائیان یا طباطبائیان/ اهدای ۲۵ نسخه خطی و ۱ چاپ سنگی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر]: محمدصادق زمانی/ اهدای ۱۱ نسخه خطی و ۳ نسخه چاپ سنگی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

۶. مجموعه داران

[شایسته تقدیر]: انجمن مجموعه داران ایران/ منوچهر لطفی
[شایسته تقدیر]: نادرقلی نادری رازانی (اصفهان)/ مجموعه دار بیش از ۲۰۰ نسخه خطی
[شایسته تقدیر]: داریوش پیدنی (اصفهان)/ مجموعه دار بیش از ۲۰۰ نسخه خطی

۷. حامیان نشر متون

[برگزیده]: یحیی شایسته منش/ حمایت مالی از منشورات مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب: مجالس، جامع التواریخ ایران و اسلام
جامع التواریخ رشیدی و مجالس (۳ ج)
[شایسته تقدیر]: امیرناصر صیرفیان/ حمایت مالی از منشورات مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب: عهدنامه مالک اشتر
[شایسته تقدیر]: علی تشکری/ حمایت مالی از منشورات مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب: التفصیل لجمل التحصیل
[برگزیده]: مهدی صداقتی/ حمایت مالی از منشورات مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب: مثنوی معنوی (۴ ج)

[برگزیده]: بانک پاسارگاد (مدیرعامل: مجید قاسمی)/ حمایت مالی از انتشار: شاهنامه طهماسبی
[شایسته تقدیر]: بانک توسعه صادرات ایران (عضو هیئت مدیره: نیکزاد لاریجانی)/ حمایت مالی از انتشار: شاهکارهای هنر ایران در مجموعه های لهستان
[شایسته تقدیر]: سازمان زیباسازی شهرداری تهران (مدیرعامل: جمال کامیاب)/ حمایت مالی از انتشار: راز خط و نقاشی خط در آثار رضا مافی

۸. مرمت، آسیب شناسی و صحافی

[برگزیده: مرمت]: هادی دهقان پور/ کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
[شایسته تقدیر: مرمت]: لی لی کردوانی/ کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران
[شایسته تقدیر: آسیب شناسی و ضد عفونی]: فاطمه قدرتی برنج آبادی/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ایران
[برگزیده: صحافی و جلدسازی]: عبدالله فولادی/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ایران

[شایسته تقدیر: صحافی و جلدسازی]: قدیر صادق زاده/ سازمان اسناد و کتابخانه

ملی ج.ا. ایران

۹. پایان نامه ها

[برگزیده: دکتری]: روش شناسی فهرست نگاری نسخ خطی ایرانی اسلامی (تدوین اصول و قواعد سبک های فهرست نگاری شرقی و غربی از ۱۳۰۵ (قرن ۱۹ م.) تا به امروز (دانشگاه تهران)/ فریبا افکاری

[برگزیده: دکتری]: تصحیح، توضیح و تحلیل بستان العارفین (دانشگاه تربیت مدرس)/ تهمنه عطائی کچوئی

[برگزیده: کارشناسی ارشد]: فهرست نویسی ۲۰۰ نسخه خطی دانشگاه تربیت مدرس (دانشگاه شهید بهشتی و بنیاد ایران شناسی)/ سفانه زمان زاده

[شایسته تقدیر: کارشناسی ارشد]: بررسی فرایند سازماندهی و اطلاع رسانی نسخه های خطی و چاپ سنگی سازمان میراث فرهنگی (دانشگاه علوم و تحقیقات)/ پرستویاری

۱۰. مقالات

[برگزیده: علمی پژوهشی]: تأملی در دیوان خاقانی ویراسته میرجلال الدین کزازی بر اساس معیارهای نویافته (آینه میراث، ضمیمه ش ۲۹)/ سعید مهدوی فر

[شایسته تقدیر: علمی پژوهشی]: انتصاب کتاب دستورالوزراء به خواجه نظام الملک یا عدنی طوسی (کاوش نامه زبان و ادبیات فارسی، ش ۲۷)/ محمدرضا ملک ثابت

[شایسته تقدیر: علمی پژوهشی]: معرفی، بررسی و تحلیل نسخه «کاشف المشکلات» ابوبکر بن کالنجار شیرازی (متن شناسی ادب فارسی دانشگاه اصفهان، ش ۲۰)/ فاطمه کوپا، مصطفی گرجی، سیدعلی اصغر میرباقری، فرشته محبوب

[برگزیده: علمی تخصصی]: یک منبع ناشناخته تصوف خراسان از قرن پنجم (کتاب مروارید خلیج فارس/ بخارا، ش ۱۰۰)/ محمدرضا شفیعی کدکنی

[شایسته تقدیر: علمی تخصصی]: منظومه حماسی عاشورایی مقامات حسینی منشی بمرودی و نسخه های خطی آن (پیام بهارستان، ش ۲۰)/ عبدالله مراد، سیدعباس محمدزاده، الیاس رستم پور [برگزیده: علمی مروری]: ویرایش و گزارش دیباچه شاهنامه بر پایه نسخه سن ژوزف (کتاب ماه کلیات)/ سجاد آیدانلو

[شایسته تقدیر: علمی مروری]: نگاهی به کتاب درآستانه چاپ، دیباچه ای به میراث نوشتاری پزشکی ایران و جهان (کتاب ماه علوم و فنون، ش ۷۷)/ غلامرضا جمشیدنژاد اول، محمدابراهیم ذاکر

۱۱. گزارش، گفتگو و یادداشت‌ها

[برگزیده: یادداشت]: حسن انصاری/ فعالیت‌های کیفی و کمی پیوسته در حوزهٔ شناسایی، معرفی، تحقیق و تصحیح

[برگزیده: گزارش]: حسین متقی/ گزارشات کیفی از کتابخانه‌های دیجیتالی نسخه‌های خطی دانشگاهی و بانک‌های اطلاعاتی نسخه‌های خطی خارج از کشور

[شایستهٔ تقدیر: گفتگو]: معصومه کلانکی^۱/ مصاحبهٔ تخصصی با افراد صاحب‌نظر در زمینهٔ تصحیح و ترجمهٔ نسخه‌های خطی

[شایستهٔ تقدیر: گفتگو]: سهیلا یوسفی^۲/ مصاحبهٔ تخصصی با افراد صاحب‌نظر در زمینهٔ تصحیح و ترجمهٔ نسخه‌های خطی

۱۲. مجموعه مقالات و مجموعه رسائل

[شایستهٔ تقدیر]: اوراق عتیق: مجموعه مقالات متن‌پژوهی، نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری (دفتر سوم)/ سید محمد حسین حکیم

۱۳. چاپ عکسی

[برگزیده]: ونیداد ساده (نسخهٔ خطی اوستای ۹۷۶ ت)/ ایرج افشار، کتایون مزدپور

[شایستهٔ تقدیر]: شرح المقدمة فی الکلام؛ نجیب‌الدین ابوالقاسم عبدالرحمن بن علی بن محمد الحسینی. مع المقدمة فی الکلام؛ ابوجعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی/ حسن انصاری، زابینه اشمیتکه^۳

[شایستهٔ تقدیر]: کلیات خواجوی کرمانی، کتابت محمد بن عمران کرمانی، به سال ۷۵۰ ق./ با گزارش نسخه‌شناسی از علی رضا هاشمی نژاد

[شایستهٔ تقدیر]: نهج البلاغهٔ نفیس به خط محمد حسین ارسنجانی/ محمد کاظم حق‌شناس تنگستانی

۱۴. کتاب‌های چاپی هنری^۴

[برگزیده]: شاهنامهٔ شاه طهماسبی^۵/ فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران

۱. از کارکنان مؤسسهٔ پژوهشی میراث مکتوب

۲. از کارکنان مؤسسهٔ پژوهشی میراث مکتوب

۳. این کتاب توسط مؤسسهٔ پژوهشی میراث مکتوب با همکاری مؤسسهٔ مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین در سال ۱۳۹۲ به چاپ رسیده است.

۴. در این محور از سوی دبیر مربوطه (دکتر حمیدرضا قلیچ‌خانی) پیشنهاد شد با توجه به آن که بیشترین تلاش و هزینه از سوی مؤسسهٔ حامی یا ناشر صورت می‌گیرد جوایز مربوطه نیز به ناشر یا حامی تعلق بگیرد (اینها، ۴ بهمن ۱۴۰۴).

۵. شاهنامهٔ شاه طهماسبی/ شورای علمی محمدعلی رجبی ... [و دیگران]؛ شرح تصاویر آناهیتا مقبل ... [و دیگران]؛ مترجم انگلیسی علی اصغر منظرپور؛ ویراستار انگلیسی چارلز ملویل؛ ویراستاران ادبی اعظم حاجی علی اکبر، داود حاتمی؛

[شایسته تقدیر]: میرعلی هروی: منتخبی از مرقعات ایران و هند در موزه‌های جهان/
محمد مهدی زارع‌دار

[شایسته تقدیر]: راز خط و نقاشی خط در آثار رضا مافی (مروری بر آثار رضا مافی)/
تألیف کاوه تیموری، با حمایت سازمان زیباسازی شهرداری تهران

[شایسته تقدیر]: [۱] میرعلی هروی: منتخبی از آثار خوشنویسی و نگارگری در موزه‌های
جهان؛ [۲] «میرعماد الحسنی، پادشاه ممالک خط: منتخبی از آثار خوشنویسی و نگارگری
در موزه‌های جهان/ بابک حجازی

۱۵. مؤسسات و نهادهای فعال

[برگزیده]: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی/ فعالیت برجسته در فراهم‌آوری
نسخه‌های خطی (فیزیکی و دیجیتالی) به‌ویژه فعالیت چشمگیر در شهرستان‌ها و اقصی
نقاط کشور؛ فهرست نویسی، اسکن، اطلاع‌رسانی، برگزاری نمایشگاه، کارگاه آموزشی و چاپ
فاکسیمیل و انتشار گنجنامه رضوی و ...

[شایسته تقدیر]: کتابخانه و موزه ملی ملک/ فعالیت چشمگیر در حوزه مرمت، برگزاری
کارگاه‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی مناسب

۱۶. آثار ترجمه شده

[شایسته تقدیر]: شاهکارهای هنر ایران در مجموعه‌های لهستان/ مهدی مقیسه، داود طبائی

۱۷. نقد و ویژه

[برگزیده] سید محمدعلی احمدی ابهری/ بنیانگذار آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی

خوشنویسی شمشه، عنوان و مقدمه‌ها غلامحسین امیرخانی؛ عکاس محسن محمدخانی؛ [برای بانک پاسارگاد]. تهران:
فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»: موزه هنرهای معاصر تهران، ۱۳۹۲.
۱. شاهکارهای هنر ایران در مجموعه‌های لهستان = Masterpiece of Persian art from polish collection / ویراستار علمی
تادیوش مایدا؛ مترجمان مهدی مقیسه، داود طبائی. تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و
نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۹۲.

پانزدهمین (۱۳۹۵: تهران) نجیب مایل هروی

۱. مقدمه

از گذشته‌های دور گستره روابط بین الملل، تحت تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی، تاریخی و میراث‌های مشترک بشری بوده است. این مؤلفه‌ها، اگر درست مدیریت شود، می‌تواند به‌طور غیرمستقیم و غیررسمی، موجب تقویت روابط سیاسی بین کشورها نیز شود؛ چیزی که از آن به «دیپلماسی فرهنگی» تعبیر می‌شود. دیپلماسی فرهنگی جزء مهمی از دیپلماسی عمومی است که در آن فرهنگ یک ملت به دیگر ملل و دولت‌ها عرضه می‌شود و خصوصیات منحصر به فرد فرهنگی ملت‌ها در سطوح دو جانبه و چند جانبه مبادله می‌شود. تأثیر زبان و ادبیات و فرهنگ در حوزه سیاست خارجی به حدی است که در عصر کنونی از فرهنگ به عنوان قدرت نرم استفاده می‌شود. دیپلماسی فرهنگی به معنای به کارگیری ابزارها و مکانیسم‌های فرهنگی برای معرفی و انتقال فرهنگ و تمدن یک سرزمین به سرزمین دیگر است (ایرانی، ۱۳۹۸، ص ۳). در این راستا نسخه‌های خطی که به جهت تاریخی، علمی و از همه مهم‌تر جنبه هنری که زبان مشترک فرهنگ‌هاست، نقش مهمی در دیپلماسی فرهنگی دارند. در این جریان، پژوهشگران و دانشمندانی که با پژوهش در جنبه‌های علمی، تاریخی و هنری نسخه‌های خطی، در تقویت دیپلماسی فرهنگی نقش آفرین هستند، شایسته تکریم و تجلیل هستند؛ لذا پاسداشت تلاش علمی و ادبی برگزیدگان و بزرگان عرصه دانش و هنر و فرهنگ، خود فی‌نفسه حرکتی فرهنگی است، و آن‌گاه که این مهم استمرار و تداوم پیدا می‌کند و به یک سنت دیرپا تبدیل می‌شود، اثرگذاری و ماندگاری آن در ذهن و روان جامعه عمیق‌تر می‌گردد، و به‌طور طبیعی برکات حاصل از آن نیز بیشتر می‌شود.

دوره پانزدهم با نگاهی فراملی شکل گرفت. به این معنی که قبل از این، در چهارده

دوره، چهره ویژه‌ای که به عنوان الگو، اسوه و پیشکسوت فعالیت‌های عرصه پژوهش متون معرفی می‌گردد از داخل کشور یا بهتر است گفته شود با هویت ایرانی بود؛ اما از این دوره دایره انتخاب وسیع‌تر شده و به وطن فارسی زبان (افغانستان، تاجیکستان، و هندوستان) تسری پیدا کرده است.

با این نگاه گروه کارشناسان و سیاست‌گذاران آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، چهره برجسته و سخت‌کوش عرصه مطالعات متون فارسی ادبی، عرفانی و هنری، محقق فرزانه استاد نجیب مایل هروی را به عنوان چهره برجسته انتخاب کرد، تا نسل پژوهشگران جوان بتوانند با پیش‌رو داشتن آثار گران‌سنگ این اسوه مجاهدت علمی، مسیر درست کار را بازشناسند (اوجبی، ۱۳۹۵، ص ۹-۱۰). استاد نجیب مایل هروی در زندگی پربار و پربرکت خود با وجود ناملایمی‌های روزگار، کارنامه درخور توجهی از خود برجای گذاشته است؛ کارنامه‌ای که به تنهایی، دانشگاهی برای علاقه‌مندان به عرصه تحقیق و پژوهش و تصحیح در حوزه میراث کهن ایران است. جای بسی خوشوقتی است که استاد در دیار ما ساکن هستند و تاکنون نیز با وجود ناملایمی‌های روزگار، در ایران که همیشه آن را بهتر از جان خود دانسته‌اند ساکن مانده‌اند و فیض حضورشان در این دیار جاری است (جلسه، ۱۳۹۵، ص ۷-۸) و از این طریق به غنای دیپلماسی فرهنگی هم در شبه قاره و هم در جغرافیای وسیع زبان و ادبیات فارسی خدمت ماندگاری نموده‌اند.

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

نجیب مایل هروی در سال ۱۳۲۹ ش. در شهر هرات افغانستان متولد شد. تحصیلات مقدماتی و سنتی را از چهار سالگی در مکتب‌خانه‌های قدیمی زادگاهش سپری نمود و در شش سالگی به اتفاق خانواده رهسپار کابل شد و در مدارس نوین آن به ادامه تحصیل پرداخت و در حوالی ۱۳۴۸ ش. مدرک دیپلم گرفت. در همین اوان مقاله‌های کوتاهی درباره سید جمال‌الدین افغانی و پیر هرات نوشت. زندگی در کنار پدرش - که ادیب و از محققان در تاریخ و فرهنگ عصر تیموری بود - او را در جوانی با حوزه نسخه‌شناسی نسخ خطی و مقدمات تصحیح متون آشنا کرد.

در سال ۱۳۴۹ در انجمن تاریخ افغانستان (کابل) استخدام شد. حدود یک سال و چند ماه در آن مرکز تحقیقاتی و هم در مرکز پژوهشی باستان‌شناسی به فعالیت‌های فرهنگی

پرداخت و آموزش‌های نسخه‌شناسی را از پدرش، رضا مایل هروی، که مردی شاعر و ادب‌پژوه بود، فراگرفت. در این مدت عشق به کتاب، زبان فارسی، شعر و علم دوستی در وجود نجیب نهادینه شد. در [اواخر] سال ۱۳۵۰ [اوایل سال ۱۳۵۱] برای ادامه تحصیلات دانشگاهی به ایران آمد و در دانشگاه فردوسی مشهد در رشته زبان و ادبیات فارسی تحصیل کرد. همزمان با ادامه تحصیل در دانشگاه مذکور، مطالعات و تحقیقات خود را در زمینه کتابشناسی نگارش‌های خانقاهی در زبان فارسی دنبال کرد. دوره لیسانس را با موفقیت به سرانجام رساند و بلافاصله وارد دوره کارشناسی ارشد در رشته زبان و ادب فارسی همان دانشگاه شد. واحدهای درسی دوره مزبور را در سال ۱۳۵۷ به پایان رساند و مشغول تألیف پایان‌نامه تحصیلی این دوره بود که دانشگاه به مناسبت انقلاب فرهنگی به حال تعلیق درآمد. چون متأهل شده بود، به بازار کار پیوست. نخست از سال ۱۳۵۷ الی ۱۳۶۰ در کتابخانه آستان قدس رضوی به فهرست‌نگاری قرآن‌های مترجم قدیمی و نسخه‌های ادبی و تاریخ پرداخت؛ بعد از چندی ادامه تحقیقاتش را در کتابخانه شخصی خود پی گرفت. نجیب ضمن تحقیق، به تصحیح و تحشیه متون ناشناخته تصوف در زبان فارسی دست یازید و چند متن مهم عرفانی را در میانه سال‌های ۱۳۶۱-۱۳۶۴ تصحیح و در تهران منتشر نمود؛ تا اینکه پس از آغاز کار بنیاد پژوهش‌های اسلامی در مشهد در سال ۱۳۶۵، به همکاری با آن بنیاد در زمینه تدریس نسخه‌شناسی و تصحیح متون و نیز تحقیق در زمینه متون معارف اسلامی پرداخت و مدیریت گروه تحقیقاتی نقد و تصحیح متون را در آن مرکز عهده‌دار شد و تهیه گاهنامه‌ای به نام مجموعه رسائل فارسی را زیر نظر گرفت. البته طبق روال همیشگی به تحقیقات خانگی نیز مبادرت داشت که نتیجه آن به صورت کتاب و مقاله‌های پژوهشی، در ایران (تهران، قم، مشهد)، سوریه (دمشق) و پاکستان (اسلام آباد) و هند (دهلی) انتشار یافته است. در سال ۱۳۶۸ با مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی در خصوص مدخل‌های مربوط به رجال و مفاهیم عرفانی همکاری‌اش را آغاز کرد که این همکاری علمی همچنان ادامه دارد. همچنین در اواخر ۱۳۷۵ همزمان در کتابخانه ملی ایران، تألیف مقاله‌های مربوط به نسخه‌پردازی و کتاب‌آرایی سنتی را برای دایرة المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی برعهده گرفت. استاد مایل هروی از سال‌های آغازین دهه هشتاد در تهران ساکن شد. او طی این سال‌ها علاوه بر دایرة المعارف بزرگ اسلامی و کتابخانه ملی ایران که اشاره شد، با بیشتر مؤسسه‌های مهم فرهنگی و علمی ایران از قبیل فرهنگستان زبان و ادب فارسی، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار و... همکاری‌های علمی داشته است. مایل هروی از برجسته‌ترین پژوهشگران افغانستانی در نقد و تصحیح متون کهن،

به‌ویژه متون عرفانی است، که نزدیک به چهل سال از عمر پربرت خود را به تحقیق در علوم و معارف اسلامی و فرهنگ ایرانی گذرانده و آثار بسیار ارزشمندی را در مباحث نسخه‌شناسی، مطالعات عرفانی، زبان و ادبیات فارسی، تاریخ، زبانشناسی و ... در اختیار محققان گذاشته است. مطالعات عمیق و وسیع او در مسائل نسخه‌شناسی و عرفان اسلامی، او را تبدیل به یکی از سرآمدان این دو حوزه تحقیق، در ایران و جهان اسلام کرده است. تاکنون حدود ۲۰۰ اثر در قالب کتاب تألیفی، تصحیح متون مستقل و رسائل کوتاه، مقاله، فهرست، مقدمه، گفتگو و مصاحبه و سخنرانی از استاد، و همچنین ۲۴ مقاله در نقد و بررسی آثار ایشان چاپ و منتشر شده است. مایل هروی ۱۹ اثر چاپ نشده نیز دارد (اوجبی، ۱۳۹۵، ص ۱۵-۳۲؛ شکرالهی، ایمانی، نظری، ۱۳۸۰، ص ۱۰۴).

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: اشرف بروجردی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- دبیر علمی: نجفقلی حبیبی، استاد دانشگاه تهران و عضو هیئت امنای سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- اعضای هیئت علمی: غلامرضا امیرخانی، معاون کتابخانه ملی ج.ا. ایران؛ ۲. محسن جعفری مذهب، عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران؛ ۳. نجفقلی حبیبی؛ ۴. احسان‌الله شکرالهی؛ ۵. جمشید کیانفر؛ ۶. محمدرضا نوراللهیان، مشاور رئیس سازمان
- دبیر اجرایی: احسان‌الله شکرالهی، مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر
- مسئول دبیرخانه: علی صادق زاده وایقان، مدیر گروه اطلاع‌رسانی کتاب‌های خطی و نادر
- داوران (الفبایی): علی صفری آق‌قلعه، فریبا افکاری، سید عبدالله انوار، محمد باهر، بهروز ایمانی، علی بهرامیان، اکبر ثبوت، محسن جعفری مذهب، نجفقلی حبیبی، مرگان حقانی، سید محمد حسین حکیم، محمد کاظم رحمتی، مهدی رحیم‌پور، احمد رضا رحیمی ریشه، سید صادق سجادی، حوریه سعیدی، سید محمد طباطبایی بهبهانی (منصور)، حنیف قلندری، یونس کرامتی، جمشید کیانفر، محمد حسین مرعشی، حسین معصومی

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۱ بهمن ۱۴۰۴) «دبیر اجرایی همایش: علی اوجبی» درج شده که صحیح به نظر نمی‌رسد و نگارنده اسنادی در این مورد در پرونده‌ها مشاهده نکرده است. ایشان مسئولیت ارج‌نامه (فرزند هرات) را به عهده داشت. در تماس تلفنی نگارنده در ۱ بهمن ۱۴۰۴ ساعت ۹:۳۰ با احسان‌الله شکرالهی، ایشان فرمودند: تا اواسط اسفند ۱۳۹۵ مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر بوده و دبیر اجرایی خودم بودم.

همدانی، سید حسین موسویان، سید سعید میرمحمدصادق، سید محمود یوسف ثانی (۲۵ نفر): ۲ نفر از سازمان، ۲۳ نفر خارج از سازمان).^۱

• حامی: بانک پاسارگاد

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه همایش از تابستان سال ۱۳۹۵ کار خود را آغاز کرد. در ادامه بر اساس بازخوردهای نتیجه دوره‌های پیشین و مشورت با اهالی نظر و متخصصان حوزه نسخ خطی، آیین نامه را بازبینی نمود و متن جدیدی به تصویب هیئت علمی، مرکب از معاونان سازمان، دبیر علمی همایش، مدیر بخش خطی، و سه تن از خبرگان نسخه‌شناسی رساند. از جمله اصلاحات آیین نامه، حذف مقالات و پایان نامه‌های دانشجویی از دایره داوری جشنواره بود.

همچنین به پاس زحمات شصت ساله استاد سید عبدالله انوار و پیشگامی ایشان در تدوین کاربرگه‌ها و انتشار فهرست نسخه‌های خطی به صورت استاندارد و تألیف ده مجلد از فهرست نسخه‌های خطی فارسی و عربی کتابخانه ملی ایران، جوایز حامیان نسخ خطی از این دوره، به نام این استاد فرزانه به برگزیدگان اعطاء می‌شود.

فراخوان آثار این دوره از آیین به شرح زیر منتشر شده است:

«از کلیه پژوهشگران، اساتید، دانشجویان و مراکز تحقیقاتی دعوت می‌نماید یک نسخه از آثار پژوهشی خود را در حوزه نسخه‌های خطی در قالب کتاب (تصحیح متون، نسخه پژوهی، فهرست نویسی و فاکسیمیل) که در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ [منتشر شده]؛ همچنین گزارشی از فعالیت‌ها و افراد شاخص آن کتابخانه در این حوزه شامل: مرمتگران، اهداکنندگان، کتابداران، خبرنگاران، ناشران، مجلات و سایت‌های تخصصی، تولیدات رادیویی و تلویزیونی مربوط به سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ را حداکثر تا پایان مهر ماه سال جاری (۱۳۹۵) به دبیرخانه همایش به آدرس زیر ارسال کنند».^۲

پس از انتشار فراخوان، آثار و نیز کارنامه علمی دست‌اندرکاران و فعالان حوزه نسخ خطی که از سوی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی به دبیرخانه رسیده بود، طبقه‌بندی و در

۱. در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (۱ بهمن ۱۴۰۴) اسامی: محمد باهر، بهروز ایمانی، اکبر ثبوت، مرگان حقانی و سید محمد طباطبایی بهبهانی (منصور) جزو داوران این دوره گزارش نشده که در پرونده‌های مورد مطالعه توسط نگارنده گزارش شده بود؛ همچنین سید محمد حسین حکیم جزو داوران معرفی شده که در پرونده‌های مورد مطالعه توسط نگارنده گزارش نشده بود.

۲. تهران: میدان ونک، بزرگراه شهید حقانی، بعد از ایستگاه میرو شهید حقانی، بلوار کتابخانه ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، اداره کل کتاب‌های خطی و نادر، گروه اطلاع‌رسانی.

اختیار گروه‌های سه نفره داوری قرار گرفت:

- بخش اصلی: در این بخش ۱۵۰ ناشر ۲۵۹ عنوان کتاب از آثار خود را در حوزه‌های: [۱] فهرست‌نویسی: ۲۱ اثر؛ [۲] تصحیح متون: ۲۱۲ اثر (۱. دین: ۳۲ اثر، ۲. فلسفه: ۲۰ اثر، ۳. ادبیات فارسی و عربی: ۷۲ اثر، ۴. تاریخ و جغرافیا: ۳۴ اثر، ۵. اسناد: ۵ اثر، ۶. هنر و علوم و فنون: ۴۹ اثر)؛ [۳] چاپ عکسی و نسخه پژوهی: ۲۶ اثر؛ ارسال کرده بودند که از سوی ۲۵ نفر از کارشناسان و متخصصان ارزیابی شد.

- بخش جنبی: در این بخش، بر اساس اطلاعات ارسال شده از سوی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی به دبیرخانه، هیئت علمی جایزه به بررسی و ارزیابی آنها پرداخته و سرانجام از میان کارنامه و پیشینه فعالیت ۳۴ نفر از فعالان این حوزه و نهادهای مربوطه، نفرت و مؤسسات شایسته تقدیر در ۶ محور انتخاب شدند.

معمولاً دبیرخانه آیین در تمام ادوار، بعد از مراسم اختتامیه نیز فعال است که نمونه آن عودت آثار امانی از قبیل پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی و ارسال آثار اهدایی جهت ثبت و بهره‌برداری پژوهشگران به واحد مربوطه است. در این دوره نیز دبیرخانه تا پایان بهمن ماه فعال بود.

۵. کارگاه آموزشی، منشورات و نمایشگاه

- فرزند هرات: ارج‌نامه استاد نجیب مایل هروی/ به‌کوشش علی اوجبی، تهران: خانه کتاب؛ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران، ۱۳۹۵. ۷۶۰ ص.
- پانزدهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (جایزه سیدعبدالله انوار): با تجلیل از مقام علمی استاد نجیب مایل هروی [بروشور]. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ بانک پاسارگاد، ۱۳۹۵. ۱۰ ص.
- نمایشگاهی از آثار استاد نجیب مایل هروی

۶. مراسم اختتامیه و سخنرانان

مراسم اختتامیه در روز یکشنبه ۲۶ دی ۱۳۹۵، از ساعت ۱۵ الی ساعت ۱۷/۳۰ با حضور میهمانان و مسئولانی از کشور افغانستان در مرکز همایش‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (سالن قلم) برگزار شد. برنامه و سخنرانی شخصیت‌ها به شرح ذیل است:

- قرائت پیام مرحوم آیت‌الله اکبر هاشمی رفسنجانی (۳ شهریور ۱۳۱۳-۱۹ دی ۱۳۹۵)
- غلامرضا امیرخانی، معاون کتابخانه ملی ایران

- نجفقلی حبیبی، دبیر علمی همایش
- رضا مختاری: مدیر مؤسسه کتابشناسی شیعه
- محمد سرور مولایی، پژوهشگر زبان و ادبیات فارس (افغانستان)
- سیدابوطالب مظفری، شاعر و نویسنده و منتقد ادبی (افغانستان)
- احمد مسجدجامعی، عضو شورای اسلامی شهر تهران
- پخش کلیپ استاد نجیب مایل هروی
- قرائت پیام محمد اشرف غنی، رئیس جمهور افغانستان، توسط سفیر افغانستان در ایران
- سیدعباس صالحی، معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
- رونمایی از کتاب فرزند هرات: ارج نامه نجیب مایل هروی

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: افراد و آثار منتخب

در این دوره، ۱۴ اثر و فعالیت، شامل ۷ «برگزیده» و ۷ «شایسته تقدیر» در ۱۰ محور از حامیان نسخ خطی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است.

الف. بخش اصلی

۱. گروه فهرست‌نویسی

[برگزیده]: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران (جلد

۲۱)/ پریسا کرم‌رضایی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: دین]: ضیاء الشهاب: شرح فارسی شهاب الأخبار قاضی قضاعی درگذشته

۴۵۴ق؛ از شارحی ناشناخته (احتمالاً از سده هفتم هجری)/ جویا جهانبخش، حسن عاطفی، عباس بهنیا

[برگزیده: ادبیات]: تذکره خزانه عامره؛ میرغلام‌علی آزاد بلگرامی/ هومن یوسفدهی

[برگزیده: علوم و فنون]: کامل التعبير: اثری جامع به زبان فارسی در خواب‌گزاری و تعبیر

رویا؛ تألیف ابوالفضل حبیب بن ابراهیم تفلیسی/ مختار کمیلی

[شایسته تقدیر: فلسفه]: مطالع الانوار (طرف المنطق)؛ لمصنفه سراج‌الدین ابی‌الثناء

محمود بن ابی‌بکر الازموی.... شرحه المسمی بلوامع الاسرار فی شرح مطالع الانوار؛ تألیف

قطب‌الدین ابی‌عبدالله محمد بن محمد الرازی البویهی/ ابوالقاسم رحمانی

[شایسته تقدیر: تاریخ]: سمط العلی للحضرة العلیا: (تاریخ قراختائیان کرمان)؛ تألیف ناصرالدین منشی کرمانی/ مریم میرشمسی

۳. اسناد

[برگزیده]: مکاتبات و یادداشت‌های انجمن ایالتی تبریز (در سال‌های ۱۳۲۸-۱۳۲۹ ق.) / راضیه یوسفی نیا

۴. چاپ عکسی

[برگزیده]: الصحيفة السجادية الكاملة؛ للامام زين العابدين علی بن الحسين؛ نسخه برگردان دستخط ابراهیم بن علی کفعمی؛ از مجموعه سیدجلال‌الدین یونسی/ سیدمحمدحسین حکیم

ب. بخش جنبی

۵. پیشکسوتان

[شایسته تقدیر]: محمدرضا انتظاری/ مدیر کتابخانه وزیر یزد

۶. کتابداری

[شایسته تقدیر]: فریبا حری/ کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

۷. مرمت‌کار

[شایسته تقدیر]: نورالدین حسینی سنابادی/ کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

۸. اهداکننده

[شایسته تقدیر]: نصرالله توکلی نیشابوری/ اهدای یک قرآن خطی نفیس به سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران

۹. فراهم‌آوری

[شایسته تقدیر]: سیمین صیدیه/ کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۱۰. ناشر

[شایسته تقدیر]: مؤسسه کتابشناسی شیعه/ رضا مختاری (مدیر مسئول)

شانزدهمین (۱۳۹۶: تهران)

سید محمد مشکوة

۱. مقدمه

استاد دانشمند دکتر احمد مهدوی دامغانی چنین نوشته است: «چند گروه از ایرانیان به جمع‌آوری نسخه‌های خطی همت گماشته بودند. یکی، جمعی از اهل ثروت و مکت امثال جمال اخوی و دکتر اصغر مهدوی و سلطان علی سلطانی شیخ‌الاسلامی (بهبهانی) و فخرالدین نصیری امینی و حسین کی‌استوان و عبدالحسین بیات و مانند آن‌ها؛ دوم، دسته‌ای از استادان دانشگاه که خریدارانی بودند که گرچه از لحاظ ثروت هم طراز دسته اول نبودند، ولی از فرط علاقه‌مندی به علم و ادب، عمده درآمدشان را صرف خرید مخطوطات نفیس می‌کردند، مثل مرحوم استاد سید محمد مشکوة و بعضی از هم‌رتبه‌های ایشان مثل مرحوم استاد سید محمد باقر (مولوی) عربشاهی سبزواری...؛ و دسته سوم در عین اهل علم و فضل و تقوی بودند، دستشان از مال دنیا خالی بود و در رأس اینان مرحوم سید جلال‌الدین محدث ارموی بود. چهارم، عده‌ای که بیشتر عشق و همتشان تهیه کتاب‌های چاپی خوب بود و به علت قلت بضاعت مادی، در فکر خرید مخطوطات نبودند، مگر آن که موقعیت مناسب پیش آید امثال عبدالحمید بدیع‌الزمانی، محمدرضا هشترودی، محمد نجمی زنجانی، جواد تارا، مرتضی مدرسی چهاردهی، اکبر داناسرشت، دکتر سید حسن سادات ناصری و...؛ [اما] شوق مرحوم استاد مشکوة و سعه صدر او از همه این گروه‌ها در تهیه نسخه‌های خطی بیشتر بود» که بنیان یک کتابخانه مهم و برجسته دانشگاهی را رقم زد (در: سجادی، ۱۴۰۲، ص ۳۱-۳۲).

مشکوة مدت سی سال به دلیل عشق بی‌اندازه به میراث اسلامی و ایرانی و کتاب، با فروش تمامی اموال و میراث پدری خود و اندوخته سال‌ها تدریس و حقوق ناچیز استادی

گنجینه گران بهایی از مجموعه های کم نظیر و بسیار نفیس از نسخه های خطی فارسی و عربی این کشور را گردآورد و سخاوتمندانه دسترنج سی ساله اش را با نیتی صادقانه و قصد خدمت به علم به رایگان در اختیار دانشگاه تهران گذاردند.

دانشگاه تهران همیشه درصدد بود یک کتابخانه مرکزی ایجاد کند اما تا سال ۱۳۲۸ موفق به انجام این کار نشده بود. نخستین گام را در این راه سید محمد مشکوة برداشت. او که قصد پایه گذاری کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران را داشت، حاصل یک عمر تلاش خود را با نیتی صادقانه و به قصد خدمت به علم در اختیار دانشگاه قرار داد و به این ترتیب، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران بنا نهاده شد که در حال حاضر بعد از گذشت بیش از هفتاد سال از این کار ارزشمند، هنوز هم کعبه مقصود بسیاری از اهل علم است.

مجموعه نفیس مشکوة شامل ۱۳۲۹ جلد نسخه خطی با موضوعات مختلف پزشکی، ریاضی، تاریخ، جغرافی، فلسفه، فقه، ادبیات، نجوم، کلام و عرفان بود که مشکوة از سیزده کتابخانه خصوصی در مدتی نزدیک به سی سال گردآورده بود. این نسخه ها از کتابخانه های خصوصی بزرگ و معروف کشور که هر یک مشتمل بر برخی کتاب های نفیس بوده و در حال حاضر از بین رفته اند، گردآوری شده است (اصیلی، کونانی، ۱۴۰۲، ص ۸۳-۸۴). هرچند مشکوة به شیوه عالمان خدمتگزار فرهنگ پرور دانش دوست، اهل خودنمایی و شهرت طلبی نبود، اما اصحاب و دست اندرکاران نهادها و مراکز فرهنگی کشور قدر و منزلت این سخاوتمندان علمی و فرهنگی و کارنامه درخشان علمی شان را گرامی می دارند، که در این راستا، تجلیل و گرامیداشت سید محمد مشکوة پشتوانه این دوره از آیین قرار گرفته است.

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

سید محمد مشکوة فرزند سیدعلی در سال ۱۲۸۰ ش. در بیرجند زاده شد. از طفولیت به تشویق پدر و جدش به تحصیل مقدمات علوم به شیوه قدیم علاقه مند شد و به فراگیری قرآن و نصاب و امثله در مکتب خانه های معتبر آن شهر برخاست. مدتی در ایام طفولیت و نوجوانی، ضمن تحصیل، در تجارت خانه جدش به کار مشغول شد، و زبان فرانسه را نیز در این زمان آموخت. در سال ۱۳۳۳ ق. /

۱۲۹۴ ش. برای تحصیل در سطوح بالاتر وارد مدرسه معصومیه بیرجند شد و چند سالی دوره «سطح» و «خارج» را تحصیل کرد. شخصیت علمی و ادبی مشکوة در این مدرسه شکل

گرفت و نخستین اجازه را از شیخ محمد آیتی کسب کرد. در سال ۱۳۳۶ق. / ۱۲۹۷؟ ش. عازم مشهد شد و در حوزه گرم و پررونق آن شهر به تکمیل تحصیلات پرداخت و متون مهم فقه، اصول، ادب، فلسفه و اخلاق را خواند و در آنها متوغل و متبحر شد. چون علاقه‌مند بود از محضر استادان نامدار تهران، مخصوصاً در علوم عقلی استفاده کند، در سال ۱۳۹۹ ش. در مدرسه محمودیه واقع در سرچشمه حجره گرفت و نزد استادان به تحصیل در فقه، اصول، فلسفه و تفسیر قرآن ادامه داد. بعد از سفری کوتاه به عتبات، در مدرسه سپهسالار مقام گرفت و ضمن تدریس علوم نقلی و عقلی، امامت بعضی از مساجد تهران را نیز برعهده گرفت. نخستین آثار او، کلمه التوحید به فارسی؛ و رساله‌التعلیقه بر اسفار ملاصدرا به عربی ظاهراً در همین سال‌ها در تهران منتشر شد.

سید محمد مشکوة در سال ۱۳۱۱ ش. به دعوت وزارت معارف وقت، رسماً مدرس علوم معقول در مدرسه معقول و منقول سپهسالار شد و به تدریس منظومه حاج ملاهادی سبزواری، شرح خواجه نصیر بر اشارات شیخ الرئيس، و الهیات شفا پرداخت. مدتی بعد همراه بزرگانی چون سید محمد کاظم عصار، بدیع‌الزمان فروزانفر، محمود شهابی، جلال الدین همایی، محمد سنگلجی، مأمور تدریس فقه و اصول در مدارس حقوق و علوم سیاسی شد.

پس از تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ ش. و الحاق مدرسه حقوق و علوم سیاسی به دانشگاه تهران زیر عنوان دانشکده حقوق و علوم سیاسی، و ایجاد دانشکده معقول و منقول وابسته به مدرسه سپهسالار به دانشگاه تهران، سید محمد مشکوة و استادان سابق‌الذکر به دانشگاه منتقل شدند. از آنجا که مطابق آئین‌نامه وزارت معارف و صنایع مستظرفه، استادی دانشگاه مشروط به داشتن مدرک دکتری یا اجازه اجتهاد بود، استادان یادشده با نگاشتن رساله‌ای تحقیقی، تصدیق دکتری نیز گرفتند. سید محمد مشکوة در شهریور ۱۳۱۵ رساله‌ای نوشت و پس از اخذ درجه دکتری ادبیات، رسماً به کسوت استادی دانشگاه درآمد. البته او از علمای بزرگ ایران و عراق، چون سید ابوالحسن اصفهانی و آقا ضیاءالدین عراقی و سید محمد حجت کوه‌کمره‌ای و شیخ آقا بزرگ تهرانی اجازه اجتهاد و روایت مطلق داشت.

سید محمد مشکوة از سال ۱۳۲۰ ش. عضو شورای عالی دانشگاه تهران شد و تا ۲۵ سال بعد همچنان در این شورا عضویت داشت. با آنکه سالیان دراز استاد دانشگاه تهران بود، اما تدریس در مدرسه سپهسالار را رها نکرد و همچنان حوزه درس فلسفه خود را در این مدرسه دایر نگاه داشت. او در بهمن ۱۳۱۶ ش. نشان درجه دوم علمی گرفت. وی مدت کوتاهی نایب‌التولیه آستانه حضرت معصومه (ع) بود (گزارش اجمالی شانزدهمین دوره همایش حامیان، ۱۳۹۷، ص ۷-۱۲).

مشکوه به دلیل عشق بی اندازه به میراث اسلامی و ایرانی و کتاب، تمامی میراث پدری خود و آنچه از سال های تدریس اندوخته بود را صرف خرید نسخه های خطی کرد تا آن جا که یکی از مجموعه های کم نظیر و بسیار نفیس از نسخه های خطی فارسی و عربی را گرد آورد. وی در سال ۱۳۲۸ این گنجینه را که شامل ۱۳۲۹ جلد نسخه خطی بود، به شورای عالی دانشگاه اهدا کرد که هسته اصلی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران را تشکیل داد (اصیلی، کونانی، ۱۴۰۲، ص ۸۳).

مشکوه در سال ۱۳۴۷ ش. از دانشگاه تهران با رتبه استادی بازنشسته شد. مدتی در دانشکده حقوق دانشگاه ملی ایران (شهید بهشتی کنونی) به ریاست دکتر سید حسن امامی، امام جمعه تهران، به تدریس پرداخت؛ اما اندکی بعد برای معالجه چشم و نیز به جهت ادامه تحصیل فرزندانش در لندن سکنی گزید و به تحقیق و تألیف پرداخت و کتابخانه ای غنی ترتیب داد. مدت ها نسخه های دست نویس فارسی و عربی کتابخانه های مهم انگلستان را بررسی کرد و یادداشت های ارزشمندی برداشت. پس از تحمل یک دوره بیماری در سال ۱۳۵۹ ش. در لندن درگذشت و بنا به وصیتش در حرم حضرت معصومه (ع) به خاک سپرده شد. تاکنون ۲۷ اثر مشکوه چاپ و منتشر شده است (گزارش اجمالی شانزدهمین دوره همایش حامیان ...، ۱۳۹۷، ص ۷-۱۲).

۳. دست اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکننده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس همایش: اشرف بروجردی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج. ا. ایران
- دبیر علمی: سید صادق سجادی
- اعضای هیئت علمی: ۱. سید علی آل داود؛ ۲. سوسن اصیلی؛ ۳. غلامرضا امیرخانی، معاون کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۴. علی اوجبی، مدیرکل کتاب های خطی و نادر؛ ۵. اکبر ثبوت؛ ۶. علی زرافشان، معاون اسناد ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۷. سید صادق سجادی

- دبیر اجرایی: حمیدرضا افسری^۱
- مسئول دبیرخانه: زینب پاپی، رئیس گروه اطلاع رسانی کتاب های خطی و نادر

۱. آقای حمیدرضا افسری به طور کامل و تا انتهای دوره حضور نداشتند، و لذا مسئول دبیرخانه و مدیرکل کتاب های خطی و نادر به عنوان جایگزین پوشش دادند.

• داوران (الفبایی): سیدعلی آل داود، سوسن اصیلی، محمد افشین وفایی، حسن امینی، انسیه برخواه، علی بهرامیان، احمد پاکتچی، اکبر ثبوت، فرامرز حاج منوچهری، شهرام خداوردیان، اصغر دادبه، محمدکاظم رحمتی، سیدصادق سجادی، منوچهر صدوقی سها، فاطمه فنا، حنیف قلندری، یونس کرامتی، علی کرم همدانی، علی میرانصاری (۱۹ نفر خارج از سازمان).

۴. گزارش دبیرخانه

دبیرخانه همایش در این دوره در مقایسه با سنوات قبل به دلیل داشتن دبیرخانه توانمند و با تجربه از اسفند سال ۱۳۹۶ فعال شده و نسبت به پیگیری فهرست آثار اقدام کرد. دبیرخانه همایش در ابتدای سال ۱۳۹۷ پس از دریافت نظرها و پیشنهادهای منتقدان و صاحب نظران حوزه نسخ خطی و اسناد، در نخستین جلسه هیئت علمی در ۷ مرداد ۱۳۹۷ به بازنگری آیین نامه پرداخت و پس از تهیه ویراست نهایی و تأیید آن از سوی اعضای هیئت علمی (مربک از معاون کتابخانه ملی، معاون اسناد ملی، دبیر علمی همایش، مدیرکل کتاب های خطی و نادر و سه تن از خبرگان نسخه شناسی) و تصویب ریاست سازمان، کار خود را در دو بخش اصلی و جنبی آغاز کرد (گزارش اجمالی شانزدهمین دوره همایش حامیان ...، ۱۳۹۷، ص ۴). ضمناً در نخستین جلسه هیئت علمی در ۷ مرداد ۱۳۹۷ بعد از مذاکره و تبادل نظر، به اتفاق آراء، مقرر گردید در این دوره از آیین از استاد فقید سیدمحمد مشکوة تقدیر به عمل آید و طبق دوره های قبل ارج نامه ای به یاد ایشان تدوین و منتشر گردد. فراخوان آثار این دوره از آیین به شرح زیر منتشر شده است:

«شانزدهمین دوره جشنواره حامیان نسخ خطی (جایزه سیدعبدالله انوار) با هدف احیا و پاسداشت فرهنگ مکتوب غنی ایران اسلامی از سوی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران آغاز به کار کرد. بر اساس اطلاعیه دبیرخانه، این همایش در دو بخش اصلی و جنبی به بررسی آثار و فعالیت های حوزه نسخ خطی و اسناد می پردازد. از این رو مؤسسات پژوهشی، ناشران، کتابخانه ها، مصححان، فهرست نویسان و نسخه پژوهان، برای شرکت در شانزدهمین دوره همایش بزرگداشت حامیان نسخ خطی، یک نسخه از آثار مطبوع خود در زمینه های تصحیح متون، فهرست نگاری نسخ خطی و اسناد، نسخه - پژوهی و سندپژوهی را که در سال های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ منتشر شده، به دبیرخانه همایش ارسال نمایند. نیز علاقه مندان شرکت در بخش جنبی می بایست کارنامه خود را در زمینه مرمت کاری، آسیب شناسی، صحافی، کتابداری، اهدا، کاغذسازی، تصویربرداری

نسخه‌ها و وب‌سایت‌های فعال را در اختیار دبیرخانه قرار دهند.^۱ مهلت ارسال آثار و

کارنامه: پایان شهریور ماه سال جاری.^۲

همچنین توسط دبیر علمی جشنواره با دانشگاه‌ها و نهادها برای ارسال آثار و کارنامه فعالان مکاتبات زیادی صورت گرفت.

پس از انتشار فراخوان و مکاتبات، آثار و کارنامه علمی دست‌اندرکاران و فعالان حوزه نسخ خطی که از سوی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی به دبیرخانه رسیده بود، طبقه‌بندی و در اختیار گروه‌های سه نفره داوری قرار گرفت^۳ و داوری آثار از ۶ آبان ۱۳۹۷ طی مراسمی با حضور رئیس سازمان/ رئیس همایش آغاز شد:

- بخش اصلی: در این بخش ۱۰۸ ناشر، ۴۵۳ عنوان از آثار خود را در حوزه‌های: [۱] فهرست‌نگاری نسخ خطی و اسناد؛ ۴۰ اثر؛ [۲] تصحیح متون؛ ۲۶۸ اثر (۱. علوم دینی؛ ۱۴ اثر، ۲. عرفان نظری؛ ۷ اثر، ۳. علوم عقلی (فلسفه، کلام و منطق)؛ ۳۹ اثر، ۴. ادبیات؛ ۷۵ اثر، ۵. تاریخ و جغرافیا؛ ۸۰ اثر، ۶. علوم و فنون (ریاضیات، طب، نجوم و...)؛ ۵۳ اثر؛ و [۳] چاپ عکسی؛ ۱۴۵ اثر را به دبیرخانه ارسال داشتند که توسط ۲۴ نفر از کارشناسان و متخصصان ارزیابی شد.^۴
- بخش جنبی: در این بخش ۴۶ کارنامه/ پرونده از سوی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی در ۴ محور: (۱) مرمت، صحافی و آسیب‌شناسی نسخه‌های خطی و اسناد؛ ۱۹ کارشناس؛ (۲) کتابداری؛ ۶ کتابدار؛ (۳) اهداگر نسخ خطی و اسناد؛ ۲۱ اهداگر؛ (۴) پیشکسوت عرصه مخطوطات،^۵ ارسال شده بود که پیشنهادها توسط اعضای هیئت علمی بررسی و نفرتا برتر انتخاب شدند (گزارش اجمالی شانزدهمین دوره همایش حامیان ...، ۱۳۹۷، ص ۴-۶).

۱. محورهای جشنواره: بخش اصلی: ۱. تصحیح متون، ۲. فهرست‌نگاری نسخ خطی و اسناد، ۳. نسخ پژوهی و سندپژوهی؛ بخش جنبی: ۱. مرمت کاری و آسیب‌شناسی، ۲. صحافی، ۳. کتابداری، ۴. اهداگری، ۵. مجموعه‌داری، ۶. کاغذسازی، ۷. تصویربرداری نسخ خطی و اسناد، ۸. وبسایت‌های فعال در حوزه نسخ خطی و اسناد

۲. آدرس دبیرخانه: تهران، میدان ونک، بزرگراه شهید حقانی، بعد از ایستگاه مترو شهید حقانی، کتابخانه ملی ج.ا. ایران، اداره کل کتاب‌های خطی و نادر، گروه اطلاع‌رسانی، دبیرخانه اجرایی همایش. تلفن: ۸۱۶۲۲۸۱۱، ۸۱۶۲۲۸۰۰ و ۸۱۶۲۲۷۸۴

۳. گروه‌های داوری: ۱. گروه فهرست‌نگاری نسخ خطی و اسناد؛ گروه نسخه‌پژوهی و سندپژوهی، ۲. گروه تاریخ و جغرافیا، ۳. گروه علوم دینی (فقه و اصول و حدیث و تفسیر)، ۴. گروه ادبیات، ۵. گروه علوم عقلی (فلسفه، کلام، منطق، عرفان نظری)، ۶. گروه علوم و فنون (ریاضیات، طب، نجوم و...)

۴. تعداد ۵ نفر از داوران در دو محور آثار را ارزیابی کرده‌اند؛ لذا تمامی آثار بخش اصلی: الف. فهرست‌نگاری نسخ خطی و اسناد؛ ب. تصحیح متون (۱. علوم دینی؛ ۲. عرفان نظری؛ ۳. علوم عقلی؛ فلسفه، کلام و منطق؛ ۴. ادبیات؛ ۵. تاریخ و جغرافیا؛ ۶. علوم و فنون؛ ریاضیات، طب، نجوم و...) ج. چاپ عکسی (فاکسیمیل) توسط ۳ نفر داوری و ارزیابی شده است.

۵. انتخاب پیشکسوت عرصه مخطوطات معمولاً با نظر شورا/ اعضای هیئت علمی انجام می‌شود و چون حضرت حجت الاسلام محمد حسن نوری نیا (۲ اردیبهشت ۱۳۴۶ آبان ۱۳۹۷)، مدیر مرکز مخطوطات آستان قدس رضوی، اخیراً به سرای باقی شافته بود، ایشان را انتخاب کردند.

ضمناً در آخرین جلسهٔ اعضای هیئت علمی این دوره از همایش، در ۲۷ آذر ۱۳۹۷ تصویب شد در بخش جنبی، از کسانی که در حفاظت از نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران در زمان جنگ نقش داشتند، تقدیر انجام گیرد.

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

- پرتو مشکوة/ به کوشش غلامرضا امیرخانی، سیدصادق سجادی. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۲، ۸۱۵ ص.:: نمونه.
- نمایشگاهی از آثار استاد سیدمحمد مشکوة در روز برگزاری مراسم اختتامیه

۵. مراسم اختتامیه و سخنرانان

شانزدهمین دورهٔ همایش حامیان نسخ خطی با عنوان جایزهٔ استاد عبدالله انوار، عصر روز شنبه ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۷ در مرکز همایش‌های بین‌المللی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (سالن قلم) برگزار شد. در این مراسم افراد و شخصیت‌های زیر سخنرانی کردند:

- سیدصادق سجادی، دبیر علمی
- سیدعبدالله انوار
- منصور غلامی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری
- محمد رجبی، رئیس سابق کتابخانه ملی ج.ا. ایران (۱۳۶۶۱۳۷۱)
- عارف نوشاهی، پژوهشگر و فهرست‌نگار (پاکستان)

۷. برگزیدگان و شایستگان تقدیر: آثار و افراد منتخب

در این دوره، ۱۴ اثر و فعالیت «برگزیده» در ۷ محور از حامیان نسخ خطی در دو بخش اصلی و جنبی به شرح زیر انتخاب و تجلیل شده است:

الف. بخش اصلی

۱. گروه فهرست‌نگاری نسخ خطی و اسناد

[برگزیده]: فهرست نسخه‌های خطی فارسی پاکستان: فهرست ۸۰۰۰ نسخه خطی فارسی از کتابخانه‌های شخصی و دولتی پاکستان (۴ ج)/ عارف نوشاهی

۲. تصحیح متون

[برگزیده: علوم دینی]: لطائف التفسیر: تصنیف سیف‌الدین ابونصر احمد بن حسن زاهد درواجکی/ عبدالله رادمرد؛ عبدالله غفرانی

[برگزیده: عرفان نظری]: خلاصه المقامات شیخ جام (ژنده پیل): ابوالمکارم بن علاء الملک جامی/ حسن نصیری جامی

[برگزیده: علوم عقلی (فلسفه، کلام و منطق)]: منطق در ایران سده ششم: هفت رساله از ابن صلاح همدانی، مجدالدین جیلی، رشیدالدین وطواط، شرفالدین مسعودی، ابن غیلان بلخی، فخرالدین رازی/ غلامرضا دادخواه؛ اسدالله فلاحی

[برگزیده: ادبیات]: اشعار فارسی پراکنده در متون تا سال ۷۰۰ هجری (۲ ج)/ علی صفری آق قلعه
[برگزیده: ادبیات]: تذکره نفائس المآثر؛ تألیف علاءالدوله کامی قزوینی (سده ۱۰ ق.)/
سعید شفیعیون

[برگزیده: تاریخ و جغرافیا]: دستورالکاتب فی تعیین المراتب؛ تصنیف محمد بن هندوشاه نخبجوانی (شمس منشی)/ علی اکبر احمدی دارانی
[برگزیده: علوم و فنون (ریاضیات، طب، نجوم و ...)] : خواص الحیوان (ترجمه حیات الحیوان)؛ کمال الدین دیمیری؛ ترجمه محمدتقی تبریزی/ فاطمه مهری

۳. چاپ عکسی

[برگزیده: اجازات]: المشیخة (کنز السالکین): گنجینه خطوط و یادگارنامه مشاهیر علمی ایران ۸۴۵ - ۱۰۲۲ق. / با مقدمه سید محمد طباطبایی بهبهانی (منصور)

ب. بخش جنبی

۴. مرمت، صحافی و آسیب شناسی نسخه های خطی و اسناد

[برگزیده]: نیره محمدیان فخر/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران: آرشیو ملی ایران

[برگزیده]: رقیه محمودی/ سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران: آرشیو ملی ایران

۵. کتابداری

[برگزیده]: فرشیده کونانی/ کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

۶. اهداگر نسخ خطی و اسناد

[برگزیده]: سید حسن معصومی اشکوری (آیت الله)/ اهدای ۸۴ جلد نسخه خطی و

چاپ سنگی به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

۷. پیشکش سوتان

[برگزیده]: زنده یاد محمد حسن نوری نیا/ کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

[*] در انتهای مراسم نیز به نمایندگی از کارکنان کتابخانه ملی ایران، که در بازه زمانی جنگ تحمیلی در حفظ نسخه های خطی کوشا بوده اند، لوح تقدیر و تندیس به محمد رجبی اهدا شد.

هفدهمین (۱۴۰۵: تهران)

علی صدرایی نیا

۱. مقدمه

آشنایی با زندگی سازندگان فرهنگ یک ملت حس اعتماد به نفس و تحرک و پویایی فراهم می‌آورد و گام‌های پویندگان را استوارتر می‌سازد. سرزمین ما ایران خاستگاه و مهد پرورش دانشوران و عالمانی است که به لحاظ برخورداری از جامعیت و احاطه به علوم و فنون گوناگون، «فرهنگستان مجسم» هستند (محقق داماد، ۱۳۷۸، ص ۷-۸)، که شایسته نکوداشت و گرامیداشت هستند؛ زیرا نکوداشت و گرامی‌داشت انسان‌های شایسته و فرهنگ‌ساز، در واقع ریشه در زیبادوستی و فطرت کمال‌جوی افراد دارد و ستودن صاحبان کمال و زیبایی، همان ارج‌گذاری و فروتنی در برابر کمال و زیبایی است و سرپایداری و ریشه‌داشتن این شخصیت‌ها در اعماق وجود انسان‌ها، از همین پیوند سرچشمه می‌گیرد. مستحکم‌ترین هویت زوال‌ناپذیر، هویت اعتقادی است که روح معنا به آن استواری بخشیده است و شکوفه‌های این هویت، با شناخت میوه‌هایی که بر ذائقه‌ها حلاوت نشانده‌اند، به بار می‌نشینند و این شجره، با طوبای هستی سیراب می‌شود و تا نفخ صور دوام دارد (پژوهشکده علمی کاربردی باقرالعلوم (ع)، ۱۳۸۴، ج ۵، ص ۸).

هفدهمین دوره آیین به شخصیتی اختصاص دارد که از تأثیرگذارترین فهرست‌نگاران معاصر هستند و فعالیت‌های ایشان در حوزه میراث اسلام و حدیث شیعه، جریان‌ساز و تحول‌خواهانه بوده و بخش قابل توجهی از معرفی و اصلاح میراث شیعه مدیون زحمات شبانه‌روزی ایشان است. پژوهشگر و فهرست‌نگاری که به نسخه‌های خطی نگاه ارزشی دارد و با ابزار پژوهشی جدید آشنایی دارد و الگویی برای پژوهش است. علی صدرایی نیا را نباید تنها در قالب کتاب و پژوهش دید بلکه صدرایی مرد میدان‌های

سخت، میدان‌های نبرد و سخت‌کوشی و مبارزه است. ایشان اخلاص و سخت‌کوشی و توانمندی را از دوران دفاع مقدس به یادگار گرفته‌اند و توانستند به خوبی آنها را در حوزه دین خرج کنند. صدرايي علاوه بر اینکه در عرصه کتاب تلاشگر است در دوران دفاع مقدس هم تلاش‌گر بود و اخلاق و زینش را از آنجا به یادگار گرفته است. لذا فراتر از بحث پژوهش و فهرست‌نگاری، صدرايي مصداق بارز آمیزه‌ای از علم و اخلاق و عمل است.

۲. آشنایی با شخصیت ویژه آیین

علی صدرايي نيا مشهور به صدرايي خويي فرزند مرحوم جليل (۱۳۱۲-۱۳۷۵) و مرحومه جيران کلبخاني (۱۳۱۳-۱۳۷۰) در دوم مرداد ۱۳۴۳ در محله قاضي خوي چشم به جهان گشود. پدرش علیرغم اینکه سواد نداشت و کارگری زحمتکش و سختکوش بود، علاقه داشت فرزندش را یک سال زودتر روانه مدرسه نماید، به همین دلیل تولد

فرزندش را برای ثبت در شناسنامه، ۱۳۴۲ اعلام کرد و این تاریخ نیز ثبت شده است. علی صدرايي اول و دوم ابتدایی را در مدارس فردوسی واقع در محله شهنق، سوم تا پنجم را در مدرسه امامزاده و راهنمایی را در مدرسه راشد خوي خواند. در سال ۱۳۵۶ که دانش آموز کلاس دوم دبیرستان سنائی بود، ادامه تحصیل در حوزه علمیه خوي (مدرسه نمازی) را انتخاب کرد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به دبیرستان سنائی برگشت و در سال تحصیلی ۱۳۵۹-۱۳۶۰ در رشته خدمات بازرگانی دیپلم گرفت. مجدداً در سال ۱۳۶۲ به مدت یک سال در مدرسه نمازی خوي تحصیل و سپس در سال ۱۳۶۳ به حوزه علمیه قم آمد.

صدرايي حدود ده سالگی شیفته کتاب و مطالعه گردید و تمام کتاب‌های کتابخانه امامزاده سیدبهلول خوي را مطالعه کرد. در ارجاعات و استنادات کتاب‌ها و همچنین کتاب‌های مرجع تأمل و دقت می‌نمود. در سال ۱۳۵۶ با ورود به حوزه علمیه خوي، با کتاب‌های مهمی از جمله بحارالانوار مجلسی آشنا شد و در سال ۱۳۶۲ که مجدداً فرصت حضور در این مدرسه را داشت، به تمام کتاب‌های کتابخانه مدرسه که نسبت به قبل تجهیز و توسعه یافته بود، اشراف کاملی داشت. این مدرسه کتاب‌های چاپ سنگی و نسخه‌های خطی ارزشمندی داشت که صدرايي اولین تجربه‌اش را با تدوین فهرست نسخه‌های خطی آن کسب نمود. در سال ۱۳۶۳ در قم با مجله تراثا آشنا شد که مقالاتی در حوزه تصحیح متون و فهرست‌نویسی داشت. فهرست نسخه‌های خطی مدرسه نمازی خوي را در سال ۱۳۶۷ به مجله تراثا پست

نمودند تا در صورت تمایل منتشر نمایند که استاد سید عبدالعزیز طباطبایی، کارشناس علمی مجله تراث، به اتفاق استاد محمد مهدی معراجی به دیدار صدرایی آمد و پیشنهاد همراهی برای تکمیل فهرست نسخه‌های خطی مدرسه نمازی خوی را به صدرایی ارائه کرد. این تعامل با عنایت الهی دروازه ورود استاد صدرایی به حوزه وسیع و نفیس نسخه‌های خطی و فهرست‌نگاری محسوب می‌گردد، که آشنایی با کتابخانه مرعشی و متولی آن استاد سید محمود مرعشی و دانشمند فهرست‌نویس این کتابخانه استاد سید احمد اشکوری یکی از برکات ارزشمند آن است. تجربه صدرایی در فهرست‌نگاری آنقدر حائز اهمیت بود که استاد ابوالفضل حافظیان بابل‌ی پیشنهاد همکاری و تدوین فهرست نسخه‌های خطی مدرسه صدر بابل را دادند. تدوین فهرست نسخه‌های خطی و چاپ سنگی کتابخانه آستانه حضرت معصومه (س) سومین کارنامه پربار صدرایی است. تدوین ۶ جلد از فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی و فهرستواره نسخه‌های خطی آن، ثمره آشنایی و همکاری ارزشمند و ماندگار با استاد عبدالحسین حائری و عنایت و اعتماد بیش از حدشان، برگی دیگر از کارنامه درخشان و پربار صدرایی است. صدرایی بعد از کتابخانه مجلس، به دعوت استاد مهدی مهریزی در موسسه دارالحديث به تدوین «میراث حدیث شیعه» و «فهرستگان نسخه‌های خطی علوم حدیث شیعه» و «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه تخصصی مرکز تحقیقات دارالحديث» پرداخت که پرونده این همکاری بیست ساله، با انتشار ۳۴ جلد کتاب، در سال ۱۳۹۷ خاتمه یافت. تدوین یک جلد از فهرست نسخه‌های خطی مرکز مطالعات و تحقیقات دفتر تبلیغات اسلامی با همکاری علی اوسط ناطقی و رمضانعلی انتظاری فعالیت دیگری از صدرایی است. تدوین فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله گلپایگانی باتفاق استاد ابوالفضل حافظیان بابل‌ی در ۹ جلد، برگ زرین دیگری از کارنامه فهرست‌نگاری صدرایی است. این اثر اولین اثری بود که برگزیده کتاب سال شد و در تبلیغ و تقویت پژوهش‌های نسخه‌های خطی تأثیر چشم‌گیری داشت. اما هشتمین برکات آشنایی استاد صدرایی با استاد سید عبدالعزیز طباطبایی دعوت دانشمند فرزانه حضرت حجت الاسلام دکتر سید محمود مرعشی، متولی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی و گنجینه جهانی مخطوطات جهان اسلام در سال ۱۳۹۰ برای تدوین فهرست کتاب‌های چاپ سنگی هند بود که تاکنون ۱۶ جلد آن تحت عنوان «میراث مشترک ایران و هند» به ثمر نهشته است.

۳. دست‌اندرکاران، داوران و حامیان

- برگزارکنندگان: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- رؤسای همایش: غلامرضا امیرخانی، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ مسعود معینی‌پور، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
- دبیر علمی: علی بهرامیان، پژوهشگر تاریخ، معاون علمی دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و عضو وابسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی
- دبیر اجرایی: هومن یوسفدهی، پژوهشگر تاریخ و ادبیات و متن‌پژوه و مدیرکل کتاب‌های خطی و نادر سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- کمیته علمی: بهروز ایمانی، جواد بشری، مسعود جعفری جزئی، حسین معصومی همدانی
- کمیته اجرایی: محمدجعفر بیگلر، امید سروری، زهرا طاهری، سیدسعید میرمحمدصادق
- مسئول دبیرخانه: زهرا طاهری، رئیس گروه اطلاع‌رسانی نسخه‌های خطی و نادر سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران
- مسئول اطلاع‌رسانی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: محمدجواد قنبری
- داوران: محمد باهر، جواد بشری، عباس بگجانی، عسکر بهرامی، مهرداد جتربایی، سعید خودداری نائینی، مسعود راستی‌پور، مهدی رحیم‌پور، احمدرضا رحیمی ریشه، سلمان ساکت، عمادالدین شیخ‌الحکمایی، علی صفری آق‌قلعه، سیدمحمد طباطبائی بهبهانی (منصور)، حمیدرضا عطایی نظری، حمیدرضا عظیمی (میلاد)، مهدی علیایی مقدم، سیدمحمد عمادی حائری، علیرضا فراستی، حمیدرضا قلیچ‌خانی، سیدمرتضی موسوی، مجتبی مجرد، محمدکاظم رحمتی، سهیل یاری‌گلدره (۲۳ نفر)
- حامیان: ۱. خانه کتاب و ادبیات ایران؛ ۲. بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار

۴. گزارش دبیرخانه

پس از وقفه‌ای چندساله، با همکاری مشترک سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، دبیرخانه هفدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی با شعار «میراث دیروز، اندیشه امروز» از فروردین ۱۴۰۴ در هر دو نهاد فعال شد. در فراخوان این دوره، از پژوهشگران، ناشران، دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های فرهنگی و دیگر نهادهای

فعال در زمینه متن پژوهی، تصحیح متون، فهرست نویسی نسخ خطی و نسخه شناسی دعوت شد، آثار منتشر شده و فعالیت های مهم خود در سالهای ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ را حداکثر تا تاریخ ۳۱ شهریور ۱۴۰۴ به دبیرخانه این همایش ارسال کنند، که در ادامه تا نیمه آبان ماه تمدید گردید. انتخاب برترین فعالیت های ترویجی در حوزه نسخ خطی شامل سیاست گذاری، ارزیابی و قیمت گذاری، صحافی، مرمت، دیجیتال سازی، اهدای مجموعه شخصی نسخ و اسناد به کتابخانه ها، انتشار نشریات نسخه شناسی و متن پژوهی، آموزش نسخه شناسی و نسخه پژوهی، ناشران برتر متون مصحح، مجموعه داری نسخ خطی و اسناد، ارائه خدمات کتابداری در بخش نسخ خطی و تصحیح متن در حوزه های تاریخ و جغرافیا و تراجم، نشر و نظم ادبی، علوم و فنون، قرآن و حدیث، فقه و اصول، فلسفه و عرفان و کلام و منطقی، و مباحث مربوط به کتاب آرایی از محورهای این دوره از آیین است.

بررسی و گزینش آثار نظری برتر در زمینه نسخ خطی و تصحیح متن شامل کتاب ها و پایان نامه های ترجمه و تألیف شده در موضوع نسخ خطی، تصحیح متن، کتابداری، مرمت، صحافی، حفاظت منابع و فهرست نویسی نسخ خطی از دیگر محورهای این همایش به شمار می آید. همچنین فعالیت در رسانه ها و شبکه های اجتماعی در موضوع نسخ خطی و متن پژوهی شامل برنامه رادیویی، برنامه تلویزیونی، پادکست، سایت و کانال و همچنین آفرینش های ادبی و معنوی نظیر داستان، فیلم نامه، مستند و طراحی محور پایانی است که در فراخوان این رویداد به آن اشاره شده است.

کمیته اجرایی با تشکیل اولین جلسه در ۶ مرداد ۱۴۰۴ وارد فاز عملیاتی شد و تقسیم کار در حوزه های مختلف اطلاع رسانی، مالی، داوری، شناسایی و گردآوری آثار صورت گرفت، پیشنهاد گردید بانک اطلاعاتی از متخصصان موضوعی با استفاده از ظرفیت ها و اطلاعات موجود در مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب، خانه کتاب و ادبیات ایران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام تهیه شود. جلسات کمیته اجرایی روزهای دوشنبه هر هفته به صورت حضوری یا غیرحضوری تداوم داشت.

در این دوره از آیین به دلیل اینکه کارنامه پژوهشی شش سال (۱۳۹۷-۱۴۰۲) فراخوان شده بود، فهرست بیش از ۳۰۰۰ عنوان کتاب و متون فراهم آمد. این فهرست ابتدا توسط دبیرخانه علمی و هیئت داوران بررسی شد و کتاب ها و متونی که ارزش داوری نهایی داشتند، انتخاب شدند و به داوران تخصصی ارسال شد. داوران براساس کاربرگه جشنواره، با ارزیابی و بررسی دقیق، آثار برگزیده و شایسته تقدیر را در محورهای مورد ارزیابی و داوری، انتخاب کردند.

۵. انتشارات، کارگاه آموزشی و نمایشگاه

- نامهٔ صدرا: ارج نامهٔ استاد علی صدرايي خويي/ به کوشش مجيد غلامي جليسه. تهران: کتابخانهٔ موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامي، سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي جمهوری اسلامي ايران، خانهٔ کتاب و ادبيات ايران، ۱۴۰۵. ۷۳۲ ص.
- تاريخچهٔ آيين بزرگداشت حاميان نسخ خطي به روايت اسناد و مدارک (۱۳۷۹-۱۴۰۵)/ تأليف علی صادق زاده وايقان. تهران: سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي جمهوری اسلامي ايران، ۱۴۰۵. ۲۶۲ ص.

۶. مراسم اختتاميه و سخنرانان

- مراسم اختتاميه در روز دوشنبه ۱۶ شهريور ۱۴۰۵، از ساعت ۱۶ الی ۱۸ در مرکز همایش های سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي ج.ا. ايران (سالن قلم) برگزار و شخصيت های ذيل سخنرانی کردند:
- سيد عباس صالحی، وزير فرهنگ و ارشاد اسلامي
 - حسين معصومي همدانی، عضو پيوستهٔ فرهنگستان زبان و ادب فارسي
 - غلامرضا اميرخانی، رئيس سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي ج.ا. ايران
 - مسعود معینی پور، رئيس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامي
 - علی بهرامیان، دبیر علمي
 - پخش کليپ استاد علی صدرايي خويي
 - رونمایی از منشورات و اهدای جوایز

۷. برگزیدگان و شايستگان تقدیر: افراد و آثار منتخب

در اين دوره، ۳۰ اثر و فعاليت، شامل ۱۸ «برگزیده» و ۱۲ «شايستهٔ تقدیر» در ۱۲ محور از حاميان نسخ خطي به شرح زیر انتخاب و تجليل شده است:

الف. بخش اصلي

۱. گروه فهرست نویسی

- [برگزیده]: فهرست نسخه های خطي کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (اهدائی رهبری)/ سيدمحمد رضا فاضل هاشمی، براتعلی غلامي مقدم، سیده آمنه مرعشی
- [شايسته تقدیر]: فهرست دستنویس های فارسي کتابخانهٔ شهيد علی پاشا (استانبول) / سيدمحمد تقی حسینی

۲. تصحیح متون

- [برگزیده: متون دینی]: الانتصار/ سید حسین موسوی بروجردی
- [شایسته تقدیر: متون دینی]: اثبات الوصیه/ عباس الکثیری، محمد افضل المحقق، محمد کاظم المحمودی
- [برگزیده: متون ادبی]: قرآن قدس/ علی رواقی
- [برگزیده: متون ادبی]: دیوان قطران تبریزی/ محمود عابدی، مسعود جعفری جزئی، تهمینه عطایی کچوئی، شهره معرفت
- [شایسته تقدیر: متون ادبی]: دیوان ارزقی هروی/ مسعود راستی پور
- [برگزیده: ادبیات عرب]: غایت ابداع (منشآت عربی خاقانی شروانی)/ محمدرضا ترکی
- [شایسته تقدیر: ادبیات عرب]: سه چکامه و لائی از ابوتمام طائی/ حبیب رائی تهرانی، عذرا یزدی مهر
- [برگزیده: متون تاریخی]: المشیخه (کنزالسالکین)/ سید محمد طباطبایی بهبهانی (منصور)
- [برگزیده: متون تاریخی]: بیاضی از عصر صفوی/ سید سعید میرمحمدصادق
- [شایسته تقدیر: متون تاریخی]: تاریخ بیهق/ سلمان ساکت
- [برگزیده: متون حکمی]: قسطاس الافکار فی المنطق/ اسدالله فلاحی
- [شایسته تقدیر: متون حکمی]: الذخیره فی علم الکلام/ محمدحسین درایتی
- [برگزیده: متون علمی]: منتهی الادراک فی تقاسیم الافلاک/ حنیف قلندری
- [برگزیده: رسائل کوتاه خطی]: رسائل خطی/ سید علی میرافضلی

۳. تألیف

- [برگزیده: مبانی نظری]: اصول و منابع تصحیح متون/ علی صفری آق قلعه
- [شایسته تقدیر: مبانی نظری]: سنت تصحیح متون/ مجتبی مجرّد
- [برگزیده: متون هنری]: مهرهای موزه ملی ایران/ محمدجواد جدی، سحر جدی
۴. ترجمه

- [شایسته تقدیر]: پژوهشی در نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه‌های استانبول؛ تألیف عثمان غازی اوزگودنلی/ مهدی رحیم پور

۵. پایان نامه

- [شایسته تقدیر: دکتری]: آداب الحرب و الشجاعة: تصحیح انتقادی، مقدمه و تعلیقات (دانشگاه خوارزمی)/ لیلا شوقی
- [شایسته تقدیر: ارشد]: ارداویراف نامه منظوم زرتشت بهرام پژدور: مقدمه، تصحیح و

تعلیقات (دانشگاه تهران) / میرسالار رضوی

۶. چاپ عکسی

[برگزیده]: مصحف رضوی / به کوشش مرتضی کریمی نیا

[شایسته تقدیر]: تاریخ سیستان / به کوشش بابک سلمانی

ب. بخش جنبی

۷. [مؤسسه برگزیده]: مؤسسه کتاب‌آرایی / حسن محمدی (مدیر)

۸. [سایت شایسته تقدیر]: تارنمای بساتین / حسین متقی (مدیر)

۹. [ناشر متون برگزیده]: بنیاد موقوفات افشار / محمد افشین وفایی (مدیر)

۱۰. [نشریه برگزیده]: آینه پژوهش / محمدعلی مهدوی راد

۱۱. [اهداننده برگزیده]: سیداحمد روضاتی / اهدای ۷۸۰ نسخه خطی به کتابخانه مرکزی

آستان قدس رضوی

۱۲. [مرمت کار برگزیده]: کارگاه مرمت محسن کلانتری / محسن کلانتری

فهرست منابع

- آزاده، فریدون (۱۳۸۱). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۱، دی ۱۳۸۲، ص ۱.
- آقامحمدی، هاله (۱۳۸۱). آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی برگزار شد. کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۱۰ و ۱۱ (پیاپی ۵۸ و ۵۹)، مهر و آبان، ص ۱۴۸-۱۵۱.
- آل‌رضا امیری، کاظم (۱۳۸۱). معرفی یادنامه استاد دانش پژوه: حدیث عشق (۲) و (۳). پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۷، آبان، ص ۲۵.
- آیین‌نامه‌های جشنواره‌های فرهنگی کتاب: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی (بی‌تا). تهران: خانه کتاب.
- ابوطالبی، بنفشه (۱۳۸۵). در شعاع عشق و تلاش (شرح حال برگزیدگان و شایستگان تقدیر هفتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی). پیام بهارستان، س ۶، ش ۶۵، آبان، ص ۱۱۴-۱۲۲.
- ابوطالبی، بنفشه (۱۳۸۶). در شعاع عشق و تلاش (شرح حال برگزیدگان و شایستگان تقدیر هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی). پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۸، آذر، ص ۱۰۵-۱۰۸.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۰ الف). سخن نخست: سالی که گذشت. پیام بهارستان، س ۱، ش ۲، فروردین، ص ۱.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۰ ب). سخن نخست. پیام بهارستان، سال اول، شماره ۴، تیر، ص ۱.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۰ ج). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۲.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۰). «پیشگفتار». در: حدیث عشق: نکته‌ها، گفتگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ص ۷-۹.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۱). «پیشگفتار». در: یادمان سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (تهران: ۱۳۷۹): گزیده سخنانی‌ها و گفتگوها. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. ص ۶-۷.
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی (۱۳۸۲ الف). آیین حامیان: گفت‌وگو با سیدمحمدعلی احمدی

- ابهری، رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. کتاب ماه کلیات، س ۶، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۶۹ و ۷۰) شهریور و مهر، ص ۳۰-۳۹.
- احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۲ ب). «سخن نخست». پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر، ص ۲-۳.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۳ الف). «مقدمه». در: حدیث عشق: دکتر اصغر مهدوی: از او و با او. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: مرکز نشر میراث مکتوب، ص ۱۵-۱۶.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۳ ب). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۲، ش ۴۲، آذر، ص ۲.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۴ الف). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۴، آذر، ص ۲.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۴ ب). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۵، دی، ص ۱.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۵ الف). سخن نخست. پیام بهارستان، س ۴، ش ۶۵، آبان، ص ۲.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۵ ب). ظرفیت‌های ایران در خدمت به نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۶، ش ۶۶، آذر، ص ۱.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۸۵ ج). برگزاری همایش بزرگداشت حامیان نسخ خطی. گزارش میراث، س ۱، ش ۸، ص ۱۷.
 - احمدی ابهری، سید محمد علی (۱۳۹۳). «افت و خیزهای یک همایش خاص: گفت‌وگو با ...» در: فصلنامه نقد کتاب میراث: ویژه‌نامه چهاردهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۸ دی، ص ۱۲.
 - اسفندیاری، محمد؛ رفیعی، حسین (۱۳۸۹). ارجنامه مرعشیان: مقالاتی در پاسداشت حضرت آیت‌الله العظمی علامه سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی و حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمود مرعشی نجفی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
 - اشعری، علی اکبر (۱۳۸۸). [مقدمه]. در: کتاب یادنامه شیخ آقا بزرگ تهرانی: مجموعه گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعه. به کوشش، ویرایش و مقدمه عبدالحسین طالعی. تهران: خانه کتاب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۸.
 - اشعری، علی اکبر (۱۳۸۹). «مقدمه». در: ارجنامه مرعشیان: بزرگداشت حضرت آیت‌الله العظمی سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره) و حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمود مرعشی نجفی. گردآورنده محمد اسفندیاری و حسین رفیعی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص ۱-۳.
 - اصیلی، سوسن؛ کونانی، فرشیده (۱۴۰۲). مجموعه نسخه‌های خطی اهدایی سید محمد مشکوة به دانشگاه تهران. در: پرتو مشکوة: مجموعه مقالات در گرامیداشت آیت‌الله سید محمد مشکوة بیرجندی. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص ۸۳-۱۰۲.
 - افتخار به پیشینه کتاب در ایران: در هفتمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی مطرح شد (۱۳۸۵). کتاب هفته: ویژه‌نامه چهاردهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران، ش ۳، ۲۷ آبان ۱۳۸۷، ص ۱۶ و ۱۷.

- افشار، ایرج (۱۳۸۲). «احمد منزوی ابن ندیم کنونی ما». در: حدیث عشق ۵: احمد منزوی: زندگی نامه خودنوشت، گزیده مقالات و نامه ها. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. ص ۳۰۹-۳۱۲.
- اکبرپور، مریم (۱۳۷۷). استاد گرانقدر میرجلال الدین محدث ارموی. توسعه، ۲۰، مهر، س ۱، ش ۱۲۲، ص ۸.
- انوار، سیدعبدالله (۱۳۸۶). یادى از خادمان راستین نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۱۱، ش ۳ (پیاپی ۱۲۳)، اسفند، ص ۹۳-۹۴.
- اوجبی، علی (۱۳۸۰). نسخ خطی و آینده پیش رو: گفت وگو با علی اوجبی دبیر همایش بزرگداشت حامیان نسخ خطی. گفت وگو از: محمد رضایی. کتاب ماه کلیات، س ۴، ش ۷ (پیاپی ۴۳)، تیر، ص ۴۴-۴۵.
- اوجبی، علی (۱۳۹۵). فرزند هرات: ارج نامه استاد نجیب مایل هروی. تهران: خانه کتاب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- ایرانی، اکبر (۱۳۸۴). سخن مدیر مسئول. گزارش میراث، س ۱، ش ۱، آذر، ص ۳.
- ایرانی، اکبر (۱۳۸۸). تسهیل پژوهش نسخه های خطی برای ترویج علوم انسانی. گزارش میراث، دوره دوم، س ۳، ش ۳۴، مرداد و شهریور، ص ۲-۳.
- ایرانی، اکبر (۱۳۹۳). روز جهانی نسخه های خطی، و ضرورت آگاه سازی دولت ها و ملت ها. گزارش میراث، دوره ۲، س ۸، ش ۳ و ۴ (پیاپی ۶۴ و ۶۵)، مرداد آبان، ص ۳-۴.
- ایرانی، اکبر (۱۳۹۹). دیپلماسی فرهنگی و میراث مکتوب. گزارش میراث، دوره ۳، س ۴، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۸۶ و ۸۷) بهار و تابستان ۱۳۹۸ (انتشار: زمستان ۱۳۹۹)، ص ۳-۶.
- ایمانی، بهروز (۱۳۸۱). در شعاع عشق و تلاش (معرفی برگزیدگان و شایستگان تقدیر در آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۱). پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۷، آبان، ص ۱۵۳-۱۶۱.
- ایوبی زاده، نیکی (۱۳۸۵). معرفی دفتر هشتم حدیث عشق. پیام بهارستان، س ۴، ش ۶۵، آبان، ص ۸۴.
- بابایی، زهره (۱۳۸۴). گزارش ششمین همایش بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۵، دی، ص ۲۴-۲۵.
- بدوی، محمدباقر (۱۳۸۳). مرزبان حماسه ها: مروری بر دیدگاه ها، بیانیه ها و مکاتبات سیاسی حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره). قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی.
- برگزاری مراسم تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخه های خطی در کتابخانه مجلس شورای اسلامی. پیام بهارستان، س ۱، ش ۱، ص ۱۱.
- بنائیان سفید، محمد؛ سائلی، مجید (۱۳۸۰). گزارش آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۱، ش ۸، دی، ص ۱۶-۱۹.
- برکت، محمد (۱۳۹۱). ارجنامه آیت الله ضیاء الدین حدائق شیرازی (ابن یوسف). تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

- برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۹ آبان ۱۳۸۱). کتاب هفته، ش ۹۰ (پیاپی ۴۷۷)، ص ۲-۳.
- برگزاری چهارمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در آبان ۱۳۸۲ (۱۲ بهمن ۱۳۸۱). کتاب هفته، ش ۱۰۸ (پیاپی ۴۹۵)، ص ۲.
- برگزاری سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱۳۷۹). پیام بهارستان. س ۱، ش ۱، بهمن، ص ۱۲.
- برگزاری مراسم تجلیل از پاسداران میراث ارزشمند نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱۳۷۹). پیام بهارستان، س ۱، ش ۱، بهمن، ص ۱۱.
- بزرگداشت حامیان نسخ خطی: مراسم تجلیل و بزرگداشت استاد عبدالحسین حائری (تهران ۲۴ آبان ۱۳۸۰) (۱۳۸۰). نامه بهارستان، س ۲، ش ۲ (پیاپی ۴)، پاییز و زمستان، ص ۲۳۳-۲۳۹.
- پایگاه حامیان روزآمد می‌شود (۱۳۸۵). گزارش میراث، دوره ۲، س ۱، ش ۱، مهر، ص ۲۶.
- پژوهشکده علمی کاربردی باقرالعلوم (ع) (۱۳۸۴). گلشن ابرار (ج ۵). قم: نورالسخا.
- پناهی، ثریا (۱۳۸۲). آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. نامه فرهنگستان، س ۶، ش ۳، ص ۲۴۲-۲۴۴.
- تجلیل از استاد احمد منزوی در سومین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱ شهریور ۱۳۸۲). کتاب هفته، ش ۱۳۴ (پیاپی ۵۲۱)، ص ۱۱.
- تجلیل از حامیان نسخه خطی (۱۳۸۰). کتاب ماه کلیات، س ۴، ش ۱۲ (پیاپی ۴۸)، آذر، ص ۴.
- تجلیل از نمایشگران پرچمداری اسلام و ایران: بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۲۲ آذر ۱۳۸۲). کتاب هفته، ش ۱۵۸ (پیاپی ۵۴۵)، ص ۲-۳.
- تقدیر از فرهنگ کهن ایران زمین (۱۳۸۴). کتاب هفته، دوره جدید، ش ۱۰ (پیاپی ۶۶۱)، ۱۲ آذر ۱۳۸۴، ص ۶.
- جایزه موسسه الفرقان برای تصحیح نسخ خطی (۱۳۸۴). مترجم: محمود نظری. گزارش میراث، دوره ۲، س ۲، ش ۱۵ و ۱۶، آذر و دی، ص ۶۳-۶۴.
- جعفری، زهرا (۱۳۸۳). تجلیل از دکتر اصغر مهدوی در پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۷، ش ۱۲ (پیاپی ۸۴)، آذر، ص ۱۳۷-۱۴۲.
- جعفری، زهرا (۱۳۸۴). تجلیل از حجت الاسلام اشکوری در ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۸، ش ۱۲ (پیاپی ۹۶)، آذر، ص ۱۲۸-۱۳۳.
- جعفری، زهرا (۱۳۸۵). چهاردهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران. کتاب ماه کلیات، س ۹، ش ۱۰ و ۱۱، ۱۲ (پیاپی ۱۰۶، ۱۰۷ و ۱۰۸)، مهر، آبان و آذر، ص ۱۰۶-۱۰۹.
- جلالی، احمد (۱۳۸۶). [مقدمه]. در: هدیه بهارستان به زنده یاد استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی، احیاگر میراث مکتوب شیعی. به کوشش عبدالحسین طالعی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: خانه کتاب، ۱۳۸۶. ص ۱۳-۱۴.
- جلسۀ غلامی، مجید (۱۳۹۵). «پیش‌گفتار». در: فرزند هرات: ارج‌نامه استاد نجیب مایل هروی. تهران: خانه کتاب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران. ص ۷-۸.
- حائری، عبدالحسین (۱۳۷۹). فهرست نگاری نسخه‌های خطی به روایت استاد عبدالحسین حائری. پیام بهارستان. س ۱، ش ۱، بهمن، ص ۸-۸.

- حبیبی، نجفقلی (۱۳۸۱). گفتگویی کوتاه با دکتر نجفقلی حبیبی، دبیر علمی سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۷، آبان، ص ۱۳۷.
- حسینی، الهه (۱۳۹۰). مراسم بزرگداشت استاد عزیرالله عطاردی. کتاب ماه کلیات، س ۱۵، ش ۱ (پیاپی ۱۶۹)، دی، ص ۱۳۹-۱۴۰.
- حسینی اشکوری، صادق؛ احمدی ابهری، محمدعلی (۱۳۸۴). [پیشگفتار] در: رنج و گنج: یادمان میراث شناس برجسته معاصر علامه محقق سیداحمد حسینی اشکوری. به کوشش سیدصادق حسینی اشکوری. قم: مجمع ذخائر اسلامی؛ با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. ص ۵.
- حسینی جلالی، محمدحسین (۱۳۸۲). زندگی و آثار شیخ آقابزرگ (۱۲۹۳۱۳۸۹ق.). ترجمه سیدمحمدعلی احمدی ابهری. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- خلیلی، مهری (۱۳۸۶). معرفی آثار منتشر شده و در دست انتشار کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۵-۱۳۸۶). پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۸، آذر، ص ۸۲-۸۳.
- دبیرخانه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۲). کارنامه سه ساله برگزاری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر، ص ۱۴۴-۱۴۹.
- در آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، از استادان برجسته نسخ خطی تجلیل شد (۱۳۹۰). دانشورز، س ۱۲، ش ۱۱ (پیاپی ۸۴)، دی، ص ۱۸-۱۹.
- رضایی، محمد (۱۳۸۰). با حامیان نسخ خطی: [گفت وگو با احمد منزوی، بهروز ثروتیان، علی خشوعی اصفهانی، حمید ملکیان، سعید پالیزدار، بهروز ایمانی]. کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۱ (پیاپی ۴۹)، دی، ص ۵۹-۶۴.
- دهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۹). کتاب ماه کلیات، س ۱۴، ش ۱ (پیاپی ۱۵۷)، دی، ص ۱۱۸-۱۲۱.
- رفیعی (علامه‌دشتی)، علی (۱۳۸۱). شهاب شریعت: درنگی در زندگی حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی. قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، «گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی».
- رفیعی (علامه‌دشتی)، علی (۱۳۸۹). نگاهبان میراث شهاب. در: ارج نامه مرعشیان. گزیده مقالاتی در پاسداشت حضرت آیت‌الله العظمی علامه سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی و حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمود مرعشی نجفی. قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، «گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی». ص ۴۰۹-۴۱۶.
- روابط عمومی و امور بین‌الملل کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۶). متن سخنرانی‌های ایراد شده در هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: آذر ۱۳۸۶. پیام بهارستان، س ۸، ش ۷۹، ص ۲۹-۴۳.
- زنده‌یاد دکتر اصغر مهدوی از نگاه یاران (۷ آذر ۱۳۸۳). کتاب هفته، ش ۲۱۰ (پیاپی ۵۹۷)، ص ۲-۳.

- سائلی، مجید (۱۳۸۰). گزارش نمایشگاه «آثار رسیده به بزرگداشت حامیان نسخ خطی سال ۱۳۸۰».
- پیام بهارستان، س ۱، ش ۸، دی، ص ۱۶-۱۹.
- سائلی، مجید (۱۳۸۶). گزارش هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۹، دی، ص ۲۷-۲۸.
- سبحانی، جعفر (۱۳۹۰). آیت الله العظمی مرعشی نجفی فقیه اهل بیت (ع): پیام حضرت آیت الله العظمی جعفر سبحانی به کنگره. در: وارث پیامبران: مقالات و سخنرانی های همایش بزرگداشت حضرت آیت الله العظمی سیدشهاب الدین مرعشی نجفی (ره) (اسفند ۱۳۸۹). قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی.
- سپهری، محمدباقر (۱۳۸۱). مقدمه دبیر همایش و مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان غربی. در: «مجموعه مقالات همایش بزرگداشت استاد مرحوم دکتر محدث ارموی. ارومیه: پیک سبحان. ص ۱-۲.
- سجادی، سیدصادق (۱۴۰۲). شرح حال و اسناد احوال و آثار سیدمحمد مشکوة. در: پرتومشکوة: مجموعه مقالات در گرامیداشت آیت الله سیدمحمد مشکوة بیرجندی. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ص ۱۵-۵۴.
- سمینار مقدماتی نسخه های خطی به کار خود پایان داد: با سخنرانی چند تن از صاحب نظران (۱۳۷۹). کتاب ماه کلیات، س ۳، ش ۷ (پیاپی ۳۱)، تیر، ص ۲۸-۳۰.
- شجاعی صائین، علی (۱۳۸۹). «نخستین جشنواره ملی کتاب خلیج فارس برگزار می شود». کتاب هفته، ش ۲۶۴ (پیاپی ۹۱۵)، ص ۳.
- شرافت، امیرحسین (۱۳۸۴). گفت وگو با احمد حسینی اشکوری، برگزیده ششمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۸، ش ۱۲ (پیاپی ۹۶) آذر، ص ۱۸-۲۷.
- شکراللهی، احسان الله؛ ایمانی، بهروز؛ نظری، محمود (۱۳۸۰). در شعاع تلاش و عشق. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۱۰۰-۱۱۷.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۰ الف). گاه عمارت. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۹۲.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۰ ب). گزارش آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی ۱۳۸۰. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۹۶-۹۹.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۰ ج). معرفی یادمان سمینار مقدماتی نسخه های خطی. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۷۰.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۱). گزارش خبری سومین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۸، آذر، ص ۱۴.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۱ ب). یادمان سمینار مقدماتی نسخه های خطی (تهران: ۱۳۷۹): گزیده سخنرانی ها و گفتگوها. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۲). برگ چهارم: گزارش چهارمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۱، دی، ص ۲۱-۲۲.

- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۳). گزارش پنجمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی و دوازدهمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی. پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۳، دی، ص ۱۰-۱۲.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۴). مزده انتشار دفتر دوم نسخه پژوهی. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۴، آذر، ص ۸۶-۸۸.
- شکراللهی، احسان الله (۱۳۸۵). بزرگداشت استاد سید عبدالله انوار در مراسم حامیان امسال. گزارش میراث، س ۱، ش ۸، ص ۱۷.
- شکراللهی، احسان الله؛ ایمانی، بهروز؛ نظری، محمود (۱۳۸۰). در شعاع تلاش و عشق. پیام بهارستان. س ۱، ش ۷، آبان، ص ۱۰۰-۱۱۷.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۸۹). جایزه شهاب و گزارش اولین دوره آن با نگاهی گذرا به جوایز کتاب و کتابداری ایران و جهان. قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی؛ گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی، ۱۳۸۹.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۹۰). احوال و آثار استاد دکتر شیخ عبدالله نورانی، الگوی تواضع و ساده زیستی. کتاب ماه کلیات، س ۱۴، ش ۱۲ (پیاپی ۱۶۸)، آذر، ص ۱۰۸-۱۱۵.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۹۱). «ابن یوسف الگوی پدر فهرست نویسی ایران». در: ارج نامه آیت الله ضیاء الدین حدائق شیرازی (ابن یوسف). تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ص ۱۶۷-۱۶۹.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۹۵). آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: چالش ها و پیشنهاداتی برای رفع آن ها. نقد کتاب میراث، س ۳، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۹ و ۱۰)، بهار و تابستان، ص ۲۶۷-۲۷۶.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۹۷). «حائری، عبدالحسین». در: دایرة المعارف کتابداری و اطلاع رسانی [ویراست ۲]. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران [آنلاین]
- صادق زاده وایقان، علی (۱۳۹۸). مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران (۳۰): احمد منزوی. تهران: خانه کتاب.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۴۰۰). محدث نامه: احوال و آثار سیدجلال الدین حسینی ارموی (۱۳۲۲-۱۳۹۹ق). بر اساس ۱۲۰ برگ سند نویافته، با اطلاعاتی درباره اداره فرهنگ آذربایجان، کتابخانه ملی ایران و دانشگاه تهران. قم: مؤسسه کتابشناسی شیعه؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- صادق زاده وایقان، علی (۱۴۰۲). مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران (۳۴): سیدعبدالله انوار. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران.
- صادق زاده وایقان، علی (آماده چاپ). مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران: مهدی ولایی. تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران.
- صادق زاده وایقان، علی (آماده چاپ). مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران: محمود یزدی مطلق (فاضل). تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران.
- صادق زاده وایقان، علی؛ نجفقلی نژاد ورجوی، اعظم (۱۳۹۰). تجلیل از حامیان نسخ خطی در ایران.

- قم: مجمع ذخایر اسلامی، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- صادق زاده وایقان، علی؛ نجفقلی نژاد ورجوی، اعظم (۱۳۹۱ الف). ارج نامه آیت الله حاج شیخ رضا استادی: ویژه نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران.
 - صادق زاده وایقان، علی؛ نجفقلی نژاد ورجوی، اعظم (۱۳۹۱ ب). ارج نامه سید محمد باقر حجتی: ویژه نامه دوازدهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. ایران.
 - صدقی، عبدالله (۱۳۷۹). برگزاری سمینار مقدماتی نسخ خطی، گامی به سوی شناخت فرهنگ و موارث گذشتگان ایران زمین. کتاب ماه کلیات، س ۳، ش ۶ (پیاپی ۳۰)، خرداد، ص ۳۴-۳۷.
 - صلواتی، آوات (۱۳۸۳). «گزارش از سومین [صحیح: پنجمین] آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی». فصلنامه کتاب، دوره ۱۵، ش ۳ (پیاپی ۵۹)، پاییز، ص ۱۸۹-۱۹۰.
 - طالعی، عبدالحسین (۱۳۸۶). «پیشگفتار». در: هدیه بهارستان به زنده یاد استاد میر جلال الدین محدث ارموی، احیاگر میراث مکتوب شیعی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: خانه کتاب، ۱۳۸۶. ص ۱۵-۲۰.
 - طباطبائی یزدی، سیدعلی (۱۳۸۲). زندگی، آثار و خدمات علمی فهرست نگار برجسته معاصر آقا عزیز طباطبائی. کتاب ماه کلیات، س ۶، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۶۹ و ۷۰)، شهریور و مهر، ص ۶۴-۷۱.
 - طیار مراغی، محمود؛ میر محمد صادق، سیدسعید (۱۳۹۸). کتابشناسی متون چاپ شده در ایران: از سال ۱۲۳۳ قمری تا ۱۳۹۰ شمسی (ج. ۲). تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
 - عظیمی، حبیب الله (۱۳۹۰). آثار دانشمندان اسلامی ایرانی، باعث افتخار ایرانیان در سراسر جهان شد. دانشور، س ۱۲، ش ۱۱ (پیاپی ۸۴)، دی، ص ۱۰-۱۱.
 - علامه، رضا (۱۳۸۸). آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۱۲، ش ۹ (پیاپی ۱۴۱)، شهریور، ص ۸۸-۹۱.
 - غلامی جلیسه، مجید (۱۳۹۳). «سرآغاز» در: فصلنامه نقد کتاب میراث: ویژه نامه چهاردهمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، ۸ دی، ص ۱.
 - فدایی، غلامرضا (۱۳۸۹). پژوهش نسخه های خطی و چالش های موجود. کتاب ماه کلیات، س ۱۳، ش ۱۲ (پیاپی ۱۵۶)، آذر، ص ۲۲-۲۷.
 - فراخوان سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۱ الف). کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۸ (پیاپی ۵۶)، مرداد، ص ۴۱.
 - فراخوان سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۶ شهریور ۱۳۸۱ ب). کتاب هفته، س ۵، ش ۷۹ (پیاپی ۴۶۶)، ص ۲.
 - فعال عراقی نژاد، حسین (۱۳۸۱). زندگینامه مرحوم استاد محمدتقی دانش پژوه، چهره تابناک عرصه تحقیق و پژوهش کتاب. کتاب ماه کلیات، س ۵، ش ۵ (پیاپی ۵۳)، اردیبهشت، ص ۶-۹.

- فلاحتی، نجم (۱۳۹۳). «زندگینامه عطاردی». در: یادنامه استاد عزیزالله عطاردی. تهران: خانه کتاب. ص ۳۷-۴۵.
- فهرست آثار و مقالات واصله ارزیابی شده در سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: ۸ آبان ۱۳۸۱ (۱۳۸۱). دبیرخانه همایش. پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۷، آبان، ص ۱۳۸-۱۵۲.
- فهرست پایان نامه ها در زمینه نسخ خطی (واصله به دبیرخانه بزرگداشت) (۱۳۸۰). تهیه و تنظیم بخش فهرست نویسی. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۱۳۰-۱۳۲.
- فهرست متون خطی چاپ شده در ایران (واصله به دبیرخانه بزرگداشت) (۱۳۸۰). تهیه و تنظیم بخش فهرست نویسی. پیام بهارستان، س ۱، ش ۷، آبان، ص ۱۱۸-۱۲۱.
- قمی نژاد، علی (۱۳۸۳). «سالشمار و آثار دکتر اصغر مهدوی». در: حدیث عشق: دکتر اصغر مهدوی؛ از او و با او. به کوشش نادر مطلبی کاشانی، سید محمد حسین مرعشی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی: مرکز نشر میراث مکتوب. ص ۲۱-۲۴.
- کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۱). تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- کتاب نکوداشت رازدار گنجینه های خطی به چاپ رسید: [حدیث عشق ۸: استاد سید عبدالله انوار] (۱۳۸۵). گزارش میراث، دوره ۲، س ۱، ش ۳، ص ۴۰.
- گزارش بیست و نهمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی، خانه کتاب ایران.
- گزارش چهارمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: ۱۳۸۲ (۱۳۸۲). پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر، ص ۱۴۲-۱۴۳.
- گزارش دبیرخانه پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۳). پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۲، آذر، ص ۱۱۰-۱۱۹.
- گزارش سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۱). آینه میراث، س ۵، ش ۲ و ۳ (پیاپی ۱۸ و ۱۹)، پاییز و زمستان، ص ۱۴۷-۱۴۸.
- گزارش سی و سومین دوره جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴). به کوشش علی علی محمدی ... [و دیگران]. تهران: خانه کتاب.
- گزارش نهایی دآوری گروه نشریات ادواری آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۸ آبان ۱۳۸۱). کتاب هفته، ش ۸۹ (پیاپی ۴۷۶)، ص ۵.
- گلی زواره، غلامرضا (۱۳۸۹). جامع فضل و فضیلت: مقالات و مقولاتی درباره کارنامه علمی و عملی حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره). قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، «گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی».
- محدث، میرهاشم (۱۳۹۵). «از احیاگران میراث شیعی: به بهانه بیست و هفتمین سال درگذشت میرجلال الدین محدث ارموی». روزنامه ایران، س ۲۲، ش ۶۳۴۳، پنجم آبان، ص ۲۴.

- محقق داماد، سید مصطفی (۱۳۷۸). نخبگان علم و عمل ایران. تهران: مرکز نشر علوم اسلامی.
- مددی، سهل علی (۱۳۸۰). حدیث عشق: نکته‌ها، گفتگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. ص ۷-۹.
- مدیرشانه‌چی، محسن (۱۳۹۱). ارج‌نامه آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی در خطه خراسان (دفتر اول): حجت الاسلام والمسلمین استاد کاظم مدیرشانه‌چی. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی؛ سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- مرعشی، سید محمد حسین (۱۳۸۲). معرفی حدیث عشق ۵. پیام بهارستان، س ۳، ش ۳۰، آذر، ص ۱۳۸.
- مرکز پژوهش کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۳). در شعاع تلاش و عشق: شرح حال افراد برگزیده و شایسته تقدیر پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: آذر ۱۳۸۳. پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۲، آذر، ص ۱۲۱-۱۲۵.
- مرکز پژوهش کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۴). در شعاع عشق و تلاش: شرح حال افراد برگزیده و شایسته تقدیر ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: آذر ۱۳۸۴. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۴، آذر، ص ۱۱۰-۱۱۶.
- مظفری ساوجی، مهدی (۱۴۰۳). محمد دبیرسیاقی (احوال و آثار). تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- مطلبی، داریوش (۱۳۸۹ الف). «فناوری اطلاعات در خدمت نسخه‌های خطی». کتاب ماه کلیات، س ۱۳، ش ۱۲ (پیاپی ۱۵۵)، آذر، ص ۲-۳.
- مطلبی، داریوش (۱۳۸۹ ب). «نسخه‌های خطی و آیین بزرگداشت حامیان». کتاب ماه کلیات، س ۱۳، ش ۱۱ (پیاپی ۱۵۵)، آبان، ص ۲.
- مطلبی، داریوش (۱۳۹۰). «استاد دکتر عبدالله نورانی، کتابشناس و مصحح نسخ خطی». کتاب ماه کلیات، س ۱۴، ش ۱۲ (پیاپی ۱۶۸)، آذر، ص ۲-۳.
- مطلبی، داریوش (۱۳۹۱). «تجلیل از حامیان نسخ خطی امری پسندیده و مبارک». کتاب ماه کلیات، س ۱۵، ش ۱۱ (پیاپی ۱۷۹)، آبان، ص ۲.
- مطلبی کاشانی، نادر (۱۳۸۱). گزارش دبیر سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی. در: یادمان سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی، تهران ۲-۱ خرداد ۱۳۷۹ (گزیده سخنرانی‌ها و گفتگوها). تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی. ص ۱۰-۱۱.
- میراث مکتوب (در دانشنامه ایرانیکا) (۱۳۸۸). گزارش میراث، دوره ۲، س ۴، ش ۳۷، بهمن و اسفند، ص ۶۸-۷۰.
- میرمحمدصادق، سید سعید (۱۳۸۴ الف). گزارش دبیرخانه ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات، س ۸، ش ۸ و ۹ (پیاپی ۹۲ و ۹۳)، مرداد و شهریور، ص ۱۴۳-۱۴۰.
- میرمحمدصادق، سید سعید (۱۳۸۴ ب). گزارش دبیرخانه ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ

- خطی. پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۴، آذر، ص ۹۲-۱۰۷.
- میرمحمدصادق، سیدسعید (۱۳۸۵ الف). گزارش دبیرخانه هفتمین آیین بزرگداشت. پیام بهارستان، س ۶، ش ۶۵، آبان، ص ۹۲-۱۱۲.
- میرمحمدصادق، سیدسعید (۱۳۸۵ ب). گزارش دبیرخانه هفتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی: ۲۵ آبان ماه ۱۳۸۵. کتاب ماه کلیات. س ۹، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۱۰۱ و ۱۰۲)، اردیبهشت و خرداد، ص ۹۰-۱۰۷.
- میرمحمدصادق، سیدسعید (۱۳۸۶ الف). گزارش دبیرخانه هشتمین آیین بزرگداشت. پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۸، آذر، ص ۹۰-۱۰۳.
- میرمحمدصادق، سیدسعید (۱۳۸۶ ب). هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. کتاب ماه کلیات. س ۱۰، ش ۱۱ (پیاپی ۱۱۹)، آبان، ص ۸۶-۹۹.
- میرمحمدصادق، سیدسعید (۱۳۸۶ ج). کارنامه نسخه‌شناسان و متن‌پژوهان از مهر ۱۳۸۵ تا شهریور ۱۳۸۶. گزارش میراث، دوره ۲، س ۱، ش ۱۲، شهریور، ص ۴۲-۵۶.
- نتایج داوری پنجمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۳). پیام بهارستان، س ۴، ش ۴۲، آذر، ص ۱۲۰.
- نتایج داوری ششمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۴). پیام بهارستان، س ۵، ش ۵۴، آذر، ص ۱۰۸-۱۰۹.
- نتایج داوری هفتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۵). پیام بهارستان، س ۶، ش ۶۵، آبان، ص ۱۲۳.
- نتایج داوری هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (۱۳۸۶). پیام بهارستان، س ۷، ش ۷۸، آذر، ص ۱۰۴.
- نخستین جشنواره کتاب‌های نفیس و نسخ خطی ایران. ۱۳۸۹. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، موسسه فرهنگی فرانکر سبز.
- نظری، محمود (۱۳۸۱). سومین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی. پیام بهارستان، س ۲، ش ۱۷، آبان، ص ۱۳۴-۱۳۶.
- نوروزیان، حمیده (۱۳۷۹). گزارش سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی: تهران: خرداد ۱۳۷۹. نامه بهارستان، س ۱، ش ۱، بهار و تابستان، ص ۱۱۳-۱۲۲.
- هشتمین بزرگداشت حامیان نسخ خطی با معرفی برگزیدگان پایان یافت (۱۳۸۶). کتاب هفته، ش ۱۰۹ (پیاپی ۷۶۰)، ۱۰ آذر، ص ۴.

نمایه‌ها

اختصار ت نمایه‌ها

- ب برگزیده
- ش شایسته تقدیر
- پ پیشکسوتان
- س سمینار مقدماتی نسخه های خطی (۱۳۷۹: تهران)
- ۱ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (نخستین: ۱۳۷۹: تهران)
- ۲ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (دومین: ۱۳۸۰: تهران)
- ۳ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (سومین: ۱۳۸۱: تهران)
- ۴ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (چهارمین: ۱۳۸۲: تهران)
- ۵ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (پنجمین: ۱۳۸۳: تهران)
- ۶ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (ششمین: ۱۳۸۴: تهران)
- ۷ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (هفتمین: ۱۳۸۵: تهران)
- ۸ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (هشتمین: ۱۳۸۶: تهران)
- ۹ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (نهمین: ۱۳۸۸: تهران)
- ۱۰ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (دهمین: ۱۳۸۹: تهران)
- ۱۱ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (یازدهمین: ۱۳۹۰: مشهد)
- ۱۲ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (دوازدهمین: ۱۳۹۱: شیراز)
- ۱۳ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (سیزدهمین: ۱۳۹۲: تهران)
- ۱۴ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (چهاردهمین: ۱۳۹۳: تهران)
- ۱۵ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (پانزدهمین: ۱۳۹۵: تهران)
- ۱۶ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (شانزدهمین: ۱۳۹۷: تهران)
- ۱۷ آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی (هفدهمین: ۱۴۰۵: تهران)

دست‌اندرکاران: رئیس، دبیر، اعضای کمیته‌ها و ...

- آل‌داود، سیدعلی: ۱۶
احمدی ابهری، سیدمحمدعلی: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۲
احمدی مقدم، نرگس: ۱۴
اشعری، علی‌اکبر: ۹، ۱۰
اصیلی، سوسن: ۱۶
افسری، حمیدرضا: ۱۶
افکاری، فریبا: ۱۴
امیرخانی، غلامرضا: ۱۵، ۱۶، ۱۷
اوجبی، علی: ۱، ۲، ۹، ۱۶
ایمانی، بهروز: ۹، ۱۴، ۱۷
باقری خرم‌دشتی، ناهید: ۱۳
باهر، محمد: ۹
بروجردی، اشرف: ۱۵، ۱۶
بشری، جواد: ۱۷
بهرامیان، علی: ۱۷
بیگلو، محمدجعفر: ۱۷
پایی، زینب: ۱۶
تفضلی شادپور، مریم: ۱۳، ۱۴
ثبوت، اکبر: ۱۶
جعفری جزی، مسعود: ۱۷
جعفری مذهب، محسن: ۱۴، ۱۵
جلالی، احمد: ۸
حائری، عبدالحسین: ۳
حبیبی، حسن: س
حبیبی، نجفقلی: ۳، ۴، ۱۴، ۱۵
حداد، زهرا: ۱۳
رحمتی، محمدکاظم: ۹
رزم‌آرا، مرتضی: ۱۴
زرافشان، علی: ۱۶
ساکت، محمدحسین: ۵
سجادی، سیدصادق: ۱۶
سروری، امید: ۱۷
سلطانی دستجردی، حمیده: ۱۲، ۱۳
- سلیم‌گندمی، حمید: ۱۰، ۱۱، ۱۲
شریف‌زاده، اکبر: ۱۴
شکراللهی، احسان‌الله: ۱۴، ۱۵
شکرخواه، یونس: ۳
شمس، محمدابراهیم: ۱، ۲
صادق‌زاده وایقان، علی: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵
صادقی، علی‌اشرف: ۵، ۶، ۷، ۸
صالحی امیری، سیدرضا: ۱۴
صدیقی، فریدون: ۳
صفی‌پور، علی‌اکبر: ۱۲، ۱۳
صلاحی، اسحاق: ۱۱، ۱۲، ۱۳
طالبی، فرامرز: ۳
طالعی، عبدالحسین: ۱۴
طاهری، زهرا: ۱۲، ۱۷
طباطبایی امیری، فائزه سادات: ۱۴
طباطبائی بهبهانی (منصور)، سیدمحمد: ۹
عظیمی، حبیب‌الله: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴
فرشچی، معصومه: ۱۴
قاسمی، سیدفرید: ۳
قلیچ‌خانی، حمیدرضا: ۱۴
قنبری، محمدجواد: ۱۷
قندی، حسین: ۳
کشاوری میرزامحمدی، فتح‌الله: ۹، ۱۰، ۱۴
کیانفر، جمشید: ۱۵
کیانمهر، احترام: ۱۲
گلین، محمد: ۳
مباشری، محمدرضا: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵
محسنیان، سمیه سادات: ۱۴
محقق، مهدی: ۹
محمدی‌نیا، محمد: ۱۲، ۱۳
مرعشی، سیدمحمدحسین: ۱۴
مطلبی کاشانی، نادر: س
معصومی همدانی، حسین: ۱۷
معینی‌پور، مسعود: ۱۷

- میرپوریان، معصومه سادات: ۱۲، ۱۴
 میرمحمدصادق، سیدسعید: ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۷
 نوراللهیان، محمدرضا: ۱۵
 نوروزمرادی، کوروش: ۳
 واقف‌زاده، سیدمحمدحسین: ۱۳
 یوسفدهی، هومن: ۱۷
- داوران**
- آصف آگاه (حسینی‌اشکوری)، سیدصادق: ۱۰، ۱۱
 آقاییانی چاوشی، جعفر: ۱۳
 آقایی، سیدعلی: ۹
 آل‌داود، سیدعلی: ۹، ۱۶
 آیدنلو، سجاد: ۹
 احمدی، عطا: ۱۰، ۱۱
 اصیلی، سوسن: ۱۶
 اعوانی، غلامرضا: ۱۰، ۱۱
 افشین وفایی، محمد: ۱۶
 افضل‌قادی، فرحناز: ۱۳
 افکاری، فریبا: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵
 اکبری‌داریان، سعیده: ۱۳
 امیرخانی، غلامرضا: ۱۴
 امینی، حسن: ۱۶
 انوار، سیدعبدالله: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۵
 اوجبی، علی: ۹، ۱۰
 ایرانی، اکبر: ۱۳
 ایمانی، بهروز: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵
 بادکوبه، احمد: ۱۳
 باغستانی، اسماعیل: ۹
 باقری‌خرم‌دشتی، ناهید: ۱۲، ۱۳، ۱۴
 باهر، محمد: ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵، ۱۷
 برخواه، انسیه: ۱۶
 بشری، جواد: ۱۳، ۱۷
 بگجانی، عباس: ۱۷
 بهرامی، عسکر: ۱۷
 بهرامیان، علی: ۱۳، ۱۵، ۱۶
- بهرمان، علیرضا: ۱۳
 بیات، کاوه: ۱۰
 پاکتچی، احمد: ۱۶
 تفضلی‌شادپور، مریم: ۱۳، ۱۴
 تونی، نسرین: ۱۳
 تیمورخانی، افسانه: ۱۳
 ثبوت، اکبر: ۱۵، ۱۶
 ثروتیان، بهروز: ۹
 جدی، محمدجواد: ۱۴
 جعفری‌مذهب، محسن: ۱۳، ۱۴، ۱۵
 جعفریان، رسول: ۱۰، ۱۱
 چترایی، مهرداد: ۱۷
 حاج‌منوچهری، فرامرز: ۱۶
 حافظیان بابلی، ابوالفضل: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴
 حبیبی، نجفقلی: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵
 حداد، زهرا: ۱۳
 حسینی‌اشکوری، نک: آصف آگاه
 حسینی، سیدحجت‌الحق: ۱۱، ۱۲
 حقانی، مرگان: ۱۵
 حکیم، سیدمحمدحسین: ۱۳، ۱۵
 خانی‌پور، رضا: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴
 خداوردیان، شهرام: ۱۶
 خودداری‌نائینی، سعید: ۱۷
 خوشنویسان، محمود: ۱۱
 دادبه، اصغر: ۱۶
 دالوند، پروین: ۱۳
 درودی، فریبرز: ۱۱، ۱۲، ۱۳
 راستی‌پور، مسعود: ۱۷
 رحمتی، محمدکاظم: ۹، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷
 رحیم‌پور، مهدی: ۱۵، ۱۷
 رحیمی‌ریسه، احمدرضا: ۱۰، ۱۵، ۱۷
 رزم‌آرا، مرتضی: ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴
 روستایی، محسن: ۱۰، ۱۴
 زاهدی، فرح: ۱۳، ۱۴

- سادات بیدگلی، سید محمود: ۱۴
 ساکت، سلمان: ۱۷
 ساکت، محمدحسین: ۳
 سجادی، سید صادق: ۱۵، ۱۶
 سروری، امیر: ۱۴
 سعیدی، حوریه: ۱۴، ۱۵
 سلطاننفر، صدیقه: ۱۳، ۱۴
 سلمانی رحیمی، امیر: ۱۱
 سلیم گندمی، حمید: ۱۱، ۱۲
 سمسار، محمدحسن: ۱۳
 شریف زاده، اکبر: ۱۳، ۱۴
 شریفی درچه، وحید: ۱۴
 شعبانی، رضا: ۱۱، ۱۲، ۱۳
 شکراللهی، احسان الله: ۱۲
 شمشیرگرا، محبوبه: ۱۳، ۱۴
 شیخ الحکمایی، عمادالدین: ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۷
 صادق زاده وایقان، علی: ۱۴
 صادقی، علی اشرف: ۱۰، ۱۱
 صدراپی خوبی، علی: ۱۰، ۱۱، ۱۲
 صدوقی سها، منوچهر: ۱۶
 صفری آق قلعه، علی: ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۷
 صفی پور، علی اکبر: ۱۲، ۱۳
 صلواتی، عبدالله: ۱۳
 طارمی زاد، حسن: ۹
 طالعی، عبدالحسین: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴
 طاهری، زهرا: ۱۳
 طاهری، سیدمحسن: ۱۴
 طباطبایی بهبهانی (منصور)، سیدمحمد: ۹، ۱۵، ۱۷
 طباطبایی امیری، فائزه سادات: ۱۴
 طباطبایی یزدی، سیدجعفر: ۱۴
 عطایی نظری، حمیدرضا: ۱۷
 عظیمی (میلاذ)، حمیدرضا: ۱۷
 عظیمی، حبیب الله: ۱۰، ۱۳، ۱۴-
 علیایی مقدم، مهدی: ۱۷
 عمادی حائری، سیدمحمد: ۹، ۱۷
 عودی، ستار: ۹
 عیوض زاده، علی: ۱۴
 غفرانی، عبدالله: ۱۱
 فاضل هاشمی، سیدمحمدرضا: ۱۱
 فانی، کامران: ۵
 فراستی، رضا: ۱۴
 فراستی، علیرضا: ۱۷
 فنا، فاطمه: ۹، ۱۶
 فیضی زاد، حسن: ۱۴
 قاسملو، فرید: ۱۰
 قاسمی، مسعود: ۱۰، ۱۱
 قربانی زرین، باقر: ۹
 قرشی، سیدشمس الدین: ۱۰، ۱۱
 قلندری، حنیف: ۱۵، ۱۶
 قلیچ خانی، حمیدرضا: ۱۴، ۱۷
 کرامتی، یونس: ۱۵، ۱۶
 کرم همدانی، علی: ۱۶
 کریمیان، علی: ۱۳
 کسائی، سیدعلی: ۱۰، ۱۱، ۱۳
 کشاورز میرزاحمدی، فتح الله: ۱۳، ۱۴
 کوچنانی، قاسمعلی: ۱۱
 کیانفر، جمشید: ۱۵
 گودرزی، لیندا: ۱۳، ۱۴
 لطفی، منوچهر: ۱۴
 مایل هروی، نجیب: ۱۰، ۱۳، ۱۴
 متقی، حسین: ۱۰
 متواری، پروین: ۱۳
 مجرّد، مجتبی: ۱۷
 محسنیان، سمیه سادات: ۱۳، ۱۴
 محقق، مهدی: ۱۰، ۱۱، ۱۲
 محمدی وایقانی، کاظم: ۱۰
 محمدیان، محمدرضا: ۱۱
 محمدی نیا، محمد: ۱۳

- مرعشی، سید محمد حسین: ۱۴، ۱۵
 مسعودی، اکرم: ۱۱، ۱۲، ۱۳
 مشهدی رفیع، علی: ۱۳
 معصومی همدانی، حسین: ۱۵
 معینی، محسن: ۹
 ملکیان، حمید: ۱۴
 منصوری، سهیلا: ۱۳
 موسوی، سید مرتضی: ۱۷
 موسویان، سید حسین: ۱۴، ۱۵
 مهدوی راد، محمد علی: ۱۱
 میرانصاری، علی: ۱۳، ۱۶
 میرباقری، حمید: ۹
 میرپوریان، معصومه سادات: ۱۳، ۱۴
 میرمحمد صادق، سید سعید: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۵
 ناجی نصرآبادی، سید محسن: ۱۱
 ناجی، محمد رضا: ۹
 نظری، محمود: ۱۰
 نوروز مرادی، کوروش: ۱۴
 نیک نژاد، علیرضا: ۱۲
 هاشمی، محمد منصور: ۹
 یاری گلدره، سهیل: ۱۷
 یوسف ثانی، سید محمود: ۱۴، ۱۵
 یوسف‌دهی، هومن: ۱۴
- همکاری کنندگان و حامیان**
- آستان مقدس حضرت احمد بن موسی شاه چراغ (ع): ۱۲
 اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس: ۱۲
 استانداری خراسان رضوی: ۱۱
 استانداری فارس: ۱۲
 انجمن آثار و مفاخر فرهنگی: ۱۱، ۱۲
 بانک پاسارگاد: ۱۵
 بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی: ۱۱
 بنیاد فارس‌شناسی: ۱۲
 بنیاد فرهنگی پژوهشی ریحانه الرسول یزد: ۶، ۷، ۸
 بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار: ۱۷
- پایگاه استنادی جهان اسلام: ۱۲
 حمید لطفی: س
 خانه کتاب: ۸
 خانه کتاب و ادبیات ایران: ۱۷
 دانشگاه تهران: ۵
 سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری شیراز: ۱۲
 سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس
 رضوی: ۱۱
 سازمان میراث فرهنگی کشور: س، ۷
 سلیمانی: س
 شرکت پارس آذرخش (مهندس حسن باقری): س، ۱۲
 شرکت پویا پرند: س
 شرکت تأمین اطلاعات رایانه‌ای: س
 شرکت درگاه دانش (دکتر محمدباقر غزنوی): ۱۲
 شرکت لادین (مهندس پرویزی): ۱۲
 صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (شبکه اول
 سیما): ۶
 صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (شبکه چهارم
 سیما): ۷، ۸
 صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (شبکه رادیویی
 گفتگو): ۷، ۸
 صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران: س
 کتابخانه و موزه ملی ملک: ۱۲
 کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله سید شهاب‌الدین
 مرعشی نجفی (ره): س
 کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار): س
 کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی: س
 کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران: س
 کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران: س
 کتابخانه ملی ملک: س
 کلیسای وانک اصفهان: س
 کمیته ملی حافظه جهانی: ۱۲
 مجمع ذخایر اسلامی: ۵
 محمد حسین اسلام‌پناه (کرمان): س

- مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی: س
- مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری: ۱۲
- مرکز نشر میراث مکتوب؛ نک: مرکز پژوهشی میراث مکتوب
- مرکز پژوهشی میراث مکتوب: ۵، ۶
- موزه رضا عباسی: س
- مؤسسه حامیان کهن: ۵
- مؤسسه صحافی عتیقی: س
- میرزاخان: س
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: س، ۸
- سخنرانان و پیام‌دهندگان**
- آزاد، اسدالله: س
- آزاده تفرشی، فریدون: س، ۱، ۲
- آصف‌آگاه (حسینی اشکوری)، سیداحمد: ۶، ۱۱
- احمدی ابهری، سیدمحمدعلی: س، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱۴
- احمدی، احمد: ۱۴
- ادبی، محمدجواد: ۱۱، ۱۲
- اسلام‌پناه، محمدحسین: س
- اشعری، علی اکبر: ۷، ۹، ۱۰
- اصیلی، سوسن: س
- اعوانی، فریدون: س
- افشار، ایرج: س، ۵
- افکاری، فریبا: س
- الهی خراسانی، علی اکبر: ۱۱
- امیرخانی، غلامرضا: ۱۵، ۱۷
- انصاری، نوش‌آفرین: س
- انوار، سید عبدالله: ۷، ۱۶
- اوجبی، علی: ۱
- ایمانی، اسدالله: ۱۲
- برکت، محمد: ۱۲
- بهرامیان، علی: ۵، ۱۷
- پرنده، غلامرضا: س
- پورجوادی، نصرالله: س
- تیموری، مرتضی: س
- ثبوت، اکبر: ۴
- جعفری مذهب، محسن: س
- جعفریان، رسول: س، ۶
- جلالی، احمد: ۸
- جنتی، علی: ۱۴
- جوادی آملی، عبدالله: ۱۲
- جهانبخش، جويا: س
- حافظیان رضوی، سیدکاظم: ۳، ۴، ۵، ۱۰، ۱۴
- حاتری، عبدالحسین: س، ۱، ۲، ۵، ۸
- حبیبی، حسن: س، ۲
- حبیبی، نجفقلی: ۴، ۱۴، ۱۵
- حجتی، سیدمحمدباقر: ۱۲
- حدادعادل، غلامعلی: ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰
- حری، عباس: س
- حسینی اشکوری: نک: آصف‌آگاه
- حسینی، سیدمحمد: ۱۱
- خانی‌پور، رضا: س
- خزائی، محمد: س
- خسروی، فریبرز: س
- خلیلی زنوز، حسن: س
- خواججه‌پیری، مهدی: ۱۲
- دانش‌پژوه، محمد: ۳
- دیرسیاقی، سیدمحمد: ۷، ۸
- دوانی، علی: ۲
- دهقان، عزت‌الله: س
- دهقانی فیروزآبادی، کمال: ۱۲
- دین‌پرور، سیدجمال‌الدین: ۱۳
- رجبی، محمد: ۱۳، ۱۶
- رحیمی ریشه، احمدرضا: س
- رزاقی، حسین: س
- رستمی، آریو: س
- رستمی، مصطفی: س
- رضایی، شریف‌آبادی: ۱۱

- رمضان زاده، کاووس: س
روح الامینی، محمود: ۳
روح فر، زهره: س
ریشارد، فرانسیس: ۲، ۶
زاهدی، محمدادی: ۱۱
ساعدلو، هوشنگ: ۵
ساکت، محمد حسین: ۳، ۵
ستوده، منوچهر: ۳، ۵
سجادی، سیدصادق: ۱۶
سرسنگی، مجید: ۴
سعیدآبادی، محمدرضا: ۱۲
سنابادی، حسن: س
شایسته فر، مهناز: س
شهرستانی، حسن: س
شهیدی، سیدجعفر: ۷
شیخ الحکمایی، عمادالدین: س، ۴
صادقی، علی اشرف: س، ۳، ۵، ۶، ۸
صالحی امیری، سیدرضا: ۱۴
صالحی، سیدعباس: ۱۵، ۱۷
صدراپی خویی، علی: ۱۷
صفار هرندی، محمدحسین: ۶
صفاران، الیاس: س
صلاحی احمدآبادی، محمود: ۱۱
صلاحی، اسحاق: ۱۱، ۱۲، ۱۳
ضیایی، محمدصادق: ۵
طباطبایی یزدی، سیدمحمد: ۱۳
عابدی ها، حمید: ۱۳
عارف، محمدرضا: ۴
عتیقی، مهدی: س
عظیمی، حبیب الله: س، ۱۰، ۱۱
عنایتی، علی اکبر: س
غلامی، منصور: ۱۶
غنی، محمد اشرف: ۱۵
فاضل نیشابوری، فضل الله: س
- فاطمی نیا، سید عبدالله: ۱۰
فانی، کامران: س
فراستی، رضا: س
قهری، محمد: س
قهری، مهدی: س
کاظمینی، میرزا محمد: ۶، ۷
مایل هروی، نجیب: س، ۵، ۱۵
مجرد تاکستانی، اردشیر: س
محدث، میر هاشم: ۸
محفوظ، حسینعلی (از عراق): ۸
محقق، مهدی: س، ۳، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳
محمدی، علی: ۸
محمدی، محسن: س
محمدیان، حسن: ۷
مختاری، رضا: ۱۵
مرعشی نجفی، سید محمود: ۱۰
مسجد جامعی، احمد: ۲، ۴، ۱۴، ۱۵
مطلبی کاشانی، نادر: س
مظفری، سیدابوطالب: ۱۵
معصومی همدانی، حسین: ۱۷
معینی پور، مسعود: ۱۷
مقبل، احمد: س
ملکیان، حمید: س
ملویل، چارلز: ۷
منتجب نیا، رسول: ۱۳
منزوی، احمد: س، ۴
موسوی بجنوردی، سید محمد کاظم: س، ۴، ۵
مولایی، محمد سرور: ۱۵
مهدوی، اصغر: س
مهدوی، مهژده: ۵
مهدوی، ناصر: ۱۴
میرخلف، سیدکمال: س
ناجی نصرآبادی، سید محسن: س
نظری، محمود: س

- نعمایی عالی، ایرج: س
نوشاهی، عارف: ۱۶
نیساری، سلیم: ۴
نیکنام، مهرداد: س
هاشمی رفسنجانی، اکبر: ۱۵، ۱۴
هاشمی میناباد، حسن: س
هجرتی، محمدحسن: س
- محورها (بر اساس منتخبین)**
- آثار ترجمه شده: ۱۴
آثار ویژه: ۳
ارجمانه‌ها: ۱۳
استقبال کنندگان: ۲
اسناد: س، ۵، ۱۵
اطلاع‌رسانی: ۷، ۶، ۵
اهدا کنندگان: ۳، ۲، ۱، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷
آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی: س
پایان‌نامه: ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷
پیشکسوتان: ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۶
تصحیح متون: س، ۱، ۴
تصحیح متون [ادبیات]: ۲، ۳، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴
۱۵، ۱۶، ۱۷
تصحیح متون [ادبیات عرب]: ۳، ۵، ۷، ۱۷
تصحیح متون [ادبیات فارسی]: ۶، ۷، ۸
تصحیح متون [تاریخ]: ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۷
تصحیح متون [تاریخ و جغرافیا]: ۱۶
تصحیح متون [تاریخ علم]: ۷، ۸
تصحیح متون [تاریخ و اسناد]: ۶، ۱۰، ۱۱
تصحیح متون [تاریخ و جغرافیا]: ۲، ۳
تصحیح متون [حکمی]: ۱۷
تصحیح متون [دین/علوم دینی/دین‌پژوهی]: ۵، ۸، ۹
۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷
تصحیح متون [رجال، حدیث و کلام]: ۶
تصحیح متون [عرفان نظری]: ۱۶
تصحیح متون [علوم عقلی (فلسفه، کلام و منطق)]: ۱۶
- تصحیح متون [علوم و فنون]: ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۶
تصحیح متون [علوم]: ۱۰، ۱۲، ۱۷
تصحیح متون [عرفان و تصوف]: ۳
تصحیح متون [عرفان]: ۲
تصحیح متون [علوم قرآنی و ادبیات عرب]: ۶
تصحیح متون [علوم قرآنی و روایی]: ۳
تصحیح متون [علوم و فنون]: ۳، ۶، ۹
تصحیح متون [فقه و اصول]: ۳
تصحیح متون [فلسفه]: ۲، ۱۵
تصحیح متون [فلسفه و حکمت]: ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳
تصحیح متون [فلسفه و عرفان]: ۶
تصحیح متون [فلسفه و کلام]: ۲، ۳
تصحیح متون [کلام]: ۹
تقدیر/ تجلیل شوندگان ویژه: ۱۲، ۱۴
چاپ عکسی: ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷
حافظه جهانی: ۱۲، ۱۳
حامیان نشر متون: ۱۴
حامیان: ۲
حفاظت و مرمت: س
حفاظت و نگهداری: ۴
دیداری و شنیداری [آثار تلویزیونی]: ۵، ۶، ۷، ۸
دیداری و شنیداری [آثار رادیویی]: ۷، ۸
رسائل: ۲، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۷
فاکسیمیله؛ نک: چاپ عکسی
فراهم‌آوری: ۱۵
فعالان بین‌المللی: ۱۲، ۱۳
فناوری و اطلاع‌رسانی: ۱۳
فهرست‌نویسی [خارجی]: ۱۴
فهرست‌نویسی [داخلی]: ۱۴
فهرست‌نویسی و کتابشناسی: ۱۳
فهرست‌نویسی: ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۷
فهرست‌نویسی نسخ خطی و اسناد: ۱۶
فیلموتیک: ۲
کتاب‌های چاپی هنری: ۱۴

نرم افزار: ۳
 نسخه آرایی: س
 نسخه پژوهی: ۶، ۵
 نسخه شناسی و فهرست نویسی: س
 نسخه شناسی: ۲، ۷، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۴
 نشریات ادواری: ۲، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۷
 وب سایت ها [دولتی یا موقفه]: ۱۴
 وب سایت ها [غیردولتی]: ۱۴، ۱۷

برگزیدگان و شایستگان تقدیر (اشخاص)
 آذرشب، محمدعلی: ب ۹، ۱۱
 آصف آگاه (حسینی اشکوری)، سیدجعفر: ش ۸، ف
 آصف آگاه (حسینی اشکوری)، سیداحمد: ش ۲،
 ش ۳، ۵
 آصف آگاه (حسینی اشکوری)، سیدصادق: ش ۳،
 ش ۷، ب ۱۰، ۱۱، ب ۱۳، ش ۱۴
 آقایانی جاویشی، جعفر: ب ۱۱
 آل بویه لنگرودی، عبدالعلی: ب ۴
 آل داود، سیدعلی: ب ۱
 آل طعمه، سلمان هادی (عراق): ش ۱۳
 آهن پنجه، سهیلا: ش ۱۲
 آیت الهی شیرازی، سیدعبدالباقی: ش ۳
 آیدنلو، سجاد: ش ۳، ب ۱۲، ب ۱۴
 ابن رسول، سیدمحمدرضا: ش ۹
 ابویی مهریزی، محمدرضا: ب ۱۱
 احسن، حسن: ش ۱۲
 احمدی ابهری، سیدمحمدعلی: ب ۱۴
 احمدی دارانی، علی اکبر: ب ۱۶
 ادیب یزدی، مرتضی: ش ۸
 ادکایی (سپتیمان)، پرویز: ش ۳
 ارشاد لنگرودی، امیر: ب ۱۳
 اسفندیاری، محمد: ب ۱۰
 اسلام پناه، محمدحسین: ش ۶
 اشمیتکه، زاینه (آلمان): ش ۱۴
 اصغر، سیدکلیم (هندوستان): ش ۳

کتابداری و اطلاع رسانی نسخ خطی: س، ۲، ۳، ۵، ۶،
 ۸، ۱۵، ۱۶
 مبانی نظری: ۱۷
 مجموعه مقالات و مجموعه رسائل: ۸، ۱۴
 مجموعه داران: ۱۴
 مخترعان: ۱۳
 مرمت: ۲، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۷
 مرمت و حفاظت: ۱۲
 مرمت، آسیب شناسی و صحافی [آسیب شناسی و
 ضد عفونی]: ۱۴
 مرمت، آسیب شناسی و صحافی [صحافی و
 جلد سازی]: ۱۴
 مرمت، آسیب شناسی و صحافی [مرمت]: ۱۴
 مرمت، صحافی و آسیب شناسی نسخه های خطی و
 اسناد: ۱۶
 مرمت کار/ مرمت گران: ۱۲، ۱۳، ۱۵
 مقاله: ۲، ۳، ۹، ۱۰، ۱۲
 مقاله [ادبیات]: ۱۳
 مقاله [تاریخ]: ۱۳
 مقاله [سایر]: ۱۱
 مقاله [علمی پژوهشی]: ۱۱، ۱۴
 مقاله [علمی تخصصی]: ۱۴
 مقاله [علمی ترویجی]: ۱۱
 مقاله [علمی مروری]: ۱۴
 مقاله [گزارش]: ۱۴
 مقاله [گفتگو]: ۱۴
 مقاله [نسخه پژوهشی]: ۱۳
 مقاله [نسخه شناسی]: ۱۳
 مقاله [نقد تصحیح متون]: ۱۳
 مقاله [یادداشت]: ۱۴
 مقومین و نسخه شناسان: ۱، ۱۳
 مؤسسات و نهادهای فعال: ۱۳، ۱۴، ۱۷
 ناشران [فاکسیمیل]: ۱۰
 ناشران: ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۷

- اصفهانیان، کریم: ش ۵
اصفهای، سیدمحمد: ب ۱۳
اصیلی، سوسن: ش ۱۳
اصیلی، سوسن: ش ۲
اعتماد، محمد: ش ۱۲
اعتمادی، منصوره: ش ۱۰
اعلم، هوشنگ: ش ۶
افخمی عقدا، رضا: ب ۱۳
افخمی مبینی، جلال: ش ۴
افراسیابی، هما: ب ۱
افشار، ایرج: ب ۱، ش ۲، ب ۴، ش ۵، ش ۵، ش ۶، ش ۱۰، ش ۱۱، ب ۱۴
افشارپور، مریم: ش ۱۲
افشاری، مهران: ش ۱۴
افشین وفاپی، محمد: ش ۱۲، ب ۱۷
افکاری، فریبا: ش ۸، ب ۱۴
امامی، ابوالقاسم: ب ۱، ش ۲
امامی، علیرضا: ش ۱۴
امیدسالار، محمود: ب ۹، ش ۱۰، ش ۱۱
امیری، صفر: ب ۱
انتظاری، رمضانعلی: ب ۴
انتظاری، محمدرضا: ش ۱۵
انزایی نژاد، رضا: ب ۵
انصاری، حسن: ب ۱۴
انصاری، حسن: ش ۱۴
انصاری قمی، محمدرضا: ب ۱
انوار، سیدعبدالله: پ ۹
اوجبی، علی: ب ۱، ب ۲، ش ۲، ب ۳، ش ۵، ش ۱۰
ایرانی، اکبر: ب ۲، ش ۲، ب ۱۳
ایزدنیا، منوچهر: ب ۱۱
ایمانی، بهروز: ب ۱، ش ۲، ش ۲، ب ۱۲، ش ۱۲
بابک فرد، زینت: پ ۹
بازیان، حسن: ب ۶
باقریان موحد، سیدرضا: ش ۷
باهر، محمد: ب ۱، ب ۳، ش ۵، ش ۶
برخواه، انیسه: ش ۲
برکت، محمد: ش ۱۲
بشری، جواد: ش ۶، ش ۸، ب ۱۰، ش م
بگ جانی، عباس: ب ۱۲
بهلولی ریزی، شهناز: ب ۴
بهنیا، عباس: ب ۱۵
بهنیا، محمدکاظم: ب ۱۱
بیدارفر، محسن: ش ۳
پاشایی فخری، کامران: ش ۱۳
پالیزدار، سعید: ب ۱، ب ۲
پیدنی، داریوش: ش ۱۴
پرهام، سیروس: ش ۳
پورجواد، امیرحسین: ش ۸
پورجواد، رضا: ش ۲
پورجواد، نصرالله: ب ۳، ش ۳، ش ۶
پورعلی محمد، حمیدرضا: ب ۸
پورگل، محمد مهدی: ش ۷
تاج بخش، حسن: ب ۷
ترکی، محمدرضا: ب ۱۷
تشرکی، علی: ش ۱۴
تفضلی شادپور، مریم: ب ۷
تقی پور، اکبر: ش ۳
توکلی نیشابوری، نصرالله: ش ۱۵
تیموری، کاوه: ش ۱۴
ثبوت، اکبر: ش ۷
ثروتیان، بهروز: ش ۲
جدی، سحر: ب ۱۷
جدی، محمدجواد: ش ۱۴، ب ۱۷
جرادات، عبدالکریم (اردن): ش ۵
جرزوه دار، عبدالکریم: ب ۳، ش ۶
جعفر زاهدی، زین الدین: ش ۳
جعفری دهقی، محمود: ش ۱۱
جعفری جزئی، مسعود: ب ۱۷

- جعفری زنجانی، سید حسین: ۱۱ ش
جعفری، محسن: ۱۳ ش
جعفریان، رسول: ۱۰ ش
جلالی شیرازی، نادره: ۸ ش
جمشیدنژاد اول، غلامرضا: ۱، ۱۴ ش
جوانکار، ایوب: ۴ ش
جهانبخش، جويا: ۴، ۹، ۱۵ ش
جهرمی، سید مهدی: ۱ ش
چین، لو (چین): ۹ ش
چکناواریان، لوریس: ۶ ش
چلونگر، محمد علی: ۸ ش
شیکهر، چندر (هندوستان): ۱۴ ش
چیدری، هایده: ۱۳ ش
حاجی سید آقایی، اکرم السادات: ۱۲ ش
حافظیان بابلی، ابوالفضل: ۵، ۸، ۱۰، ۱۳ ش
حائری، عبدالحسین: ۱، ۳، ۱۰ ش
حبیبی، نجفقلی: ۱، ۸، ۹ ش
حجاری، بابک: ۱۴ ش
حری، فریبا: ۱۵ ش
الحسن، مشیر (از هندوستان): ۱۲ ش
حسینی اشکوری، نک: آصف آگاه
حسینی باغسنگانی، سید محمد: ۷ ش
حسینی بدخشانی، سید جلال: ۱۲ ش
حسینی سنابادی، نورالدین: ۱۵ ش
حسینی، سید علیرضا: ۷ ش
حسینی، سید مجتبی: ۱۳ ش
حسینی، سید محمد تقی: ۱۴، ۱۷ ش
حضرتی آشتیانی، صادق: ۱۲ ش
حق شناس تنگستانی، محمد کاظم: ۱۴ ش
حکمت فر، محمد حسین: ۱۳ ش
حکیم، سید محمد تقی: ۳ ش
حکیم، سید محمد حسین: ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ ش
حلی، عبدالحلیم (عراق؟): ۱۱ ش
حمزه زاده، نساء: ۵ ش
- خالقی مطلق، جلال: ۹، ۱۰، ۱۱ ش
خامنه‌ای (مقام معظم رهبری)، سید علی: ۳ ش
خبره فرشچی، سید محمد حسین: ۱۰ ش
خدایان آرائی، مهدی: ۱۱ ش
خشوعی اصفهانی، علی: ۲ ش
خضرائی، بابک: ۱۰ ش
خطیبی، ابوالفضل: ۶، ۹ ش
خواجه پیری، مهدی: ۱۲ ش
خواجه نوری، مینا: ۳ ش
خورشا، صادق: ۱ ش
خوشدل، رضا: ۶ ش
دادبه، اصغر: ۳ ش
دادخواه، غلامرضا: ۱۶ ش
دانش پزوه، محمد تقی: ۱۰ ش
درایتی، محمد حسین: ۱۷ ش
درایتی، مصطفی: ۷، ۱۱، ۱۳ ش
دستغیب، سید حسن: ۱۲ ش
دشتی، محمد: ۵ ش
دلیری گلپایگانی، مهدی: ۱۲ ش
دهقان پور، هادی: ۱۴ ش
دهگاهی، علی: ۱۲ ش
ذاکر، محمد ابراهیم: ۱۲، ۱۴ ش
ذوالفقاری، وحید: ۱۱ ش
رأی تهرانی، حبیب: ۱۷ ش
رادمرد، عبدالله: ۱۶ ش
راستی پور، مسعود: ۱۷ ش
رباط جزئی، بدالله: ۵ ش
رجبی، محمد: ۱۴ ش
رحمانی، ابوالقاسم: ۱۵ ش
رحمتی، محمد کاظم: ۵، ۶، ۸، ۹، ۱۰ ش
رحیم پور، مهدی: ۱۷ ش
رحیمی ریشه، احمد رضا: ۲ ش
رحیمی، سید مجید: ۷ ش
رزاقی، اعظم السادات: ۷ ش

- رستگار فسایی، منصور: ش ۵
 رستم پور، الیاس: ش ۱۴
 رستمی، آریو: ش ۳
 رستمی، مصطفی: ب ۱۰
 رضا زاده ملک، رحیم: ش ۷
 رضوی، میرسالار: ش ۱۷
 رضوی برقی، حسین: ش ۱۰
 رفوگران، جواد: ب ۷
 رفیعی علامرودشتی، علی: ب ۱، ش ۱۱
 رکنی زاده، سمیرا: ب ۱۱
 رواقی، علی: ب ۵، ب ۸، ب ۱۷
 روحی دهنه، صدیقه: ب ۵
 روحی عزیزی، مزده: ش ۱۳
 روحی دل، الهه: ب ۱۳
 روضاتی، سیداحمد: ب ۱۷
 روضاتی، سیدمحمدعلی: ش ۱۱
 رئیس نیا، نگار: ش ۱۲
 رویب، خالد (دانشگاه هاروارد): ش ۱۱
 زارع دار، محمد مهدی: ش ۱۴
 زارعی مهرورز، عباس: ش ۳
 زاهدی، محمد مهدی: ب ۱۲
 زاهدی، محمد مهدی: ب ۱۴
 زاهدی، زین الدین جعفر؛ نک: جعفر زاهدی،
 زین الدین
 زرشناس، زهره: ب ۱۳
 زمان زاده، سفانه: ب ۱۴
 زمانی، محمد صادق: ش ۱۴
 سادات شریفی، سیدفرشید: ش ۱۳
 ساکت، سلمان: ش ۱۷
 سالک ابراهیمی، معصومه: ش ۱۳
 سبحانی، جعفر: ب ۳
 سروری، امید: ب ۱۲
 سعادت، اسماعیل: ش ۲
 سلطانی فر، صدیقه: ش ۶
 سلمانی، بابک: ش ۱۷
 سلیمی، ریحانه: ب ۱۲
 سمسار، محمدحسن: ب ۱۲
 سه کی، یوشیفوسا (ژاپن): ش ۱۱
 شاه نظری، علیرضا: ش ۷
 شاهد، احمد: ب ۴
 شایسته فر، مهناز: ب ۷
 شایسته منش، یحیی: ب ۱۴
 شبیری، سیدمحمدجواد: ب ۲
 شجاعی صائین، علی: ب ۱۳
 شریعتمداری ساوجی، محمدحسین: ش ۷
 شعثی، محمد: ب ۸
 شفیعی کدکی، محمدرضا: ب ۳، ش ۱۰، ب ۱۱، ش ۱۲،
 ب ۱۴
 شفیعیون، سعید: ب ۷، ب ۱۶
 شکرچی زاده، محمد: ب ۷
 شکوری، سحر: ش ۱۱
 شوشتری، جعفر: ش ۳
 شوقی، لیلا: ش ۱۷
 شی، گوان (چین): ش ۱۰
 شیخ الحکامی، عمادالدین: ش ۸، ب ۹
 شیرازی، علی اصغر: ش ۸
 صاحبکار، ذبیح الله: ب ۱۱
 صادق زاده، قدیر: ش ۱۴
 صادقی، علی اشرف: ش ۳، ش ۷، ش ۱۰، ب ۱۳
 صداقتی، مهدی: ب ۱۴
 صدراپی خوبی، علی: ب ۲، ب ۴، ش ۱۰، ش م
 صدری، مهدی: ب ۳
 صفری آق قلعه، علی: ش ۹، ش ۱۲، ب ۱۶، ش ۱۷
 صفی پور، علی: ش ۱۳
 صیدیه، سیمین: ش ۱۵
 صیرفیان، امیرناصر: ش ۱۴
 ضیایی، زهرا: ش ۱۰
 طالبان، احمد: ب ۸

- طالعی، عبدالحسین: ش ۱۳
طاهری، زهرا: ش ۱۳
طباطبایی بهبهانی (منصور)، سید محمد: ب ۱، ش ۲،
ش ۳، ۱۶، ب ۱۷
طباطبایی یزدی، سیدعلی: ش ۱۳، ش ۱۴
طبائی، داود: ش ۱۴
طبائیان، سیدبدیع: ش ۱۴
عابدی، محمود: ش ۶، ب ۱۷
عادل‌زاده، پروانه: ش ۱۳
عارف‌نیا، طیبه: ش ۸
عاطفی، حسن: ش ۱۰، ب ۱۵
عالی، خدیجه: ب ۱۱
عبدالحقاجی، ثامر کاظم (عراق؟): ش ۶
عبدالله خان گرجی، مهناز: ب ۴
عتیقی، مهدی: ش ۲، ب ۵
عتیقی، هادی: ب ۴
عربگری، لیلا: ش ۱۳
عشقی، محمد اکبر: ش ۵
عطائی کجوی، تهمینه: ب ۱۴، ب ۱۷
عظیمی، حبیب‌الله: ب ۱۱
عظیمی، سیده زلیخا: ب ۸
عظیمی، میلاد: ب ۱۱
علاقه، فاطمه: ش ۸
علی احمدی، مهدی: ش ۵، ش ۶
عمادی حائری، سید محمد: ش ۷، ب ۱۱
غروی علیاری، میرزا علی: ب ۶
غفرانی، عبدالله: ب ۱۶
غلامحسین‌زاده، زهرو: ش ۷
غلام‌زاده، داود: ش ۱۰
غلامی جلیسه، مجید: ش ۶
غلامی مقدم، براتعلی: ش ۶، ب ۱۳، ب ۱۷
غلامی، ابوالفضل: ش م
فاضل هاشمی، سید محمد رضا: ش ۸، ش ۱۴، ب ۱۷
فاضل یزدی مطلق، محمود: ب ۸
- فاضلی، محمد رضا: ش ۱۱
فاضلیان، ابوالفضل: ش ۸
فانی، کامران: ب ۱
الفت اصفهانی، محمد باقر: ب ۷
فتحی مجد، رسول: ش ۵
فتحی، بهروز: ب ۳
فتحی، حسن: ب ۵
فخر احمد، آمنه: ب ۱۱
فدائیان، مجید: ب ۳
فرانگر، برت گ (اتریش): ش ۱۰
فرامرز قراملکی، احد: ش ۸
فصیح شیرازی، علی: ش ۱۲
فقیهی گروسی، محمد ابراهیم: ب ۱۳
فلاحی، اسدالله: ب ۱۶، ب ۱۷
فولادی، عبدالله: ش ۱۴
فیاضی، بهرام: ش ۳
فیضی‌راد، حسن: ب ۳
قاسمی، مجید: ب ۱۴
قاسمیان، حسین: ش ۱۴
قاضیه، فاطمه: ش ۶
قائم مقامی، سید احمد: ب ۵
قبادی، حمید رضا: ش ۸
قدرتی برنج‌آبادی، فاطمه: ش ۱۴
قدیم‌زاده، سید مهدی: ب ۱، ش ۲
قرشی، سید شمس‌الدین: ب ۱۳
قلندری، حنیف: ب ۱۷
قلی‌پور گودرزی، شهرام: ش ۱۳
قلیچ‌خانی، حمید رضا: ب ۱۴، ش ۱۴
قهری، محمد: ب ۳
کاظم بیکی، محمد علی: ب ۱۲
کاظمی، محمد علی: ش ۱۲
کاظمینی، میرزا محمد: ب ۵
کامیاب، جمال: ش ۱۴
کاوه یزدی، محمد مهدی: ب ۱۳

- الکثیری، عباس: ش ۱۷
کرامتی، یونس: ش ۱۳
کردوانی، لی لی: ش ۱۴
کرم رضایی، پریسا: ب ۱، ۵، ش ۱۱، ۱۵
کریم زاده تبریزی، محمد علی: ب ۱، ش ۳
کریمی، جعفر: ب ۱
کریمی نژاد، سامر: ش ۲
کریمی نیا، مرتضی: ب ۱۷
کشفی، سید جعفر: ب ۱۳
کلانتری، محسن: ب ۱۷
کلانکی، معصومه: ش ۱۴
کمیلی، مختار: ب ۱۵
کوپا، فاطمه: ش ۱۴
کوزانی، فرشیده: ب ۱۶
کیانفر، جمشید: ب ۱، ش ۳
گرچی، مصطفی: ش ۱۴
گلباز، ناصر: ش ۶
گنجیان، علی: ب ۱
لاریجانی، نیکزاد: ش ۱۴
لطفی، حمید: ب ۳
لطفی، منوچهر: ش ۱۴
مایل هروی، نجیب: ب ۱، ش ۲، ۳، ب ۶، ۱۰
متقی، حسین: ش ۶، ب ۱۳، ۱۴، ش ۱۷
مجاهد، احمد: ش ۲، ۱۰
مجرد، مجتبی: ش ۱۷
محبوب، فرشته: ش ۱۴
محرری، محمد رضا: ش ۱۲
محسنیان، سمیه سادات: ب ۱۱
المحقق، محمد افضل: ش ۱۷
محقق، مهدی: ش ۲، ۵، پ ۹
محقق داماد، مصطفی: ب ۱
محمد زاده، سید عباس: ش ۱۴
محمدی، حسن: ب ۱۷
محمدیان فخر، نیره: ب ۱۶
محمودی، رقیه: ب ۱۶
محمودی، محمد کاظم: ب ۷، ش ۱۷
محمی الدین مامقانی، محمد رضا: ب ۱۱
مختارپور قهری، علیرضا: ب ۶
مختاری، رضا: ش ۱۵
مدائنی، مهدی: ش ۱۴
مدبری، محمود: ش ۱۱
مدبری، محمود: ش ۶
مدرس خاتون آبادی (سید العراقین)، سید عبدالحسین: ب ۱۳
مراد، عبد الله: ش ۱۴
مرادخانی، صفیه: ب ۸
مرادی، ارحام: ش ۱۲
مرعشی، سیده آمنه: ب ۱۷
مرعشی نجفی، سید محمود: ش ۲، ب ۶، ش ۶، ۱۰، ب ۱۴
مزدایور، کتابیون: ب ۱۴
مستفید، حمید رضا: ب ۱۰
مستوفی فرد، خلیل: ب ۱
مسجد جامعی، احمد: ب ۳
مسعودنیا، ابوالقاسم: ف
مسعودی، اکرم: ش ۵
مسگرزاد، جلیل: ش ۴
مشکور، محمد جواد: ش ۶
مصطفوی، کریم: ش ۲
مطلبی کاشانی، نادر: ب ۱، ش ۲
مطلبی کاشانی، نادر: ش ۱۱
مطلبی، داریوش: ب ۱۳
معارف، مجید: ش ۶
معتقدی، کیانوش: ش ۱۳
معمد دزفولی، فرامرز: ش ۱۳
معرفت، شهره: ب ۱۷
معزی دزفولی (آیت الله، خاندان): ش ۳
معصومی اشکوری، سید حسن: ب ۱۶

- معصومی، روزبه: ش ۵
 معلمی، محمدعلی: ش ۵
 معیری، زهره: ب ۱۳
 مفید، حسین: ش ۶
 مقتدری، فریدون: ب ۶
 مقیسه، مهدی: ش ۱۴
 ملک ثابت، محمدرضا: ش ۱۴
 ملکوتی، سیدعلی: ش ۶
 ملکیان، حمید: ب ۲، ب ۸
 منتهاهی، اکرم سادات: ب ۱۳
 منزوی، احمد: ب ۲، ب ۷
 موجانی، سیدعلی: ب ۱۳
 موسوی بروجردی، سیدحسن: ش ۱۴
 موسوی لاری، سیدمجتبی: ب ۱۴
 موسوی، سیدمحمد: ش ۶
 موسوی، سیدمحمدکاظم: ش ۱۰
 موسویان، سیدحسین: ب ۱۳
 موسوی بروجردی، سیدحسن: ب ۱۷
 مهدوی دامغانی، احمد: ب ۱۱
 مهدوی راد، محمدعلی: ب ۱۷
 مهدوی فر، سعید: ب ۱۴
 مهدی زاده، مسعود: ش ۷
 مهارد، جعفر: ش ۱۲
 مهری، فاطمه: ب ۱۶
 مهریزی، مهدی: ش ۲
 میرافضلی، سیدعلی: ب ۱۷
 میرباقری فرد، سیدعلی اصغر: ب ۲، ش ۱۴
 میرشمسی، مریم: ش ۱۰، ش ۱۵
 میرمحمدصادق، سیدسعید: ش ۳، ب ۹، ب ۱۷
 ناجی اصفهانی، حامد: ب ۱۲
 ناجی نصرآبادی، سیدمحسن: ش ۶
 نادری رازانی، نادرقلی: ش ۱۴
 ناصری مالوانی، علیرضا: ش ۸
 ناطقی، علی اوسط: ب ۴
 نبوی، مجید: ش ۱۲
 نبشی، طاهره: ش ۳
 نجف زاده، کامران: ف
 نحوی، شیخ عبدالکریم: ش ۶
 نصیری جامی، حسن: ب ۱۶
 نصیری طیبی، منصور: ش ۱۱
 نصیری، فریدون: ب ۲
 نصیری، محمدرضا: ش ۶، ش ۱۰
 نظام مافی، خدیجه: ش ۷
 نظام، مجیدرضا: ش ۲
 نظامی، معین (از پاکستان): ش ۶، ش ۷
 نظری، جلیل: ب ۲
 نظری، محمود: ب ۱
 نوایی، عبدالحسین: ب ۳، ب ۵، ش ۶، ب ۹
 نورمحمدی، محمدجواد: ش ۵، ب ۱۱
 نوری نیا، محمدحسن: ش ۱۴، ب ۱۶
 نوشاهی، عارف (از پاکستان): ب ۳، ش ۶، ش ۷،
 ش ۸، ش ۱۳، ب ۱۶
 نیساری، سلیم: ش ۳
 نیک یار، منظر: ب ۱۳
 نیل قاز، مریم: ف
 واثقی، حسین: ش ۳
 وثوقی، محمدباقر: ب ۱۱
 وحیدزاده، رضا: ب ۱۳
 وزیعی فرد، محمدجواد: ش ۷
 وصال، عبدالکریم: ش ۱۲
 وصفی، محمدرضا: ش ۶
 وفادار مرادی، محمد: ب ۶
 ونکی فراهانی، مجید: ب ۱۲
 هادی زاده، مجید: ش ۷
 هاشمپور سبحانی: توفیق، ب ۶، ش ۱۰
 هاشمی نژاد، علی رضا: ش ۱۴
 هدایت، محمدعلی: ش ۷
 الهی خراسانی، علی اکبر: ب ۱۲

- الهی، یوسف: ش ۱۳
یاری، پرستو: ش ۱۴
یزدگردی، امیرحسین: ش ۳
یزدی مهر، عذرا: ش ۱۷
یلمه‌ها، احمدرضا: ش ۱۱، ش ۱۳
یوسف‌ثانی، محمود: ب ۸
یوسفدهی، هومن: ب ۱۴، ب ۱۵
یوسفی، سهیلا: ش ۱۴
یوسفی‌نیا، راضیه: ب ۱۵
- برگزیدگان و شایستگان تقدیر (نهاده‌ها، سازمان‌ها و ...)**
- آینه پژوهش (نشریه): ب ۱۷
آینه میراث (نشریه): ش ۲، ش ۳
اساطیر (ناشر): ب ۳، ش ۴، ش ۶
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی (ناشر): ش ۲، ش ۵
انجمن مجموعه‌داران ایران: ش ۱۴
اهل قلم (ناشر): ب ۶
بانک پاسارگاد: ب ۱۴
بانک توسعه صادرات ایران: ش ۱۴
بانک اطلاعات نسخ خطی پزشکی ایران (سایت): ش ۶
بخارا (نشریه): ش ۱۲
بساتین (سایت): ش ۱۷
بنیاد شهید تهران: ش ۳
بنیاد موقوفات دکتر محمود افشاریزدی (ناشر): ش ۵، ب ۱۷
بیاض (سایت): ش ۶
پژوهشکده باقرالعلوم: ش ۱۱
پژوهشکده علوم و معارف حدیث: نک: دارالحدیث
حلقه کاتبان (وب سایت): ش ۱۴
دارالحدیث: پژوهشکده علوم و معارف حدیث: [ش ۱۴]
ب ۹، ب ۱۰
دانشگاه تهران (ناشر): ب ۷
دانشگاه مشهد (مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی): ب ۵
- دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (واحد احیاء آثار اسلامی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی): ب ۳
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (واحد تصحیح متون): ش ۲
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (ناشر): ب ۱۱
سازمان زیباسازی شهرداری تهران: ش ۱۴
سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (پایگاه دانش، پژوهش و نشر بین‌الملل): ش ۷
سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی (وب سایت): ب ۱۴
شاخه طبوبی (مجموعه تلویزیونی): ش ۵
شرکت مهندسی جراح (نرم‌افزار پارس آذرخش): ب ۳
طلایه (ناشر): ش ۵
طلوع ماه (اثر تلویزیونی): ب ۶
فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران: ب ۱۴
فهرستگان (ناشر): ش ۲
قطره (ناشر): ش ۳
قند و پند (اثر تلویزیونی): ب ۶
کاتبان (سایت): ش ۱۳
کارگاه مرمت محسن کلانتری: ب ۱۷
کتاب ماه کلیات (نشریه): ب ۳، ب ۱۳
سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی (مؤسسه): ب ۱۴
کتابخانه و موزه ملی ملک (مؤسسه): ب ۱۳، ش ۱۴
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی (ناشر): ب ۱۰، ب ۱۲
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی (وب سایت): ش ۱۴
کتابخانه امپراطور و هفت دلیل اریپنیوس (اثر رادیویی): ب ۸
کتابخانه حضرت آیت‌الله سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی (ناشر): ب ۶
کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی: نک: سازمان

- نگره (نشریه): ش ۸
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان چاپ و انتشارات): ش ۲
هنر اسلامی (نشریه): ب ۷
- کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی
کدو مطبخ (مجموعه تلویزیونی): ش ۵
کپهان فرهنگی (نشریه): ش ۵
گنجینه (نشریه): ش ۷
گنجینه آثار (اثر تلویزیونی): ش ۸
ماه‌ور (نشریه): ش ۶
مجله فرهنگی هنری ۱ (اثر تلویزیونی): ش ۷
مجمع ذخائر اسلامی (ناشر): ب ۱۳
مجمع ذخائر اسلامی (سایت): ش ۱۴
مجمع ذخایر اسلامی (انتشارات): ش ۷
مجموعه اختران با ساختار مستند درباره زندگی دکتر علی‌نقی منزوی (اثر تلویزیونی): ب ۸
مرکز احیاء میراث اسلامی: ش ۵
مرکز پژوهشی میراث مکتوب (ناشر): ب ۲
مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیة اصفهان: ب ۱۱
مرکز نشر دانشگاهی: ش ۳
مرکز نشر میراث مکتوب: نک: مرکز پژوهشی میراث مکتوب
مرکز اصفهان‌شناسی و خانه ملل (ناشر): ش ۸
مرمت اشیاء فرهنگی و بناهای تاریخی (نشریه): ب ۸
معارف (نشریه): ش ۲
مفاخر ایران (اثر تلویزیونی): ب ۷
مولی (ناشر): ش ۶
مؤسسه فرهنگی و پژوهشی الحواد (پایگاه اطلاع‌رسانی نسخ خطی ایران): ب ۷
مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران (ناشر): ب ۸
مؤسسه کتاب آرایبی: ب ۱۷
مؤسسه کتابشناسی شیعه (ناشر): ش ۱۵
میراث شهاب (نشریه): ش ۶
نام آوران (اثر رادیویی): ش ۷
نامه بهارستان: ب ۲
نامه انجمن (نشریه): ب ۶
نسخه خطی (فیلم داستانی): ب ۵

گزیده تصاویر

۱. سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱ و ۲ خرداد ۱۳۷۹)

۲. سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱ و ۲ خرداد ۱۳۷۹)
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۳. سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (۱ و ۲ خرداد ۱۳۷۹)
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۴. دفتر مجله بین‌المللی نامه بهارستان: مشاوران نامه بهارستان، ۱۳۸۰
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۵. بزرگداشت عبدالحسین حائری
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۶. بزرگداشت محمدتقی دانش‌پژوه
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۷. بزرگداشت احمد منزوی
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۸. بزرگداشت اصغر مهدوی
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۹. بزرگداشت سیداحمد حسینی اشکوری (آصف آگاه)
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۱۰. بزرگداشت سید عبدالله انوار
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۱۱. بزرگداشت سید جلال الدین محدث ارموی
تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۱۲. بزرگداشت شیخ آقا بزرگ تهرانی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱۳. بزرگداشت شیخ آقا بزرگ تهرانی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱۴. بزرگداشت سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی و سید محمود مرعشی نجفی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱۵. بزرگداشت کاظم مدیرشانه‌چی، عبدالله نورانی، مهدی ولایی و محمود یزدی مطلق (فاضل)
مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

۱۶. بزرگداشت کاظم مدیرشانه‌چی، عبدالله نورانی، مهدی ولایی و محمود یزدی مطلق (فاضل)
مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

۱۷. بزرگداشت رضا استادی، سید محمد باقر حجتی و ضیاء الدین حدائق
شیراز: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (مدیریت فارس)

۱۸. بزرگداشت سید محمد دبیرسیاقی و سید عبدالعزیز طباطبایی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۱۹. بزرگداشت عزیرالله عطاردی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۲۰. بزرگداشت نجیب مایل هروی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۲۱. بزرگداشت نجیب مایل هروی
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۲۲. بزرگداشت سید محمد مشکوة
تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

A History of the Ceremony

Honoring Manuscript Patrons

According to Documents and Records (2000-2026)

Ali Sadeghzadeh Vayghan

National Library and Archives of I.R.Iran

Tehran 2026